

Album vzpomínek na Volyň

III

Pamětní kniha pana Josefa Moravce
a další vzpomínky

Ze zapůjčených materiálů sestavil Antonín Holec
Uničov 2008

ALBUM VZPOMÍNEK NA VOLYŇ

OBSAH

	strana
Úvod	3
Historické připomenutí – Evangelíci na Volyni.	5
Pamětní kniha Josefa Moravce	7
Repatriace českých dětí ze sovětské Ukrajiny Po první světové válce	103
Rád se vracím ...	111
O bohatství a chudobě...	112
Bůh vysoko, car daleko...	113
Co vyprávěl strýc...	115
Vzpomínka na Lipiny na Volyni	116
Osudy volyňských Čechů ve východní části Volyně - bazarský okres	117
Pivovarnictví na Volyni	129
Šedesáté výročí tragédie Českého Malína	133
Jak jsme byli v "běžencích"	136
Kupičov- cesta domů	140
Osudy některých rodin	142
Vzpomínky na Teremno	144
Měsíc u ruských Čechů	146
Holoveň česká, má rodná vesnička	148
U nás na Verbě - chvíle hezké i tragické	150
Příběh z Ozeran českých	153

Také vzpomínky na Volyň	154
Ukrajina, Volyň, Podcurkov, roky po přesídlení	156
A válce byl konečně konec...	159

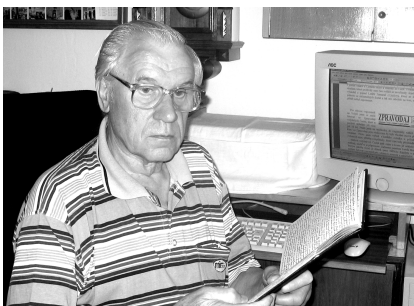
ÚVOD

Jak vzpomínáme

Naše vzpomínky se neustále vrací k tomu, co jsme prožili a na čem nám hodně záleželo a co jsme měli a máme rádi.

Jsou lidé, kteří po celý život se na dobu svého vzpomínání pečlivě připravovali, aby své zážitky mohli předat dále svým potomkům a přátelům.

Jiní se aspoň nyní snaží vzpomenout a o své vzpomínky se podělit s ostatními.

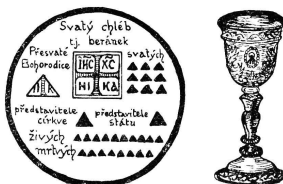
Dostala se mi do rukou pamětní kniha Josefa Moravce, kterou vytvořil podle svých zápisků. Napsal ji ručně jako samouk a to ve formě památníčku, ve věku téměř 80ti let. Shodou okolností žil na Volyni v oblasti, kde bylo mnoho evangelických bratří a ti se snažili vytvořit komunitu, která žije a řídí se podle Písma svatého. Stal se zastáncem křesťanského duchovního života a po celý svůj život pomáhal toto šířit a dodržovat.

Po celý život žil, stejně jako jeho otec, jako dobrý křesťan a snažil se žít podle Písma svatého. Bible mu sloužila nejen jako návod a každodenní průvodce životem, ale také jako zápisník, kam si mezi řádky zapisoval všechny důležité události. Když přišel čas, tyto zápisky přepsal do svého památníčku, aby se vše zachovalo i pro jeho potomky.

Chtěl bych proto vyzdvihnout jeho píli a obrovskou vůli, se kterou se na toto připravoval a tvořil. Škoda, že se nezachovala i ta Bible s jeho poznámkami.

Celou jeho pamětní knihu jsme zkopírovali, vyčistili a připravili pro tisk tak, aby se v kopii zachoval její originál. Pro vás, milí čtenáři, kteří se zajímáte o historii volyňských Čechů, jsme spolu s manželkou celý originál opsali. Snažili jsme se zachovat styl psaní, stavbu vět i slovník. V práci pana Moravce je cítit povahu Čechů, kteří na Volyni žili, jak mysleli i mluvili.

Tomu, že se tato pamětní kniha zachovala, můžeme vděčit jeho vnukovi, Stanislavu Procházkovi, synu jedné z dcer, o kterých zde také píše. Víím, bude se vám to číst nesnadně, ale stojí to za námahu. Bude to ocenění jeho obrovské práce, kterou pro svoji památku a památku na Volyň ve svém vysokém věku a jako laik vyučený pouze životem vykonal.

Stejně, jako v případě předešlém, tak i další příběh je zajímavý. Je to příběh 78 českých dětí, které byly zachráněny od strádání hladem z jižního Ruska u Černého moře a vráceny do Čech. Ovšem, dalšímu strádání, které prožívaly sami bez rodičů se nevyhnuly. Jejich příběhy vyhledal a popsal Luděk Zamazal z Uničova, který se do rodiny jednoho ze zúčastněných dostal a tak mu záleželo na tom, aby jejich příběh nebyl zapomenut.

Pro oživení vzpomínek na Volyň jsem si začal listovat ve Zpravodaji volyňských Čechů, které si poctivě ukládám již více jak 10 let. Přišel jsem na myšlenku, že vzpomínky našich krajanů, které ve Zpravodaji jsou otiskované by bylo vhodné znovu předložit i ostatním. Proto jsem vybral z každého ročníku a pokud možno z různých míst, příběhy a myšlenky, které vám tady předkládám.

Historii volyňských Čechů jistě znáte a komu již některé věci nic neříkají, necht' si je připomene. Začneme pamětmi Josefa Moravce, ke kterým jakoby úvod, je článek pana Oldřicha Rejchrt a pak si již můžete listovat vzpomínkami ostatních pisatelů a pamětníků.

Antonín Holec

HISTORICKÉ PŘIPOMENUTÍ K 52.

VÝROČÍ REEMIGRACE VOLYŇSKÝCH EVANGELÍKŮ

Zpravodaj 3/1999

Oldřich Rejchrt

V letech 1742-1755 odešlo z Čech a Moravy kolem deseti tisíc exulantů. Prvním útočištěm se jim stal Munsterberg v pruském Slezsku.

Z dobových pramenů se dozvídáme: "Roku 1732 v měsíci září srotili se na panství Opočenském poddaní, tajní evangelíci a hromadně šli na vrchnostenskou kancelář a žádali milostivou vrchnost o svobodné vyznávání evangelického náboženství. V odpověď na to pozváno na ně vojsko a přes sto osob zatčeno a uvězněno."

O deset let později, když severovýchodní Čechy byly obsazeny pruským vojskem, naskytla se možnost zbavit se duchovní poroby. Stovky rodin, tajných evangelíků, příležitost využila a z rodné země odešly v naději, že víra v Boha a jeho syna Ježíše Krista, zbavená katolického obřadnictví, ale opřená jen o bibli, jim umožní nejen život pozemský, ale především posmrtný a věčný, tak jak hlásal M. J. Hus.

Abychom dobře pochopili z čeho pramenila síla jejich přesvědčení, proč podstupovali tolik utrpení a bídy, z čeho pramenila vůle i schopnost snášet nezměrná protivenství, proč ještě po dvou stech letech naši rodiče mohli předávat tuto víru nám, sedmému pokolení, je třeba znát a přijmout za vlastní "Zásady a směrnice života", kterými se po celou dobu řídili a jež vyznávali. Souhrnně je publikoval farář VI. Míčan ve své knize "Za září kalicha v cizině".

Uvedená pravidla - zásady a směrnice - ustanovená z veršů bible pro naše předky - exulanty, nebyla pouhou proklamací, oni podle nich skutečně žili.

Ráno, když vstali, pomodlili se, přeříkali nebo přečetli si společně několik veršů z bible a zazpívali nábožné písně. Před každým jídlem se vždy modlili. Večer po celodenní práci Bohu děkují za dary dne. V neděli všichni jdou do kostela, v ruce bibli a kancionál. Ve svých obcích nestaví hospody, neholdují zábavám. Přísně náboženský život z nich po celá dvě staletí, z pohledu okolí, tvořil zvláštní lid.

Putování exulantů za obživou a uhájením vlastní existence v cizině, příchozí exulanty, rozrůstající se rodiny jejich dětí, vnučat a dalších potomků z Munsterberku vedlo přes bohatý hrozen Čechy založených osad ve Slezsku do Zelová a na Michalovku. I my, michalovští obyvatelé, jsme patřili k onomu zvláštnímu lidu.

Uplynulo půl století od našeho návratu z exilu do země svých předků, padesát let od exulantské Michalovky, ale i padesát let naší vlastní proměny. Mnozí charakteristiku zvláštního lidu si s sebou odnesli do hrobu, mnozí ve zkoušce času obstáli, jiní novým poměrům podlehli. Není zde místo pro vynášení soudu co je a co není správné. Nezvratným faktem zůstává skutečnost, že na naši Michalovku všichni tam narození rádi vzpomínáme, těšíme se na vzájemná setkání a na společné návštěvy rodné obce.

V. Dufek O tento úvodník jsme požádali krajana Oldřicha Rejchrt, autora asi čtyřiceti stránkového spisu Michalovská setkání a poprosili ho, aby v něm uvedl hlavní myšlenky z jeho předmluvy "Historické připomenutí". Považujeme za vhodné celý tento spis vydat jako samostatnou publikaci. Jde o velmi zdařilé dílo, aktuální zejména v období 52. výročí reemigrace volyňských evangelíků do vlasti a vhodně doplňující naše dějiny. Vzhledem k vzniklé situaci se ho autor rozhodl vydat na vlastní náklady, které činí kolem 9.000 Kč. Předsednictvo považuje takovýto čin sice za velkorysý, avšak finančně pro jedince přece jen náročný. Z těchto důvodů se rozhodlo přispět autorovi částkou 3.000 Kč k jeho částečné úhradě. Musíme si všichni uvědomit, že O. Rejchrt věnoval SČVP podstatně větší dar - vypracoval projekt na Malínský pomník a zajistil místní dozor nad jeho výstavbou - to vše bez nároku na odměnu!

Pamätní kniha
Josefa Moravce

1950 rok
naroden na Volyni 20.
Břesna 1844 roku

Tento obsah rodinné pamětní knihy pana Moravce je opsán podle jeho originálu.

Originál je jen velmi těžko čitelný a proto nebyl použitelný, je v něm ale vyznačeno několik vzpomínek, které už nemohl dokončit. Jeho práce zůstane proto neukončená.

O ČEM JE PSÁNO : J. Moravec

	strana
1 O počátcích na Volyni	11
2 O začátcích samostatnosti mého otce	12
3,4 O mém dětství do 17 roků, výchova, škola i náboženství	12
5,6 O přestupu k pravoslaví Čechů z Volyně i nesnáz s knězem	14,15
7,8 O mé první zpovědi a dobrodružstvích s knězi	16,17
9,10 O mojí babičce, o biřmování a mém smyšlení o věčném životě	18,19
11,12 O první návštěvě Michajlovky, o seznámení se starým p. Dřevou	20
13,15 O kamarádech u Alblů a moje návštěva na Michajlovce	21,23
16,17 Shromáždění, na kterém jsem po prve slyšel zpěváky	24
17,20 O druhé návštěvě Michajlovky a rozejití se s Marií Alblovou	25,27
21 Moje plány i rozmluva se sestrou starou p. Dřevovou	28
22,24 O mém obrácení i přijmutí do sboru	29
22,25 O cestě do Bosny, o našem křtu i jeho formě	31
26,27 Přezívání ve Slovinsku a v Bosně	32
28,29 Zpáteční cesta do Ruska, noc ve Lvově	34
30,31 O tajném vykonání křtu a pronásledování	36,37
32,33 Jak jsem narukoval do Varšavy, a odchod do civilu	39
34,35 Vstup do varšavského institutu a život tam	40
O prvním oženění, o nemoci a smrti manželky	40
35 O druhém oženění a odchodu z institutu	41
36 O životě na vesnici a ztrátě oka	42
37 O cestě na Sibiř a tamějším životě	42,43
38 O dalším z naší cesty	44

39	Na Sibíři žili Češi, a jak se jim vedlo	45
40	Cesta zpátky, zastavili jsme se u Telegina	46
41	Cesta zpátky, pobyt v Jadvipoli a o telegramu z Varšavy	47
42	Přijetí u Birkova a rozmluva o uvolnění místa	48
44,45	O mém návratu do Varšavy	50
46,48	O náboženském životě ve Varšavě	52,54
49,50	O jejím průběhu a stavbě kostelů	55,57
51,52	O vysvěcení biskupa Kowalského a spolužití s Poláky	57
53	O prvních pobožnostech a mnichu Řehořovi	58
54	O Jerusalému i o zpěvácích u Žebrovského	60
55,56	Ženění Žebrovského a mém posledním návratu z Varšavy a slova bratra Brauvera při křtu bývalých kněží	61
57	O naší práci a starostech v Novostavcích	63
58	Začátek naší stavby, nehody s krávou i koněm	64
59- -61	Začátky našeho hospodaření, mlácení, stavění stodoly, o koupi mlátičky, o válce a Němcích	65,67
62	Schování cukru, žita a výměna koně	68
63	O našem hospodaření a jak se nám žilo	70
64	Stavba sklepu, chlívků a podezdívka chléva	71
65,66	O nemoci mé manželky	72
67,68	O smrti mé manželky a trápení s Emilkou	74
69,70	Moje obzvláštní případy rodinné	75
71	O Emilčině svatbě a Sášovém odvodu i o hospodaření v Čechách	77
72	O Lídině svatbě ... o mně, místo odpočinku starost a trápení	77
73	Mobilizace vol. Čechů a její následky	79
74	Žofčina smrt, smrt zetě Dušíka a Lídino ovdovění, ... stěhování do Čech	80
75	Cesta do Čech a usazování	81
76,77	Z Máňou v Kněžicích, první noc...a začátek hospodaření	82,83
78	O suchu a jeho následku,...přestěhování Lídy do Oldřichova	84
	O falešném jednání s Máňou v Kněžicích,... naše	86
79	přestěhování do Oldřichova a neštěstí s včeličkama	
80	O podpoře pro mě penězi od dobrých lidí,... odstěhování k Anně a Lídě	87
81	Stavění modlitebny v Novostavcích	88
82	Dědeček Němeček	89
83	Utvoření sboru věřících v Sergejevce	90
84	Organizování zpěvu mezi Ukrajinci	91

85,86	Život duchovní Ukrajinců...a zvrhnutí některých z nich ,....	92
	Oslabení duchovního života Ukrajinců	
87,88	Domácí pobožnosti	94
88,90	O modlitbě malých dětí,...o některých zlých zvycích	95
93,96	Kolik volyňských Čechů přijelo	97
97	O nás ... naše narození	97,99
	Několik fotografií	100

Pamětní kniha
Josefa Moravce

1950 rok
naroděn na Volyni z.č.
číslo 1844 roku

Dobrotě duše má Hospodinu
a veselé vnitřnosti mé
jmenu svatému Jeho

Kalm 103
od 1. 2. 22. věku

17. Kolikrát mi přišlo na mysl
abych napsal jen tak z většího některé
děje vnitřní z mého života od své mlá.
dosti až do své starosti jakimsa cestami
mne vedl Hospodín. ab se mi nejdříve
stala křivda a to po prožití 25 let
teprve vidím že co Pán Bůh na mne
dopustil, že mne, ač nehodného neopustil.
že mne přitom ač nehodného neopustil.
nám hodně z předu ab to bylo srozumí
telnější. V letech 60.ých 18. století když náš
český národ pod tlakem nenáviděných
cizinců i českých krajanů nucen v cizině
si hledat nový domov prostornější a slibnější

nenáviděných cizinců. V těžkých životních poměrech byl mnohý
z českých krajanů nucen v cizině si hledat nový domov, prostornější a
slibnější.

- 1 -

Kolikrát mi přišlo na mysl,
abych napsal jen tak z většího
některé děje vážnější z mého
života od své mladosti až do své
starosti, jakýma cestami mě vedl
Hospodín.

Ač se mi nejednou stala křivda,
teď po prožití 75ti let teprve
vidím, že co Pán Bůh na mne
dopustil, že mne, ač nehodného
neopustil.

Začínám hodně ze předu, aby
to bylo srozumitelnější.

V letech 60.ých 18. století byl náš
český národ pod tlakem

2. *ú* ač začátky byl těžké, v té těžké ma
on a starosti se toho slibného blahobytu
ze stých starých málo dočkali ale mi dru
ha a třetí generace ano. Také můj dědeček
se svoji rodinou 4 dětmi i manželkou
se vydal na cestu do tak zvaného ruska
koupili společně s druhými krajany
majetek od polského zemana P. Torčinského
zvaný Martinovka v Provanckém ujezdě
kde byl to větším dílem les pole přitom bylo jen
pár morku tak že jen asi dvousm přičítá po
pár morku pole můj Dědeček koupil 50 morku
v ceně po 12 rublů 1 morku samého lesa a tak
podělil ty starší děti, můj otec byl vyučený kovář
tak můj dědeček koupil to nejnutnější nářadí a
dal 7 morku lesa, nato se otec oženil postavil
si s matkou takovou půlzemňanku to byla kovářka
na i byt a začali hospodařit, otec kovářil i po
trochu v kovárně stromy dělal si pole více měl
v kovárně moc práce tak tu práci musela
zastávat matka a nebila silného zdraví
a měla už 3 děti 2 žijeme do dneška a sestru
zemřela tak hospodařili 4 roky ale matka to
nevydržela 1881 roku zemřela, a odvítěly se již
začína vyvíjet můj život a mnohé děje z mého
života se mi zachovaly v paměti do dneška

Začátky byly těžké, v té těžké práci a starostech se toho slibného blahobytu se z těch starých lidí málo dočkalo, ale my, druhá a třetí generace ano.

Také můj dědeček se svoji rodinou, 7 dětmi i manželkou se vydal do tak zvaného Ruska. Koupili tam společně s druhými krajany majetek od polského zemana P. Torčinského zvaný „Martinovka“ v rovenském Újezdě. Byl to větším dílem les. Pole při tom bylo jen pár morků. Můj dědeček koupil 50 morků v ceně 12 rublů za 1 mork

samého lesa a tak podělil ty starší děti.

Otec byl vyučený kovář. Dědeček mu koupil to nejnutnější nářadí a dal 7 morků lesa. Nato se otec oženil, postavil si s matkou takovou půlzemňanku a to byla kovářna i byt. Začali hospodařit, otec kovářil i po trochu vykopával stromy a dělal si pole. Že měl v kovárně moc práce, tak tu práci v lese musela zastávat matka. Matka nebyla silného zdraví a měla už tři děti. Dva ještě žijeme do dneška, sestra zemřela. Tak hospodařili 7 roků, ale matka to dále nevydržela. 1881 roku zemřela.

Od toho času se již začíná vyvíjet můj samostatný život a mnohé děje z mého života se mi zachovaly v paměti do dneška.

Otec se oženil po druhé, a to tak nešťastně, že se to ani opsat nedá. Jedním slovem byla to naše macocha, takový lenoch nedbalec, špinavá od paty až do hlavy. Jedno naše štěstí bylo, že otec při ty velký práci a starostech, na nás pamatoval a dbal jak jen mohl. Snažil se a nedopustil, abychom byly hladoví a aby nás hmyz nesežral.

Tak se otec žral a trápil. To hospodářství prodal, že pojede do Ameriky, ale potom si to rozmyslel a vzal si v nájem kovárnu v malé Dorohostaji u zámožného Ukrajince, že budeme bydlet blízko městečka Mlynova, že tam je katolický kostel, že to bude pro nás chlapce užitečnější. Z Martinovky jsme měli do městečka Kleváně do kostela přes 20 kilometrů, takže jsme v kostele bývali sotva jednou za rok a v Mlynově jsme bývali skoro každou neděli. Já sem moc rád zpíval v kostele s varhaníkem po Polsku. I tu zázračnou latinu při mši jsem obzvlášť rád zpíval. Tak kněz radil otci, aby mě nechal učit varhaníkem, ale otec nechtěl. Proč, o tom asi věděl, ale mně to nikdy neřekl.

Po třech letech jsme se stěhovali do Novostauců u Kleváně. V ten čas Češi na Volyni hromadně přestupovali k církvi pravoslavné – na oko (jak to v Rusku bývalo i možná i teď je). Říkalo se, že to Češi dělají dobrovolně, ale bylo to jinak. Každému, kdo nebyl pravoslavný, mluvilo se a strašilo, že tu zem, co si Češi koupili a tak těžko a krvavě vypracovali, jim odeberou, jestli nepřestoupí k pravoslaví. Tak mladí hromadně přestupovali a staří někteří přestoupili jen na oko a chodili do kostela k zpovědi ke kněžím polským římsko-katolíkům.

- 5 -

Kněží pravoslavní měli špiónů a zrádců z českých krajanů. A tak mnoho římských kněží byli obžalováni, že jako politicky přestupníci naváděj Čechů k Polákům proti Rusku a tak byli za to třeba nespravedlivě trestáni. Tak hierarchie katolická zrostřila pozornost. V každé faře se vedly knihy a přísné kontroly, aby kdo přijal pravoslaví byl z nich vymazán. Když se někdo stěhoval z jedné farnosti do druhé, musel vzít svědectví, že je skutečně katolík a nechat ho v kanceláři církevní, do které se zapsal. Tak

Bylo kněží římsko-katolickým a kněží pravoslavní špióni a zrádci z českých krajanů a tak mnoho římských kněží byli obžalováni, že jako politicky přestupníci naváděj Čechů k Polákům proti Rusku a tak byli za to třeba nespravedlivě trestáni. Tak hierarchie katolická zrostřila pozornost. V každé faře se vedly knihy a přísné kontroly, aby kdo přijal pravoslaví byl z nich vymazán. Když se někdo stěhoval z jedné farnosti do druhé, musel vzít svědectví, že je skutečně katolík a nechat ho v kanceláři církevní, do které se zapsal. Tak

můj otec vzal svědectví v Mlynově a položil ho v kanceláři církevní, v Rovně. Na podzim a na jaře v postě (v *postní době*) jsme podle řádu katolického šli ke zpovědi. Přišli sme ještě brzo, kostelík byl ještě zavřený a tak jsme čekali na pana faráře. Za chvíli přijel v kočáře. Jak vystoupil tak jsme k němu přistoupili a políbili mu ruku podle zdejšího obyčeje. On se otce ptal co si přeje otec mu povídal lámanou polštinou, že chce jít ke zpovědi, on se zlostně obořil na otce. Povídá mu: „Ty jsi dávno prokletý Čech a já takových nezpovídám“, otec mu povídá, cože tak bezrozsudně mluví, my jsme katolíci a v kanceláři leží naše svědectví z Mlynova, a on povídá, „v jaké kanceláři?“ Otec již se také začal zlobit, a povídá: „V kostelní“, a tak slovo po slovu začali se hádat. Otec již o zpovědi nemluvil, jen chtěl, ať mu vrátí naše svědectví, ale on povídá polsky: „Tys mnie nic niedal a ja czi tiez nic niedam idz sobie tam do Čechuw i tam sobie gadaj“.

- 6 -

6. *sobie gadaj* Otec ho ještě začal prosit, on ale začal utíkat do zakřistie otec mu zastoupil cestu a snažil se jej chytit za límec, ale on byl hbitější a těch do otce a skočil do zakřistie ramk za sebou dveře otec bušil do dveří, my sme otce sotva uprosili, aby tomu dal pokoj jediný štěstí bylo, že ten kostel je na hřbitově za městem Jinak sme se ocitli na policii všeci, ale s otcem by to bylo dopadlo hodně špatně. Tam by ho obvinili a hanbili, že podlízá Polákům. Ti praví moudří Češi že již dávno jsou pravoslavní a mají přednostní práva. Ale otec o pravoslaví nechtěl ani slyšet. Asi také již poznal pravoslavných popů, že to byli šarlatáni první třídy. Tak sme šli s nepořízenou domů. Otec nám řek:

Otec ho ještě začal prosit, on ale začal utíkat do zakřistie, otec mu zastoupil cestu a snažil se jej chytit za límec. Ale on byl hbitější, šťouchl do otce a skočil do zakřistie a zamkl za sebou dveře. Otec bušil do dveří, my sme otce sotva uprosili, aby tomu dal pokoj. Jediný štěstí bylo, že ten kostel je na hřbitově za městem. Jinak sme se ocitli na policii všeci, ale s otcem by to bylo dopadlo hodně špatně. Tam by ho obvinili a hanbili, že podlízá Polákům. Ti praví moudří Češi že již dávno jsou pravoslavní a mají přednostní

„Milé děti, já to dělám kvůli vaší nebožce matce, které sem slíbil na smrtelné posteli, že vás budu vychovávat, jak učí církve katolická, ale vím o tom již z Čech, že to je samá faleš, že sou to lotři s malou výjimkou. Teď se nedá tu jejich farizejskou řeč zastávat, poněvadž vy ste to všechno viděly i slyšely. Je mě vás líto, ale co si mám počnout. Budu bez konfesijní a moje noha více ten práh nepřekročí. Já sem o těch darebákách věděl, ale chtěl jsem to zachovat v tajnosti před vámi. Teď se nedá nic dělat viděly ste a slyšely sami, jaký to jsou pastýři duší stáda Kristova, že nejsou hodny ani prasata pást u pořádného hospodáře.“ Tak jsme slyšeli celou zpáteční cestu o té smutné pravdě od svého otce, byli jsme přesvědčení o otcově pravdivosti a teď vidím, že zakrýval pravdu.

- 7 -

*Ita jo jini sem slíbil postěně od starších i vol mladých kolegů i ze své zkušenosti, a více takových příhod dlech stama milima poutyřema očem se tu musím v krátkosti zmínit.
Moje teta otcova sestra mně připravovala k první zpovědi a ta mně říkala že spověď je ustanovená samá, ho Pána Ježíše že je to čin svatý že hříchy se musí vyznat všechny knězi že on u spovědi je hříchů tak mi těch hříchů na jmenovala spověstu a ja sem i celého jejího života viděl že bilo u ní moc takových hříchů o kterých ona mlčela a mně pravila o takových hříchách co sem nijak za hřích uznat nemoh. Tak sem měl starost co s tēma hříchama si mám počnout, které vyznávat a které ne. Když sem se nemoh rozhodnout a její cerkva její sestřenicí tak to měl bit hřích můj a ja v každém pádě sem uznával že to bil hřích sestřenicí i tety. Popouzely meho otce abí mně přisně potrestal a to namože shaly ale že sem mněl na rodninném společě dobrěho. svědka i dobročaita meho dědačka bratru ten svíem viděl že jom otom nevinan uplně nic, tak otec ten vřel nevinan a ja sem mněl štast na sebi samému bratu tak sem šel k zpovědi a přisně sem spítovál své svědomí a dāl pláň jak to mám vřídít s tēma hříchama; ale ono mi to začalo mor obložit kněz když spozoroval že jsm čech tak se sem, noui dāl obložit a bylilo se mi jeho jednání a vřp. tavání vřchal si umně důveru vřptával se mně na takové hříchy že sem mu odpovídál ano a uznával svědomí že se to bil hřích.*

Již sem slyšel po straně od starších i mladších svých kolegů i ze své zkušenosti sem věděl o více takových příhodách s tēma milýma pastýřema, o čemž se musím v krátkosti zmínit.

Moje teta, otcova sestra mě připravovala k první zpovědi. Říkala mi, že zpověď je ustanovení samého Pána Ježíše, že to je čin svatý, že hříchy se musí všechny vyznat knězi. Že kněz u zpovědi je na místo samotného Boha. Když sem se jí ptal co vlastně je hřích, tak mi těch hříchů nejmenovala spověstu. Já sem z celého jejího života

viděl, že bylo u ní moc takových hříchů, o kterých ona mlčela a mně pravila o takových hříchách, co sem nijak za hřích uznat nemoh. Tak sem měl starost, co s tēma hříchama si mám počnout, které vyznávat a které ne. Když sem se nepohod s jejich dcerou, mojí sestřenicí, tak to měl být hřích můj a já v každém pádě sem uznával, že to byl hřích sestřenicí i tety. Ony popouzely mého otce, aby mně přisně potrestal a

to na mě lhaly, ale já sem měl na rodinném soudě dobrého svědka i advokáta, mého dědečka. Bratr a dědeček o všem věděl, že sem v tom nevinen, úplně nic, tak otec ten ortel nevykonal a já sem měl lhát na sebe samému Bohu. Tak sem šel ke zpovědi a přísně sem zpytoval své svědomí a dělal plán, jak to mám vyřídit s těma hříchama. Ale onu mi to začalo moc dobře, kněz když zpozoroval že sem Čech tak se se mnou dal do řeči. Líbilo se mi jeho jednání a vyptávání, získal si moji důvěru a vyptával se mě na takové hříchy, že sem odpovídal ano a uznával svědomitě, že to byl hřích.

- 8 -

8. Je na jednu otázku o které zde není místo psát jsem se mu nešlo o hřích ale abí vyzvěděl o našem českém životě a kultuře o které asi byl zle informován jsem nato vzbudilo odpor proti tomu knězi když já takovi asi 10 lety chlapec sem se za stydl a urazil se jsem mu nato ne odpovídal nic, (jsem se je takovi asi 10 lety chlapec jsem se zastyděl a urazil) abí vyzvěděl o našem hříchu a o kterém pověděl ale bál sem se toho hříchu o kterém mně teta říkala že se nesmí ani jedno slovo nikomu vyrazdit cose u zpovědnic s knězem mluví, tak mi bál kněz když to namně spozoroval tak zabreventil polatině několik nesrozumitelných slov se ulevil mi pokutu za ty všední hříchy 4 krát odříkat Otče náš i pozdravení od anděla které řekl Marii Panně „Zdráva Maria“ a bál sem s hříchama hotov zatřukal na zpovědnic i se jsem s Bohem vyrovnán a měl sem to odbyty. Jednou sem pozoroval jak kněz takovi ještě mladý kluk postupoval s moji starou babičkou, moji matky maminkou, stařenkou asi 70 let, vyjímečně nábožnou. Na Volyni jsem viděl se do tolika farností katolík tak se mnozí člověk a tím více matka od ní takleka děti nemohla když i chtěla se glabrotela podivná takovi parafáni vřít S. křtěna se často nepodávalo nicím proč i bít křesťoto tak přepira, co nemo a nebo měla slovleno polákum jako pkoři njm od nmu často činit obřad takovony hřimovány

Až na jednu otázku, o které zde není místo psát, kde mu nešlo o hřích, ale aby vyzvěděl o našem českém životě a kultuře, o které asi byl zle informován. Jenže to vzbudilo můj odpor k tomu knězi. Když já takový asi 10letý chlapec sem se zastyděl a urazil tak, že jsem mu na to neodpověděl nic, ale uvázlo to ve mně. Rád bych to někomu pověděl ale bál jsem se. Bál jsem se toho hříchu, o kterém teta říkala, že se nesmí ani jedno slovo někomu vyrazit, co se u zpovědnic s knězem mluví. Tak milý kněz, když to na mně

zpozoroval, zabreventil po latině několik nesrozumitelných slov a uložil mi pokutu za všechny hříchy 7krát odříkat Otče náš, i pozdravení od anděla, které řekl Marii Panně „Zdráva Maria“ a byl sem s hříchama hotov. Zatřukal na zpovědnic, že sem s Bohem vyrovnán a měl sem to odbyty.

Jednou sem pozoroval, jak kněz, takový ještě mladý kluk, postupoval s moji starou babičkou, moji matky maminkou, stařenkou asi 70let, vyjímečně nábožnou. Na Volyni sou od sebe řecko-katolické farnosti daleko tak, že mnohý člověk a tím více matka od několika

dětí nemohla, kdyby i chtěla se do kostela podívat. Návštěva biskupa v kostele ale byla příležitost. Takový parádní výlet pana biskupa se často neopakoval, nevím proč. Možná bylo kněžstvo tak přepracováno anebo nebylo dovoleno Polákům, jako pokořeným od Rusů, často činit obřad tak zvaný „biřmování“.

- 9 -

9. Tak je moje babička tak stará tu svátost mám
měla vykonanou a nechtělo se jí umřít lemmi, tak
bilo moc ráda, že se jí máchlo přiležitost ještě vykonat
tak sme je d. spala k tomu biřmování, do Kleváně
tam bilo parábly jeti v taini toho biskupa tam se rádo
oni merohinji jara jedno odarění si do dneška
pamatuju a moje babička isto pamatovala do své smrti
ale k jejímú obléhnutí se podobá: klyk sem usičel
tak kři bil proto lepší přístup je usičovat to radostně
poselství se i ona má: máše to jevo po těch očistcových procesech
sich po smrti bude anebo i nebudu mít hříchy odpuštěny
od takových kněží zástupců Bohůh, tenj nasom ona som,
že v plně jistotě se jí sám Kristus Pán hříchy odpustil, že
jeho svatý krev prolitá na Golgotě to učinila, tak s plnou
vírou usula, tak musím napsat o tom biřmování když se
musím sčinit tak nás nebiřmovaných kněží utávo
voly na trávníku okolo kostela nechtělo, do šedé ale
na babičke se to místo pravi nelíbilo, proč to pravi musím
jen že se o maličko pohnula do předu ale mímli máto
nělábilo ale to bilo mhdoběji piva toho biskupa až kni
přistoupí smol přimí bil kopsak od krtka a raba nějaké
dolík tak ali smol ten biskup neklopýt až před ní
svatosti čeho si tam svatý ustavovatel vs vřimí, tenj dob.
a pamatuju se kni přiskočil s křičem domi se málo chybovalo
a bise bila chudáček svalila a křič domi se polsku (a tobie
co szatan kazal že tutaj kleczysz) ona tetoví se vstala
narazila se a naštyděla i narohněla vstala a chtěla ote.
jit přimí jem na domluvi vedle on křičící se uspožila
ale přiravala se to sám trah tak křičel ali mohla
tak spokojeně v svátosti odjet k svému Pánu.
Dále, že taková kluk som si vřimel jakisi

Tak moje babička, tak stará, tu svátost neměla vykonanou a nechtělo se jí umřít bez ní, byla moc ráda, že se naskytlá příležitost ji ještě vykonat. Tak sme jeli spolu k tomu biřmování do Kleváně. Tam bylo parády, přivítání toho biskupa o tom se nebudu ani zmiňovat, jen jedno zadření si do dneška pamatuji a moje babička na to do své smrti nezapomněla. K jejímu dobru ale, že později když sem uvěřil, tak k ní byl proto lepší přístup zvěstovat ji to radostně poselství, že i ona má a ne, že po těch

očistcových procesích po smrti bude mít anebo i nebude mít hříchy odpuštěny od takových kněží zástupců Boha tady na zemi. Ona zemřela v plně jistotě, že jí sám Kristus Pán hříchy odpustil, že jeho Svatá krev prolitá na Golgotě to učinila. Tak s tou plnou vírou navždy usnula.

Musím napsat o tom biřmování. Knězi ustavovali na trávníku okolo kostela klečící adepty do řad. Mojí babičke se to místo právě nelíbilo, proč to nikdo neví a tak se maličko pohnula dopředu. Myslím ale, že to udělala, aby to bylo výhodnější pro toho biskupa až k ní přistoupí. Snad před ní byl kopeček od krtka nebo nějaký dolík, tak aby snad ten biskup neklopýt až před ní přistoupí s tou svátostí. Čeho si ale ten svatý ustavovatel všiml, to si dobře pamatuji, že k ní přiskočil, šťouchl do ní, že málo chybovalo, aby se chudáček svalila a křičl na ni po polsku: „Tobie co szatan kazal že tutaj kleczysz!“ Ona to se ví, že vstala zarazila se, zastyděla, rozhněvala se a chtěla odejít

pryč. Jen na domluvy vedle klečících se uspokojila (*uklidnila*) a priznala, že to sám Bůh tak zařídil, aby mohla, až přijde čas, tak spokojeně a s radostí odejít ke svému Pánu.

10. ty máš maminku? když se v neděli sešli a vyprávěli si o těch dobrodružstvích s těma kněžíma a jako máš misionářima a jasněť pracoval sem si někde v koutě nepozorovaný ale miš sem miš e masťavony ali miš omi jedno slovíčko neuteklo věděl sem toho omiš vic nežli si můj otec miš. díl tak miš s tým knězem a mým otcem nebylo tak veliký bil sem skoro rád že jít nebudu muset s nima nic mít spravoslavím ač sem s spravoslavnou chasou kamarádil ale o víře tím vic sem nechtěl slyšet a pracoval sem s jed nym chasníkem ten když viděl že se večer před spaním modlím tak se mi smál on má namlou... val na ty víry všesky jsou lhářství vymyšlené od kněží xi ali drželi lid v bludu mnoho mi toho nepoví dal a já obhajovat sem neměl co, tak vite své nevědomosti i zkušenosti se rozhodoval že nic nadpřirozeného není tak že jsou hloupe a lex... uctívne všesky ty náboženské výkony modlit sem se přestal i myslit neb něco náboženského číst a nebo zpívat písně nábožné sem nechtěl ač dřívě sem náboženský zpěv míval moc rád. tak sem s tím rád z roki, pracoval sem jako kovář v dílně na rolnické stroje u p. Václava Hamáčka na dembrovce ne daleko stědy od svého domova proto sem

- 10 -

Dále - já takový kluk sem si všimal, jak ty naše maminky, když se v neděli sešly a vyprávovaly si o těch dobrodružstvích s těma kněžíma a co a jak naši misionáři a jezuité. Hrával jsem si někdy v koutě nepozorovaný, ale uši jsem měl nastavený, aby mi ani jedno slovíčko neuteklo. Věděl sem toho o nich víc nežli si můj otec myslil. Tak mi to s tím knězem a s mým otcem nebylo tak veliký. Byl sem skoro rád, že nebudu muset s nima nic mít,

s tím pravoslavím, ač sem s pravoslavnou chasou kamarádil, ale o víře tím víc sem nechtěl slyšet. Pracoval sem s jedním chasníkem. Ten když viděl, že se večer před spaním modlím, tak se mi smál. On mi namlouval, že ty víry všesky jsou lhářství vymyšlené od kněží, aby drželi lid v bludu. Mnoho mi toho napovídal a já obhajovat sem neměl co. Tak v té své nevědomosti a zkušenosti sem rozhodoval, že nic nadpřirozeného není, že sou hloupé a bezúčelné všesky ty náboženské výkony. Modlit sem se přestal i myslit neb něco náboženského číst anebo zpívat písně nábožné sem nechtěl ač dřívě sem náboženský zpěv míval moc rád. Tak sem v tom žil dva roky.

Pracoval sem jako kovář v dílně na rolnické stroje u p. Václava Hamáčka na Dembrovce nedaleko v tehdy od svého domova.

- 11 -

Proto sem se rád často podíval domů, poněvadž sem svého otce i bratra miloval a litoval sem ho v jeho smutném postavení.

11. se rád často podíval domů, poněvadž sem svého
 otce i bratra miloval a lítoval jsem ho v jeho smí-
 ním postavení, přijel sem v neděli ráno a otec nebyl
 doma, bylo mi to divné, tak sem se ptal kde je otec
 macocha mi povídala že Moravec (úřednímu nevě-
 řec) že brzi ráno proněj přijel aze odjeli a neví
 kam, Tak sem byl zvědav kam asi stím navěřce m
 jel: Tak sem navečír šel se dovědět kde otec byl
 co zase schání? přijeli večer již hezky pozdě a tu
 mi otec vypravoval celou historii o českých bratr-
 ůch jak byli od katolických kněží trápení a pro-
 následovaný naviru ake zmích nozi byl namor-
 dovaný a moc že se rozesli nahranice kancechali
 domy a moc že se někteří svoje velké majetky a šli
 svoje živnosti i někteří svoje velké přestoupit ke
 zmožnasma nahranice raděj nežli ze starých příni
 katolíckum, všem sem trochu věděl ze starých písni
 tak smi byli praví otc, u jejich potomků kteří se
 usadili na Michajlovce viděli sme jejich staré knihy
 i spěvníky, celé jejich majetky s kterými jejich před-
 ci a opouštěli vlast, byli sme v jejich modlitebně a
 ková opouštěli vlast, byli sme v jejich modlitebně a
 ková se mi to moc líbilo, Tam správně kázání a zpěv
 tobich ti přál slůvka kněží vůbec nemají žádné
 ale kázal sedlák a to tak pěkně že sem ani v českých
 nikdy tak kázat neslyšel, no nemož sem toho
 navypravovat co všechno viděl a slyšel, vzali si nás
 na oběd a tak nás traktovali a nám vypravovali
 o svých předcích tak zvaných exulantech

se jich rozešlo za hranice. Zanechali svoje živnosti i někteří svoje velké majetky a šli s mošnama za hranice raděj nežli přestoupit ke katolíckům. O tom sem trochu věděl ze starých písni. „Tak sme byli“, praví otec, „u jejich potomků, který se usadili na Michajlovce. Viděli sme jejich staré knihy a zpěvníky – celé jejich majetky, s kterými jejich předkové opouštěli vlast. Byli sme v jejich modlitebně a tam se mi moc líbilo. Tam prostá kázání a zpěv, to bych ti přál slyšet. Kněze nemají vůbec žádné. Ale kázal sedlák a to tak pěkně, že sem ani v Čechách nikdy tak kázat neslyšel“. No nemož se mi toho dovypravovat, co všechno viděl a slyšel. Vzali si nás na oběd a tak nás traktovali (*hostili*) a nám vypravovali o svých předcích, tak zvaných exulantech.

-12 -

O Kristovi a jeho apoštolech učení, že to je úplně předěláno. Tak mi to otec vypravoval celý večer, ale já sem tomu nějak nedůvěřoval. Myslil jsem si svoje. Nakonec mě otec pozval, abych zítra přišel, že ten moravan přijde k otci s prací a že bude nocovat, tak abych přišel, že si s ním promluvíme, že budu slyšet něco nového, co sem ještě neslyšel. Tak sem slíbil a po práci navečír sem přišel se na toho dědečka podívat. No nebyl to z těch exulantů, ale jeho povídání a

12. o Křtovaním a jeho apoštolůch učení že to je úplně přešlá, tak mi toho otce vpra-
 vi mal celý večer ale ja sem tomu nejak medu-
 větoval, myslihl sem si, svoje nakonec omně otce
 poznal abich extra přišel že ten moravou při-
 jede k Otci a práce ože bude nocovat tak abich
 přišel že si svým večer pomluvíme že budu sl-
 set něco nového co sem ještě neslišel tak sem
 slibil a popráci navěčer sem přišel se na toho
 dědečka podívat no nechtlo stěch eksulantu ale
 jeho provedení a opravovaní sem mi líbilo bil člověk
 zkušený máho viděl a skusil ata moravskou řeč
 mně řavila jak sem pozoroval navěšel řeč
 na náboženskou temú kterou ja sem se opatrně
 abich ho snad neurazil vřihbal nakonec mi dal
 časopis rádsem že se jmenoval Betanije a musel
 sem mu dát slovo žeke křim s Otcem podívám
 dědeček to bil sympatýk tak sem si mislihl že mi
 to neuškodí když se křim ne kterou neděli po-
 divám Otce chodil skoro každou neděli a bilo
 to od nás asi 16 kilometrů ale mně se tam jaksi
 nechtělo mislihl sem že škoda si tak kazit
 nedělní zábavu s chosou již sem se začal
 také ohlížet na děvčatama nemíval sem
 odjak živa takové hrubé a žvástavé špasy

nechtělo. Myslihl sem, že škoda si tak kazit nedělní zábavy s chosou. Již sem se začal také ohlížet na děvčatama.

13. neb takové hloupe bezúčelné písne o takové
 partyje se nás sebrala několik mladenců a
 děvčat měli sme takovou jednu rodinskou
 sme scházivali bila hospodyně již letitá vdo-
 va a měla 3 syny a 1 děvče všecky svobodné
 ta si nedovolila žádnou slověční klm-
 jména Božího na darmo vis konování ani
 karty se nesmělo u nich hrát stou její
 cétou sem se začal známit otce mus-
 to sporoval tak mně začal tak opatrně
 domlouvat že prouto při hodni lidí jen
 že jsou pravoslavní že gajki knězem stělo
 obřadu že bich musel také vřít pravoslavi
 ale to nepomohalo mislihl sem svoje že gajki
 nechtlo vojanciny která mně čekala tedy bich
 otce zámě na svátě neposlechl proto mi bilo
 škoda neděle a tak sem stěhádá stou nav-
 števov michajlovki Otce mi několikrát domlouval
 že se ho vřěgki ptaji omně proč svým nikolaj
 nepřijdu že se musí smlouvat, tak sem se jednou
 vřěgki ale od polovice cesty sem se chtěl vrátit
 ač mně stěvra a mislihl sem si se řečnou kolgo-
 ve už se to poved. Otce se mi smad jakí partyje
 bude semně vojak trochu mně hantil

vypravování se mi líbilo. Byl člověk zkušený, mnoho viděl a zkusil. A ta moravská řeč mě bavila. Jak sem pozoroval, zaváděl řeč na náboženskou tému, kterež já sem se opatrně, abych ho snad neurazil, vyhýbal. Nakonec mi dal časopis, zdá se mi, že se jmenoval Betanije. Musel sem mu dát slovo, že se k nim s otcem podívám. Dědeček to byl sympatický. Tak sem si myslihl, že mi to neuškodí, když se k nim některou neděli podívám. Otec tam chodil skoro každou neděli. Bylo to od nás 12 kilometrů. Ale mě se tam jaksi

- 13 -

Nemíval sem odjakživa hrubé žvástavé špasy rád neb takové hloupe bezúčelné písne. Taková partyje se nás sebrala, několik mladenců a děvčat, kteří měli podobné myšlení. Měli sme takovou jednu rodinu, kde sme se scházivali. Byla tam hospodyně již letitá vdova a měla 3 syny a 1 děvče. Všecky svobodné. Ta nám nedovolila žádné zlořčení, klení, jména Božího na darmo vyslovování, ani karty se u nich nesmělo hrát.

S tou její cétou sem se

začal známit. Otec můj to zpozoroval, tak mě začal tak opatrně domlouvat, že to sou prý hodný lidi, jen že sou pravoslavní, že kdyby k něčemu došlo opravdu, že bych musel také vzít pravoslaví. Ale to nepomohlo, myslil sem si svoje, že kdyby nebylo vojančiny, která mě čekala, tady bych otce za nic na světě neposlechl. Proto mi bylo škoda neděle a tak sem odkládal s tou návštěvou Michajlovky. Otec mi kolikrát domlouval, že se ho vždycky ptají na mě, proč s ním nikdy nepříjdu, že se musí vymlouvat. Tak sem se s ním na Michajlovku jednou vypravil, ale od polovice cesty sem se chtěl vrátit. Dřel mě střevíc a myslil sem si, co řeknu kolegům až se to dovědí. Otec se mi smál, jaký prý to ze mě bude voják. Trochu mě hanbil tak sem již šel.

- 14 -

14. Tak sem již šel přišli sme ještě brzy teprve se začaly scházet seděli sme venku na lavičce blízko u máji, takže se nikomu dovnitř nechtělo. Kdo přišel, každý nás přivítal. Sami se také vítali se polibkem. Tak sem si myslil, to je vítání, jakoby ty lidi sem přišli z Ameriky. Všichni si říkali na ty, ať to byl mladý anebo starý. S otcem si hovořili starší a ke mně se hned přidružili mládenci, tak prostě, jakoby sme se již dávno znali. Ustrojený také nebyli nějak pyšně. Od místních Ukrajinců se strojením odlišovali, ale od nás Čechů také. Děvčata měly oděv i vlasy prostěj upraveny, jak u nás, a starší ženy měly takové bílé čepce na hlavách. Mluvili, ale hodně to bylo míchané s polským. Tak to bylo pro mě zajímavé. Když přišla určená hodina, tak mě mládenci vzali pod ruku a vedli mě dovnitř. Měl sem starost, abych tam něco nevyvedl proti jejich obyčejí. Dával sem si pozor: co budou dělat všechny, to budu dělat i já. Marně sem se ohlížel hned u dveří po svatě nádobce se svěcenou vodou a křížem s přibitým

Přišli sme ještě brzy. Teprve se začali scházet. Seděli sme venku na lavičce. Bylo to v máji, tak se nikomu dovnitř nechtělo. Kdo přišel, každý nás přivítal. Sami se také vítali s polibkem. Tak sem si myslil, to je vítání, jakoby ty lidi sem přišli z Ameriky. Všichni si říkali na ty, ať to byl mladý anebo starý. S otcem si hovořili starší a ke mně se hned přidružili mládenci, tak prostě, jakoby sme se již dávno znali. Ustrojený také nebyli nějak pyšně. Od místních Ukrajinců se strojením odlišovali, ale od nás Čechů

také. Děvčata měly oděv i vlasy prostěj upraveny, jak u nás, a starší ženy měly takové bílé čepce na hlavách. Mluvili, ale hodně to bylo míchané s polským. Tak to bylo pro mě zajímavé. Když přišla určená hodina, tak mě mládenci vzali pod ruku a vedli mě dovnitř. Měl sem starost, abych tam něco nevyvedl proti jejich obyčejí. Dával sem si pozor: co budou dělat všechny, to budu dělat i já. Marně sem se ohlížel hned u dveří po svatě nádobce se svěcenou vodou a křížem s přibitým

Kristem s umazanýma nohama od polibků všelijakých zamazaných i bolavých úst. To tam nikde nebylo. Byla to obyčejná nevelká ne nádherná sála, s jednoduchými sedadly z nehoblovaných prken přibitých na dřevěné špalíčky. Marně sem hledal oltář neb kazatelnu.

- 15 -

15. prostředí po ústí, se obicejny neveliki stul a ramim. tři židle postěmich židlich obraci jen nad stolem na stěně visel verš v pěkném rámmku za sklem, likimni písmeny tisknutý (Bůh láska je) sedabři ženskí po pravé straně a muží po levé. Každý než usedl, usedl tak klek a ticho si šeptal nějakou krátkou modlitbu. Marně sem pozoroval jak se křížují po česku u pravé ruky velikim palcem na čele na prsech na levé ani popolku celou rukou na čele na prsech na levé a naposled na pravé rameno ani napřed na pravé a potom na levé (rozličnost katolického znamení kříže od pravoslavného) ba ani staroobratckého ruského stbla, od pravoslavného) ba ani staroobratckého ruského stbla, dají tři prsty u pravé ruky a to velký palec malíkem a mezcencem což bez pevnej dresirovki hned každý ani nedovede, dělál sem všeko jako oni. Klek sem si, ale o modlitbě to ani myšlení. Nevěděl sem, co si mám šeptat. Tak sem opatrně, abych nějakým nemotorným sednutím nesvalil takové sedění a než se začala bohoslužba, tak sem přemýšlel, jaké křesťanství, jaké modlení bez udělání kříže, ať již z těch třech ani jediného. Žádné svaté obrazy. Před čím tedy klekají a k čemu se modlí? Z těch mých myšlenek mě probudil hlas. Za stolkem povstal jeden muž a začal něco mluvit, ale nerozuměl sem mu ani slovo. Po latině to nebylo, v tej sem se v Mlynově v kostele trochu vyznal. Otevřeli zpěvníky a zpívali, čemu sem také nerozuměl. Přezpívali asi českou. Já budu číst padesát tři kapitoli proroka Izaijase, a začal číst nose v nerozumitelnom

Na prostředku byl při stěně obyčejný neveliký stůl a za ním tři židle. Po stěnách žádné obrazy, jen nad stolem na stěně visel verš v pěkném rámmku za sklem velikými písmeny tisknutý (Bůh láska je). Po pravé straně seděli ženské a muži po levé. Každý než usedl, tak si klek a ticho si šeptal nějakou krátkou modlitbu. Marně sem pozoroval jak se křížují. Ne po česku velkým palcem pravé ruky, na čele, ústech, i na prsou. Ani po polsku celou rukou na čele, na prsech na levé straně a naposled na pravé rameno, ani

napřed na pravé a potom na levé (rozličnost znamení kříže od pravoslavného) ba ani staroobratckého ruského, skládají tři prsty u pravé ruky a to velký palec s malíkem a mezcencem, což bez pevnej dresirovsky hned každý nedovede. Dělal jsem všechno jako oni. Klek sem si, ale o modlitbě to ani myšlení. Nevěděl sem, co si mám šeptat. Tak sem opatrně, abych nějakým nemotorným sednutím nesvalil takové sedění a než se začala bohoslužba, tak sem přemýšlel, jaké křesťanství, jaké modlení bez udělání kříže, ať již z těch třech ani jediného. Žádné svaté obrazy. Před čím tedy klekají a k čemu se modlí? Z těch mých myšlenek mě probudil hlas. Za stolkem povstal jeden muž a začal něco mluvit, ale nerozuměl sem mu ani slovo. Po latině to nebylo, v tej sem se v Mlynově v kostele trochu vyznal. Otevřeli zpěvníky a zpívali, čemu sem také nerozuměl. Přezpívali asi

dva verše, jak sem pozoroval. Ten muž za stolem vstal, otevřel větší knihu a něco řekl, čemu sem také nerozuměl. Potom řekl po česku: „Já budu číst padesát tři kapitoly proroka Izajjáše“. A začal číst zase v nesrozumitelném nářečí.

-16-

16. nářečí tak sem si myslel, to si tady posedíme než on z té velké knihy přečte padesát tři kapitoly jakéhosi proroka, kdybych aspoň rozuměl latinské to nebylo. ale dlouho ale nečet, potom se jak sem viděl modlil ten muž a asi dvě ženy okrátkem, ti a vystoupil druhý muž vedle něho ten ohlásil číslo písně kterou budou zpívat ačkoliv mi zpěvník podal švabinku fisk. nuty číst sem to neuměl ale to číslo písně sem neuměl najít to bylo nějak po abecedě tak mi píseň našli vedle sedící a začali sme zpívat ale v duchu sem se divil mému otci co se mu v tom zpěvu tak líbilo ovšem slova v ní byla pěkně melodie taková chorální ale spívali tam asi tři starší muži a to tak silným hlasem že až mě uši bolely a divil sem se otec co sem v tom zpěvu tak líbilo po přespívání té písně přečít něco jako evangelium takové velké knihu a ohlásil že se budeme modlit polklekli sme a začal se modlit onen muž začátek modlitby byl zase divný, modlitba byla jaksi bez začátku. Bez „ve jménu otce“, bez znamení kříže na čele, ústech a prsou. Obsah té modlitby byl krásný. Potom se modlila mladá dívka, ve své modlitbě prosila vroucně Pána Ježíše aby ji odpustil hříchy. Modlila se tak vroucně, že celé shromáždění plakalo

mému otci co se mu v tom zpěvu tak líbilo. Ovšem slova byla pěkná, melodie taková chorální, ale zpívali tam asi tři starší muži a to tak silným hlasem, že mě až uši bolely. Divil jsem se stále otci co se mu v tom zpěvu tolik líbilo. Po přezpívání té písně přečel něco jako evangelium z takové velké knihy a ohlásil, že se budeme modlit. Poklekli sme, onen muž začal se modlit. Začátek modlitby byl zase divný, modlitba byla jaksi bez začátku. Bez „ve jménu otce“, bez znamení kříže na čele, ústech a prsou. Obsah té modlitby byl krásný. Potom se modlila mladá dívka, ve své modlitbě prosila vroucně Pána Ježíše aby ji odpustil hříchy. Modlila se tak vroucně, že celé shromáždění plakalo.

14. i ja sem plakal a divil sem se kdaj a kdese
 takovou modlitbu naučila končila jak i u katol.
 liku slovom Amen naco ji cele shromazdenie
 povedelo Amen potom zase jeden starši muž se
 modlil ten zase opacne dekoval Panu Jezisi
 za odpusteni jeho hrichu a divil se sam sobe
 ze 25 let chodil do shromazdeni a ted slyel
 o odpusteni hrichu a nemohl tomu uvěřit až ted
 pozoroval sem i take uznával ze tak se modlit
 je sprave je-li to vsecko stema hrichama prav.
 dive i rozmusoval sem ze v tech naučených modlitbách
 se z paměti mluví úplně cosi jiného než co bylo.
 nek potřebuje od Boha a že jemu ani neděkuje.
 nek začal mně potom ten muž vykládal co četl
 ale to již mně tak nezajímalo když tu řeč zakončil.
 cíl tak s pravé jeho strany povstalo asi dvad.
 est mladých lidí obojího pohlaví a předně se pos.
 tavil tak v prostředním věku něco dal k uchu
 dal hlasu několik hlasů (to pro mě byla úplna novost)
 a začaly zpívat a to tak krásně že mi až vlasy
 na hlavě vstávaly něco podobného sem ještě ne
 slyšel potom v krátkých slovech ten muž za stolem
 vedončil shromazdeni ohlásil že odpoledne bude
 nešpor a mezi tím se budou učít zpěváci. Tak sem
 rozhod že se nato učení zpěváků ještě podívám a
 poslechnu tak nás Otce i mně ten moravan pozval
 k obědu ale na malou chvíli se již zpěváci sešli
 ja sem si přišel k nim blízko přišel ten jejich

- 17 -

I já sem plakal a divil sem se, kdy a kde se takovou modlitbu naučila. Končila, jak i u katolíku slovem „amen“ a celé shromáždění ji odpovědělo „amen“. Potom zase jeden starší muž se modlil a ten zase opačně děkoval Pánu Ježíši za odpuštění jeho hříchů. Divil se sám sobě, že 25 let chodil do shromáždění a tolik slyšel o odpuštění hříchů a nemohl uvěřit až teď. Pozoroval sem a také uznával, že takto se modlit je správné. Je-li to s těma hřichama pravdivé. I rozsuzoval sem, že v těch

naučených modlitbách se z paměti mluví úplně cosi jiného, než co člověk od Boha potřebuje. Bohu ani neděkuje zač by měl. Potom ten muž vykládal co četl, ale to mě už tak nezajímalo. Když tu řeč zakončil, tak z pravé jeho strany povstalo asi dvacet mladých lidí obojího pohlaví. Před ně se postavil muž tak v prostředním věku, něco dal k uchu, dal několik hlasů (to pro mě byla úplná novost). Začali zpívat a to tak krásně, že mi z toho až vlasy na hlavě vstávaly. Něco podobného sem ještě neslyšel. Potom po krátkém proslovu ten muž za stolem shromáždění ukončil. Ohlásil, že odpoledne bude nešpor a mezi tím se budou zpěváci učít. Tak sem se rozhod, že se na to učení zpěváků ještě podívám a poslechnu si je. Otce i mě si ten moravan pozval k obědu. Za malou chvíli se již zpěváci sešli a já sem si přišel blízko k nim.

-18 -

Přišel ten jejich učitel a poprosil těch, co nejsou zpěváci, aby odešli. Ale mně pravil: „Vy, mladý pane, jestli chcete můžete zůstat“. Tak sem byl rád, tuze mě to zajímalo, jak se učeť. Učitel měl housle, ale prsty upracované mu těžko a nemotorně po nich chodily. Měli zpěvníky vypsané i s notama, ale učili se čerstvě a dobře. Já sem měl

12. učitel a poprosil těch co nejsou zpěváci
 abí odešli ale mně pravil ní mladý pane
 jistli chcete musíte zustat tak sem bíl rád
 takže mně to zajímalo jak se učej mněl hous
 le ale party sprocované mu tesko a nemotorně
 pěních eho dli mněli zpěvníki výpasné k notama
 ale učili se čerstvě a dobře joi sluch sem mněl
 vinnutý tak sem slísal že i když housle me
 vidali tak čistý tón to oni popravili a šlo jim to
 pěkně a ja sem si děl pláin žeri slova vnaší
 partě takí takovi čtyrhlasní zpěv zavedem o max
 načenenj hodině zpěv zakončili a bíl nešpor takomj
 sama pobožnost jako dopoledne zakončilo se
 a šli sme domu bíl sem pozván stami zpěváki
 abich je ještě navštívil což se rád slíbil a
 také si umínil že ten krásný zpěv jak jen mi
 bude častěj přijdu poslouchat bíl sem jist že si
 unáš zavedíme také takovi zpěv vždyt naše
 mládež tak ráda spiva i nábožné písně. housle
 sem mněl a španněti namě všechno časem urli
 šel hrát tak na druhou neděli sme šli zas
 bíl to takové jako minulou neděli jen že zpě
 vici učení nemněli na oběd mně pozval sim
 toho moravana mēval se František Dřevo
 bíl me dárna ženat a oba se svoji manželkou

sluch vyvinutý dobře, tak sem
 slyšel, že když housle
 nevydaly tak čistý tón, tak to
 zpěváci popravili. Šlo jim to
 pěkně a já si dělal plán, že si
 doma, v naší partě, také takový
 čtyrhlasný zpěv zavedem.
 V naznačené hodině zpěv
 ukončili a byl nešpor. Sejná
 pobožnost, jako dopoledne.
 Zakončilo se a šli sme domů.
 Byl sem pozván těmi zpěváky,
 abych je ještě navštívil a to
 sem rád slíbil. Také sem si
 umínil, že ten krásný zpěv, jak
 jen mi bude možno, častěj
 přijdu poslouchat. Byl sem si
 jist, že u nás zařídíme také

takový zpěv. Vždyť naše mládež tak ráda zpívá i nábožné písně.
 Housle sem měl a z paměti na ně všechno, co sem uslyšel, sem dokázal
 hrát. Tak na druhou neděli sme šli zas. Bylo to takové, jako minulou
 neděli, jenže zpěváci učení neměli. Na oběd mě pozval syn toho
 moravana, menoval se Frntišek Dřevo. Byl nedávno ženat a oba se
 svojí manželkou byli zpěváci.

- 19 -

Po obědě se k nim sešla mládež a přinesli si sebou asi patery housle.
 Hráli a zpívali a mě to velmi zajímalo. Optal sem se, jak se na
 houslích berou z not hlasy, což mě nemálo podivilo. Z paměti sem již
 mnoho písní hrál, ale s nima sem ani jednu nemoh zahrát. Noty sem
 tak z většího znal, ale na housle sem nic nedoved hrát z not. Dřevo se
 mě ptal, proč mě to tak zajímá, se učít hrát na housle z not. Tak sem
 mu tak dobrodušně řek, že moji kamarádi a kamarádky také rádi
 zpívají třebas i nábožné písně. Já se poučím a zřídíme si u nás také
 takový zpěv. On mi řekl, že mně všechno ukáže, jak se ty písně hrají,
 ale že asi z toho zpěvu u nás mnoho nebude. Povídá: „Pozvěte vaši
 mládež k nám, ať dřív vidí a slyší, že to potom půjde lepší“. Tak když
 sem se doma s mládeží sešel, tak se mě ptali, kdeže sem to byl a co

povídám: „Tak Mařenko, s bohem navždy, já jinak nemohu.“ Ona také, že jinak nemůže. Dali sme se oba do pláče a tak sme se rozešli. Mně teď již nic nepřekáželo. Umínil sem si: „Půjdu a dám se na Michajlovce zapsat. Nechám se pokřtít skrze ponoření v řece a budu pravým křesťanem.“ Kouřit sem již přestal a klení sem odjakživa nenáviděl, protože to bylo latinské a snad moc svaté a nikomu to nepomáhalo nic. Můj otec, jak se rozhněval na moji macochu, tak klel po latině, po německu a kdoví v kolika nářečích a nic mu to nepomohlo. Macocha byla pořád stejná. Jména Božího brání nadarmo to si odvyknu a teprve ze mně bude křesťan. To se sousedi a obzvlášť mládež podívá, jací mají být křesťani: „To já jim ukážu jací křesťani mají být.“ Takové a jim podobné myšlenky vířily v mojí hlavě.

- 21 -

11. s tím sem šel na michajlovku přišel sem ještě brzy tak sem se stavil u starých dřevů a do tépla s pravdou sem povídám sestře dřevové víte paní má se to vám líbí všechno je líbí si přál být členem vaší církve poradte mi komu se se svojí ká dosti obrátit za se chci dát více pokřtít abych se změnil přece jednou pravý křesťan někteří mi vrahách řekli že ten můj křest vůbec nic není platný, nato mi sestra dřevová dala otázku v níže je jako hříšný a povídám to vim a obzvlášť ten ten pravozrozený hřích namně lpi když teď vim že nejsem správně pokřtěn ona mi dala ještě jednou otázku která mně opravdu překvapila ta zněla v věříte že máte všechny hříchy odpuštěny? já nato kdopak prosím vás to může tady říct a sám hříchy odpuštěny? když se spoví dal třeba u samého papeže ona se tak dobru-dušně usmívala a praví v ještě jistě nepo- ložil ani provazem pod duchovní dum a jak chcete pokřtít? vás takhle do našeho sboru ne přijmou ale budete obřezáni tu máte kníčku ten se jmenuje Novitikon víte pozorujte čtete a opravdu říkají v modlitbě Pane Ježíši otvírá mi duchovní věci abych mohl poznat pravdu co je hřích a obřezání třeba samého hříchu mých odpuštěny veal sem tu kníčku odví a strachotanou lodi plaval dale šel sem do sboru, mádělní kde tenkrát káral karatel Pavel Sláma na to křest musíte se znovu a roditi přivít svangelií jana 3, otom profesorovi nikodemovi a udal stoho mláďa že sem si myšlil že on má celý svůj život ale kdomu onně pověděl, a klad ducaz na slova Jána Šebite musíte se znovu a roditi

ten prvorozený hřích na mně lpi když teď vím, že nejsem správně pokřtěn.“ Ona mi dala ještě jednu otázku, která mě opravdu překvapila. A ta zněla: „Vy věříte, že máte všechny hříchy odpuštěny?“ Já na to: „Kdopak prosím vás to může tady říct, že má hříchy odpuštěny. Kdybych se zpovídal třeba u samého papeže.“

S tím sem šel na Michajlovku. Přišel sem ještě brzy, proto sem se stavil u starých Dřevů a za tepla s pravdou ven. Povídám sestře Dřevové: „Víte paní, mně se to u vás líbí všechno. Já bych si přál být členem vaší církve. Poradte mi, ke komu se se svojí žádostí mám obrátit. Chci se dát v řece pokřtít a bude ze mě přece jednou pravý křesťan. Z vašich mi někteří řekli, že ten můj křest malého dítěte není vůbec nic platný. Na to mi sestra Dřevová dala otázku: „Vy víte, že ste hříšný?“ Povídám, „to vím. A obzvlášť

Ona se tak dobrodušně usmála a praví: „Vy ste ještě nepoložil ani podvaliny pod duchovní dům a již chcete pokrývat střechu. Vás takhle do našeho sboru nepřijmou. Ale buďte dobré mysli. Tu máte knížku, ta se jmenuje Nový zákon. V té pozorně čtete a opravdu řekněte v modlitbě Pane Ježíši, otevři mé duchovní oči, abych mohl poznat pravdu, co je hřích a obdržel od Tebe samého odpuštění mých hříchů.“ Vzal sem tu knížku od ní a se ztroskotanou lodí plaval dále. Šel sem do shromáždění, kdež tenkrát kázal kazatel Pavel Sláma. „Tak se musíte znovu zrodit“, přečetl v evangeliu Jana 3 o tom profesoru Nikodemovi a udělal z toho výklad. Myslel sem si, že on zná celý můj život. K tomu ke mně pověděl a kladl důraz na slova Pána Ježíše „Musíte se znovu zrodit“.

Wito kázání mně tak došlo jsem tento krát šel k Michajlovky celí sklíčený tak mně škřel a šel šel moje hříchy kterých sem našel u sebe spoustu a teď sem se dověděl že se jich musím zbavit chci být spasen o to ne skrže někoho jiného Jen a krev sv. mého Pána Ježíše tím sem obdržel domů a k tomu sem se postonal odešel sem domů správe a tak sem polehoval a kašlal sem krev teď mi natom moc našelšelo obích desát hříchu odpuštění nato můj otec jednoho dne přišel s pole celý rozradostněný celí se třas od radosti spíval a modlil se z ducha ne naučené modlitby o to tak Pánu Bohu děkoval jako bho ježíš viděl před sebou co mně nemálo postrašilo když děkoval Pánu Ježíši na odpuštění svých tak velikých hříchu to mně usvědilo vrole že tedy jest to pravda že musí zde každý dosáhnout odpuštění hříchu ale jak? tak sem pro šel Pánu Bohu abí mi to skrže svatého ducha osvědčil byl sem tělesně nemocen tak sem šel domů hlito v žitné žně domáci byli všeci napsali a ja sem jim psal dobřítak seděl sem pod mandlem a četl sem v novém zákoně to krev Kapsta Ježíš mus očistuje od všech hříchu, opakují si to jaž je jedinou a majdnou semí otevřeli duchovní oči nejvácnější slovo Náš tak tedy i mně očistuje ode všech mých hříchu račal sem nato Bohu děkoval a obdržel sem takomú radost otkre seto vřpsat nedá ravel sem dobřítak běžel sem na pole to svěstovat tatiňkej tak sme oba děkovali Pánu

- 22 -

To kázání mě tak dojalo, že sem z Michajlovky šel domů celý sklíčený. Tak mne tížily a strašily moje hříchy, kterých sem našel u sebe spoustu. Teď sem se dověděl, že se jich musím zbavit. Chci být spasen a to ne skrže někoho jiného, ale jen skrže samého Pána Ježíše. S tím sem z Michajlovky přišel domů. Rozstнал sem se, odešel z práce a tak sem polehával a kašlal krev. Teď mi na tom moc záleželo, abych dosáhl hříchů odpuštění. Na to můj otec jednoho dne přišel z pole

celý rozradostněný, celý se třás od radosti, zpíval a modlil se z Ducha ne naučené modlitby. To vše za odpuštění svých, tak velikých hříchů. To mě usvědčilo, že tedy jest to pravda, že musí zde každý dosáhnout odpuštění hříchů. Ale jak? Prosil sem Pána horlivě, aby mi to skrže Svatého Ducha osvědčil. Byl sem tělesně nemocen, tak sem šel z práce domů. Bylo to v žitné žně. Domáci byli všeci na poli a já sem

jim pásl dobytek. Seděl sem pod mandelem a četl si v Novém zákoně, že krev Krista Ježíše nás očišťuje ode všech hříchů a opakoval si to ještě jednou. Najednou se mi otevřely duchovní oči. Rozvažuji slovo Nás. Tak tedy i mě očišťuje ode všech mých hříchů. Začal sem za to Bohu děkovat a obdržel sem takovou radost, o které se to vypsát nedá. Zavřel sem dobytek, běžel sem na pole to zvěstovat tatínkoj a tak sme oba děkovali Pánu.

- 23 -

23. do příští neděle sem i zdravím popravilo to tak sme šli s otcem oba na Michajlovku a jak sme přišli k dívaru jen sme se přivítali a sestra dřevová nám povídá no bratři ja vidim po vašich obličích jak že jste seam dnes přinesli radostnou novinu tak nám to vypravujte jak ste k tomu přišli a hned našla já má sestrnice bratři a sestry a museli sme všem vypravovat jak se to stalo odpoledne sme byli u výsledu blíž sme jedné klasně oba přijimutj do x boru, a když budem a když budem křtěny že nám řeknou potom nám v soukromí řekli že křest se bude konat až později že se to musí dělat večer ať nebyl viděný ten co bude křtít. Němci že mají povoleno všechny obřady veřejně vykonávat ale Češi že jsou již všickni skoro pravoslavní že jen ta malá hrstka věřících se drží svého a s nima nejde. Řekli nám že právě vykonaný křest je též vážný ale uvěření že je vážnější než kdo uvěří a okřtí se bude spasen ale kdož pak neuvěří (okřtí již nezanimuje Pán) bude zatracen. Tak na křest sme čekali až do pozdního podzima pak nám oznámili bratři že se seberem večer u bratra horty v kolonii nikolaevce ať si vezmem sebou na změnu prádlo a přijdem v jistý den k tomu vybraný. Mezi tím časem sem děl u T. hamiac'ka velké protivěstvi mi mladeč neděla jen se mi.

Do příští neděle se mi zdravím popravilo a tak sme šli s otcem oba na Michajlovku. Jak sme přišli k Dřevům, jen sme se přivítali a sestra Dřevová nám povídá: „ No bratři, jak vidím po vašich obličejích, že ste nám dnes přinesli radostnou novinu. Tak nám to vypravujte, jak ste k tomu přišli.“ Hned našla plná seknice bratří a sester a museli sme všem vypravovat, jak se to stalo. Odpoledne sme byli u výsledu. Byli sme jednohlasně oba přijimuti do sboru. Když budem křtěny, že nám řeknou. V soukromí

řekli, že křest se bude konat až později, že se to musí dělat večer, aby nebyl viděný ten, co bude křtít. Němci že mají povoleno všechny svoje obřady veřejně vykonávat, ale Češi sou již všechny skoro pravoslavní, že jen ta naše malá hrstka věřících se drží svého a s nima nejde. Řekli nám, že právě vykonaný křest je též vážný, ale uvěření že je vážnější. Kdo uvěří, a okřtí se, bude spasen. Ale kdož pak neuvěří (o křtu již se nezmiňuje Pán), bude zatracen. Na křest sme čekali až do pozdního podzima. Pak nám oznámili bratři že se seberem večer u bratra Horty v kolonii Nikolájevce. Ať si vezmem sebou na změnu prádlo a přijdem v jistý den, k tomu vybraný. Mezi tím časem sem u pana

Hamáčka dělal dál. Velké protivenství mi mládež nedělala, jen se mi trochu pošklebovali a vyhybali se mi.

- 24 -

24. trochu pošklebovali a vyhybali se mi a každou řeč semnou nezaváděli. můj mistr se mi nejednou divil co se semnou stalo a také kolikrát říkal že bi sám rád chtěl tak žít jako já a že se je to hospo domě i rodinné poměry mto nedovolují običejně si sedláci přijížděli pro stroje a ne děl i nám chasníkům když sme jim pomáhali stroj naložit tak dávali na sprotitně od toho sem se odkazoval když to bila v neděli chlapci mi tom muj díl dávali ale já sem to prosvědoměno bral od nich když to bil nedělní výdělek. mezi tím našim uvěřením Otec to hospodářství prodal a za dal o pas že pojedě do bosny v ten čas se hodně rodin stěhovalo do bosny a volně já ale sem nikam od michajlovky nechtěl jet až mně Pán dá až se navrátím tak se unáš siba lo umoru zrození ale bilo souzeno jináč. Otec žádal o pas pro celou rodinu mimo mně ale pas přišel již po našem uvěření a jen na samého Otce tak Otec musel zadávat po druhé tak po uvěření i pokřtění sem se rozhodl že pojedě s Otcem. Tak ratím již hodně na podzim sme zůstali zavedomněny že bude křest. tak u bratra Horty sme se sešli ke křtu nous bilo pět osob čtyři mužski a jedna ženska sešel se tam skoro celý michajlovski a bor

Žádnou řeč se mnou nezaváděli. Můj mistr se mně nejednou divil, co se se mnou stalo a také kolikrát říkal, že by sám rád chtěl tak žít, jako já, ale že jeho hospodářské a rodinné poměry mu to nedovolují. Sedláci si obychejně do dílny přijížděli do stroje v neděli a nám chasníkům, když sme jim pomáhali stroj naložit, dávali sprotitně. Od toho sem se odkazoval, když to bylo v neděli. Chlapci mi ten můj díl dávali, ale já sem to pro svědomí od nich nebral, vždyť to byl nedělní výdělek.

Mezi tím našim uvěřením

otec prodal hospodářství a žádal o pas, že pojedě do Bosny. V ten čas hodně rodin se stěhovalo z Volyně do Bosny. Já ale sem nikam od Michajlovky nechtěl jet. Že až mně Pán dá, až se navrátím (tak se u nás říkalo znovuzrození). Bylo souzeno jináč. Otec žádal o pas pro celou rodinu mimo mě, ale pas přišel již po našem uvěření a jen na samého otce. Otec musel zadávat po druhé. Tak já i po uvěření i pokřtění sem se rozhod, že pojedou s otcem. Již hodně na podzim sme dostali uvědomění, že bude křest. U bratra Horty sme se sešli ke křtu. Bylo nás pět osob, 4 muži a 1 ženská. Sešel se tam skoro celý Michajlovský sbor.

- 25 -

Večer, asi o 11 hodině byla krátká pobožnost a krátké poučení, co značí křest a co se tím symboličně ukazuje. Jak se mají novokřtění chovat. Potom sme šli k vodě. Byl to takový malý potok v dolině mezi polema a asi 200 metrů vzdálený od bytu bratra Horty. Byla tam udělána nádrž a již byla pokryta tenkým ledem. Bratři ji holýma

25. večer asi o 1-1 hodinu byla křesťáka probořnost a křesť-
 ké proučení se amoni křesťi což s tím ukazuje
 s tím balení a jak se mají nepokřtěnci přitom cho-
 vat, potom sme šli k vodě bylo takové srážky potok
 v obydne mezi palimra asi na 200 metru v údolí,
 my šli k této křesťáka hory tam byla udtlanaj,
 naději a já byla pop vrtě. Tondim ledem tak jej
 bratři holona protloukli. Bratři Pavel sláma ve
 šel dorovdy asi po pás a potom sme dšněmu jedem
 po druhém vcházeli a on na otáku věřiči celim
 radcom v páma dšněho křesťáka když křesťáka rěk
 ano tak bratři rěk na to svědectví je toba křesťim
 ve jméno Otce i Syna i ducha svatého a když říkal
 amen tak jej paroval celého až ho voda nakryla
 a tak nás pokřtil. Pět usar koso od křesťáka pět.
 lumare ticho a šlo se k br. Hortovi převléknutalo
 suchého potom krátke poděkování Bohu a opat
 rování a odovzdání se do rukou otce a šli a jeli
 sme nocovat na michajlovku ráno bilo schrombá,
 dění a potom sme byli naváděny do církve skrze v-ábla,
 dani rukouch křesťáka br. slámu nad každým se krát
 ce pomodlil, a potom sme slavili večeri páně na pamat
 ku Jeho umučení a tím se zakončilo. Potom k jaru
 přišel nám pas z hranice a mezi tím sem šel k
 bratřim na michajlovku mlátit a cose slalo obich
 se moh potěšit a utvrdit u víře mezi mláděci křesťim.
 skou a cvičil sem se na housle v obouh klíčich sopránovim,

odevzdání se do rukou Jeho. Šli a jeli sme nocovat na Michajlovku. Ráno bylo shromáždění a potom sme byli uváděny do církve skrze vkládání rukou. Kazatel, bratr Sláma se krátce nad každým pomodlil a potom sme slavili večeri Páně na památku jeho umučení a tím se skončilo.

K jaru přišel nám pas za hranice a mezi tím sem šel k bratřim na Michajlovku mlátit zbytky loňské úrody a co se dalo a hlavně abych se moh potěšit a utvrdit u víře mezi mládězi křesťanskou. Cvičil sem se na housle v obou klíčích, sopránovém, basovém a ve zpěvu to byla moje radost.

- 26 -

Oba, já i otec sme se s bratřima na Michajlovce rozloučili a odjeli do Bosny. Nejdříve do Slavonie, bylo to blízko bosenské hranice u řeky Sávy. Tam již bylo několik českých rodin od nás a u nich sme se utábořili než se dovíme jak dál v té Bosni. Tam dávali rakouské úřady zem našim krajanům z Ruska a k té zemi rakouské úřady dávaly jednoho koně, a nějaké nářadí. Tehdy byla Bosna a Hercegovina pod rakouskou okupací a Rakousko chtělo tu dosti úrodnou krajinu povznést. Povznést kulturně i hospodářsky. Tak si přála rakouská

26. Barovim a ve spěvci to byla moje radost
 potam smere z botrima na michajlovce rozkoucit
 a odjel sme naprad do slavonski tam jic' bilo nebo,
 lik rodin od nás bilato blizko bosenske hranice
 řeki Savi tam smere zaton nek' co bude v tabos
 ni tam dávali nam našim krajanom z ruska
 i k tomu zemim rakouske úřady dávali jidrovno
 koně najake nářadi bila v te dy bosia i Tercegovina
 pod rakouskou okupaci štítla tu dosti uradom
 krajinnu posazet hospodárně i kulturně tak si přála
 rakouska vláda tam nastěhovat z ruska čestru
 ale jak to obisepne šiva najdou se lidé štítli a
 nesvědomití hovotka a nářadi darovany vládou
 radi prodali a utekli tak jak sme písali mi
 tak otec po svoj dobrackej nátuře v slavonski kraji
 nam peníze rozpúčil a k dyž jel do sarajeva hlav
 nio bosenskeho města se starat ota zem tak
 měl ukázat na račetek 600 zlatých jinak že zem
 nedostane a k dyž krajannu upomínal tak mu řekli
 že muje vsjaci dat hrad nemužou jiden sehnal
 a dluhi mi tak votal sedět v té slavonski a ja sem
 si našel práci u taliánom cihlářu našel sem si
 šetřit na případ a lich měl na cestu do ruska
 a jel sem se podívat do kosovy měl sem adresu
 bratří v bosni tak sem tam jel žit sem se

27. po chorvatsku mluvit trochu naučil a iče horvatski
 je skoro jako srpski tak sem našel bratří blizko
 srpske hranice bili mi chovny němci maďari i srbi bil
 z mého příjezdu rádi mýli shromážděni ve třech
 jazykách radili abich ota psal ke usion
 ze si miže spachtovat takove mále hospodárství od
 takovéh turackiho zemana zva mého žij tak sem
 ota ota psal a ota z rodinou přijel i v sčitku od
 toho žija spachtoval takovaze vilu v lese stumě
 to přivleome obporádek dal nam kráve i pastvoni
 i takove jeatno duché nářadi a začali sme práce
 vát obradili sme ty jile ve dvouch kurich bilo bitorseko
 dobre kaly si to umluvi bil utol úradně on to tak
 nechal mi slove a oni turci jinu hořin nato slove nek'
 řidi ja sem bil nato jic' m' ladi a ti bratři take se
 spytli a ota to nepřadli tak to nebilo dobro v duchov
 nim životě sme se tam měli dost vesse smlavali sme
 se po srbsku kovalb. Ptal po německu ale spěvci
 k' a hor sme měli zřehavny některé písně sme
 spívali po srbsku mněli přilny spěvnik srbski a
 některé po německu a některé na jidom naprav ac
 ve dvouch nářečích ja sem jic' no hoře trochu
 hrát tak smere nápis viberali abli nánto straji
 lo a spítali sme německi maďarski srpski i české
 i mnělišme vibrate hlasi ve vech jazykách jin sč
 sam v maďarskem jazyku to spíval otavy maďar
 ski bratřelby ale cihláři nam to ti co nás poslou
 chali tak smere zbirali do nového roku 1898 ho

vláda tam nastěhovat co
 nejvíce Čechů z Ruska. Jak už
 to obvyčejně bývá, najdou se
 lidé chytří a nesvědomitý
 hovádka. Nářadí darované
 vládou, prodali a utekli. Když
 sme přijeli do Slovenie, tak
 otec po své dobrácké nátuře
 rozpůjčil krajanům peníze.
 Když potom jel do Sarajeva,
 hlavního bosenského města
 postarat se o tu zem, tak měl
 ukázat 600 zlatých, jinak že
 zem nedostane. Když krajany
 upomínal o půjčené peníze, tak
 mu řekli, že mu je nemůžou
 všecky vrátit. Jeden sehnal,
 druhý ne a tak sme museli
 zůstat sedět v té Slavonii. Já

sem si našel práci u Taliánů –
 cihlářů. Začal sem si šetřit na
 případ, abych měl na cestu
 do Ruska. Jel sem se podívat
 do Bosny, měl sem adresu
 bratří v Bosně a tak sem jel
 za nimi. Již sem se trochu
 naučil mluvit po chorvatsku,
 řeč Chorvatů je skoro jako
 srbská.

- 27 -

Našel sem bratry blízko
 srbské hranice. Byli
 pomíchaný, Němci, Maďari,
 Srbi. Z mého příjezdu byli
 rádi, měli shromáždění ve
 třech jazykách. Radili, abych

otci napsal, že se u nich užíví, že si může spachtovat takové malé hospodářství od tureckého zemana zvaného Beg. Tak sem otci o tom psal a otec přijel i s rodinou. Od toho zemana Bega spachtoval takovou vilu v lese, s tím, že to přivedeme do pořádku. Statkář nám k tomu dal krávu i páru koní a takové jednoduché náradí. Začali jsme pracovat, ohradili sme pole ve dvou kusech. Bylo by to všechno dobré, kdyby se ta úmluva udělala úředně. Otec to nechal pouze na slovo a nevěděl, že ti Turci jsou horší než židi. Já sem byl ještě mladý a ti bratři se také zgapili, otci to neporadili a tak to nebylo dobrý. V duchovním životě sme to tam měli dost veselé, smlouvali sme se po srbsku, kázal bratr Pfaf po německu. Zpěvácký sbor sme měli zábavný, některé písně sme zpívali po srbsku. Měli tam pěkný srbský zpěvník a některé po německu. Některé písně na jeden nápěv až ve čtyřech nářečích. Já sem již na housle trochu hrát uměl tak sme si nápěv vybrali, aby nám to strojilo. Zpívali sme německy, maďarsky, srbsky i česky. Měli sme vybrané hlasy ve všech jazycích jen soprán v maďarštině, to zpíval starý maďarský bratr Šoldy. Ti co nás poslouchali, nám to velice chválili. Tak sme se připravovali do nového roku 1895.

28. mně se ale tak stýskalo po michjlovce že sem se rozhodl že pojedu stůj co stůj, na zpátek ač mně Otce i bratři přimlouvali že v bosnu se oto postat, raji obích byl svobodný od vojny která mně jisto v rusku čeká, ale neodolal jsem že touze rozloučit sem se a odhodlal jít bez pasu nebo oddělení od otce pasu máma měla košťovat 10 ruských rublů a to já sem, tolik mně sota na cestu hned v prvním vlakku jelivo, jáci rakovsko ubli: z dovolene ruskim. hranicim do horva tak sem i přeš madarsko snimajelo oblie přeš li sme do horva na večer před novim rokem a nadrasim nás vtiposili nam že vlak do horvu jede až ráno venku byl pořádný mrazek já milbil sem kam šel. bez pasu kdo mně přimlouval až sem z lidova zmaďarči do města někteří se stávali hned v první hospodě já také se ob sem i v koutku a prošel sem brcha ab. mi povadil co dítat o otce si kemně přišel srovnat a hned se mně začal vřítávat sdeud a kam jede spochtku sem seho bal ob mně neohrad o peníze kterých máma stáčovalo jen ani co lich dejal do novma ale bilto člověk ani 40 let starý a nenikdy na alodije povida vidim že ste chudý chlo pec nabijte semně mekno nam na toho silvestra před no, vim rokem budu moct něčim posloužit mhuil po polihu tak sem semu přimnal kde sem bil se vim otce a rize mi sme stýska po svim rodnim kraji kdýž mně vis boh to mně povida ai mladikce máma mslim hlada a řísen tak mi rěkněte cobite jidit a jidit ai jistě jako muj krajan tak také alne muj host jidit

- 28 -

Mně se tak stýskalo po Michjlovce, že sem se rozhodl: Pojedu stůj co stůj nazpátek. Otec i bratři mě přemlouvali, že v Bosně se o to postarají, abych byl osvobozen od vojny, která mě jistě v Rusku čeká. Neodolal sem té touze po Volyni, rozloučil se a jel. Tolik sem pospíchal, že sem se odhodlal jet bez pasu nebo oddělení od otcova pasu, které by mne košťovalo 10 ruských rublů a to já sem tolik neměl. Peněz sem měl sota na cestu. Měl

v prvním vlaku jeli vojáci, rakouští Srbové z dovolené, k ruským hranicím do Lvova. Tak sem s nima jel. Přes Maďarsko jsme přešli dobře a dojeli až do Lvova. Navečer před novým rokem nás z nádraží vyprosili ven, že vlak do Brodu pojede až ráno. Venku byl pořádný mrazejk a já začal přemýšlet kam teď, bez pasu, kdo mě přenocuje. Šel sem s lidma z nádraží do města. Někteří se zastavili hned v první hospodě a já také. Sedl sem si v koutku a prosil Boha aby mi poradil co dělat. V tom si ke mně přisedl dorozkář (*pracovník dráhy*) a hned se mě začal vyptávat odkud sem a kam jedu. Zpočátku sem se ho bál, aby mě neokrad o peníze, kterých mi stačovalo jen asi co bych dojel do Rovna. Byl to člověk asi 40letý a nevyhlížel na zloděje. „Vidím, že ste chudý chlapec, nebojte se mě možná, že na toho Silvestra před novým rokem vám budu moct něčím posloužit.“ Mluvil po polsku, tak sem se mu přiznal, kde sem byl se svým otcem a že se mi moc stýská po svém rodném kraji. Když mě vyslech, tak povídá: „Vy, mladíku máte myslím hlad a žízeň. Řekněte mi co byste jedl a pil, jste jako můj krajan tak budete dnes můj host.

- 29 -

29. Také z vašeho mněto rovnou tak si poručte co byste si přál a všecko dnes ráveš platím ja sem myslił si mađ chce opít a potom okrást ale když tak naléhal tak povídám pit to sem mi nechce jabich roci abich moh do zítka přenocovat něde on porida otom pojednámě poradij podíval se na hodinky a porida jíst máte par hodin času tak co tedy chcete jíst a uita siť hospodaki s pitím a zokuskama on naléhal ka... líček muřím asi kořalky ale ja povídám pane jani takou... ho nepiju tak sklovku vaje když jíte tak takou on povi... da jmi slivny se takovi světlari mladik žádnij alkolol ne pijete tak se chcete a ručim vám se vás život šenone prosijete tak tedy ja to mnělo dosita a jaže mohli chcete pijte a ted mi račal vpravovat se ja rád si vidi človika ne svých stran jemu šese take moc stýska po svem domoví ale se on se vkrát domu vrátit nesmí se je ad ruskich úradu ať prij neurimě stáhn se křiž pod čimim gremem a račim a čim se dorozkářstvím o ted podte ja vás navstia na druhé nádraží doplat to piť a vyjeam na rybník a budete přečistiam v radnicov na hranici a oni tam ti učelomici ráno jaon ospali tak se bhěj dos tanita za hranici tak sme sešli a jeli na druhé nádraží tam porida posedit na dorozce ja nam mimomnim jařdenku za malou cenú ji přinese tak mi ktere čisto vagemu ja moje se si tam muřim Bohem a než viješete se truchu prespat se loučil se s mamou a polibám jak vstáti oke na hranici máte take dopadlo diti dohř kři sem jim na svých otorki odpořidil uspořijiv tak mi ušavali na dvie ř do toho sem vešel a lidum vručen uplně svobodný ja se stý radostí se semita tak povella sem tamnata komec láři zapomněl hošlo to se mi tam pramě nechtělo ma... cat ale přistoupil k mně takovi mladij rádod a ptaje jesti sem tam něco zapomněl ja povídám se hošlo on máte

Já sem také z vašeho města Rovna, tak si poručte co byste si přál já, všecko dnes za vás platím.“ Myslił sem si, že mě chce opít a potom okrást, ale když tak naléhal, povídám: „Pít, to se mi moc nechce, já bych ráč, abych moh do zítka někde přenocovat“. „O tom pojednámě později.“ Podíval se na hodinky a povídá: „Ještě máte pár hodin času, tak co tedy chcete jíst?“ a už tu byl hospodský s pitím a zákuskama. Hospodský nalíval kalíšek, asi kořalky ale já povídám: „Pane já nic takového nepiju. Dal bych si

ale sklenku čaje, kdyby ste byl tak laskav.“ Hospodský se podivil, že já takový světový mladík žádný alkohol neužívám. Privil: „Držte se a ručím vám za to, že svůj život šťastně prožijete. Jezte směle do syta a čaje moc-li chcete pijte.“ Můj zachránce mi začal vypravovat, že je rád že vidí člověka ze své strany. Jemu že se tady také moc stýská po svém domově, ale on se víckrát domů vrátit nesmí. Ruské úřady ač prý nevinně, ho stíhají. Žije tady pod cizím jménem a živí se dorozkářstvím. „Tak a teď pojďme, zavedu vás na druhé nádraží doplatíte pár krejcarů na rychlík a budete před ránem v Radzivilově na hranici. Tam ti úředníci ráno jsou ospalí, tak se lehčeji dostanete za hranici.“ Dostali sme se na druhé nádraží a tam povídá: „Poseďte na dorozče, já vám vyměním jízdenku.“ Za malou chvíli ji přines řekl mi, které číslo vagonu je moje, že si tam mohu lehnout a než vyjedeme, trochu se prospat. Rozloučil se se mnou políbením jako vlastní otec. Na hranici mi to dopadlo také dosti dobře. Když sem jim na jejich otázku uspokojivě odpověděl, tak mi ukázali na dveře. Do těch sem vešel a byl sem v Rusku. Byl sem úplně svobodný jenže z té radosti, že se mi to tak povedlo sem tam v kanceláři zapomněl housle. Teď tam pro ně jít se mi nechtělo, ale objevil se takový mladý židek a ptá

30. *co mu dám kýmijé přinese já povídám že onám málo peněz že mi sotva stačí na jízdenku daroona on povídá ať mu dám 5 kopějek na čaj tak sem onu je dal a ryskem že možno mi uteče ale za malou chvíli mi je přines tak sem bil rád sed sem a do rána jsem bil usnoutě tak sem políboval Pánu že vslyšel moje kněmu povzdechnutí a On mně vslyšel a hned jak se mištr hamaček dověděl tak hned přemno v šokoval ať jde kněmu dělat tak sem se hned hlásil k vyřkuš šel sem k vyřkuš ať skoro na rok v ten čas bilo na michajlovce velkýj probu, kni manravosovalise skoro šercki mladi ba i tako ve děti jít vic jak po 40 roku chadili olo schromati dleni bilo to v zimě a šekat do leta mladi nech telu a bila stin obtiže že se to muselo vikonomat taj, žiči poněvaši sličili urady i vjeľj jako nepřateli vjeťi, žičich abí chitili bratřa slámu kedyž bude vikonomat křest abí ho vstali na silni bilo káda „ žičich ačkopjicich vic jak 50 osob tak se bratři uradili, že učilaj, takovou veliku školu asi 3 metry alom, hau a 2 metry širokou sa na 1-4 metra vřokou a že ji postaví v On. Němečka vestadole na noz doni vody, a ba sláma že bude křitit tak se dali společne do práce dělali to jako Jeruzalemski chrám abí to šlo tishu bez hluku strosovali a hoblovali i čerali a vstali jrd, na u německu v kuchině i to se dělalo tajně abí se nevěřici nadvěděli šká dali to vnoci zřistave..*

se jestli sem tam něco nezapomněl. Povídám mu, že housle, on na to co mu dám, že mně je přinese. Tak mu povídám: „Mám málo peněz sotva mi stačí na jízdenku do Rovna.“

- 30 -

On, když mu dám 5 kopějek na čaj, že mi je přinese. Dal sem mu je a počítal s tím, že možná uteče. Za malou chvíli je ale přines, tak sem vám byl rád, sed sem si do vagonu a do rána sem byl v Rovně. Děkoval sem Pánu, že vyslyšel moje povzdechnutí

k němu a pomohl mně. Hned, jak se mistr Hamáček dověděl, že sem se vrátil, tak pro mě vzkázal, ať jdu k němu dělat. Brzo sem se hlásil k vojsku, kam sem šel až skoro za rok. Ten čas nastalo na Michajlovce velké probuzení, obraceli se k víře skoro všichni, i ti kteří chodili do shromáždění před 10ti léty. Bylo to v zimě, čekat do léta mladí nechtěli a byla potíže v tom, že se to muselo vykonávat tajně. Všude slídily úřady i všelijací nepřátelé dětí Božích. Snažili se přichytit bratra Slámu až bude vykonávat křest. Čekala by ho za trest cesta na Sibiř. Žádajících o křest bylo na 50 osob. Bratři se uradili, že udělají takovou velikou skříň asi 3 metry dlouhou, 2 širokou a na 1,25 metru vysokou. Postaví ji u bratra Němečka ve stodole, nanosej do ní vody a bratr Sláma pak bude křtít. Dali se do společné práce, dělali to jako jeruzalémský chrám. Aby to bylo potichu, bez hluku, štosovali, hoblovali, řezali i vrtali prkna u Němečků v kuchyni. To vše se dělalo

*31) nou na cestách hlídkou a pomocí bratří to obklo-
kali se ani blízké sousedé s tím nevěděli, když to
dokončili tak ze čtyřech studní asi 10 metrů hlubokých
všecku vodu do toho vlili na zřehotněli a do vody
ohřívali a nalévali tam do té skříňky ponevážili ho
křtu staré lidi i ženy v těhotenství, abí se naučilo dle
tělesnému a zdraví potom s púlností rukou bratří
křest o potom uvádění skrze v skládání rukou
kazatele br. slámu který křtil i bratry vybraných zvaných
diákonů. Tak to trvalo dorána bílato obětavá láska
bratrská a odvaha br. slámy o to kolikrát jezdili
k nám pravoslavní misionáři když nemohli nic
svést a ani jednu duši přivést do svého ovčince tak si
vysvětlili ryse českého pravoslavního misionáře neja..
koho německo ale i ten odpěl a nepoučenou smáčkli
se chytit br. slámu při vřeloborání stolu státně ale
nikdy se jim to nepovedlo pravoslavní popo kněm
jezdil z blízko vesnice žoně ble pítaval se k do je uvař
kna tomu odpovídali že jme všichni knězi a dokazali
msto spism kde op. piše v ste. křestě tvo uvatě rodovněb
ní o t.d. když sme mřeli slavní večeri páně tak uvobitě
sme se s luovili jěstli přijdele popo tak je s koncem
schováš dnu se na se jeme do polěch a až popo přijde tak se
objeme opět a budeme slavní večeri páně a v schováčím
vždy je mluvilo na stolem ne kolik bratří o to nepřáti táb
ně křestě jěstli když on odpěje se ani na pul hodiny
se se jeme a slavní večeri páně tak jednou sme se tak sešli
a všem sme se křtili piše jedny sestře diti hodělo tak arim
vřelobor a že to stavem se sme mřeli vřem schováčím stělo
na kopečku tak tu sestra uvěděla že popo je spítki*

tajně, aby se nevěřící nic nedověděli. Skládali to také v noci s vystavenou hlídkou.

- 31 -

S pomocí Boží to dokázali. Ani nejbližší sousedi nic nevěděli. Když to dokončili, tak ze čtyřech studní, asi deset metrů hlubokých, všecku vodu do toho vlili. Na dvou sporáčkách celý den vodu ohřívali a nalévali do té skříňky. Poněvadž byli ke křtu přihlášený starý lidi a ženy v těhotenství, bylo třeba vodu ohřát, aby neškodila jejich tělesnému zdraví. O púlnosti se začal vykonávat křest a potom uvádění skrze vkládání rukou

kazatele bratra Slámy, který křtil i bratry vybraných zvaných diákonů. Trvalo to do rána. Byla to obětavá láska bratrská a odvaha bratra Slámy. Kolikrát jezdili k nám pravoslavní misionáři. Když nemohli nic svést a ani jednu duši přivést do svého ovčince, tak si vysvětlili

ryze českého pravoslavného misionáře, nějakého Němečka. Ale i ten odjel od nás s nepořízenou. Snažili se chytit bratra Slámu při vysluhování stolu Páně, ale nikdy se jim to nepovedlo. Pravoslavný pop k nám jezdil z blízké vesnice Poněble. Ptával se, kdo je u nás kněz. Bratři mu odpovídali, že jsme všichni kněží a dokázali (*ukázali*) místo z Písma, kde apoštol píše: „Vy jste kněžstvo svaté, rod vyvolených“ atd. Když sme měli slavit večeři Páně, tak v sobotu sme se smluvili, jestli přijede zase pop, tak po skončeném shromáždění se rozejdeme do polí a až pop odjede, tak se sejdem opět. Budeme pokračovat ve slavení večeře Páně. Ve shromáždění vždycky mluvilo za stolem několik bratří. Nepřátelé vyzradili popu, že když odjede, že asi za půl hodiny se znovu sejdou a slaví večeři Páně. Jednou sme se tak sešli a v sobotu sme začali píseň. Jedny sestře dítě horšilo (*zlobilo*), tak s ním vyšla ven. To stavení, co sme mívali v něm shromáždění stálo na kopečku, tak ta sestra uviděla, že pop jede zpátky.

- 32 -

³²⁴ *ake honom chléb a víno putovalo do lavic a zpívalo se dále. V tom pop vešel. Právě se píseň skončila. Tak povídá po rusku: „No prodolžajťe“, tj. pokračujte, „já bych moc rád to viděl, v jaké formě to děláte“. Někteří mu řekli, „právě sme to skončili“ a začali se rozcházet a někteří mu řekli: „Přečtete si to ve vašem Novém zákoně, třebaš v tom, co z něj čtete v církvi. Tam to stojí, jak to činila první církev Kristova.“ Pop byl odbytý a jel nazpátek s nepořízenou. Bratru Slámoj zase nemoh nic dokázat, aby*

Honem chléb a víno putovalo do lavic a zpívalo se dále. V tom pop vešel. Právě se píseň skončila. Tak povídá po rusku: „No prodolžajťe“, tj. pokračujte, „já bych moc rád to viděl, v jaké formě to děláte“. Někteří mu řekli, „právě sme to skončili“ a začali se rozcházet a někteří mu řekli: „Přečtete si to ve vašem Novém zákoně, třebaš v tom, co z něj čtete v církvi. Tam to stojí, jak to činila první církev Kristova.“ Pop byl odbytý a jel nazpátek s nepořízenou. Bratru Slámoj zase nemoh nic dokázat, aby

ho udal. Potom se prystavoj (představenému) se často zamazovali oči nějakým funtem másla neb košíkem třešní a tak sme se bránili.

To se dělo v roku 1896. Na podzim sem narukoval do Varšavy. Byl sem naznačen k dělostřelcům do zvláštního vojska, zvaného lejbgvardije do 3. dělostřelecké brigády do 2. baterie. Ale hned z místa (ze začátku) sem se dostal do vojenské nemocnice, ve které sem vyležel bezmála 4 měsíce. Potom po všeobecném vojenském výcviku sem se dostal do kovárny a do roku sem byl začíslen jako nestrojový s povýšením na 2 nášivky na ramenouch. V tom sem sloužil do podzima 1900 roku a ani sem neměl tušení vstát ve Varšavě. Nejvíc

proto, že shromáždění bylo jen v nářečí německém, čemuž sem velmi málo rozuměl.

- 33 -

Měl sem soudruha Ukrajince Antona Jurčenka. Byl doma v gubernii Charkovské ženat a měl doma svoji kovárnu. Ani nevím, jak se to stalo, jenže již nakrátko před tím, než sme měli odejít do civilu, přišel z města a chlubil se, že se našel dobré místo ve Veterinárním institutě být kovářem. Kolegové si ho začali silně nabírat, smáli se mu, máš doma ženu, syna, kovárnu a si teď gramotný. Já

33. ukrajince Antona Jurčenku byl doma v gubernii Charkovské ženat a měl doma svoji kovárnu. Ani nevím, jak se to stalo, jenže již nakrátko před tím, než sme měli odejít do civilu, přišel z města a chlubil se, že se našel dobré místo ve Veterinárním institutě být kovářem. Kolegové si ho začali silně nabírat, smáli se mu, máš doma ženu, syna, kovárnu a si teď gramotný. Já sem ho naučil číst a psát a trochu počítat. Tak mu říkali, ty si snad lehko vyšvihnout na staršinu, tj. na předsedu celé Volostě okolo třiceti vesnic. Tak chlapce zbalamutili, že se rozhod, že pojede domů. Poprosil mě, abych šel na jeho místo, že na mě doma čeká jen abych někomu darmo dřel, povídá: „Ten derektor toho institutu, ač je v jenerálské hodnosti, ale je to snad moc hodnej člověk“. Já sem mu tak svatě slíbil, nebylo by to ode mě hezké, abych mu selhal. „Jdi Josefe na to místo ty a již mě u

sem ho naučil číst a psát a trochu počítat. Tak mu říkali, ty si snad lehko vyšvihnout na staršinu, tj. na předsedu celé Volostě okolo třiceti vesnic. Tak chlapce zbalamutili, že se rozhod, že pojede domů. Poprosil mě, abych šel na jeho místo, že na mě doma čeká jen abych někomu darmo dřel, povídá: „Ten derektor toho institutu, ač je v jenerálské hodnosti, ale je to snad moc hodnej člověk“. Já sem mu tak svatě slíbil, nebylo by to ode mě hezké, abych mu selhal. „Jdi Josefe na to místo ty a již mě u

něj omluv.“ Tak sem šel já, ačkoliv sem již musel domů pro civilní dokumenty. Tak mě ten direktor přijal a dal mi na týden dovolenou, abych si dal papíry do pořádku. Bylo to místo moc dobré. Práci sem měl lehkou a když šlo (*probíhalo*) učení, tak sem učil studenty jen 2 hodiny v týdnu na praktice okutí koní a to kutí ne na živé koně, jen na

34) *se a stáli namě podkovi přibíjeli a odtrhávali noice sem bil specialíst prodělal sem na vojně o kuti komi kurši a zaty 4 roki vojzkovej službi sem se těch mrch nakoval dost studenty bili chlapani nektary starši než je a akademičkim vědělouim snima to nebilo práce ale legrace plat na ten čas to bil obzvojní v dělával sem 25 rublu na měsíce bit. teplo a světlo sem měl darmo k dšto druží sluhoví dostávali jim 12 rublu měsíčně a bili s rodinama a ty si nenařkali stačovalo jim to a elektrar si profesori mně mněli rádi říkávali že polák nemuže mít v takové službě svobodu že običejně se rozpíl a nehával na místě 2 dny v týdnu ty 2 dny tak sem tak bil necelý rok, v létě sem měl celé léto platnou dovolenou tak sem jel na Volyn a oženil sem se vzal sem si věřící sestru stonabiji Markovou z českých skrukaťtu ženušce se ve Varšavě moc líbilo mněli sme se rádi vedle se nám dobře ona bila až moc šetrná až sem ji kolikrát domlouval že křesťanům nesluší tak na penězích lpět. Co nám z peněz zbývalo, to sme si nosili do Státní pokladny. Za rok nám dal Pánbůh cerušku.*

mrtvé nohy, které se zašroubovaly do takových svíráků a vyřezávaly se.

- 34 -

Ďály (*dělaly*) se na ně podkovy, přibíjely a odtrhávaly. Na to sem byl specialista. Na vojně sem prodělal o kutí koní kurzy a za ty 4 roky vojskové služby sem se těch mrch nakoval dost. Studenti byli chlapani někerý starší než já z akademickým vzděláním. S nima to nebila práce, ale legrace. Plat na ten čas to byl obzvojní. Vydělával sem 25 rublů na měsíc, byt, teplo a světlo sem měl darmo. Kdežto druží sluhové

dostávali 12 rublů měsíčně a byli s rodinama. Ani ty si nenařkali. Stačovalo jim to. Direktor i profesori mě měli rádi. Říkávali, že Polák nemůže mít v takové službě svobodu, že občejně se rozpíl (*opijel*) a nebyval na místě 2 dny v týdnu.

Tak sem tam byl necelý rok. V létě sem měl celé léto platnou dovolenou. Jel sem na Volyn a oženil sem se. Vzal sem si věřící sestru Amálii Markovou z českých exulantů. Ženušce se ve Varšavě moc líbilo. Měli sme se rádi, vedle se nám dobře. Ona byla až moc šetrná, až sem ji kolikrát domlouval, že křesťanům nesluší tak na penězích lpět. Co nám z peněz zbývalo, to sme si nosili do Státní pokladny. Za rok nám dal Pánbůh cerušku.

Ženě se zachtělo na novoroční prázdniny jet domů, pochlubit se ceruškou. Tak sem požádal o dovolenou. Na nádraží sme měli asi

kilometr. Ona byla obzvláště čistotná, tak před samým odjezdem myla podlahu. Já sem jí to haněl, vždyť jedem na celý měsíc pryč:

- 35 -

³⁵ „Při- kavím to a živa noha tu nepřijde ale neposlechla
vachra lase přístem bi to venku zima! Tak po ty cesty k nad,
nají a ve ho goni purom přijeli sme k její ro dičům tak
začala kašlat a čím dál tím víc a oběhni ani sliši tnech to la
ale k živa, bilo tu c tu c tak šla k lékaři on mi řekl
že cobude v jeho moci to učiní abí ji uzdravil
ale že je již hodně pozdě. a bíli; ka b mmšice zem,
řala atě bíla promně hrozna rána tak semí stýska,
to Amálku sem odvez k Markům na Volyň. chtěl
sem z Varšavi ujet ale vypukla válka z Japonyjí
tak mne znami a bratři radili; at se z Varšavi ani
nehnu že jinde bi mně jako záložníka vzali
na vojnu tak sem bil sám až do jara 1905 roku
pak sem jel na Volyň a oženil sem se u
Dušku na Judvipoli. Byli sme v Institutě něco
přes rok přijela Panímáma Dušková a že bíla
varšava v ten čas moc nespokojená i studenty
v Institutě se z bouřili proti Direktoru Čulovs,
kěmu ač to bil člověk hodný ale nebil ten cobice
líbil všem tak se uvolnil z Institutu do
Kazaně a na je ho místo přišel Sadoski z
Charkova a tam začal smnou kroutit a život
ve Varšavě nebil k ra vidimí tak Panímáma nás
přemluvila abí sme to tam nechali ač mně Paní
profesoři ne radi pustili tak mne přemluvíli
abich se nezvolnil ale at žádám na 2 měsíce
platnou dovolenou což sem i obdržel i plat mi

„Zavřem to tady a živá noha tu nepřijde.“ Ale neposlechla. Zahřála se při tom. Venku byla zima, tak po tý cestě k nádraží a ve vagóně průvan. Přijeli sme k jejich rodičům, tak začala kašlat a to čím dál, tím víc. O lékaři ani slyšet nechtěla. Když bylo hůř a hůř, tak šla k lékaři. On mi řekl, že co bude v jeho moci, to učiní, aby ji uzdravil, ale že již je hodně pozdě. A bylo. Za 6 měsíců zemřela. Byla to pro mě hrozná rána. Moc se mi stýskalo.

Amálku sem odvez k Markům na Volyň. Chtěl sem z Varšavy ujet, ale vypukla válka s Japonyjí. Bratři mi radili, ať se z Varšavy ani nehnu, že jinde by mě jako záložníka vzali na vojnu. Tak sem byl sám až do jara 1905 roku. Pak sem jel na Volyň a oženil se u Dušků na Judvipoli. Byli sme v institutě něco přes rok. Pak přijela panímáma Dušková. Varšava byla v ten čas moc nespokojená. Studenti v institutě se vzbouřili proti direktoru Čulovskému, ač to byl člověk hodný, ale nebyl ten, co by se líbil všem. Tak se direktor z institutu uvolnil do Kazaně a na jeho místo přišel Sadoský z Charkova. Ten začal se mnou kroutit a život ve Varšavě už nebyl k závidění. Panímáma nás přemluvila, aby sme to tam nechali, ač mě páni profesoři neradi pustili. Přemluvíli mě, abych se nezvolnil, ale ať žádám na 2 měsíce platnou dovolenou, což sem obdržel, i plat mi tam poslali.

36. i polatoni tam porlati at a panimámama
 prarila že teta kupuje v ponebli mlyně
 budu moct mamem ridit keto bude tam bes..
 precněji nežli to v onjové ale nežli smese nřp,
 raněli a přijeli tak totu ni předešel kraján
 mantouš a měl sem paradostě tak sem vřman,
 želkou starým pomla hal v hospodářství a
 přitom se ohlížel po nějakém místě do var,
 řovi se mi nějak spětki nechtělo vřnajmul
 sem si u jedného věřícího němce bit rodiče
 manželki nám dávali jíst a tak sem čekal,
 do jara že se nos po práci ohlídnu líbilo se mi
 po tak dlouhém pobytu ve varšavě ve vesnici
 chodil sem na ůhon veselě lívalo schřomout
 děti veliki a veselo tak to utíkalo až do půl
 zimě jednou sem spravoval pušku a tak
 sem nešťastně z ní vystřelil že jsem si vřřtrě
 lid pravě oko odvrtili mně do nemocnice a málo
 chybělo k smrti když sem se vrátil z nemoc..
 nice tak sem se cítil že snad není nazemě
 člověka vřc nešťastného než ja, nazad ale vřřa
 řovi to ted z mřzačeným a to sem nemohl ve
 vesnici provádět řemeslo to sem neměl k tomu
 potřebné náradí a pracovat z jedním okem
 to sem mřřil že to také nepůjde a cítil sem se moc
 nešťastným kapitálu také sme nemřli jen 3,
 malé dítki, jedno mně uspokojvalo že moje milá

Panímáma pravila, že táta kupuje v Ponebli mlyn, že budu moct na něm řídit a že to bude tam bezpečnější nežli v té Varšavě. Nežli sme se vypravili a přijeli, tak tátu si předešel kraján Matouš a měl sem po radosti. S manželkou sem starým pomáhal v hospodářství a přitom se ohlížel po nějakém místě. Do Varšavy se mi nějak zpátky už nechtělo.

Vynajmul sem si u jednoho věřícího Němce byt. Rodiče manželky nám dávali jíst. Tak sem čekal do jara, že se zas po práci ohlídnu. Líbilo

se mi po tak dlouhém pobytu ve Varšavě na vesnici. Chodil sem na ůhon. V neděli bývalo shromáždění veliké a veselé. Tak to utíkalo až do půli zimy. Jednou sem spravoval pušku a tak sem nešťastně z ní vystřelil, že sem si vystřelil pravé oko. Odvezli mě do nemocnice a málo chybělo k smrti. Když sem se vrátil z nemocnice, tak sem se cítil, že snad není na zemi víc člověka nešťastného než já. Nazad do Varšavy teď se zmrzačeným okem, to sem nemoh. Ve vesnici provádět řemeslo, to sem neměl k tomu potřebné náradí. A pracovat s jedním okem, to sem myslel, že to taky nepůjde. Cítil sem se moc nešťastným. Katpitálu také sme nemřli, jen 3 malé dítky.

Jedno mě ale uspokojovalo, že milá manželka to tak spokojeně přežívala. Ani jednou mě nevyčítala, že se to mělo tak nebo jinak zařídit. Vždycky říkala, vždyť náš Otec nebeský ví, proč to na nás dopustil a má možná pro nás místo. Máme Jemu dát díky za to, že si vstal živ. Měla proročskou pravdu.

34. *Manželka to také spokojně přivívala ani jednou mi nevíciťala že se to muselo tak a nebo jindy že žít v dyachi říkalo vidět máš Otce milého, ani proto manáš dopustil a má možnost pronáš mis, to dát jim díka tomu kate říši vstát šel a mněla přesečku pravdu jednou její otec knám přišel a povídal ví co smé napadlo, teď je takoví ruch vystěhovalecký do sibiře je úředně snížena cesta vlakem až na čtvrtý díl pro mě to hováří, pro těch cobisů tým jeli podívat, co na to řeknete manželka proti tomu nebila tak smé rozvolli, že se postaráme o to snížení cestovného a pojedem sma ma se spojil mej první manželka Otce tak smé podali žádost a měli sme to všechno vyřídili tak již bilo jaro v roku 1907 vyjeli sma na 3 den velikonočních svátku viděli sme veliký kus ruska to zanedbané hospodaření toho lidu tak soudili moji Otcové zkušení rolníci nebi ta půda a malými výjimkami říkají tolik viděla užitek, tak sme jeli přes celé rusko uralské hory přes ty sibiřské nepřehledné stepi (pouště) kolik dní ve dne v noci potom sme v jeli do pralesů ponejvíce cedrových. Měli sme maršrut do Tomské gubernije a prubovali sme to trochu prohlídnout okolo Omska v těch stepných oblastech tam to místa bilo pěkné jenže okolo železné dráhy a okolo splavných řek to již bilo hodně obsazeno a ty nejlepší místa býla v lasích máli Jeho veličenstva cara Mikuláše a co býla místa volný to býla ještě nepovolená anebo ne rozměřená tu se ne dalo malým rolníkům nic dělat bud máli tak zvaní zájímky velká statky a všemi možnými hospodářskými stroji a traktory a tedy již ne býli obdělávali zem nejvíce*

Jednou její otec k nám přišel a povídal. Víš, co mě napadlo? Teď je takový ruch vystěhovalecký. Do Sibiře je úředně snížena cesta vlakem až na čtvrtý díl pro vystěhovance a pro ty, co by se tam jeli podívat. Co na to řeknete? Manželka proti tomu nebyla. Tak sme rozhodli, že se postaráme o to snížení cestovného a pojedem. S náma se spojil mej první manželky otec. Podali sme žádost a nežli sme to všechno vyřídili, tak již bylo jaro v roce 1907. Vyjeli sme na třetí den velikonočních svátků.

Viděli sme veliký kus Ruska, to zanedbané hospodaření toho lidu. Tak soudili moji otcové, zkušení rolníci, že by ta půda s malýma výjimkama 3x tolik vydala užitku. Jeli sme přes celé Rusko, uralské hory, přes ty sibiřské nepřehledné stepi (pouště), kolik dní ve dne v noci. Potom sme vjeli do pralesů ponejvíce cedrových. Měli sme maršrut do Tomské gubernije a prubovali sme to trochu prohlídnout okolo Omska. V těch stepných oblastech, tam to místama bylo pěkné. Jenže okolo železné dráhy a okolo splavných řek to již bylo hodně obsazeno a ty nejlepší místa byly ve vlastnictví Jeho veličenstva cara Mikuláše. Co byly místa volný, to byly ještě nepovolené anebo nerozměřené. Tu se nedalo malým rolníkům nic dělat. Buď měli tak zvané zájímky -velkostatky se všemi možnými hospodářskými stroji, no traktory tehdy ještě nebyli. Obdělávali zem nejvíce volama.

38. volama rozprávajú jich asi to do jedného pluhu veľkého a moja pamätotvorá se jednou hádala, jeden tvrdil, že je tam vo voli a onnil pravdu a druhí pravil, že jich je 12 volů a taku onnil pravdu, ti dva muži, co s tým pluhom a táma volama židli, nezastuhovali jiného jména než (bóli) vesnice bily moc daleko jedna od druhé, jak rozměru tak kulturně bily, to po nejovíc islamsky a ruska politický přestupníci i tak zvani sektanti, ty pravil, to bily dost bídně a nečisto a to druhí naopak čistotě i omoc namoženě pole obvyklé na 4 let jednou, a to mněli, moc daleko až 20 kilometrů tam každý mněli takovou sekničku na poli jmenovali ji (izbuška) do tej si na léto v stěhovali, tam vorali, seli sklízeli, já mněli vasačky, několik hospo, v slámu všichni jeden stroj pole si vsadili, vybrali všechny v jednom místě a to druhé sekali na seno a blíž vesnice se já ovíc dobytek toho mněli moc trochu slámu přivazovali mněli na podestýlku, ostatní na poli po vmlacení spalili, chlév pro na podestýlku, za vesnice mněli a budované takové velké střechy a ty se podnášeli bily na takových vysokých sloupech a přitok se to střecha slámenina podle potřeby podnášela, do hruje jak abych naděl hnoje až pod střechu, tak ji pod, do hruje jak abych do jara to bily vysoké několik metrů, potom něstě vejš, tak až do jara to bily vysoké takové cihly, ty mněli to mněli, abychom a dělali z toho hnoje takové cihly, ty mněli, si a topili s nima pod kamny, tak sme to všechno z většího prohlídli a jeli sme dál, jeli sme do lesnatých oblastí. Přijeli sme na nádraží s příhodným jménem Tajga. Tam sme měli přisedat a jet ještě asi 90 kilometrů do Tomsku, jak sme ovíc i vagonu tak bily taková sněhová vánice, že nebylo možné oči otevřít a bily to zkrátka, tak ja povídam, že do Tomsku na sever jít nemam chuť jít, toťové povídam, jak chceš ale všichni sme tu ještě nic nevídali, tak obhlédneme

Zapřáhli jich asi 10 do jednoho velikého pluhu. Moji pantátové se jednou hádali, jeden tvrdil, že tam bylo 12 volů a druhý tvrdil, že jich tam bylo 12 a oba měli pravdu. Ti dva muži, co s těma volama a tím pluhem řídili, nezastuhovali si jiného pojmenování než voli. Vesnice tam byly moc daleko od sebe. Byly daleko od sebe nejen vzdáleností, ale i kulturně. Žili zde ponejvíce političtí přestupníci vysláni z Ruska a tak zvaní sektanti. Ti první žili tady

dost bídně a nečisto a ti druhí naopak, v čistotě a dost zámožně. Pole obsávali jednou za sedm let a na pole měli hodně daleko - až 20 kilometrů. Každý tam měl na poli takovou sekničku, jmenovali ji izbuška. Do ni se na léto stěhovali, tam žili, vorali, seli i sklízeli. Již měli i vazačku, několik hospodářů vždy jeden stroj. Pole si vždycky všichni vybrali v jednom místě a to druhé sekali na seno. Blíže vesnice se pásal dobytek, toho měli moc. Slámu vozili, aby měli na podestýlku, ostatní na poli spálili. Chlévy pro dobytek měli za vesnicí, měli tam zbudované takové velké střechy a ty se podnášeli na takových vysokých sloupech. Po sloupech se ta slámená střecha zdvihala podle potřeby nahoru. Jak dobytek nadělal hnoje až pod střechu, tak ji podnesli vejš. Do jara to bylo vysoký i několik metrů. Potom to dobytkenm mísili a dělali z toho hnoje takové cihly. Ty sušili a topili s nima pod kamny. Tak sme to všechno z většího prohlídli a jeli sme dál. Jeli sme do lesnatých oblastí. Přijeli sme na nádraží s příhodným jménem Tajga. Tam sme měli přisedat a jet ještě asi 90 kilometrů do Tomsku. Když sme vyšli z vagonu tak venku byla taková zima a sněhová vánice, že nebylo možné oči otevřít a to bylo 23

května. Já povídám: „Do toho Tomska nepojedu, dál na sever již nemám chuť jet.“ Tátové povídají: „Jak chceš, ale vždyť jsme tu ještě nic neviděli“.

39. a v tom přijel vlak z Novonikolajevska vystoupili z něj lidi a vešli do nádraží. Jeden nás poslechl a přistoupil k nám a volal těch druhých, že jsou tu krajani. Češi z Ruska. Vystoupili z něj lidi a vešli do nádraží. Jeden, který šel okolo nás, nás zaslech. Přistoupil k nám a volal těch druhých, že jsou tu krajani, Češi z Ruska. Zdravili nás a hned nás zvali at' jedeme s nima. My sme jen na to čekali. Tak povídají: „Vlakem by ste museli jet ještě celé dvě stanice a ještě několik kilometrů jít pěšky. Půjdem stezkou přes les. Aspoň se podíváte na naše lesy.“ A to se bylo na co podívat. U nás na Volyni také

- 39 -

Tak mluvíme a v tom přijel vlak z Novonikolajevska. Vystoupili z něj lidi a vešli do nádraží. Jeden, který šel okolo nás, nás zaslech. Přistoupil k nám a volal těch druhých, že jsou tu krajani, Češi z Ruska. Zdravili nás a hned nás zvali at' jedeme s nima. My sme jen na to čekali. Tak povídají: „Vlakem by ste museli jet ještě celé dvě stanice a ještě několik kilometrů jít pěšky. Půjdem stezkou přes les. Aspoň se podíváte na naše lesy.“ A to se bylo na co podívat. U nás na Volyni také

byly lesy, ale to bylo něco jiného. Museli sme místama přelízat jak veverky. Těch stromů od stárosti (*staroby*) leželo svalených sem tam i na kříž a všelijak. V jednom místě bylo vypáleno mnoho hektarů i přesto, že vypalovat les bylo přísně zakázáno. Navečír sme vešli do vesničky. Měli ji tak na straně od vesnice starožilů (*starousedlíků*), zvaných Čaldoni. Češi byli tak na kraji v lese. Domky měli pěkné, z cedrového dřeva, zvnitřku i zvenku hoblované. Osadníci byli od nás z Volyně, z kolonie Satyjová. Staří byli moravani sprostý (*proští*) a hodný lidi. Ale mladí byli za těch 7 roků k nepoznání, jak po kroji i v obličejí. A po česku již ani nemluvili. Učinení kacápi. Plný huby měli těch neslušných ruských nadávek. Já sem si umiňoval, že sem svoji rodinu nepovezu. Život si tam chválili. Hmotný člověk pracovitý se tam mohl něčeho zdělat dřív než u nás na Volyni, ale zdivočel by a myslím si, že ty děti, až by v tom ovzduší vyrostly a vzpomněly si na

výchovu svoji, tak by nikdy nebyly vděčný za to, že sem je tam zavez. Tamější Čeldoni se dověděli, že sem kovář, tak mě prosili, ať jen přijedu, že mi náradí koupí, kovárnou postaví. Oni museli jezdit ke kováři 600 kilometrů. Češi pole seli jen aby měli voves pro koně. V zimě vydělávali všelijak. Stříleli takové ptáky, jako koroptve. Jenže ti ptáci se drželi na vrchu na stromech. Když se tomu lovcí povedlo se k nim podkrást (*přiblížit*), aby ho dole neviděli, tak z takové pušky, co střílí jedním brokem a ani to moc nebouchne, jich vystřílel třeba celé stádo. Úlovky se v Omsku dobře platily. Ten moravan, jmenoval se Vrbas, měl 3 chlapce, tak se jim trochu vedlo.

⁴⁰ To jich vozili fúrou do Omska jen až to museli přes 500 kilometrů. Asi 45 kilometrů asi jejich vesničky káceli cedry a stahovali je koňma na řeku Bajur na led a řeka tekla přes jejich vesničky. Tak když rozmrzala tak ty klády plavaly a pod jejich vesničkou tak ses je chytali a vytahovali na břeh. Tam je řezali jak hlo potěsli a zas přimně jak řeku byli namrzeli tak je vozili do dlelu a tam je dobře sponožili. Třetí vidičlet museli na podzim když uzrali na cedrech voří, shi podobně k slavnostem koním jedním tak museli takové pro reury kolem tyri přivazali na kotlí a leali a kulhama schazi valy, ty šišky vozovali domů a doma je vylupovali. Ty šišky na obyt, byli dost chutný a rusové se bez takových jadýrek nikde ne obejdou ať jako koňma nebo vlakem nebo pěšky, to čamčá pořád jako prasátko ne vlakem a na malděních to zamatěli kos jako prasátko ne vlakem a na malděních to zamatěli kos. Těta ani z rukouch nepouštěli jinak hi hle museli v těch šípů káči podobně chodit tak to tam je na obyt, tak sme tam podobně 3 dny a tam otud sme se vrátli zamatěli sme se 50 kilometrů od Omska je jednáho nebo stádo má slabě zámaha a varstani on tam obušil na voří a přišel do německého schromatělini. Pěť, to tu tak smatětanu paramatěli musel sem jako a dresu tak sme ho navštívili hle moř ned hle zamatěnej jako Otac tam koupil tak smyň kajimek nekeřik traic hektain tak se musel sluk hi moř musel z smyň tak jim to rozdělit a tak hospodářili, ke tam museli soka kevaře tak musel hle zemi napřít když mám kněm se přistěhovat tak sme odvěz na malděti přečsto se trspoval m hovit škol parerama co prava, vaji šibla a ty mi radili obič se dal na kolportěstěříže navolgní bich hle potřibny je se tam šelija jako ma cionálnost a ja když mluvím nepolekma řívní

- 40 -

Úlovky vozili fúrou do Omska, jenže to měli přes 500 kilometrů.

Druhý výdělek měli za dřevo. V zimě asi 15 kilometrů od jejich vesničky káceli cedry a stahovali je koňma na řeku Zájú, na led. Ta řeka tekla přes jejich vesničku. Když rozmrzala, a ty klády plavaly, hned pod jejich vesničkou je chytali a vytahovali na břeh. Na břehu je hned řezali jak bylo potřeba. V zimě zas, když řeky zamrzly, vozili klády dál do údolí a tam je dodře zpeněžili. Třetí výdělek měli na podzim když

uzrály na cedrech vořecky. Plody to byly podobné slunečnicovým jádřům. Obyvatelé měli takové pazoury železné, ty si přivázali na nohy, lezli na stromy a hůlkama shazovali šišky. Šišky vozili domů a doma je vylupovali. Vyloupaný jadýrka šly dobře na odbyt, byly dost chutný.

Rusové se bez těch jadýrek nikde neobejdou. Rus, ať jede koňma nebo vlakem anebo jako pěšky, to pořád čamčá jako prasátko.

Ve vlacích, na nádražích, zametači košťata ani z rukou nemohou vypustit, jinak by lidé museli v těch slupkách po kolena chodit. Tak to tam jde na odbyt.

U moraváků sme pobyli tři dni a odtamtud sme se vrátili a zastavili sme se asi 30 kilometrů od Omska u jednoho velkostatkáře mně dobře známého z Varšavy. On ve Varšavě sloužil na vojně a chodil do německého shromáždění baptistů a tam sme se poznámili. Odtamtud sem měl jeho adresu a tak sme ho navštívili. Byl moc rád. Byl to zámožnej člověk, jeho otec tam koupil tak zvaný zájimek. Bylo to několik tisíc hektarů. Byli spolu tři synové a otec jim ten majetek rozdělil. Tak hospodařili vostařovali (*bydleli*) všichni na jednom místě, takže to byla jejich vesnice. Měli tam svého kováře a mně říkal, že mi napíše, kdy se můžu k němu přistěhovat. Po skončení návštěvy nás odvezl na nádraží v Omsku odkud sme pokračovali v cestě. Cestou vlakem se třeřovalo (*potřeřilo*) mluvit s kolportéřama co prodávají Bible. Ti mi radili, abych se dal na kolportérství, že na Volyni bych byl potřebný. Žije tam všelijaká nacionálnost (*národnost*) a já, když mluvíím několika řečmi bych byl úspěšný.

- 41 -

*41. rozdili abich prodal náčost do Biblického depa
ze ted nejsem jik memu řemeslu, způsobný z jednoho
okem. Tak sem tím záměrem přijel za te moudrým
moudrým sem ve varšavě záměrného direktora Biblického
depa. Tak sem mu psal čibimně mohl přijmout za kol.
koltera on mi napřel at podám náčost gubernátoru o to,
volení a jak ho obdržím ze hned budu mít místo ze budu
mít měsíční plat 40 rublu i varšavě i spřítkem
deje a cestu vlakem z rovna do varšavy i spřítkem
darmo kolterat budu tréřovat. Tak sem hned po př.
jedu podal to náčost, a pomohli sme šantátot v knihách
tak nám vyřechoval bit voblo nebo manžalka si koupila
prase on ji proněj divně. Tak si ho krmila ja sem ji
dělal rápoř divně a tak sme čekali co přijde nejdivně
tam se pydeme ale oni ze řikají pramáni a povolení o to
gubernát ze nešlo jik tu hla skoro sima špění od gu
bneratora přišlo asi špěřovat v občce ze něco nřítě.
a pořel nic prave sem to prase řalil a dlat sem přitřem
přiměni mi psal a pošty to legřam ruske přijal dvarřavě
je tu prave přicházne mřito a na tom bil podřpřny varřavě
kardel přpřitě bratř Truderunke mře dleře zřimě tak
sem s toho v obč ze to musí bit něco jiněho nešli to kolpor
terři tak povídám manžalko co nřito řikáš ona povřide
seřse a jed to nřim ale anamoni pramáni, ja povřidám ale př.
mře sem vřatřel posledně stím řibřim ona nřato povřide mře
sem více a oni stóm nřavř je sem se ředřivř jakř ona povřide
bře řtřatř vř nám puřje koře ja řatřim to stím mřamem sama
upřeřdám ja spřechaj dleř je vobto tak řul ho odřem na
mřichřovku tam řkřli to ředkopi a mře pramě na cestu a
v pondřel jed a řochem to jřitě oni bude řidit trěje cestu*

Radili, abych podal žádost do Biblického depa, že teď nejsem ke svému řemeslu způsobilý s jedním okem. Tak sem s tím záměrem přijel za 4 neděle domů.

Měl sem ve Varšavě známého direktora Biblického depa, tak sem mu psal, zda by mě mohl přijmout za kolportéra. Napsal mi, ať podám žádost gubernátoru o povolení a jak ho obdržím, že hned budu mít místo. Budu mít měsíční plat 40 rublů i velké procento od prodeje a cestu vlakem z Rovna do Varšavy a zpátky darmo

(zadarmo) kolikrát budu potřebovat. Hned sem podal žádost. Mezitím sme pomáhali pantátój ve žních. Tak nám pantáta zrychtoval byt vedle sebe. Manželka si koupila prase a oni ji pro něj dávali krmivo. Tak si to prase krmila a já sem ji dělal zápas (zásobu) dřeva a čekali sme, co přijde nejdříve, tam půjdeme. Ale ani ze Sibíře psaní ani povolení od gubernátora nešlo. Již tu byla skoro zima. Při šetření od gubernátora přišlo asi několikrát, vždycky se něco vyptali a pořád nic. Právě sme zabili prase a dělal sem s masem. Při tom přináší mi posel z pošty telegram rusky. Přijed' do Varšavy, je tu pro tebe příhodné místo. Na tom byl podepsaný varšavský kazatel batistů Truderung. Byl mě dobře známý, tak sem z toho viděl, že to musí být něco jinýho nežli to kolporerství. Povídám manželce: „Co na to říkáš?“ Ona povídá: „Seber se a jed'. To není zlé znamení pro nás.“ Já povídám: „Ale peníze sem utratil poslední s tím Sibířem.“ Ona na to povídá, „máš peníze v ruce a ani o tom nevíš“. Já sem se podivil, „jaký?“ Ona povídá: „Běž k tátoj, ať nám půjčí koně, já zatím to s tím masem sama uspořádám. Jen spěchej, dnes je sobota, tak půl ho odvezem na Michajlovku, tam tkalci ho rozkoupí a máš peníze na cestu. V pondělí jed' s Bohem, to jistě on bude řídit tvoji cestu.“

⁴² Tak sem v 4 hodiny v pondělí odpoledne v Klevani sám šel a v úterý ráno o 8 hodin ráno přijel do Varšavy. Šel sem k br. Rychterojc a ptám se co to je jestli ví že mi kazatel Truderung poslal telegram tak on mi vyprávěl celou tu historii, povídal tys některým našim bratřím psal že tě potkalo velké neštěstí, tak modli' v shromáždění a bratři začali modlit' a že tě všichni znalí, tak se ptali, co s tebou je. Tak jim bratři povídali, že

- 42 -

Tak sem ve 4 hodiny v pondělí odpoledne v Klevani nastoup na vlak a v úterý ráno v 8 hodin přijel do Varšavy. Šel sem přímo k bratru Rychterojc a ptám se, co je, jestli ví, že mi kazatel Truderung poslal telegram. On mi vyprávěl celou historii. Povídá: „Tys některým našim bratřím psal, že tě potkalo velké neštěstí, tak v neděli v shromáždění se bratři za tebe modlili a že tě všichni znali, tak se ptali, co s tebou je.“ Tak jim bratři povídali, že

sem ztratil oko a že hledám práci, abych mohl uživit rodinu. Bratr Samuel povídá: „U nás ve fabrice je místo pro zámečníka. Musel nám prchnout zámečník, poněvadž se zajímal politikou a policie po něm slídila.“ „Já“, povídá bratr Samuel, „řeknu direktorj a on Moravce přijme. Víte, Moravec nám hanbu neudělá. Vždyť ho všichni známe.“ A tak jednohlasně to bratru Samueloj schválili. Ten direktor k nám často přicházel do shromáždění. Jak mu to bratr Samuel řekl, tak povídá: „Nepište dopis, ale pošlete telegram, ať se na něm podepíše kazatel Truderung, aby on to měl jistější a já také. Takového člověka já potřebuju jako sůl.“ Tak sem šel k bratru Samueloj a hned sme šli. Direktor nás vyslyšel a prosil: „Promiňte mi, já dnes nic nemůžu dělat. Zemřelo mi dítě, tak sem moc zajmut (*zanepřázdněn*). Přijďte zítra ráno.“ Ráno, když sme přišli, hned nás zavolal do pokoje a povídá: „Vím, že ste oba věřící a víte, jaké časy zde ve Varšavě sou. My sme děti Bóží a tak tu záležitost předložíme svému nebeskému otci.“ Poklekli sme a pomodlili se. Oni oba po německu a já po česku jak sem uměl, tak sem o sobě Pánu Bohu řek. Když sme povstali, tak mi povídá: „Jsi bratře v Kristu do fabriky přijat. Budeš se muset přičinit a učit, aby si tam našim strojům dobře porozuměl. Učit tě bude starší zámečník, také jednooký. Mám za to, že se srovnáte dobře. On je hodný člověk ten Dumava, že ano bratře Samueli.“

- 43 -

„Tak jděte do fabriky, představte vašeho kolegu panu Dumavu a věc je vyřízená.“ Ten mistr mi řek: „U nás při těch našich strojích musíte být opatrný a přesný. Tu se neměří metrama, ale na desetiny milimetrů.“ Tak sem začal se strachem, jak to jen pochopit: Samé kolečko, samé spirálky. Všecko takové slaboučké, všecko živé. Tak mě ty stroje pletařské začaly bavit, že sem v noci nemoh spát. Ti polští zámečníci se mi uštěpačně posmívali. Říkali mi, ať to poleju vodou, že to půjde. Do dvouch neděl jsem znal každou maličkou částčku, k čemu ona je. Fabrika šla na tři směny ve dne i v noci mimo neděli. Tak asi za 8 neděl direktor mě zavolal k sobě do bytu. Vypτάval se jak rozumím strojům, či bych mohl již sám vést. A také do jaké strany náležím (tenkrát se ty strany rodily). Pověděl sem mu, že strojům již gruntovně rozumím a co se týče stran, to já vůbec do žádné nenáležím a ani náležet nebudu. Jak to pozoruju, mají každá strana svoje dobré

⁴³ „Jásto do fabryky přelstava naše kolegy Š. Šumovani a vše nirišena. Ten mišteri tek uniaš pištoch niačich strojich omiašit bit opatny a přislyš. Tu se nemieš mětama ale to mišteri. Tak sem začal aš stanovem jak to jen pochopit same koležko same spivailki všecho takoví slabunicki a všečo živi. Tak máš ty štěstí. Plečanskí začali. Havní se jsem v noci nemoh spát a ty koležko, měníš se mi vstátními posmáli říkali mi at to polpu vodou záto piješ ale do dlouh neděle sem emal kaž den mabičkou čistěčkou k tomu ona je a fabryka šla na záměny vedno i v noci mimo neděle tek si na Š. Š. maběl obratka mē havelal problem. bit v nřitaval se mne jak asi rozumim strojem či dřiv to měl jě sam nřitak take do jaké strany nialabem (vstankat se ty strany rodili) ja jsem tam porědit se strojem jak grunťovni rekurtem a case tyče strany ja vubec do žádné neralabim v nivalabim nebudu se jako to porovni maji každa strana svoje dobre strany ale take moc se le že se jim všem vuběhem tak porědit abych jsem sváma spokojen a propustil máš pověra mušete psát manželce at přijede a bítma ionasi vome práci olamu a necosi vi děla budu chtít povida vi máš místo uniaš zajištěna tek nastal ve fabryce krize máš místo uniaš zajištěna tek nastal ve fabryce krize ale vi se toho nebojte. budou uniaš a volniny a záměny ale vi vstátno vi se to nebude týkat vi budete starším ale nikdo za tím otom nebude vědět ja ohlajim až budou lidi rozpuštěny se nřitak staršího strojníka беру на себе ja a s pomocí Bóži to nějak provedeme lehké to nebude proč sem nechtěl a vstupit do žádné strany a proto se všim, ko na papře i stanovách bil jěmá same a probotce křižič ma ale hvalitose všechno máš a nic nikde nřitabim v fabryce Birkina. bil vnaše zavedeny pořádek a každý pracovník bil vnaše křem vi hleděl své práce maběl zvěřička vi třečku přeměji vřizkyh mača vřipalnice který vi nedal vic viděl.

stránky, ale také moc zlé. Proto se radši všem vyhýbám. Tak povídá: „Dobře, sem s váma spokojen.“ A propustil mě. „Můžete psát manželce, ať přijede s dětma. I ona si veme práci domů a něco si vydělá, bude-li chtít. Vy máte místo u nás zajištěné. Teď nastala ve fabrice krize, ale vy se toho nebojte. Budou u nás zvolněny (zrušeny) dvě směny, ale vy vstanete, vás se to nebude týkat. Vy budete starším, ale nikdo o tom zatím nebude vědět. Já všechno ohlášim, až budou lidi rozpuštěny, že místo staršího strojníka беру на себе já.

S pomocí Bóží to nějak provedeme. Lehké to nebude.“ Proč sem nechtěl vstoupit do žádné strany, protože na papře i stanovách bylo jináč než v praktice (v praxi). Křičeli na celé hrdlo, to je naše, a nic nikde nešanovali. Ve fabrice Birkina byl všude zavedený pořádek. Každý pracovník, který si hlíděl své práce, měl z většího výdělku prémie vždycky a na čas vyplaceno. Který víc udělal, víc vydělal a druhá strana mu to záviděla.

- 44 -

Strany měly sváry mezi sebou a nesouhlas nikde. Dělali protistátní demonstrace a když lidi vyvábili na ulici, jak jen ucítili policii, tak vůdcové se skryli a lidé trpěli. Mnozí ani nevěděli proč. Při každých požadavcích byli (hlídali) ve vratech, aby lidi nemohli dovnitř. Pracující člověk musel projít jako zloděj. Kdežto málo jich bylo čestných. Prý sami budou hlídat – a hlídali. Sám direktor zadržel pracovníci, která měla na sobě šaty z namotaných hedvábných firhaněk za 100 rublů. Příšřalka ve fabrikách neměla lidi volat, že pracující člověk není pes. Hned se počítalo, co se na to pískání a troubení vypotřebuje páry. Jaké by s tím mohly hnát stroje. Pokuta za

sem moc málo rozuměl. Zpíval sem s nimi jenom proto, abych nabyl ve zpěvu více zkušeností. Tak to trvalo několik let. Měli sme se rádi. Když sme v neděli měli bratrstvo, tak po shromáždění mluvilo se nejvíce po polsku. Ale ve shromáždění za ten celý čas ani slovo. V ten čas přišli do Varšavy dva mladý bratři, Julius Vít a Herbert Šalej. Ti s tímto stavem nebyli spokojeni, že v takové Varšavě se má shromáždění vést v polské řeči. Přemlouvali a jak mohli přesvědčovali kazatele bratra Bufalda, aby se odvážil a každou neděli aspoň pár slov promluvit po polsku. Kazatel se ale nedal na to namluvit. Byl již starý a tak když to nešlo po dobrém, tak sebrali ve sboru hodně podpisů těch, kteří si přáli, aby ve Varšavě se kázalo u nás, u baptistů slovo Boží po polsku. Bratra kazatele dali na odpočinek, zabezpečili mu byt a živobytí, aby si mohl spokojeně se svojí staženkou být slušně naživu.

- 47 -

4* *był słusznie nazyw a kiedy bude ustanowen pro německé kázání čas tak se podle své vůle kázat -
 ie to co budou rozumět ho rádi budou poslouchat
 a namísto kazatele šli knám naznačen snad moc
 nadaný kazatel br. Libek tak v prostředních letech
 ale polské ani jedno slovo nerozuměl se připse naučí
 orál si k sobě nabít evangelického starobince bratra
 spoláka Gusiewskiego ze ho bude učít po polsku
 děti již dorostli šli do škol že se od nich také bude učít
 ale nebyl dlouho říkal sám i bratři uznávali že se
 pro varšavu nehodí jedno se jako smělý sborek a začal
 žito stou polštinou již nepůjde tak odešel do Lodzi
 tam to bylo pro něj místo patřičný a knám přišel
 též v prostředním věku bratr Truderung a ten začal
 kázat po polsku jako na prubku co čertou odětili
 o polské staré německé bratři pořád nemohli věřit že
 spoláka něco dobrého bude. Přítom čas se spoláka
 přer no knězi odtrhli od nás nějakou jeptiškou
 Marii Kozłowskou vědě. Ona zůstala snad oslatěná
 vidění co se tam také učil to bylo jako všechno ty vidění
 ni čimj něco se zjevení Janověho již ani smato
 nemítu upamatovat že to jako mněli program
 stem něm spolku že křesť má mít každý vědění
 majetek vubto ani žádnou faru ani svojí školi domov
 je má chodit od vesnice k vesnici kázat evangelizato
 každý den v jiném místě a na vívocti a na čestivo
 že se má učít a smátit si vialovat čestivo a co nají
 vic přičně a tak to začali dělat v Polsku se jim pov..
 do celý klášter to Paní Maria Kozłowska v něm
 rostvala a řídila co tam oním všechno mněli a jak*

bratři uznávali, že se pro Varšavu nehodí. Za jedno, že je to malý sborek a za druhé, že to s tou polštinou již nepůjde. Odešel tedy do Lodži. Tam bylo pro něj to místo patřičný. K nám přišel též v prostředním věku bratr Truderung a ten začal kázat po polsku jako

nezapomeň.“ Ten spočítal panskou rodinu. Bylo jich 6, 2 syni, 2 dcery i pán a paní. Potom poprosil o nuž a uřízl hlavu. Dal ji pánovi: „Ty si hlavou, tak tobě patří hlava.“ Potom uřízl obě křídla, každé dcerce dal jedno: „Vy uletíte.“ Potom uřízl obě nohy, dal každému synoj jednu: „Vaše nohy budou muset moc chodit po světě. Matce patří ocásek, Ona musí sedět doma. Co zbylo, to spravedlivě patří mně.“ Za toto dělení byl bohatě odměněn. Ve vesnici měl zámožného souseda. Ten, jak se o tom dověděl, dostal závist. Prikázal zabít 5 hus a honem s nima k pánu. Ten je od něj vzal s podmínkou, aby se rozdělil stejně mezi jeho rodinu, ale sobě ať křivdu neudělá. Pán povídá, že to se nijak udělat nedá. Tak pán nechal zavolat toho chudého sedláka. Když přišel, tak mu prikázal s podmínkou rozdělít ty husy, ale sobě ať křivdu neudělá. Chudák ani dlouho nemyslel (*neuvažoval*). Vzal ty husy a povídá: „Pán a paní a husa třetí, 2 synové a husa třetí, 2 dcerušky a husa třetí, 2 husy a já třetí.“ Tak Rusové soudili všade a všecho.

- 49 -

Když zpozorovali ten rozkol v řeckokatolické církvi, že latina přestává v obřadech, tak začali těm novým marijavitským kněžím nabízet svoji křesťanskou pomoc a radit, aby si mezi sebou jednoho zvolili za biskupa. Pak budou státem uznáni jako církev, mající svoji právní konzistoř. Stát jim bude pomáhat i materiálně: Stavět kostely, no slovem všecky výhody. Přemýšleli, o tom svém největším díle, o kterém ten jejich nejvyšší pravoslavný synod snil. Jak mohl, pomáhal a nutil, jak se jen dalo, aby jim poddané všechny národnosti byly pravoslavné. O tom svědčí dějiny východního Polska, gubernie Volyňská, Gorděnská a jiné. Tak hned

Uvažovali ten rozkol v polské r. k. církvi: řeč latina přestává v obřadech tak začali těm novým marijavitským kněžím nabízet svoji křesťanskou pomoc a radit, aby si mezi sebou jednoho zvolili za biskupa. Pak budou státem uznáni jako církev, mající svoji právní konzistoř. Stát jim bude pomáhat i materiálně: Stavět kostely, no slovem všecky výhody. ale oni si byli tím největším dílem o kterém ten takový synod snil a jak mohl pomáhal a nutil, jak se jen dalo, toť jim poddané všechny národnosti byly pravoslavné očem svědčí dějiny o východním kraji polska gubernie Volyňská Gorděnská a jiné.

Tak hned na začátku istření toho marijavitskamu si po všarově hledali takové bity abí nebili drahe takové fabryčky které v rukavých přičím nebili v chodu a tím dělali schromážením (školov. zimně) každý večer a tam káral každý večer jiný kněz je jim došlo skoro každý večer kázali všelijak nikdy se složit proti ruským kněžím proti jejich prostopásmosti: bludu takí mřeli v tom nemali ston svatosti: obřadní: to bily řeč na křesť. lidem nové kábrony abí si jí kupovali a četli je ukarovali lidem na evangelijské remne na jejich kulturu a čistost i: unáš ve varšavě říkali jolite se podivovat k luteranem k baptistum tam jia mali diti jsou vedony k tomu abí se učil:

na začátku vzniku toho mariavitismu si po Varšavě hledali byty aby nebyly drahé, malé fabričky, které z různých důvodů nebyly v chodu a tam dělali shromáždění. Bylo to v zimě, každý večer tam kázal jiný kněz a já sem tam chodil skoro každý večer. Kázali všelijak, někdy ve zlosti proti římským kněžím, proti jejich prostopášnosti a bludu. Taky měli nemálo bludu s tou svátostí oltářní, a to byli hloupější jak katolíci. Ale jedno se mi u nich líbilo, že nabízeli lidem Nové zákony, aby si je kupovali a četli. Ukazovali lidem na evangelické země na jejich kulturu a čestnost. U nás ve Varšavě říkali: „Jděte se podívat k luteránům a baptistům. Tam již malé děti jsou vedeny k tomu, aby se učili žít podle tej knížky.“

- 50 -

50. Žít podle tej knížky v duchu podnes nadhlavní noví zákon a říkal polské to se jáka pěkná knížka a jak laciná koštuje jen 15 kopějek a kdyby nebylo evangelických družstev a spolků to by ta knížka u nás stála nejmíň 1 rubl a to by uměli žít. Žít debaty když ti posluchači měli non jedni chválili a druhí hádali a mnsi začali oslovit knězi a baptistům v neděli odpoledne a když německí bratři viděli co se děje tak mněli bratra Truderunga kterom abí každou neděli odpoledne bylo zpěvácký sbor a bylo polské hned se utvořil polský zpěvácký sbor a bylo u nás živo i veselo jen že nedlouho bratra Kazatel Truderung náhle zemřel tak sme zůstali bez kazatele. To na nějaký čas než se k nám dostal starý bratr Kazatel Braver ten ovládal dobře německy, polsky, i rusky. Přišlo léto a marjaviti se dali do stavění ve Varšavě tři kostelíky. Ne velké, ale výhodné, ne moc vysoké. Prostředkem měli kolom viděti takové pavlače tak se se dotého kostelíka vešlo několik set lidí a ty byli vřstavené v křesťanství. Všechny činnosti po nich volných chvílích to byla pěkná podívaná jak jim šla práce kostelíky byli do podání hnutí a vícečovinnim neděli každé vol. ke knězi začali mluvit ale netrvalo to dlouho, ho a delše slízet že v jistý čas se vjezdnom tom kos. takiku bude vřstevovat blížky až je v volený kněz.

Vždy podnes (zvedl) nad hlavu Nový zákon a říkal: „Podívejte se, jaká pěkná knížka to je a jak laciná. Koštuje jen 15 kopějek a kdyby nebylo evangelických družstev a spolků, tak by tato knížka u nás stála nejmíň 1 rubl.“ To ste měli slyšet debaty, když ti posluchači vyšli ven. Jedni chválili a druhí haněli. Mnozí začali chodit k nám, baptistům v neděli odpoledne. Když německí bratři viděli, co se děje, tak měli bratra Truderunga k tomu, aby každou neděli odpoledne bylo

shromáždění polské. Hned se utvořil polský zpěvácký sbor a bylo u nás živo i veselo. Jenže ne dlouho, bratr kazatel Truderung náhle zemřel. Zůstali sme bez kazatele na nějaký čas, než se k nám dostal starý bratr kazatel Braver. Ten ovládal dobře německy, polsky, i rusky. Přišlo léto a marjaviti se dali do stavění ve Varšavě tři kostelíků. Ne velké, ale výhodné, ne moc vysoké. Prostředkem měli

kolem dokola takové pavlače, takže se do toho kostelíka vešlo několik set lidí. Kostely byly vystaveny v krátkém čase. Na materiál dělali sbírky a práci dělali všichni řemeslníci ve svých volných chvílích. Byla to pěkná podívaná, jak jim šla práce od ruky. Kostelíky byly do podzima hotovy. S vysvěcováním nedělali žádné velké krámy, začali v nich sloužit. Netrvalo dlouho a bylo slyšet, že v jistý čas se v jednom tom kostelíku bude vysvěcovat biskup a že je zvolený nový kněz Kowalski.

- 51 -

51. kowalski a ze to bilo blisko meho bytu tak sem se taki sel podivat nairo du bilo moc ale miese podarilo videt tu celou ceremonii prishi tam mimo tych knezu co sem jiz znal az z holandyje takovi 3 stareckove s velikymi holemi a na hlavach meli takove mikulasske cepice a na optiska marie kozlovska taki tam sedela u toho oltare ti biskupi snad bili starokatolicke mneli tam nejake madloni nesrozumitelne potom jeden z nich cetl napisane polske kazani ale tak špatne to vyslovoval ze sotva se to dalo poznat ze to je polske potom si ten knez kowalski klebl a ten dedecek mu takovou cepici jako mned sem posadil na hlavu a bil biskup hotov ale jak se to rozejelo a rozjelo tak za cas se kazalo obycejne ale najednou povstal knez vaclav zebrovski a zacal kazat ve vsech tych kostelich proti tomu vysveceni toho biskupa kowalskeho ze je to podvod a lez ze to udali na protive, ho statutu ze nemeli u nich bit zadne povyseni vani a tu ze jiz maji novopeceného papeze tak nejaky cas kazal a pak se najednou ztratil zacali se pomem schainet pracujici trivla a vi potrali ze je zavreny v placku v klestore tak vili rali delegaty a poslali je do placka k biskupu kowalski

Bylo to blízko mého bytu, tak sem se taky šel podívat. Národu bylo moc, ale mě se podařilo vidět tu celou ceremonii. Přišli tam mimo těch kněží, co sem již znal až z Holandyje takoví 3 stařečkové s velikými holemi, na hlavách měli takové mikulášské čepice. Ta jeptiška, Mária Kozlovská také tam seděla u toho oltáře. Ti biskupi snad byl starokatolíci. Měli tam nějaké modlení nesrozumitelné. Potom jeden z nich četl napsané polské kázání. Ale tak špatně to

vyslovoval, že sotva se to dalo poznat, že je to po polsku. Potom tomu knězi Kowalskýmu ten dědeček takovou čepici, jako měl sám, posadil na hlavu a byl nový biskup hotov. Jak se to rozešlo a rozjelo, tak začas se kázalo obyčejně. Najednou ale povstal kněz Václav Žebrovský a začal kázat ve všech kostelích proti tomu vysvěcení toho biskupa Kowalského: Je to podvod a lež, že to událi (udělali) proti svému statutu, že nemělo být u nich žádné povyšování. A tu (najednou) již mají novopeceného papeže. Tak nějaký čas kázal a pak se najednou ztratil. Lidi se začali po něm shánět a vypátrali, že je zavřený

v Plotsku v klášteře. Vybrali delegáty a poslali je do Plocka k biskupoj Kowalskému.

- 52 -

52. skému at, ale knud je kněz Václav Žebrovski' vypuštěn z vězení z vzhružkou jestli nebude zítřa na svobodě a neukáže se ve varšavě tak že pracující třída z varšavi a z lodzi v padnu do plocka a než se kdo naděje že klášter bude rozbit a vyleti dopověřti, tak na druhí den bil žebrovski' se varšavě ale bil naněj naznačen církevní soud žádali abí co kázal odvolal a z čemu to bude odpus. čeno což on jednoduše odmítl tak ho odsoudili sejmout z něj kněžski' řád potom soude ho pracu jici lid vnesl skostela narukách ale knud namimí jici šla policie a sejmenu zákona kněz svlíkli tu kněz šla sukni a zakázali pod velkou pokutu že ne smí nikde veřejně mluvit bil prohlídnut lékaři a ti uznali že nemá zdraví rozum ještě se toho žebrovského přidržel jeden mnich říkali mu otec Řehoř tak pronajmuli takovou dosti velkou sál a povolání na shromáždění mohli na toho Řehoře a dělali tam shromáždění 2krát v týdnu i v neděli. Tam se scházeli ti přívrženci žebrovského a on mi říkal abích tam v tom jejich sborě zorganizoval zpěvácký sbor. Trochu sem se ostýchal, v takové varšavě kde to je samý artista (umělec) a já takový samouk. On mě ale povzbudil. Tak sem vzal svoje housličky a v určený čas sem tam šel.

Požadovali, aby ihned kněz Václav Žebrovský byl vypuštěn z vězení pod pohružkou, jestli nebude zítřa na svobodě ve Varšavě, tak lidé z Varšavy a z Lodže v padnou do Plocka a než se kdo naděje, že klášter bude rozbit a vyleti do pověří. Na druhý den byl Žebrovský ve Varšavě. Byl ale na něj naznačen (uvalen) církevní soud. Žádal po něm, aby co kázal, odvolal, že mu to bude odpuštěno. On to jednoduše odmítl a tak ho odsoudili sejmout z něj kněžský řád. Po tom soudě ho lidi vynesli

z kostela na rukách. Hned za nimi šla policie a ve jménu zákona z něj svlíkli tu kněžskou sukni a zakázali pod velkou pokutou, že nesmí nikde veřejně mluvit. Byl prohlídnut lékaři a ti uznali, že nemá zdravý rozum. Ještě se toho Žebrovského přidržel (zastal) jeden mnich. Říkali mu otec Řehoř. Pronajmuli takový dosti velký sál. Vymohli povolení na shromáždění pro toho otce Řehoře. Dělali tam shromáždění 2krát v týdn, i v neděli. Tam se scházeli ti přívrženci Žebrovského. On mi říkal, abych tam v tom jejich sboru organizoval zpěvácký sbor. Trochu sem se ostýchal, v takové Varšavě, kde to je samý artista (umělec) a já takový samouk. On mě ale povzbudil. Tak sem vzal svoje housličky a v určený čas sem tam šel.

- 53 -

Již na mě čekal nevelký houfek mládeže obojího pohlaví. Hned mi ukázali zpěvníky. Ty byly od nás (z časopisu) Veselá novina. Začal sem je zkoušet, oni znali noty ještě z katolického kostela. Proto nám

59, nevelkei koutek mládeže objektivně sledoval
 mi ukazali zpěvníky ty byli od nás dosolanováno
 rozcíl sem je spouštět oni aniž by jim bylo
 toho kostela tak učení nám šlo dobře až jeden večer
 sme se naučili několik písní čtrnácti zpívat dobře
 posluchači sme mohli dost a hned se jich přihlásilo
 několik do spěvu a tak se těšili na neděli že jí budou
 zpívat tak v neděli sem šel do jejich shromáždění
 došla takové prosté sedadlo obložené prkna položená
 na špalíkách Oltář ani stůl neměli Ten mnich the Father
 přišel sedl do prostřed toho shromáždění na židli zpěváci
 okolo něj pak zaspívat písní zpěváckým potom poklekli a
 on se v krátkosti pomodlil z ducha pak si kázal sednout a
 mněl takovou velikánskou Bibli Tu si dal na kolena
 otevřel a čet jí se nepamatuji co tolik z Nového zákona
 a dával lidem otázky oni mu jak rozuměli odpovídali
 on jim to vysvětloval a v samém koutku v zadní seděl
 kněz Žebrovský nechal si odrůst vousy nebyl k poznání
 ni jen pohlas se prozrazoval tak chvíli se vedl takové roz-
 hovor jako v biblické hodině ale pomalu se rozhovořil
 tam a koutě seděl ale kázal moc pěkně potom zpěváci
 zaspívali písní a na poslední ten Žebrovský zakončil modlit-
 bou v ní upěnlivě prosil Pána Boha aby dal rozum těm
 kdo se učili bezrozumným aby dostal dovolení aby mohl
 veřejně hlásat slovo Boží. nato odjel a nebylo ho
 dít shromáždění se vedlo takovým samým způsobem jak dříve
 on ještě za života bratra Truderunga jej navštěvoval a mival s ním
 dlouhé rozhovory no jak ten zemřel to u nás bylo smutno sami
 sme si kázali a Žebrovský odjel do Palestýny ratem čas se
 k nám dostal bratr Braver tak zas to u nás ožilo

šlo učení dobře. Za jeden večer sme se naučili několik písní čtrverhlasně dobře zpívat. Posluchačů sme měli dost a hned se jich přihlásilo několik do zpěvu. Proto sme se těšili na neděli, že budou s námi zpívat. V neděli sem šel do jejich shromáždění. Měli dokola takové prosté sedadlo, obložené prkna, položená na špalíkách. Oltář, ani stůl neměli. Ten mnich, otec Řehoř přišel, sedl si doprostřed toho shromáždění na židli, zpěváci okolo něj a dal zpěvákům zaspívat písně. Potom poklekli a on se

v krátkosti pomodlil z ducha, pak si kázal sednout. Měl takovou velikánskou Bibli. Tu si dal na kolena, otevřel a čet (četl). Již si nepamatuji co, jen tolik, že to bylo z Nového zákona. Dával lidem otázky, oni mu jak rozuměli, odpovídali a on jim to vysvětloval. V samém koutku vzadu seděl kněz Žebrovský. Nechal si odrůst vousy a nebyl k poznání. Jen po hlase se prozrazoval. Chvíli se vedl ten rozhovor jako v biblické hodině, ale pomalu se rozhovořil. Seděl v tom v koutě a kázal moc pěkně. Potom zpěváci zaspívali naposledy písně a ten Žebrovský zakončil modlitbou. V modlitbě upěnlivě prosil Pána Boha, aby dal rozum těm, kdo ho učili (učetlali) bezrozumným, aby dostal dovolení a zase mohl veřejně hlásat Slovo Boží. Nato odjel a nebylo ho kolik neděl. Shromáždění se vedlo takovým samým způsobem jako dříve. On ještě za života bratra Truderunga jej navštěvoval a mival s ním dlouhé rozhovory. Když ale Truderung zemřel, to u nás bylo smutno. Sami sme kázali. Žebrovský odjel do Palestýny. Toho času se k nám dostal bratr Braver a zas to u nás ožilo.

54. Když přijel z té Palestíny, tak dlouho nám jednou v týdnu dělal přednášky o té svaté zemi, ale hněval se tam je samá faleš a samá lež. Je tam několik desítek, asi čtyř, denominací a ty jejich mniši každý lže pro svoji stranu. Ukazovali mu 2 jeskyně, co se Pán Ježíš narodil a každý pravil, že to jeho je pravá a tak člověka máto přivede se nevěří jednomu ani druhému. A těch mnohých ty biblické památky skazili. Říkal, co byste šli za cenná památka a hrob Pána Ježíše každý ho dleli ohrožovali a nedáli pokazit postavili na něm kostel, veliký omalovali a oblepili zlatem a udělali to jako obchody drahocennými lampami je rozdělili na čtyři denominace každá má své místo vyznačené na své bohoslužby a prostředkem chodí turecký voják, mohamedán, v červeném baretě s černým střapcem a zbrojený od paty až k hlavě a dává pozor, aby se ti milí křesťané nepoprali. Tak jsem si myslel, že pod vlivem těch svatých míst se posilím na duchu, ale vidím, že Pán Bůh je ten sám v Polsce k najítí. V něj uvěřit je lehčej dál od těch památných míst. Také nám vypravoval, jak po cestě uvěřil v odpuštění hříchů, jak si teď váží Bible. Povádal, že Nový zákon umí nazpaměť ve třech rozličných jazycích celý. Po Polsku, po latině i po Řecku. O tom, že v něm je tolikrát potvrzeno, že člověk má vědět, že má hříchy odpuštěné již tady v tomto životě. Tak to vedli dosti dlouho až si ten Žebrovský vymohl dovolení ke kázání a že není chybný na rozumu.

Když Žebrovský přijel z té Palestíny, tak nám dělal jednou v týdnu přednášky o té Sváté zemi. Hněval se, že tam samá faleš a samá lež. Je tam několik křesťanských denominací. Ty jejich mniši – každý lže pro svoji stranu. Ukazovali mu 2 jeskyně, co se Pán Ježíš narodil. Každý pravil, že ta jeho je ta pravá. Tak člověk na to přijde, že nevěří jednomu ani druhému. Mnohé ty biblické památky tak zkazili. Co by to byla za cenná památka – hrob Pána Ježíše, kdyby ho byli ohradili a nedáli pokazit! Postavili na

něm veliký kostel. Omalovali a oblepili ho zlatem a udělali to jako obchody s drahocennými lampami. Je rozdělen na čtyři denominace. Každá má své vyznačené místo pro své bohoslužby. Prostředkem chodí turecký voják, mohamedán, v červeném baretě s černým střapcem, ozbrojený od paty až k hlavě. Dává pozor, aby se ti milí křesťané nepoprali. Žebrovský si myslel, že pod vlivem těch svatých míst se posilní na duchu, ale viděl, že Pán Bůh je ten sám v Polsce k najítí. V něj uvěřit je lehčej dál od těch památných míst. Také nám vypravoval, jak po cestě uvěřil v odpuštění hříchů, jak si teď váží Bible. Povádal, že Nový zákon umí nazpaměť ve třech rozličných jazycích celý. Po Polsku, po latině i po Řecku. O tom, že v něm je tolikrát potvrzeno, že člověk má vědět, že má hříchy odpuštěné již tady v tomto životě. Tak to vedli dosti dlouho až si ten Žebrovský vymohl dovolení ke kázání a že není chybný na rozumu.

Ještě za nebožtíka Truderunga k němu chodil na rozmluvy. Teď zas navštívil bratra Bravera. Bratr Braver ho jako vzácného hosta zavedl do modlitebního sálu, ukazoval mu křítelnici, jakou sme si udělali.

55. on ještě z nebatistického bratrstva kněm došel marox mluví a teď zas navštívil bratra Bravera batke braver ho jako vzácného hosta zavedl do svého modlitebni uctavoval mu křtitelnici jakou smezí udělil a bitávní pravi napuštěná voda tak chtěl abí tu tu hned pokřtil ale br Braver mu to odepřel že u nás je sborový pořádek že dříve musí být vyslechnut od sboru Žebrovský mu zase dokazoval že komorník královny Žebrovský mu zase dokazoval že komorník u královny nebyl vyslýchán nikým, jen Filipem. Tak se hned nedohodli. Žebrovský odešel a víc nepřišel. Dověděl se, že přijel z Ameriky nějaký Batke, že tam je kazatelem. Batke musel před časem prchnout z Lodži. Tam nadělal německým bratřím nemálo starostí. Měl něco s Rusama ohledně

Byla v ní právě napuštěná voda. Chtěl, aby ho hned v ní pokřtil. Bratr Braver mu to odepřel, že u nás je sborový pořádek. Musí být dříve vyslechnut od sboru. Žebrovský mu zase dokazoval, že komorník u královny nebyl vyslýchán nikým, jen Filipem. Tak se hned nedohodli. Žebrovský odešel a víc nepřišel. Dověděl se, že přijel z Ameriky nějaký Batke, že tam je kazatelem. Batke musel před časem prchnout z Lodži. Tam nadělal německým bratřím nemálo starostí. Měl něco s Rusama ohledně

vojskové služby. Za několik roků si vymoh americkou státní příslušnost, tak přijel. Žebrovského na jeho žádost ve Visle pokřtil. Pokřtil ještě asi 13 svých přívrženců Poláků a s nima založil sbor. Odejel do Petrohradu a ten svůj nový sbor přiloučil ke sboru evangelických křesťanů. Vrátil se s pomocí petrohradských evangelických křesťanů a pronajal větší sál. Začalo se pravidelné shromáždění. Já sem u nich řídil zpěv, což němečtí bratři mně měli trochu za zlé, ale potom již neřikali nic.

- 56 -

Za nějaký čas jel zas do Petrohradu a přivez si odtud nevěstu. Polku věřící a členku armády spásy z Finlandie. Přivezl si i kazatele, bratra Prachonova, všem věřícím známého, věřícího ruského básníka. Ten je oddal s tou sestrou armády spásy. Ona pak ode mne převzala vedení zpěváckého sboru. V ten čas se Němci s Rakušanama začali okolo Lublina spojovat, tak sem měl sotva čas utýct, abych nebyl od své rodiny odříznut. S Varšavou sem se rozloučil už na vždycky, a dále už nevím jak to tam pokračovalo duchovně. Dověděl sem se jen to, že mnoho Poláků přešlo k německým baptistům. Založili

56 Na nějaký čas jel zas do petrohradu a přivez si tam štítův modřtu polku věřící članku stranady spasi sfinlandije i karatele bratra Brochanoova všem věřícím a námého věřičito ruského bismuka ten je oddal stou sestrou a stranady spasi která odemná převzala vedení spíváčekého sboru a vten čas kase němci a rakušanami se okolo Lublina kačali spojovat tak sotvá sem stacil utjjet abich nebíl od sve rodiny otřámut sem se a varšavov rozslučil na vždy bala nevím jak to tam pokračovalo du, chovně jento semse dověděl že se mnoho spolačku obrátilo německých baptistu že jje si nakbílil sam, státny sbor polských baptistu ve varšavě ale nevím či se sloučili ze sborem ev. křesťanů, Právde poglobní že ano na jistě nevím jón to mi jednou Paní Žebrovská psala že její manžel jje evangelium nekáže že má službu v polském ministerstvu financiu a navštvala si že to všechno duchovní stratil a zanechal tak sem si spomněl na slova bratra kazatele Brauvera který jednou při příležitosti řekl že když náš kazatel křtí kněze at je jakékoli denominace řekni dobrě utopil když ho pítom utopil že bi byl oba sicut, nějti ten co křtí a ten kteréhoz promi bi umněl mině trápení a druhí bi obdržel věčný život.

samostatný sbor polských baptistů ve Varšavě. Nevím, ale či se sloučili ze sborem evangelických křesťanů. Pravděpodobně, že ano. Paní Žebrovská mi jednou psala, že její manžel již evangelium nekáže. Slouží v polském ministerstvu financí. Naříkala si, že to všechno duchovní zanechal a ztratil. Tak sem si vzpomněl na slova bratra kazatele Brauvera. Ten jednou při nějaké příležitosti řekl, že když náš kazatel křtí kněze, ať je jakékoli denominace, že by dobře udělal když ho rovnou utopil. Byli by oba šťastnější, ten křtící i ten křtěný. První by

měl mihn trápení a druhý by obdržel věčný život.

Jak se válka s Němcama začala, tak začala špatně jít i fabrika. Němci se přibližovali k Varšavě. Tak sme to všechno nechali a jeli sme na Volyň. Vzali sme si tolik, co sme v rukouch unesli a 6 drobných dětí a jeli sme k manželčinyčm rodičům. Tím časem na podzim sme zaseli trochu žita a trochu pšenice. Okolo nového 15tého roku Rusové od Varšavy Němců odehnali a tak mi z fabriky telefonovali, ať přijedu do práce. Říkali, že fabrika začala opět pracovat. Tak sem jel, ale sám, bez rodiny. Pracoval sem ještě asi 6 měsíců, pár rublů sem ušetřil. Bezmála bych tam vostal. Ale Němci s Rakušanama se okolo Lublina sešli a tak Polsko, i kdo v něm vostal, odsekli a já tak tak, že sem ještě přešel na Volyň. Do stavění se mi ještě nechtělo. Ale již se nám zprotivilo potloukat se po cizích bytech, tak sme se přece jenom rozhodli, že budeme stavět nový domek. Ale jak? Peněz bylo málo a nebyli žádní muži. Všecko to bylo ještě na

vojně. Tak sme si z manželkou řekli: „Vždyť Adam s Evou, naši praotcové také museli sami si nějaky ten byt postavit.“

54. * Kládu sme vykulili na kózi a jí vylez navrch a začali sme řezat ale ani sme neuměli zaříznout tak sme se u toho řezání trápili nevěděli sme oba co je toho příčina že nám to nejde. Jestli to neumíme my anebo pila není zrychtovaná jak se patří. Nato se přišel na nás podívat pantáta první mojí manželky. Otec povídá na to: „Ta pila není tak broušená, jak je třeba na vosiku, ale hlavní je to že ta vosička je tvrdá zmrzlá a takovou žádná pila řezat nebude musíte počkat až bude vodnatá a ukázať nám jak si s ňou máme počít, nat tak sme toho nechtěli za pár dní mráz polevil, levil tak sme šli řezat zas pilu sem nabrousily, jak mi p. t. poradil začali sme a odrazu to šlo jen ten první řez manželka nemohla pilu udržet v šňůry tak sem jí jen připomínal abí jen nepustila pilu do prkna race až je do krajiny ale brí smese museli tak že sme obě klády pořezali a měli sme několik pěkných prken tak sme skáceli takovístrom jilm, rozštíпали sme ho a byly z toho nohy k posteli. Šel sem k paní Kubištové, vdově po truhláři a vypůjčil sem si nářadí a v brzkosti sem udělal z postele a bylo nám odpočívání, rot ale šádeli sme si šobera nřivalem dvořanským věci ně mi jak z kilometru od vesnice a najednou sme šli jednou jak z kilometru tak sme to měli moc nevhodný jedinou mi dáte špítili koratel povída to tak bratři nejdě ty musíš státnet za stábeu kajedu na míchalovku nám tam kámiho jedného krajana on obchoduje s materiálem na stavbi hlavně si si koupí a ořlátní nejdeš ve svém

- 57 -

Měli sme ve svém lese takovou silnou a pěknou vosiku (osiku). Tak sem šel do kolonie (vesnice), sehnal sem podlužní pilu (pila na řezání prken). Šli sme s manželkou do lesa, vosiku sme skáceli a udělali sme z ní pěkné dvě klády. Já sem je z dvou stran osekal a rozměřil. Ač sem z fabriky byl zvyklý měřit milimetry, ale tady to s metrama a centimetrama také šlo.

Jednu kládu sme vykulili na kózi, já vylez navrch a začali sme řezat. Nešlo nám to, ani

sme neuměli zaříznout. Tak sme se u toho řezání trápili a nevěděli sme oba co je toho příčina, že nám to nejde. Jestli to neumíme my anebo pila není zrychtovaná jak se patří. Jednou se přišel na nás podívat pantáta první mojí manželky. Otec povídá na to: „Ta pila není tak broušená, jak je třeba na vosiku, ale hlavní je to, že ta vosička je teď zmrzlá a takovou žádná pila řezat nebude.“ Museli sme počkat do jara. Ještě nám otec ukázať, jak si u toho máme počínat. Nechali jsme toho, ale za pár dní mráz polevil, a my sme šli zkusit znovu řezat. Pilu sem měl nabroušenou, jak mi radil pantáta a najednou to šlo, jen ten první řez byl horší. Manželka nemohla pilu udržet u šňůry. Tak sem jí musel připomínat, aby jen nepustila pilu do prkna. Radši bude zaříznout do krajiny. Brzy sme se to naučili tak, že sme obě klády pořezali a měli sme několik pěkných prken. Skáceli sme další takový strom, jilm, rozštíпали sme ho a byly z toho nohy k posteli. Šel sem k paní Kubištové, vdově po truhláři a vypůjčil sem si nářadí. V krátkosti sem udělal dvě postele a bylo na čem odpočívat. Stále sme

bydleli u švagra v bývalém, dvorském včelíně. Bylo to více jak 2 kilometry od vesnice a na pole sme měli víc jak 3 kilometry. Měli sme to moc nevýhodný. Jednou mi bratr Pospíšil, kzatel, povídá: „To tak bratře nejde, ty musíš stavět. Já s tebou zajedu na Michajlovku. Mám tam známýho jednoho krajana. On obchoduje s materiálem na stavby. Hlavnější si koupíš a ostatní najdeš ve svém lese.“

58. *lese a postavíš si svoj domok ve vesnici a budeš ti lepší hospodařit tak sem smon jel koupit li sme tam podvaly dubové na jednu stranu stěny a trámy a latě sme nasekali a ostatní sloupy a stěny a trámy krovu a latě sme nasekali co bylo rovnější ve svém lese sloupy a trámy sem nasekal vše na stěny sme rozřezávali vosiky na žlábků v sloupech sem si vypůjčil to krov velký hoblík na 4 ruce tak sme si jara připravili všecko dříví na stavbu vše manželka říkala všecko ti pomůžu připravit jen to nevoz z lesa já ve vesni ci bych se stýděla tak pracovat tak sme si to připra vili v lese a potom sem poprosil souseda a za jeden den smeto mvošli ve vesnici, takže jak stavět já sem již ledaco dělal ale do stavby sem nevěděl z kterého konce začnout tak oba pantátové mi slíbili sami trochu pomůžou a trochu poradí remeslníka žádného nikde nebylo to bylo všecko navojně a peněz také nebylo ani hřebíky žádné nebyli k dostání tak sme si sami do toho svázali mi pod valy i pro okna svázali sloupy vidělali sme v podva lach díry pro sloupy potom mi navořili každý v jednom rohu stěny pomohli položit na stěny a sloupy plátve postavili krov a to ostatní sme oba manželkou do dělávali stěny naši sloupy dělali sme s hřebíky bez hřebí a chyb pod jedním střechem všecko sme přiléhali dřevěnými hřebíky latě krovu stropi i podlahu do jed nej sehnice všecko se muselo navořovat když sme to již postavovali tak sme se došli do dočku žito sme vzáimne omílali se pama tak sme slavně mněli svoji když sme*

- 58 -

„Postavíš si svůj domek ve vesnici a bude se ti lepší hospodařit.“ Tak sem s ním jel, koupili sme tam dubové podvaly (základy) na jednu světnici, stěny a tak zvané plátve. Ostatní stěny, sloupy, krovy a latě jsme nasekali, co bylo rovnější ve svém lese. Sloupy a trámy sem osekal v lese. Na stěny sme rozřezali vosiky. Na dělání žlábků ve sloupech sem si vypůjčil takový velký hoblík na 4 ruce. Tak sme si v z jara připravili všecko dříví na hromadu v lese. Manželka

říkala: „Všecko ti pomůžu připravit, jen to nevoz z lesa, já bych se styděla ve vesnici tak pracovat.“ Tak sme si to připravili v lese a potom sem poprosil souseda a za jeden den sme to měli ve vesnici. Teď ale jak stavět? Já sem již ledaco dělal, ale do stavby sem nevěděl, z kterého konce začnout. Oba pantátové slíbili, že mi trochu pomůžou a trochu poradí. Řemeslníka žádného nikde nebylo, všecko to bylo na vojně. Peněz také nebylo, ani hřebíky žádné nebyly k dostání. Tak sme se do toho dali sami. Svázali mi podvaly, i pro okna svázali sloupy, vydlabali sme v podvalech díry pro sloupy a potom mi vyrobili (postavili roubené rohy) každý v jednom rohu stěny. Pomohli položit na stěny a sloupy plátve a postavili krov. To ostatní sme oba s manželkou dodělávali sami. Dodělali sme stěny mezi

sloupy, seknici, kuchyň, síň a chlév. Vše pod jednu střechu. Všecko sme přibíjeli dřevěnými hřebíky. Latě, krovy, stropy i podlahu. Do jednej seknice všecko se muselo navrtávat. Když sme to již postavili, tak sme se dali do došků. Žito sme v zimě omlátili cepama. Tak sme slámu měli svoji.

- 59 -

59. Jich pár kop mndli hotovích tak já sem počival a manželka dělala došky aby sme se mohli odstěhovat ke socho a by na nás a na dobi tak nebršelo do rini sme jich hřibí ve svém bytě a byl sme moc rádi potom maraninu a nahoděni stěn a polep na stropě to sme pracovali ve dne i časem i v noci a byjeme to stačili na nepoll sem musel dělat souseďčinejma koňma tři dni jí a čtvrtý sobě a v noci sme neblil vradu trefil se nám koupit vich tak sme ho koupili: brány sem si udělal dřevěný a he. brányjmi branníkami pluh sem si udělal sám v bratrově kovárně jich sem šel na trh a koupil takový dvouletý hřibátka krávu jednu dostala manželka od svých rodičů a jednu jsme si koupili prasata sme si vychovali již od svých prasníc tak sme začali hospodařit švagr také si koupil takový hřibata tak sme vypůjčili žentour a mlátičku a mlátili sme u švagra on stodolu neměl tak ovsa zrost a mlátičku a dali sme kopci mláčení koni i sem zrost a mlij, mji v stohu zarost a chcip tak sem si musel vypůjčit peníze na druhého jeden se postonal a chcíp tak sem si musel vypůjčit peníze na druhého krávu sme si již v stovodě třetí neblil i smolem děti je pohlina jíte ta mladá se nafoukla a musel ji souseď porazit ale tak to bylo nem sblinu varamu ovaci mti rozkázal že sme vstýpili abrali ovsi z bilmetra po felich tak zas sme žli dolosa narozkali matrogaluka pomoh a postavili sme si stodolu prumi a rabi sme mlátili všecko cepama potom sem koupil mlátičku a taciil sme rukama ale sme si líbovali že nám to ale lepší a čtvrtý jich cepama děti jich nesblil tak sme jeden rop mlátili rukama a na druhí sme již koupil žentour a mezi tím vřim valka nám přicházela a prasata vi křmena nám vrali noma; penza rani dāl rukovské kerung a ty již přistali kursovat tak sme již rani skromie nepostidili

Když sme měli pár kop hotových, tak já sem počival a manželka dělala došky, aby sme se mohli odstěhovat do svého a aby ani na dobytek nebršelo. Do žní sme již byli ve svém bytě. Byli sme moc rádi. Potom mazaný a nahoděni stěn a polep na stropě, to sme pracovali ve dne i časem v noci, abychom to stačili. Na poli sem musel dělat souseďčinejma koňma. Tři dni jí a čtvrtý sobě. S ničím sme nebyli v zádu (pozadu). Trefilo se (podařilo se) nám koupit vůz. Brány sem si udělal dřevěný

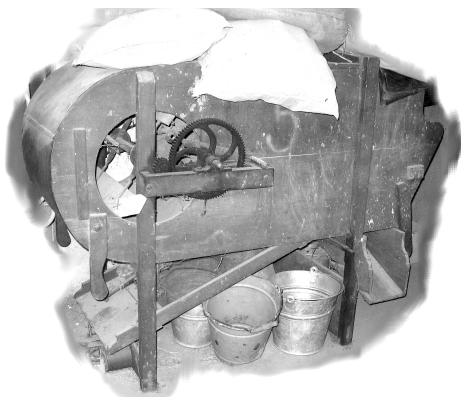
s železnými barníkami (hroty), pluh sem si udělal sám v bratrově kovárně. Šel sem na trh a koupil takový dvouletý hřibátko. Jednu krávu dostala manželka od svých rodičů a jednu sme si koupili. Vychovali sme si prasata již od svých prasníc. Tak sme začali hospodařit. Švagr také si koupil hřibata. Vypůjčili sme si žentour a mlátičku a mlátili sme u švagra. On stodolu neměl, voves mu ve stohu zarost. Při mláčení sme ho dali koňům sežrat. Můj se postonal (onemocněl) a chcíp. Musel sem si vypůjčit peníze na druhého. Krávu sme si již vychovali třetí. Nebyli sme doma a děti je pásly na jeteli. Ta mladá se nafoukla a musel ji souseď porazit. Ale tak to bylo nešťastné, že ta druhá kráva marodila, až vyschla. Musel sem ji zabít, ale jíst se to nemohlo. Museli sme to zakopat. Tak sme bídovali 3 roky. Bez

stodoly, vobilí sme srounali (*rovnali*) do stohu a když sme vymlátili, tak nám vázanou slámu v noci vítr rozházel, že sme votýpky sbírali asi ½ kilometru po polích. Tak zas sme šli do lesa, nasekali materiálního dřeva. Já sem ho vosekával a poprosil sem bratra Macíka a on mi v tom pomoh. Postavili sme si stodolu. První 2 roky sme mlátili všecko cepama. Potom sme si koupili mlátičku a točili sme rukama, ale sme si libovali, že nám to de lepší a čerstvěj jak cepama. Děti již zesílily, tak sme jeden rok mlátili rukama a na druhý rok sem již koupil žentour. Mezi tím vším válka nám překážela. Dvě vykrmená prasata nám vzali Němci. Dali za ně rakouské koruny, ale ty již přestaly kurzovat, tak sme za ně již skoro nic nepořídili.

Nástroje z Volyně

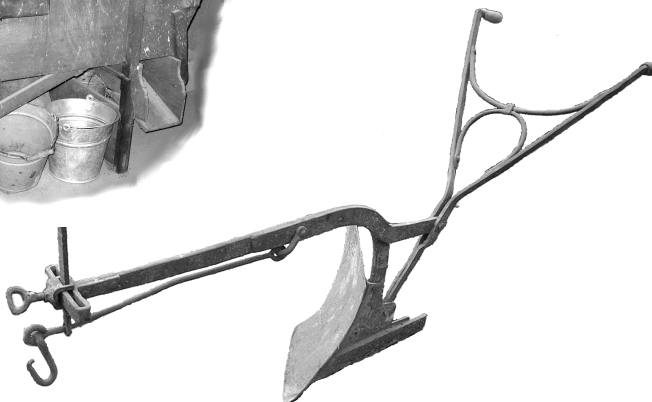

Nůž pro vyřezávání kopyt

Fukar pro čistění obilí

Pluh norčák

60. a přecházeli sme pořád z jednych vládn do druhých po carské vládě na vládu Ukrajinci ke kterým přišli nás šli, německý např. tak to již nešli bojem peněz, vedli vládu ubra, jmei tak uvazni Pitlurci již soto německé trochu ustavovat penzi, ke německé i rakouské propadli ruské také na dleli ukra jinských již i První denže i brali Skoropackého ale netrvalo to dlouho přišli naše z východu zas válkou bolševici Pitlur, cy mněli armiji objektivně ale bolševici hnali na západ a armiji mněli civilnou otrhanou a nevzdělanou ale že jich byla přesila tak je hnali přes naše vesnice brali ti, co utíkali brali ti, co je honili a peníze ukrajinské kaspropadli zase byli v šle jaké kerenské za nějaký čas kas utíkali bolševici přes naše vesnice a z nimma poláci zase brali co se dalo našlo utíkající i ti, co je honili peníze jejich kas propadli, jak šla poláci armiji napřátek zase brali i trochu šarvatského sme sebo a dleli i tati žim a jak se dalo to se koupili palátky a neb nějaké kousek sukna nebo plášt přišli druzí a vzali i to, poláci jak již šli na zad jako vítězové na Volyni brali co se dalo, jednou přišel k nám a koňma žid a nabízel sukna celý kus to bylo za panování pitlurci a z leděm a banditů bylo moc tak se připadali lidi v lesích i v podmostí, buď okradli všecko, co si lidi koupili ve městě aneb když jel člověk sám, tak některého co se asi nebránil, shodili z voza a s vozem a koňma odjeli anebo ho zabili.

Přecházeli sme pořád z jedněch vládn do druhých. Po carské vládě vládli Ukrajinci. Ke Kijevu přes nás šli Němci. Nazpátek to již nešli bojem. Po nich převzali vládu Ukrajinci tak zvaný Pitlurci. Již se to začalo trochu ustavovat. Peníze německý i rakouský propadly a ruské taky. Nadáli ukrajinských peněz. Již vybrali (zvolili) i presidenta – vybrali Skoropackého. Ale netrvalo to dlouho. Přišli na ně z východu zas válkou bolševici. Pitlurci měli armijní stejnokroj, ale bolševici je hnali na západ a armiji měli civilní, otrhanou a

nevzdělanou. Ale že jich byla přesila, tak je hnali přes naše vesnice. Brali ti (rabovali), co utíkali, brali i ti, co je honili. Peníze ukrajinský zas propadly. Zas byly všelijaké kerenské. Za nějaký čas utíkali bolševici přes naše vesnice. Za nima Poláci a zase brali (rabovali), co se dalo. To se koupili palátky (asi plátno) aneb nějaký kousek sukna nebo plášt, přišli druzí a vzali i to. Taky i Poláci, jak šli na zad (zpátky), jako vítězové na Volyň, brali, co se dalo. Jednou k nám přišel z Rovna žid a nabízel sukna celý kus. To bylo za panování Pitlurců. Zlodějů a banditů bylo tak moc, že přepadávali lidi v lesíkách i z podmostí. Buď okradli všecko, co si lidi koupili ve městě aneb když jel člověk sám, tak některého co se asi nebránil, shodili z voza a s vozem a koňma odjeli anebo ho zabili.

Tak když se jelo do města, tak kdo měl zbraň, tak si ji bral s sebou. Já jsem měl u sebe levorver. Šel sem s tím židem až na konec města. Tam sem chvíli počkal. Za chvíli žid přinesl celý kus toho sukna šedivého, co z něj šli vojenské pláště.

64. vojenskej plášte dohodli sme se či ne pamätajú, čo som mu zato dal hodili sme to do pytle a ja naramena a du smále obolo ukrajinského vojína ale on mne zastavil a ptá sa čo nesu ja pravda sem se lek ale zachoval sem ducha prítomnosť a povídam ste takore staré harampáci on poviada myslím stare prádlo ja povídam ano, on poviada u kažo čo tam máš ja sem mu řekl copak tady na ulici se s tím budu roztahovat? Pojd' semnou do blízkého dvorka a ja sem předtím den zavaz do Zdobunova tým pitlu ním voves a oni mi dali za tu cestu 100 karba. vovancu ja sem se strčil do kapsy a zapomněl sem na ně a v tej kritičnej chvíli sem si narě spomněl tak sem šáh do kapsy vytáh a dal sem mu je tak on poviada dobře nechod' s tím na ulici co tam máš já to také nimmu, sim vidět vived mne zadním chodem dalm ruku a řekl jdi s Bohem. Ten žid namně z daleka koukal a poviada až se celý třesu takové dva přestupky, di státní kus sukna a ozbrojen to mohlo bejt pro vás i pro mě špatně tak sme až doma vrocne poděkovali Bohu. Měli sme na šaty všem dětem i mně i ještě z deky zase poláci jak se vraceli od bolševiku tak vrali manželce s kufrem

Dohodli sme se, již nepamatuju, co sem mu za to dal. Hodili sme to do pytle a já na ramena a jdu směle okolo ukrajinského vojína. On mě zastavil a ptá se, co to nesu. Opravdu sem se lek, ale zachoval sem ducha přítomnost a povídam: „Takové staré harampáci.“ On poviada: „Myslím staré prádlo“, a já povídam: „ano“, on poviada: „Ukaž, co tam máš.“ Já sem mu řekl: „Copak tady na ulici se s tím budu roztahovat? Pojd' se mnou tamhle do dvorka a já ti to ukážu.“ Šel se mnou do

blízkého dvorka. Den předtím sem zavezl do Zdobunova tým Piltrucům voves a oni mi za to dali za tu cestu 100 karbavanců. Já sem je strčil do kapsy a zapomněl sem na ně. V tej kritičnej chvíli sem si na vzpomněl. Tak sem šáh do kapsy, vytáh a dal sem mu je. On poviada: „Dobře, nechod' s tím na ulici. Co tam máš, já to nemusím vidět.“ Vyved mě zadním vchodem, dal mi ruku a řekl: „Jdi si s Bohem.“ Ten žid na mě zdaleka koukal a poviada: „Až se celý třesu, takové dva přestupky! Státní kus sukna a ozbrojen, to mohlo bejt pro vás i pro mě špatně.“ Doma sme vrocne poděkovali Bohu. Měli sme na šaty všem dětem i mně a ještě dvě deky.

Poláci, jak se zase vraceli od bolševiků, tak vzali manželce z kufru několik rakouských důstojnických palátek. Měla naději, že je obarví a ošatí holky. Zloděj se nedal pohnout ani prosbou, ani pláčem holek. Schovali sme si metrák cukru, když nám cukrovar platil za řípu cukrem. Schovali sme ho doprostřed stohu do sena. Tam si ale přivedla ta pakáž koně a postavili je kolem dokola. Málo brakovalo

62. Takových několik rakouských důstojníků, ch pa
 bitok mněla nádeji šejz obarvi a ošati kolki ale
 mloděj me dal se poknout ani proabou ani pláčem ho,,
 lok schovali smesi metraki cukru, kávi, sam cukro,,
 vovr platil na rupu cukrem do prostřed stohu, do semu
 přivedla n, ja pakati, kome kolem dokola postavili,
 tak ale malo brakovalo sebise bili dostali deněj ale
 ten rostal netknut, schovali smesi do stohu slámy asi
 y metraki žita pořad sety bandy hořili, tak že tam mu
 sel bejt hezky dlouho a když sme, poroněj přišli, tak sotva
 polovic sme ho sebraly, dostaly se loněj němky a tak
 pitle rozežraly že sme otěz slámě ne smetím sotva polo
 vie sebrali, takovi bili ne lidski předvěněma, kde se komu
 zachtělo třeba cela setina, pěšich a něfo konanzeh, tak
 šli všade po obilí, bez potěbi, káji, lo šarvi, utíkali před
 polákama, tak tak mněli x možněj koně, že jik mnohý
 padl před jradem, tak tak chlapec padl koniky, ten přivedl koně
 sotva nohama plet, bil veliki, vzal si toho maličkého, vedl maněj
 a vodjel chlapec mi to přivedl, kint tak sem žel proněj, a sotva
 sem ho přivedl domu, tak bil x mučen, i tak mi ho ova cestě obitě
 li x honedlovat, ale když viděli, co je, tak mi ho nechali, a když
 pár dní postál a odpočal si, tak sem x něj mněl dlouho, to
 houma mněl sem ho kolik roku, dalek sem s ním kolik ro
 ku, i mlátil sem jedním rovalal sem mu oči a nemusel
 ho nigdo po ha nět chodit sám, potom co sem napsal si
 bude moct, koto bude číst, seki, to bil život a začátky
 představit

(chybělo), že se dostali k němu. Ale na štěstí cukr zůstal netknut. Schovali sme si do stohu slámy asi 4 metraky žita. Pořád se ty bandy honily, takže tam musel bejt hezky dlouho a když sme pro něj přišli, tak sotva z polovic sme ho sebrali. Dostaly se do něj němky (krysy) a tak pytle rozežraly, že sme v té slámě i ze smetím sotva polovic sebrali. Takový byly nelidský. Předě žněma, kde se komu zachtělo, třeba celá setina pěšich nebo jezdců na koních, tak šli všade po obilí. Když bolševici utíkali před Polákama, tak moc měli

zmožený koně, že již mnohý pod jezdcem padl. Náš chlapec pás koniky a jednou přived koně, sotva nohama plet. Byl veliký, vzal si toho maličkého, sedl na něj a vodjel. Chlapec mi to přišel říct. Šel sem pro něj a sotva sem ho přived domů, tak byl zmučen. I tak mi ho na cestě chtěli zhandlovat. Když viděli, co je, tak mi ho nechali. Když pár dní postál a odpočal si, tak sem měl z něj dobrého tahouna. Měl sem ho kolik roků, dělal sem s ním všechno. A několik roků i mlátil. Zavázal sem mu oči a nemusel ho nikdo ani pohánět, chodil sám.

Potom, co sem to napsal si bude moct, kdo to bude číst, představit, jaký to byl život a začátky.

63. jedno kilo umová dobře že moje manželka byla ze
zemědělské a odvíjí na podniku tak při těch všech
nepokojích nám to šlo ještě mohli sázet do
stavby tak mě pobízela v těch sázet zahradu za
sem si poslechl nedaleko od novostavců přivezli
školkou stromků tak sem jel a přivez to končí stvo,
někdy jako prsty silných blízko mi již 40 let, když
se u nich dočkám ovocem, děti chodily do lesa a plané
třešně já sem si pamatoval jak s mě můj dědeček učil
roubovat tak sem to pruboval a onse mto dařilo
a rostlo to jako z vody tak že sme se ani nenadali
a já sme měli ovoce že sme si mohli odprodat a
někdy třešně dostal sem ranný odrůdy že naši byli
v městě první ty sme vždycky dobře spěchali a obkone
se stromky ne rozrostly tak sme měli nimi našel
jahody a také se nám několik roků dobře dařily tak
na prkna a jiné dohledy na stavbu byli zato pa.
nize porodil sme prodávali zahradu ty ovoce ani
kupcem ty jistě okolo nového roku dohodli sme se na
chci poslehn jistou váhu, oni dali třetí díl peněz zav.
dávka hned po druhé když stromy kvetly, zaplatili
když sklízeli, poslední třetinu tak že trochu před
a peníze byli dobitka hovězího sme mívali 4 dojnice a
někdy i 5. Mléko odstředovali, dělalo se máslo někdy
i tvaroh ostatní mléko se dávalo prasatům. Prasata sme si
zavedli pěkné. Mívali sme i 3 prasnice. Tak nám šly na odbyt, že sme museli dbát,
aby pro nás zbylo. Krmívali sme jich 6 a někdy i 8. Polovic sme
zabíjeli pro sebe a druhou polovic sme prodali

sem to pruboval (zkusil) a ono se mi to dařilo. Rostlo to jako z vody. Takže sme měli ani sem se nenadál, ovoce, že sme ho mohli i odprodat. Nejdřív třešně. Měl sem ranný odrůdy a naše byly v městě první. Ty sem vždycky dobře zpeněžil a dokat' se stromky nerozrostly, tak sme mezi nimi nasázeli jahody. Také se nám několik roků dobře dařily. Tak na prkna a jiné potřeby na stavbu byly za ovoce peníze. Později sme prodávali zahradu, tj. ovoce z ní kupcům. Ti přišli okolo nového roku, dohodli sme se, nechali sme pro sebe jistou váhu ovoce a oni dali za ostatní třetí díl peněz jako závdavek. Hned po druhé, když stromy kvetly, zaplatili zase třetí díl a když sklízeli, tak poslední třetinu. Po trochu tedy peníze byly. Dobytku hovězího sme mívali 4 dojnice, někdy i 5. Mléko odstředovali, dělalo se máslo, někdy i tvaroh. Ostatní mléko se dávalo prasatům. Prasata sme si zavedli pěkné. Mívali sme i 3 prasnice. Tak nám šly na odbyt, že sme museli dbát, aby pro nás zbylo. Krmívali sme jich 6 a někdy i 8. Polovic sme zabíjeli pro sebe a druhou polovic sme prodali.

64. a druhou polovicí jsme prodávali a pod 2 metrůky málo se třefovalo hivali i 3 metrůky jednu prasnici sme vikalili na 3,5 metrůku obilí to sme málo ošrodali jiné vůbec jin pšenice ote víc ne jak 10 metrůku ošrot, ni sme mlili a šrotovali a krmili dobytek otrubama a šrotem mlieli sme v těch 6 hektarech pole, 2 hektary lesa to sme ho 1/2 hektaru vikepali dřivo mlieli a malou výjimkou na pálení to hruší, a takové sněti to sme prodava, li ukrajincum tak sme si uděli o kousek víc pole ale slámu a někdy i pro koně sme kupovali každý rok dobytka na tak málo pole bilo moc tak se sláma kupovala dělal se hnůj takže za pár let našeho hospodaření sme mlieli pole spravené iě na něm rostlo všechno brambory to hivali tak velké iě sem si jich naroumal na ruku jako dřivo pardej sme navozili kamena a nechali se vyzdít pěkne a sklepy s jedným vchodem hluboké iě se naně a vchod vjízdielo to bilo rovně se rovně a rovně se dlaně lůtkem sypalo vhodně potom sme mlieli vyzdít pro prasata s chlévkem podlahu v cimentované i koryta i cimentové a ostatního kamene sme v chlévě pro koně i pro krávy stěny osikové vřhodili a nechali kamenem studni sme vikepali jednu ale nebyla vyroubena tak tak se nám zasypala a nemohli sme nahonem sehnat studnaře tak sme se dani dělali sami asi 19 metrů hlu, kopal jin tak velikou cobich se mi sroval a motykou

Pod 2 metrůky se třefovalo. Bývaly těžké i 3 metrůky. Jednu prasnici sem vykrmil na 3,5 metrůků. Obilí sme málo odprodali. Jiné vůbec. Jen pšenice a to víc ne jak 10 metrůku. Ostatní sme mlieli a šrotovali a krmili dobytek otrubama a šrotem. Měli sme v těch 6ti hektarech pole 2 hektaru vykopalí. Dřivo sme mlieli s malou výjimkou na pálení a to hruší a takové tyče sme prodávali Ukrajincům. Tím sme si udělali o kousek pole více. Slámu a někdy i seno pro koně

sme kupovali každý rok. Dobytek na tak málo pole bylo moc. Slámu sme museli kupovat hlavně na stlaní. Dělal se hnůj. Takže za pár let našeho hospodaření bylo naše pole spravené, že na něm rostlo všechno. Brambory bývaly tak velké, že na něm roval jako dřivo. Úrodu ani nebylo kam uložit. Navozili sme si kámen a nechali si vyzdít dva sklepy s jedním vchodem. Byly tak hluboké, že nahoře byly rovně se zemí. Dalo se na ně vjízdet a úrodu sypat do nich přímo z vozu. Nechali sme si pro prasata vyzdít pět chlévků a vycimentovat podlahy a udělat cimentové koryta. Z ostatního kamene sme ve chlévě pro koně a pro krávy stěny osikové vyhodili a nechali vyzdít kamenem. Studni sme vykopalí jednu, ale nebyla vyroubena tak se nám zasypala. Nemohli sme nahonem sehnat studnaře a tak sme se do toho dali sami. Studna byla hluboká asi 19 metrů a ve dvou sme ji měli za pět dní hotovou. Kopal sem ji jen tak úzkou co bych se v ní s motykou a lopatou s krátkým střenkem sroval.

67. a s krátkim střípkem lopatky, po dějích jsem ji nechala vícimentovat
 jak sme srazili tou pracovni líce pousede je divili, že takovim
 varšavjakum to tak viceko do dubce do ale pousede same mine potkala
 moje mila manželka, ste ovicek starosti a kral to vami mine potkala
 do takhle charomichovst to ji trvalo cele leto ona pracovala v nemocnici
 jeste ni a nedala se nijak léčit to byla pousede rána ja sem si nevěděly rady
 jen podle knížky faráře Knejspa sem se ti děll jak smi zacházet
 to sem deti napomínal abí se mi ovic nehádaly a viceko odse u
 tak sem deti napomínal abí se mi ovic nehádaly a viceko odse u
 tichosti přijaly: jít sem nami dával pozor tak to mi trvalo přes cele leto
 nastala zima tak jito přišlo abí rány seki se roznemohla sam o to smi
 nastala zima tak jito přišlo abí rány seki se roznemohla sam o to smi
 bylo horší jednou se sem ji pohl hlídal vedse unosi sem nami dával,
 pozor a barmála že bi si bila udělala smrt jik visela a když samy
 pozor a barmála že bi si bila udělala smrt jik visela a když samy
 spraveni a dal tak ji bila studenou vodou tak přišla koukla
 a polil ji asi třikrát silně studenou vodou tak přišla koukla
 a polil ji asi třikrát silně studenou vodou tak přišla koukla
 tak sem ji pohl hlídal hlídal no sa chvilku se upokojila když sem ji sved
 delu a ptal se ji proč mi chtěla udělat takovou hroznou
 věc neověre má něco tajného proti mně to utis neostýchá
 a řekne mi co jí tíží ona se normně rodivala a ptala se co to
 mluvím že ona mi nerozumí tak když sem viděl že jí je
 normálnější tak sem ji to nřerovnal co smíbilo ona tomu
 vubec neověre tak sem se s ní nehádal jakobíse nic xclainého
 nastalo sa chvil se jí ptám co to máš za modřinu na krku
 ku ona se koukla do zrcadla a tak se divila oteho to je
 tak sem ji povídal vidit když ti říkám že se potřebuješ léčit
 že nejsi zdravá tak se hněváš že to není pravda tak se přisvěřte
 ty modřiny máš od provazu na kterém si jid chvil visela tak
 ona pohlá bice tak ja pohlá hládam spasení které sem
 strátila a tobich bilo silo rozumu do pahl tak prvim varšavsek
 musite mně hlídat ja nevím proč sem to chtěla udělat a ted
 se budu léčit podle kníhí Knejspa lebare nechi tak sem bí rád
 že je přisvěřeni že se budu léčit a léčilose sama vodu ste...
 danou si namořila a čítla sama jak má dlouho mociť nchi
 až pohlá bice potom ruce až pohlá bice po smínit a sama

Studnu sme později nechali vycimentovat. Tak sme oba s manželkou pracovali, že sousedé se divili jak to takovým varšavjákům jde všecko dobře.

Ale první rána mě potkala. Moje milá manželka z té všeké starosti a kvaltování se postonala. Dostala choro - myslnost (lidově zbláznila se). To ji trvalo celé léto a ona v té nemoci pracovala ještě víc a nedala se nijak léčit. Byla to pro mne obrovská rána a já sem si nevěděl rady. Jen podle knížky faráře Knejspa sem se řídit, jak mám s ní zacházet.

Deti sem napomínal, aby se s ní nehádaly a všechno od ní v tichosti přijaly. Dával sem na ni pozor a tak to u ní trvalo přes celé léto. Nastala zima, manželku ta nemoc přešla, ale za čtyry roky se roznemohla zase a bylo to s ní mnohem horší. Jednou, ač sem ji stále hlídal ve dne i v noci dával pozor, bezmála by si udělala smrt. Již visela. Když sem ji z provazu zdál (*sundal*), tak již byla bez sebe. Až když sem na ni šatstvo roztrh a polil ji asi třikrát silně studenou vodou, tak přišla k sobě. Silně začala křičet, ale za chvilku se upokojila. Když sem ji z pudy pomohl dolů, ptal sem se ji, proč mi chtěla udělat takovou hroznou věc. Možná má něco tajného proti mně. Tak ať se neostýchá a řekne mi co jí tíží. Podívala se na mne a ptala se, co to mluvím, že ona mi nerozumí. Když sem viděl, že již je normálnější, tak sem ji to vypravoval. Vypravoval, co sní bylo a ona tomu vubec nevěřila. Nehádal sem se s ní a jako by se nic nestalo, za chvíli se jí ptám: „Co to máš za modřinu?“ Koukla se do zrcadla a tak se divila od čeho to jenom může mít. Tak sem ji povídal: „Vidíš, když sem ti říkal, že se potřebuješ léčit, že nejsi zdravá tak se hněváš, že to není pravda. Tak se přisvěř, ty modřiny máš od provazu, na kterém

si již chvíli visela.“ Ona povídá: „Bože tak já pořád hledám spasení, které sem ztratila a to bych šla rovnou do pekla. Proším vás všechny musíte mě hlídat. Já nevím proč sem to chtěla udělat a slibuju, že teď se budu léčit podle knihy pana Knajpa, lékaře nechci.“ Tak sem byl rád, že je přesvědčená. Léčila se, sama si nanosila studenou vodu sama si četla, jak dlouho si má namáčet nohy až po kolena, potom ruce až po ramena. Vše po pěti minutách a sama si minuty počítala.

- 66 -

66. minuty počítala jsem nani nepozorovaně dohlížel a v krátkém čase se úplně uzdravila mzi tím sme dal chlapce do učení Josefa zámečnickem a Václava krejčím a Janu také do zedlbuova. Josef po vyučení dělal v Babíně v cukrovaru a Václav po vyučení odtud byl odveden do polského vojska. Zase na nás přišli rány. Václav po vyučení dělal v Babíně v cukrovaru a odtud byl odveden do polského vojska. Zase na nás přišli rány. Václav po vyučení brzy zamřel a Josef z vojska přišel nezdravý. Požádal o odchod domů a tak ho pustili. Ta jeho nemoc nás trápila víc jak tři roky. Manželka si zase pohoršila. Ona nemohla uvěřit, že syn je nezdravý a že

Já sem na ni nepozorovaně dohlížel a ona se v krátkém čase úplně uzdravila. Mezi tím sme dali chlapce do učení. Josefa zámečnickem, Václava krejčím a Máňu do Zdobunova. Josef po vyučení dělal v Babíně v cukrovaru a odtud byl odveden do polského vojska. Zase na nás přišli rány. Václav po vyučení brzy zamřel a Josef z vojska přišel nezdravý. Požádal o odchod domů a tak ho pustili. Ta jeho nemoc nás trápila víc jak tři roky. Manželka si zase pohoršila. Ona nemohla uvěřit, že syn je nezdravý a že

nám to nedělá naschvál. Já sem tomu jinač rozuměl. Nejednou sem ho u ní omlouval, že nemůže jít od nás z domu. Tak se to od tamtej její nemoci táhlo čtyry roky a jednou z jara mi povídá: „Víš co, zase na mě ta nemoc jde, takový mám nepokoj“, tak ji povídám: „Budeš se zase léčit a to začni hned“. Ona poslechla a do žní byla zdráva. V těch čtyrech rocích, kdy byla trochu zdráva, se nám vdala Máňa. Tak na manželku dolehla veškerá starost, rázem ve žních již zas byla veselá. Zapomněl sem také napsat, že za 10 roků po nejmladší holčičce narodila se nám zas holčička a za 2 roky po ní ještě jedna. Také to ji

posloužilo k těm nemocem. Ona byla tak žádostivá tej dřiny a s ceruškou ji ještě přibyla.

Ale přesto to u nás přišlo hodně do normálního stavu, práce nám šla, chůvami byly starší děti. Tak sme požali srpama žito a ona si při práci zpívala a byla veselá jako v létech před její nemocí. Já sem byl také rád, že je zase zdráva. Posekali sme pšenici svázali a fůru sme si přivezli domů. Potřebovali sme slámu na stlaní pod dobytek, a tak sme ji v týdnu omlátili. Já sem jel orat mezi mandelama a ona s dětma tu vymláčenou pšenicí čistila. Navečer sem přišel z pole, seděla na prahu v síni a já se ji ptám: „Co ti maminko je?“, a ona povídá: „Takové mám v břiše bolesti, že si nevím rady“. Poručil sem ji, aby šla do postele a dělali sme celou noc napařování. Nic to nepomohlo, ráno sem jel pro lékaře, ten ji prohlídl, dal ji lék a řekl jestli ji do zítřka nebude líp, abych s ní jel k lékaři do Rovna. Viděl sem, že celou noc nebylo lepší, tak sem ráno v sobotu vystlal žebříňák, ale ona nechtěla jet. Na sílu sem ji uprosil, aby jela.

- 67 -

V Rovně byli lékaři dva otec a syn Segalovi a tak sem měl namířeno k nim. Před Rovnem sem potkal známého bratra, ten mi to neradil a povídal, že je to lékař dobrý, ale oni již nestojí o tu práci. Sám mi radil, ať jedu k jinému ruskému lékaři. Tak sem jel k tomu, co mi radil. Nebyl ale doma a měl přijet až za několik hodin. Nějaké Ukrajinky mi poradily, že tu nedaleko je dobrý lékař, Ukrajinec. Tak sem jel k němu. Ten ji prohlídl a běžel k telefonu, přišel a povídá:

67. Někdy ona nechtěla navštívit ani já jsem jí uprosil, aby jela k lékaři. Ona byla veselá jako v létech před její nemocí. Já sem byl také rád, že je zase zdráva. Posekali sme pšenici svázali a fůru sme si přivezli domů. Potřebovali sme slámu na stlaní pod dobytek, a tak sme ji v týdnu omlátili. Já sem jel orat mezi mandelama a ona s dětma tu vymláčenou pšenicí čistila. Navečer sem přišel z pole, seděla na prahu v síni a já se ji ptám: „Co ti maminko je?“, a ona povídá: „Takové mám v břiše bolesti, že si nevím rady“. Poručil sem ji, aby šla do postele a dělali sme celou noc napařování. Nic to nepomohlo, ráno sem jel pro lékaře, ten ji prohlídl, dal ji lék a řekl jestli ji do zítřka nebude líp, abych s ní jel k lékaři do Rovna. Viděl sem, že celou noc nebylo lepší, tak sem ráno v sobotu vystlal žebříňák, ale ona nechtěla jet. Na sílu sem jí uprosil, aby jela.

„Jedte a to rychle do židovské nemocnice. Vaše žena má převrácené střevo. Musí mít operaci a to čím dřív, tím lépe. Operovat ji bude lékař

mladý Segal, on mě zná.“ Tak sem jel do židovské nemocnice. Za malou chvíli přišel doktor a jen se na ni podíval, ani ji neprohlížel a zavolał mě stranou. Povídá: „Příteli, já nemám chuť vaši ženu operovat“, povídám, „proč?“ On: „Je již pozdě, ona měla být u nás včera. To by se jí ještě mohlo pomoci, ale teď je již hodně pozdě.“ Ptám se: „Co mám s ní dělat?“ „Musíte tu u ní pobejt, až žena zemře.“ Myslel sem si: „Snad to nebude tak hrozné, ještě sama slezla z vozu.“ On povídá: „Nevím, jak to s ní bude dlouho trvat, ale živá bez operace nebude.“ Tak já povídám: „Dělejte operaci“, on, že ze sta 1 případ může být, že vydrží. Já: „Možná, že zrovna ona bude mít štěstí.“ Tak povídá, „podepište, že nebudete v pretenzi, jestli při operaci zemře“. Tak sem se podepsal, šel sem k ní. Měl sem sebou tu nejmladší cerušku, tu 12tiletou, klekli sme si vedle její postele a odevzdali tu záležitost v modlitbě svému nebeskému otci. Rozloučili sme se s maminkou a odešli do čekárny. Vzali ji na operační sál. Asi za čtvrt hodiny přišel lékař a oznámil, že již naše maminka nežije. To byla pro mě veliká rána. Nedělali s ní nic. Jak ji položili na operační stůl, tak omdlela a již ji nevkřísili. Přivezli sme ji v neděli ráno domů v rakvi. Od té doby v červenci minulo 14 let. Co sem v těch letech užil, to se

blá, že mne v tom všem duchovním klopýtání a padání zachoval, vnil u mne ve věčný a radostný a šťastný život, tak sme ji pohřbili na novostavském českém hřbitůvku na Volyni, vedle našeho Václava. Tam našli nek jejích těla a duchi odšli k tomu coje načas na tento svět dal a teď čekají na nás.

Od té doby spravla všechna starost hospodářství i odličti v čas a nemocního sima, srátil sem s ní najednou všech nu energii i chuť k práci i k celému životu, hospodářil sem jen tak spřimannu ty nejmladší děvčata dorostli k dex do, ruzní matčinými je sem ledarso umich příchod celi matka mělký nadobřela a mnohá věci napředělal na věčné činy, ve své matčinské lásce a povinnosti byla v čas rakni na krocila, oni mně poslechnout nechteli, kdýj sem se jim mnohá čin smi, šil v dobrote a jak sem jen umněl radil a prosedoval co otěho něho vidje stará emilka si dělala zrakmost ze sourodavím svým, bil to hodný chlapce mnil dlouhou matku a učiňování, tak jak uněj šli kře k matce, bil obdy řemeslníků jen dvě věci mají, věštny děti k matce jak sem její pravdu znal, nabila nijak přijala a to bil že nemnil vojpančinu odličtu a duchi se bil pravoslavny, no stím pravoslavím ač nerad ale tose mohla njeho charakterem spomoci, trávi spravil tak sem u sebe roz svedol ale svojou toumnechtel nijak dovolit ar, jí odličte a k vedol je mnil jen pář smněnen, tak sítu ujednali, ká mého věde, mi i jeho otce také nic otom nevědel, narověli si den svadbi sami, 4 dni před svadbu je sem si sňoval, jat do mlyny jak a opřičam, kóně emilka přišla k smot a povída, Tetinku, tak jak to bude mi v neděli budem mít odavši se sásem hukovím a také se jákem svadbu ches, me vstřepit je sem vostal jako oparivím pomisil, bil jen chvíli a vřel sem kdýj si otom nareklo nic šivov, tak jí sarhodně nic uvele odličt, nedovolím, dělejte si to jak chcete a kedy chcete ale jivostreštie

nedá popsat. Jen je jisté a pravdě podobné, že ji Pán měl radši než mě a tak ji zbavil těch všech trápení, které se mě za ten čas dostalo samému zkusit. Ale za vše budiž chvála Bohu. Já sám si zasloužil více, než jen to, ale díky Jemu, že mě v tom duchovním klopýtání a padání zachoval u víře ve věčný, radostný a šťastný život.

- 68, 70 -

Tak sme ji pohřbili na novostavském českém hřbitůvku na Volyni, vedle našeho Václava. Tam našli

věčný odpočinek. Jejich duch odešel k tomu, co je na čas na tento svět poslal. Teď čekají na nás. Od té doby spadla všechna starost o hospodářství i odbytí 4 cer (*zajištění věna*) a nemocného syna. Ztratil sem s ní najednou všechnu energii i chuť k práci a celému životu. Hospodařil sem jen tak z primusu (*donucení*). Ty nejmladší děvčata dorostly bez dozoru matčinýho. Já sám sem ledaco u nich přehlíd, co by matka nikdy nedovolila a mnohé věci sem nepředěšel včas. Matka by ve své mateřské lásce a povinnosti byla by včas rázně zakročila. Holky mě poslechnout nechtěly, když sem se jim mnohý čin snažil v dobrotě, jak sem jen uměl, radil a prorokoval, co z toho všeho vyjde. Starší Emilka si udělala známost se sousedovým synem. Byl to hodný chlapec. Měl druhou matku, a vychování měl takové, jak všechny děti bez matky. Byl dobrý řemeslník. Jen dvě věci u něj byly, které by matka, jak sem znal její povahu, nebyla nijak přijala. To bylo, že neměl vojančinu odbytu a druhá, že byl pravoslavný. S tím pravoslavím, ač nerad, ale to se mohlo s jeho charakterem s pomocí Boží spravit. Tak sem to u sebe rozsuzoval. Ale z vojnou, to sem nechtěl nijak dovolit, až si ji odbude. K odvodu měl již jen pár měsíců. Svatbu si ujednali bez mého vědomí. Jeho otec taky nic o tom nevěděl. Vybrali si den svatby sami. 4 dni před svatbou sem se chystal jet do mlýna. Již zapřahám koně, Emilka přišla ke mně a povídá: „Tatínku, tak jak to bude v neděli, my budem mít vdavky ze Sášou Hůrkovým. Také nějakou svatbu chceme vystrojít.“ Já sem vostal jako opařený. Přemýšlel sem chvilku a řekl: „Když si o tom neřekla nic dřív, tak já rozhodně nic u sebe dělat nedovolím. Dělejte si to jak chcete a kde chcete.“

- 71 -

Milka běžela pro starou Hůrkovou, ta přišla s ní a začali mě prosit. Já Hůrkové povídám: „Nemyslete si, že snad na to nějaký groš lituji. V chlévě si vemte na maso z dobytka co chcete, které chcete. Jedu do mlejna pak i mouky si vemete moci budete chtít a dělejte si to třeba u vás.“ Ona zase povídá: „K čemu to všechno bude, vy ty děti vypravujete z domu modlitbou, ale náš táta to nedokáže. On je na tom stejně jako vy, jemu náš Sáša také nic neřek. On chtěl by na tom mít také svojí účast, nemá ani žádné pivo a to by si rád vzal na starost.“

Josefovi se zdraví napravilo, začal zavádět elektrické světlo v Novostavcích. Světlo bylo zavedený, ale proud sme měli z N.T.E. z Buhryna. Němci když přišli tak nám proud nedali. Josef si koupil dynamo a na ulici si vzal několik motorů zanechaných rudoarmějci. Někteří občané ho v tom podpírali v naději, že budou mít světlo. Tak vstala Lída, Josef i Žofka pohromadě a já sem se odstěhoval k Máni na Zakřepčina.

Když Němci z Ruska i z Ukrajiny byli vyhnáni a přišla Rudá armáda a s ní i plukovník Svoboda s malinkou hrstkou Čechů, jako samostatného Českého vojska,

- 73 -

Rusové udělali mobilizaci. Volyňští Češi šli raděj do Svobodovy armády. Šli všichni zmobilizovaní a nemálo dobrovolníků mladých, ještě ne dospělých pro mobilizaci a i mnoho mladých děvčat a mladých muželek s mužema. Tak tehdá šli na vojnu Lídín Josef Dušík, můj Josef Moravec i Žofčin milenec Mikuláš Říha. Tak sem si myslel, že na ten způsob bude Žofka vysvobozená z drápů toho satana. Ale ono se to nakonec jinač obrátilo. Mikuláš byl raněn a nechali ho ve Lvově.

48. Čechů s ním jako oddělení českého vojska, rusové udělaly mobilizaci tak volynští češi šli do svobodové armády všichni a mobilizovaní i nemálo dobrovolníků mladých, ještě ne dospělých na mobilizaci i mnoho děvčat i mladých muželek s mužema, tak tehdy šli na vojnu Lídín Josef Dušík můj Josef Moravec i Žofčin milenec Mikuláš Říha tak sem si myslel že na ten způsob bude Žofka vysvobozená z drápů toho satana ale ono se to nakonec jinač obrátilo. Mikuláš byl raněn a nechali ho ve Lvově. Tam si pro něj stará Říhova s křeslem zajela a přivezly ho k Lídě. Tam se léčil a že byl ležko raněn lehko do nohy, tak se brzo vyléčil. Nazpátek se mu nechtělo tak se skrýval se Lídý od Sověti. Rusy takových menovali desertéry. Doma se zdržovat nemoh, tam by se jim dostal brzo do rukou. Když již se dále skrývat nešlo, tak se o něj jeho máma postarala a sloužila u českého štábu v Rovně. Žofka již s malým chlapčkem se přestěhovala k Říhům. Mně nebylo jedno, že nebyli

Tam si pro něj stará Říhova s Žofkou zajela a přivezly ho k Lídě. Léčil se a že byl raněn lehko do nohy, tak se brzo vyléčil. Nazpátek se mu nechtělo tak se skrýval se Lídý před Sověty. Rusy takových menovali desertéry. Doma se zdržovat nemoh, tam by se jim dostal brzo do rukou. Když již se dále skrývat nešlo, tak se o něj jeho máma postarala a sloužila u českého štábu v Rovně. Žofka již s malým chlapčkem se přestěhovala k Říhům. Mně nebylo jedno, že nebyli

oddaní, tak sem na Žofku naléhal, ať se dají když ne oddat, tak aspoň zapsat podle sovětského zákona ve vesnické kanceláři. Jeho matka se tomu bránila, že ona nechce, aby její Mikuláš bral oddavky u nějakého žida. Já sem ale na tom stál, byla válka a jeho mohli kdykoli poslat na frontu a tam třeba zabít. Co potom ona, bude přece muset mít nějaké dokumenty, ona i jejich dítě.

Pak se již mluvilo, že volyňští Češi mají jít všichni do Čech a tak si dali říct, šli na úřad a tam se nechali zapsat. Dostali oddavčí list a třeba od žida nebo od pravoslavného patriarchy či římského papeže, to mi už bylo jedno. Žofka byla u Říhů, jeho rodičů a on ve štábě v Rovně. Žofka se dověděla, že on tam v Rovně flámuje a lumpačí, tak jela za ním do Rovna a tam bydlela u jeho sestry a krotila ho. Chudák, styděla se mně přiznat neb sem ji to mockrát prorokoval. Dobře věděla co ji čeká když si ho veme, tak se sama v sobě žrala a tu přišel příkaz do štábu, že má jet do Čech. Radil sem ji bude-li to možné, aby jela s ním. Zajela by k sestře Amálii Petrákové, kde bude než on půjde do civilu. Potom, že si nějaké zaměstnání najdou.

74. Jela s ním ale zajela k sestře Amálii Petrákové než on pojedl do civilu a potom že si nějakého zaměstnání našel v tam hrát se strom transportem jet těch žen sbíralo jet do Čech k mužům, a jestli ho pustí namože takového hloupého flámu tak ho potom nechá ani se svici ne najde tak jí poslouchla a jela a chudák ne došla nevím proč jakou příčinu na hranici v Čopě ten transport nedvěděla šlo to celý měsíc a k doprám jela číha nemoh se uskrovnit jako to udělati jimi pře směl co jist se vlakem ale pan chodil na obědy do restaurace tam když Žofka smysl nabyla se nezapomněl na busmbat to když to tak nechtila tak šla s ním tam jim dali spicálku ona jí jet nechtila ale on jí přemluvil tak pul toho štámpře s vlakem vstihla a on v ostatní dopil spicálku to mi nešlo ale onci se jí udělole špatně a ráno viděli že všem ostatním ho kováčku přili ovisi dobře a já se o jich sasmělo a moje matka že se v nářky šla do díte jí kralo tak bylo oslabené že to ne přišlo podle charakteru jsem měla ať mi je jí lito že nedracemá kamille nevím to samé bychví jakto sme dopadli na věčnosti, ale poslo těla se jí stalo žebyhli smy jete ne jedny fozkou slavi potkla jako je teat profyha to jiko druhá žena htera že suvěla štetě vrbání, škoda shlapěcha ce povi vostal, Lidie Dušičk přišel se vobodovi Panmaly alomí ale nic daně nelo maradil skoro rok a potom jsem měl jí tibatno opuščenou a i ted toho následě nose je dova po vojšku vobodovi armaly a vobovské se opuščení jako jimi vspolím, na kono přišla smivná komie vobovčanka i vobovské stavy toho vobování do čech bylo obšaceno že kdo chce vobovování ať se hlavi tak sme to porjalo vobovství smlym že vobovské čech voboví neb cizinci ze cizina ať se tam nešlo žpat a ne ale ty vobovské voboví v niko neli jist se vobovské voboví a vobovské voboví nam to cizinci a vobovka tolika slavit tak pa. vobovské a vobovské vobovské jako vobovské vobovské vobovské. Já sem slavit vobovské vobovské vobovské jeho

- 74 -

Tenkrát se tím transportem těch žen sbíralo jet do Čech za muži více. Věděl sem, že jestli ho do Čech pustí samého, takového hloupého flámu, tak ho potom v Čechách ani se svici nenajde. Poslechla mě a jela, chudák, ale nedojela. Nevím z jakých příčin na hranici v Čopě tam transport zadrželi skoro celý měsíc. Ale pan Říha nemohl se uskrovnit, jak to udělali jiní. Ve vlaku měl zajištěno všechno, měli co jíst i pít. Ale pan Říha chodil na obědy do restaurace a tam když Žofka s ním nebyla tak se nezapomněl nabumbat. Když to Žofka tak nechtila musela s ním. Tam

jim automaticky dávali kořalku a ona ji pít nechtěla on ji přemluvil tak aspoň půl štamprle toho svodu vypila a on ostatní dopil. Z počátku to nic nedělalo, ale v noci se jí udělalo špatně a ráno viděli, že všem co tam tu kořalku pili není dobře. Ze dvaceti jich 5 zemřelo. Moje Žofka se vnitřně žrala a dítě jí cicalo, hodně byla oslabená a než přišla lékařská služba, tak nevydržela a zemřela. Je mi ji líto, že neobrácená zemřela. Nevím, jen sám Bůh to ví, jak to s ní dopadlo na věčnosti. Ale podle jejího těla snad se jí stalo to lepší. Byla by s Říhou ještě nejednu hořkou slzu polkla jako ji teď polyká ta jeho druhá žena. Ona ho sváděla ještě v Rovně. Škoda je jen malého chlapečka, který u ní zvostal.

Lídín Dušek přišel ze Svobodový armády domů, ale nic do něj nebylo. Marodil skoro rok a potom zemřel. Nechal Lídu těhotnou a opuštěnou a ona ještě teď toho následku nese. Je vdova po vojáku Svobodovy armády a vdovské zaopatření jako jiní nepobírá.

Konečně přišla smíšená komise československá a ruská stran (ohledně) toho stěhování do Čech. Bylo ohlášeno, že kdo chce ať se hlásí. Přijali sme to s radostí a myslím, že volynští Češi všichni. Neb cizina je cizina ač se tam nežilo špatně. Ty všelijaké změny

v zákonech již od carských nařízení, po tom všem nám teprve ta cizina zhořkla. Tolik bylo těch panovníků a každý s náma zacházel jako s cizinci.

- 75 -

Já sem sloužil na příklad ve vojsku v Lejbgvardii Jeho Veličenstva. Sloužil sem u prvního vojska v Rusku, do kterého židů a jiných národů (národností) nevřazovali. Když sem žádal od ruského volynského gubernátora o dovolení, abych si mohl koupit kousek země, tak mi odpověděl: „Jelikož nejste

18. Věli čerstvá pramě nořka v rusku do kterého ředu a jiných národů ne vřazovali a když sem žádal od ruského volynského gubernátora o dovolení abych si mohl koupit kousek země tak mi odpověděl (máma) ~~že se ne vřazovali~~ „Jelikož nejste rus tak se vám nedovoluje abych vám poskytl země“ jelikož nejste rus tak se vám nedovoluje tak sme byli rádi že sme stali tam do čeho požadují do své vlasti pro přemě to bylo nemilo moje děti byli šťastni v jiném ra... ona že sme museli jít kvůli jiným transportem Marjo a já sme byli do dolnoruského rajonu Blaka Poljanského a Stenabovenského a bratři sme byli rádi že sme se dostali to chvíle že tu sem tam občas přejít při posledku nás obcházeli a v obli nám sam třeba na pracovanou stávkou zahrady šatny sobětek i nářadí i botové peníze v pokladnicích sme co zbývali od 1000 ruble které nám dostali na spersonu to nám radili ať je ublíme do státní pokladny že nám je v českých vřplati a jít tomu čtvrti rok kvantance nám navštívali ale peníze svoje máme ještě nikdo neviděl tedy nás rozháneli poselům poprosili a teď když se chceme jako přejít v obli tak máto státi moc peněz a času no spěchatku na nás radili Marjo sme měli hlubší ale sem dal nám ráčali rozumnit a přijel car že nás vřpláku jít lépe pochopit Tam navolani to Mrazjinci se onama loučili křivě v novostavcích našli to křivou hostinu ubožatů spěchání obě a jít se asi se vřazovali několik prajm a kvědy si přel na volynském stávkanturku a v tom den jak sem odjížděl to se přišla celá nemocce vřazovat se loučit a vřplám sme se vřazili. Oni chudáci tak to křivou našli v našem transportu oni také žijeli a máme ještě tři vřpláči část nemocce našimim křivě sme vřazovali se jeli napramici naš přel, vřpláči to C. J. vřazovali v křivěch naš vřpláči přepřáli a naxřazovali kdo dopakého stávkanturku jít já se svou Marjo vřazovali sme měli se vřpláči, nova manžel vřpláči na L. larec ale vřpláči nám řekli že prama bude lépe jít na vřpláči a tam

Rus, tak se vám to nedovoluje.“ Byli jsme všichni hodně rádi, že nastal ten čas a my pojedeme do své vlasti. Jen pro mě to bylo nemilé. Moje cery byly každá v jiném rajonu a museli sme jet každý v jiným transportu. Marie a já sme byli zdolbunovského rajonu, Lida hoščanského a Anna rovenského. Všichni sme byli rádi, že sme se dočkali té chvíle že budeme pryč.

Při posledku nás orabovali. Vzali nám zem těžko zapracovanou, vzali nám stavby, zahrady i šatstvo a hotové peníze, které převyšovaly 1000 rublů. 1000 rublů tolik nám dovolili na personu (*osobu*) a to nám radili, abychom je uložili do Státní pokladny, že nám je v Čechách vyplatěj. V Čechách jsme už čtvrtý rok, kvitance (*potvrzení*) na peníze máme, ale nikdo z nás svoje peníze neviděl. V Čechách nás rozházeli po celém pohraničí a teď když chceme se jako přátele uvidět, tak nás to stojí moc peněz a času. Zpočátku na nás zdejší krajané nemile hleděli, ale čím dál víc nám začali rozumět. Přijde čas, že nás volyňáky ještě více pochopěj. Tam na Volyni Ukrajinci se s námi loučili tklivě. V Novostavcích udělali takovou hostinu, uhotovili společný oběd a sjeli se asi ze sedmi vesnic. Měli několik projevů a každý si přál na rozloučenou stisknout Čechovi ruku. V den, kdy sme odjížděli, přišla celá vesnice Sergejevka rozloučit se. S pláčem sme se rozešli. Oni chudáci také nebyli vinni našimi trampotami. Oni také trpěli a možná trpí ještě dnes. Většinou trpěli nevinně jako každý obyčejný člověk.

Nastoupili sme do vagónu a jeli na hranici. Nás postěhovali do vagónu č.5. v Košicích nás všechny sepsali a přiděli (*určili*), kdo do jakého střediska má jet. Já s cerou Marii Kovářovou jsme měli ze Zdolbunova maršrut vypsany na Liberec, ale v Košicích nám řekli, že pro nás bude lépe jet na žatecko. Tam odtud, že nás zavezou, kam budeme chtít.

- 76 -

Dali nám emigrační průkazy a podporu po 300 korunách. Jeli sme do Podbořan do střediska. Tam nás živili dost obstojně. My sme ale v tom středisku museli něco živit - každý sme měli nějaký dobytek. Tak se nám nechtělo dlouho trpět a každý se snažil, aby se co nejdřív odtud dostal pryč. Cera Marie jela si něco hledat, země byla pokrytá

46. Odtud se náš zaverou kam budeme dojet. Dali nám
 (migranti) prukaz a podpory po 300 Kč, a byli sme do
 podotčan do střediska. Tam našimti dost obtojeni ale
 máme také s tím střediskem museli něco říci. O tom nám
 nechtěla dlouho trpět tak se každý snažil abí se brzi
 tamtu dotal přeč. Tak čerá. Máme žela si něco hlodat
 zemině byla jakživ smičem tak se pole se špatně hlada
 lo na zroune se koda všechno dobré nám aniže omico pěkně
 ho hlisi sme kivilí a volně abí se jen uchytit a vřít se zato
 do opravdy že i se špatně se časem pěkně dceděla,
 tak si našla ato a plnou vřou jak nám navelyžni Cerki
 delipati. Tvrdili (což se i počase do slova splnilo) že co tam
 zanecháme že tu bude nám dano, ta si našla v ..
 Kněžicích mezi Žatcem a Podbořanama nevelké hospodář.
 Stá snad asi 9 hektarů orné půdy takže ji na M.N.V. že je
 přitom všechno co k tomu patří stábla bílí chatrná chlév na ..
 velké ale máví jeto pět posledni čísel je blízko řečky hned
 vedle byla nevelká chmelnice ta měla patřit k tomu a nevelká
 zahrada ovocných stromů a malý kousek pole, a druhé pole je
 nám později ukázáno. Byl tam pěkné i kusy hovězího sta ..
 mlátička. Dál takové chomouty na tahání kravám
 na rohy asi 3, slepice pes, a 9 včelí osvětlení karovka,
 ona to bylo všechno jiné stodola u toho nebyla žádná mně
 když sem se ze střediska jel nato podívat se to dost líbilo
 tak sem to Máni schválil. Nádraží také bylo
 blízko, tak se vzala a byli sme pevný, (pevně přesvědčeni) že to bude
 její vlastní, jak se nám slibovalo. Ve středisku nám naznačili
 (přidělili) auto. Máňa krávu na auto nechtěla dát, že je stelná, tak ji
 vedla pěšky. Já s dětma sme jeli autem. Přijeli sme podvečer a tak
 nám věci shodili dolů na dvorek a odjeli

sněhem a pole se těžko hledalo. Víme, že z nouze se zdá všechno dobré. Nám nešlo o něco moc pěkného. Byli sme zvyklí z Volyně, že stačí se jen uchytit a vzít se za to a ze špatného se časem pěkné udělá. Našla si s plnou vírou, jak nám na Volyni čeští delegáti tvrdili (což se po čase doslova splnilo a to i včetně kolchozu), že co tam zanecháme, to tu nám bude dáno. Našla si v Kněžicích mezi Žatcem a Podbořany nevelké hospodářství snad asi 9 hektarů orné půdy. Na MNV ji řekli, že je tam všechno, co k tomu patří. Stavba to byla

chatrná chlév nevelký ale nový, bylo to již poslední číslo ve vesnici a blízko řeky. Hned vedle byla nevelká chmelnice, která měla patřit k tomu. Nevelká zahrada ovocných stromů a malý kousek pole, ostatní pole, že nám ukážou později. Byly tam pěkné čtyři kusy hovězího dobytka. Tři krávy dojně a stelná jalovice. Bylo tam zemědělské nářadí: nový vůz, tři pluhy, brány, secí stroj, starodávná malá mlátička. Dál takové chomouty pro tahání kravám na rohy, tři slepice, pes a devět včelstev. Osvětlení elektrické a to bylo všechno. Jenže stodola u toho nebyla žádná. Mně, když sem se ze střediska na to jel podívat se to dost líbilo a tak sem to Máni schválil. Nádraží také bylo blízko, tak to vzala a byli sme pevný, (pevně přesvědčeni) že to bude její vlastní, jak se nám slibovalo. Ve středisku nám naznačili (přidělili) auto. Máňa krávu na auto nechtěla dát, že je stelná, tak ji vedla pěšky. Já s dětma sme jeli autem. Přijeli sme podvečer a tak nám věci shodili dolů na dvorek a odjeli.

48. Máňa skrápou prišla, ja večer tak sme všetci ráno
 složil: všimni a ustlali na podlahe a šli spať sotva
 sme usnuli, tu slyším zasmať takú hru: "čím to do
 je smutné, sem než sem se zasmať probral ze sna."
 novci ale tu si uvažovali, že sme snad včera chodili
 ze vlnu volám po ukrajinsky (čo to tibi treba) čo si přeješ
 tu voda člověk po venku vstávejte lidi jde velká voda
 noste všechny věci na horu a dobytěk zavazte a mi
 tam navolání "sme také viděl takhle blízko řeky ja
 sem to zasmať namoh pochopit jak to? k nám voda tibi
 musí být soudný den ali nás tu voda nakopěku ale,
 sněh, hledám se sna zapalky máňa se také probudila
 povídá: "Vy ste tam blízko dveří tak otevřete ja povídám
 počkej až najdu sirky a rozsvítím si nato ona visko
 čila a rozsvítila elektriku a tu sem se vzpamatoval
 vspamatoval otevřel sem všel ven a narůce hukot
 a voda již blízko stavení tak smese vlny a všicko vlny
 haly na horu, tak sme siterano teprva přehlíli no voda
 začala xáno opadati ale xapar sni přišla zas a to ještě
 větší tak je jí líto v liti má mě tra i doletět se mu,
 šel vlnět k sousedům no zas lvi opadla a oni smese
 uspokojili byli sme rádi že natom stoma čtyřmasiroty
 kama nase budeme nějak sivi máňa objednala fůru
 jela do Podbořan nakoupit na setí semena sniž slez lidi
 již jeli na pole sejt a mi sme ještě nevěděli kde to pole
 máme tak smese navolali než slyš, MNV vypravil ali nám to
 ukázal tak již lidem vobili scházelo a oni sme teprva
 začali vorať dali nám tu ve třech kusech polem bilverdy,
 ten asi 2 kilometry na všech bylo no rozsvítit stříhání tak sma
 rozchodil že budeme sejt jaro přimámi ovce a jehnan

Máňa s krávou přišla. Byl už večer a tak sme všechny věci složili v síni, ustlali sme si na podlahe a šli spať. Sotva sme usnuli, tu slyším ze sna takové tlučení na dveře, myslel sem si než sem se probral ze sna, že to sou benderovci, ale hned sem si uvědomil, že sme snad v Čechách. Ale přesto ze zvyku volám ukrajinsky: „Ščo tibi treba?“ (co si přeješ). Z venku se ale ozývá po česku: „Vstávejte lidi, jde velká voda a honem si noste všechny věci nahoru a dobytek zaveďte k sousedům!“ My tam na Volyni sme také bydleli blízko

řeky. Já sem to pořád nemohl pochopit, jak to je. K nám, aby přišla voda to by snad musel být soudný den, aby nás tu na kopečku voda dosáhla. Rozespaly hledám zápalky. Máňa se už také probudila a povídá: „Vy ste tam blízko dveří tak otevřete.“ Povídám, „otevřu hned jak najdu sirky a zasvítím“. Nato ona vyskočila a rozsvítila elektriku. Tu sem se teprve vzpamatoval, otevřel a vyšel ven. Slyším na řece hukot, voda byla již blízko stavení. Rychle sme všechno, na co sme stačili, táhali nahoru. Ráno sme si to všechno prohlídli. Voda začala opadávat. Za pár dní přišla zas a to ještě větší. Bylo ji i v bytě na půl metru. I dobytek se musel vyvést k sousedům. No ale brzy opadla a my sme se uspokojili (uklidnili). Byli sme rádi, že na tom s těma čtyřma sirotkami zase budeme nějak živí. Máňa objednala fůru a jela do Podbořan nakoupit na setí semena. Sníh už slezl a lidi již jeli na pole sejt. My sme ještě nevěděli, kde pole máme, tak sme nevorali. Než se MNV vypravil, aby nám pole ukázal, tak již lidem vobílí vzcházelo. My sme teprve začali vorat. Pole nám dali ve třech kusech. Jeden byl vzdálen asi 2 kilometry. Na všech bylo nepodmítané

strniště. Tak sme se rozhodli, že budeme sejt jarou pšenici, oves a ječmen.

48. u ježdění a ušlapané jeli sme nato lehkim trojanem chlapci vodili krávi mania vorala já jsem ji nemohl... nat' dýchát sem nemněl čím a zato bylo místama u ježdění ne tak ten trojan často vislo i a jak se kravičkám se ulehčilo tak je chlapci nemohli udržet a couvnout tak ně tak to nechala tak a jeli dál potom spěsto vorala a jeli sme na druhí tam sme viseli pytel ječmena a ostatní nechali na cukrovku pak sme natom dalekší kousku sázeli brambory tak do strniška a rascely čas kapka deště nespadlo a kde sme chtěl sejít jarou pšenici tam byl ještě nevykopené brambory a žito bylo hodně nízko tak natom ještě stála voda tak sme měli čekat a krávama sme jí v šelko skrmili to sme jí spali a mania koupila asi 2 hektary lucinky tak co bylo níže tak sem jí jara krávám sekali ale na seno to se nasbíralo asi 4 nevelké kupy a druhá se bylo tak sucho tak vůbec nerostla a natom druhou kuse sme seli voves a cukrovku ale nešlo ani zrnko vovsa a cukrovky to pšenici sme seli na takové brázdy že sem musel sedět na stroji nebo chodit a vodit stroj, to by mě co chvíli svalilo tak sem měl nejdlejší starost jak natom to mania vyjde a slibovanou chmelnici jí také nedali ač vskutku k statku patřila, Hůrkovi také ze střediska přistěhovali do Kněžic jim dali pole lepší a upadlím z voraný oni měli koně i stodolu oni bile hodně suchy lucinky a na jejich poli řiti bile níže tak lucinkabla pěkná měli čím krmit i hodně si nasušili ale neměli zas žádný nářadí ani vůz neb pluh no nic a nato fantáta Hůrka zemřel tak jim to také nešlo všeho si vyjížděvali odmaný? Lida a Ana se přistěhovali na Zberezko do Blatčichova na hranici tam se natim usadili Lida že si neme zem a ana že nechce zem ta sli hned do voraný a Lida mněla malou aničku tak co si měla vřít sem tak že si má dítě odchova její obdělávat bude svagr tat. neke a mania také psala petru: jestli bi tam moh abí tam psaní něco vzal v kněžicích se nám moc nechtelo proto se to psaní tam dělali nespřávně chmelnici jí

- 78 -

Pole bylo uježděné a ušlapané. Jeli sme na to lehkým trojanem. Chlapci vodili krávy, Máňa vorala, já sem již nemohl dýchat. Že to bylo místama uježděné, tak ten trojan často vyskočil a jak se kravičkám ulehčilo, tak je chlapci nemohli udržet a couvnout s nimi taky ne. Tak to nechali a jeli dál. Potom sme to zaseli a jeli na druhý pole. Tam sme vyseli pytel ječmene a ostatní nechali na cukrovku. Pak sme na tom dalekém kousku sázeli brambory, také do strniška.

Za ten čas kapka deště nespadlo a kde sme chtěli sejt jarou pšenici, tam byly ještě nevykopené brambory. A že to bylo hodně níže, tak na nich stála ještě voda. Museli sme čekat. S krávama sme již všechno zkrmlily, tak sme je pásli. Máňa koupila asi 2 hektary lucinky (vojtešky), tak sme jí z jara krávám sekali. Ale na seno sme ji nasbírali asi 4 nevelké kupy a po druhé, že bylo tak velké sucho vůbec nerostla. Na jiném kuse sme seli voves a cukrovku, ale nešlo ani zrnko vovsa, ani cukrovka. Pšenici sme seli na takové brázdy, že sem musel sedět na stroji, protože chodit a vodit stroj, to by mě co chvíli svalilo. Tak sem měl nejdlejší starost, jak na tom ta Máňa vyjde. Slibovanou chmelnici jí taky nedali, ač vskutku k statku patřila. Hůrkovi také ze střediska se přistěhovali do Kněžic. Jim dali pole lepší a na podzim zorané. Oni měli koně i stodolu a v ní hodně suché lucinky. Na jejich poli, že to bylo níže, tak lucinka byla pěkná a tak měli čím krmit. Hodně lucinky nasušili, ale zato zas neměli žádný nářadí. Ani vůz neb pluh, no vůbec nic. Na to fantáta Hůrka zemřel,

tak jim to hospodaření také nešlo. Všecko si vypůjčovali od Máni. Lída a Anna se přestěhovaly na liberecko do Oldřichova na hranici. Tam se zatím usadily. Lída, že si veme zem a Aňa, že nechce zem, tak šla hned do továrny. Lída měla malou Aničku, chtěla si vzít zem, než dítě odchová, že ji pole bude obdělávat švagr Petrák. Máňa psala Petrákoj, jestli by moh, aby tam pro ni něco vzal. V Kněžicích se nám moc nelíbilo, protože ti pánové tam dělali nespravedlnosti.

49. Svalimě napřeli se k tomu objektu nepatří, ale podle toho chmelnického náradí, co tam v tom domku sme našli, to byla to chmelnice spíše pro zimování, natož mána ani, at' se přijede podívat do Oldřichova, že si tam pro ni třeba místo tak železa a zabrala si poněmáček hospodu i as' se k tomu zapradu i pole mohli lidé chytit, tak to v Kněžicích na vilore ohlávila se spíše odchází bito to jí, předsněma, tak šla napole komise a od hospodu tu úrodu, ac' přece to sucho i to radělní, bita to usou špatna, ale odhadli ji moc lacino, oni to i kovářky svým pivovarnem ale mána, když viděla, co se děje, tak to nabídla své sestře Hůrkové, celé to její hospodářství, náradí i úrodu, oni se hůrkovi tak rozpovídali, každé stéblo slámy i řpy i řízky, co sme rozdávám škemili, jezdili a chodili na osidlovací úřad, ale nauřadí nespravili, nic přivřencům to pověděla, sestra sestře a obě vdovy po padlých mužích, tak aspoň mánu odřeli, že co jen dala za semeno to sotva se jí polovic vrátilo a co se nadřela, to se nedos, tala nic pomohli, smoto milce, spole vřít a outat, doka, k sme výhon do hrádku, žíznu a jeli sme rozvícel sem, nedal jí, roje, ale sem si od MNV koupil, usadil domich, vedli dráhy roje, co sem chít, tosem roz dala souso dům, a ostatní rozprodali souso dům, tak sme přijeli do hrádku, tak pronos, pět, patra, k poslal, a výry na nadřazi, tak sme to malovali, a jak sme nříděli, a hrádku, tak nás potkalo nákladní auto, tovarníka, toka, rachit, lo ra, roh, roz vříc, všechny očeli, spadli, na silnici, jedem, ul se neděl, a se otvřeli, dílo, smodem, se roz hodilo, po silnici, je sme maei, to skočil, a aspoň trvihu, sem to rovnal, a daval do hromady, bez, hukle, tak mně po, přibali, že kemně museli, rozvolat, ležari, a všeli, odnáš, do pole, tam nacovali, až na dráhu, den, sem je přivez

- 79 -

Chmelnici ji nedali a falešně ji zapřeli, že k tomu objektu nepatří. Chmelářské náradí, co sme v tom domku našli, svědčí, že k němu chmelnice patří. To hůrkové, které nastalo, ukazovalo, že se tady dobytek nedá přezimovat. Nato psala Aňa Máni, at' se přijede podívat do Oldřichova, že se tam pro ni trefuje místo. Tak Máňa jela, zabrala si po Němcích hospodu s 0,25 hektaru zahrady a pole kolik bude chtít. Když se vrátila, tak v Kněžicích na výboře

ohlásila, že odsud odchází. Bylo to přede žněma, tak na pole přišla komise a odhadla úrodu. Skrz to sucho a špatnou přípravu byla úroda špatná, ale i tak ji odhadli hodně lacino. Oni si to začali chystat svým přivřencům. Když Máňa viděla, co se děje, tak to nabídla své sestře Hůrkové. Nabídla ji celé to hospodářství, náradí i úrodu. Na MNV se zlobili. Započítali nám každé stéblo slámy, řpy i řízky, co sme s dobyttem zkrmili. Jezdili a chodili na osidlovací úřad, ale na úradě nespravili nic. Nikdo se do toho neplet, poněvadž to pouštěla sestra sestře a obě byly vdovy po padlých mužích. Tak aspoň Mánu odřeli, že co jen dala za semeno sotva polovic se jí vrátilo. Co se tam nadřela, za to nedostala nic. Všechno jsme ještě pomohli Milce z pole svízt a

vymlátit. Objednali sme si vagón do Hrádku nad Nisou a jeli. Ze včel sem si nechal 4 roje. Úle pro ně sem koupil od MNV usadil do nich včelky a ostatní roje co sem měl chycený, sem rozdál i prodal sousedům.

Jak sme přijeli do Hrádku tak pro nás zeť Petrák poslal na nádraží dvě fůry. Všechno sme naložili a jak sme vyjížděli z Hrádku, potkalo nás nákladní auto pana továrníka Ježka. Auto nás rohem zachytilo a všechny včely spadly na silnici. Jeden úl se rozbil a dva se otevřely. Dílo s medem se rozhodilo po silnici. Já sem přiskočil a snažil sem se aspoň trošku to porovnat. Byl sem bez kukle a včely mě tak popíchaly, že ke mně museli zavolat lékaře. Včely zatím odnesli mimo cestu do pole a tam nocovaly. Až druhý den sem je přivez domů, ale stejně z nich nic nebylo, propadly skoro všechny.

- 80 -

80. ale nic z nich nebylo propadlo skoro všechny
Toke som nato nahradu kadrou nedostal podľa vneho
ac to bolo spravne hlásené, ze to zamotali ma uradé a mne
odbili a mým aj sa sem pozoroval co se deje tak sem tomu
rac dal pokoj. Tak sem podal žadost proboho a potparu
ze sem stary ze si ja navrhnuti nemuže oditlat a dceru
ze jsmu tri, v dceri je padlych mužich tyze maji nastave,
ta sebe a svoje vrahé a silna ze mam jednoho a ten ko se smu
raceny invalida ale zustala mne žadost odmítnuta v
podbořanech duvod proč ji odmítli to byl nedostatek
ze sem měl navolny naber přemenu starost na 6 hektar
starosti pole ja sem proti takovému výměru podal do
prahi a tam mi to také odmítli z lidské a jedné strany
to byl bez citu našli paragrafi, ktora mne odsoudili
na žebrotu a v Čechách se veřejně žebrot nesmí, tak mi
nic nezbyvalo jen pravnak tak sem volal k tomu abí On
mi pomoh a jistě ja ho česty jsmu nevístihle odkud sem
se nemadál přivítá pomoc poslal namně nanes přivítá
lékaře a ton muje poslal na rangan a tam mne úrnali ze
musim pobírat podporu a dostátové listky potraviny a
jstě mi jak rok dostavim slušnou podporu i starobny plat
převní to naberí od mne mému trohu část a chvála a děkovani
že to tak podivně nastrojil a ce nedokazaly rakony a
paragrafi to dokazala česká humanita a to ctilivé
české srdce které mne upříjemnilo ostatních paroterin
převní se své tak milovavé od mého dětství vlastní
také sem se mohl podivat a prohlédnout si mnohé
osobné místa i památky k oběhat sem byl na mo
ravě i také se plněm prohléd staré historické památky
staré hrady hrádě rabí pod kterým žilka strážil
oko.

Žádnou náhradu sem za to nedostal. Podle všeho, ač to bylo řádně hlášeno, to zamotali na úřadě a mě odbyli ničím. Když sem pozoroval, co se děje, tak sem tomu rač dal pokoj.

Podal sem si žádost o podporu pro sebe. Napsal sem tam, že sem starý a na živobytí si už nemůžu vydělat. Moje dcery sou tři vdovy po padlých mužích a ty mají na starost sebe i svoje sirotky. Syna mám jednoho a ten je zmrzačený invalida. Ale moje žádost zůstala v Podbořanech

odmítnuta, důvod proč ji odmítli byl, že sem na Volyni měl 6 hektarů vlastního pole a tím sem byl zajištěn. Já sem proti takovému výměru podal odvolání do Prahy, ale tam mi to také odmítli. Z lidského pohledu to bylo bez citu, našli paragrafy, které mě odsoudili na žebrotu a v Čechách se veřejně žebrot nesmí.

Myslel sem si, že mi nic nezbyvá než provaz. Volal sem proto k Bohu, aby mi pomoh. Jeho cesty sou nevyzpytatelné a pomoc přišla odkud sem se nenadál. Pán Bůh na mě poslal nemoc, přivezli lékaře a ten mě poslal na rentgen a tam mě uznali, že musím pobírat podporu a dodatkové potravinové lístky. (Tenkrát po válce bylo na lístky všechno včetně ošacení a obutí.) Vše již více jak rok dostávám. Dostávám slušnou podporu a starobní plat. Prvně ze všeho náleží chvála a děkování Pánu, že to tak podivně nastrojil. Co nedokázali zákony a paragrafy to dokázala česká humanita. Citlivé české srdce mě upříjemnilo ostatních pár vteřin přežití ve své, od dětství milované vlasti. Také sem se moh konečně podívat a prohlédnout si mnohá vzácná místa a památky. Kolikrát sem byl na Moravě a také za Plzní. Prohlídl sem si staré historické památky a hrady. Prohlíd sem si starý hrad Rábi, pod kterým veliký Čech Jan Žižka ztratil oko.

- 81 -

Dva roky sem bydlel v Oldřichově u Máni v č. 118 a teď, co ty některé památky zaznamenávám, bydlím u Lídy na č. 44 v Oldřichově na samé hranici. Vede se mi dobře, jenže síly mě často opouštějí. Čekám, že mě Pán brzy odvolá do tej novej zaslíbenej vlasti.

Myšlenky se vracejí zpátky na Volyň. Musím se proto vrátit o hodně roků nazpátek a zaznamenat některé chvíle, prožité hned po návratu z Varšavy na Volyň. Zaznamenat chvíle, prožité ve

81. 2 roky sem bydlel u manj 118 a teď co ty některé pa...
 máti zaznamenat některé chvíle přežití hned po návratu u...
 na hranici a vede se mi dobře, jenže síly mě často opouštějí...
 čekám že mě Pán brzy odvolá do tej novej zaslíbenej...
 vlasti.
 Dva roky sem musím vrátit o hodně roků nazpátek si...
 zaznamenat některé chvíle přežití hned po návratu u...
 varšavi a to ve věcech náboženských, když sme se v...
 kovali do svého nově zbudovaného domu a již sme se roz...
 hodli vystavět si modlitebnu kterou sme již moc potřebovali...
 dříve sme se schromažďovali po domách u br. Vilho ma...
 Deciusa potom u mého bratra naučava Moravce porady...
 u br. Pavla Kautského na konci u Pána Brána tam...
 sme měli jednu sekci pro majimou pro obecni školu a...
 mi na práci pro schromažďování ale posluchači a navštěv...
 níku přibývalo a místa bylo málo tak sme se rozhodli sta...
 vět modlitebnu stále nás to hodně stárasit a práce...
 ale spomoci naši sme to dokázali až sme mně dostaliko...
 obětive navštěvující peníze všelikého druhu jednou pla...
 tili ruski aie německé rakouské takže nám jich pro...
 padlo a to ještě ruských spicátku platili ruski jako byli...
 potom jamačkanj jich měli a na konec každdy ten pa...
 nířek prohlídli proti slunci pastli se všm bylo dítka...
 tak naklonit celý jichou propich to již nikdo nedělal...
 ranj nic dít tak nám to tu staubou obtěžovalo...
 ale se smertem byli svorní a každý dělal co moh tak...
 nám to šlo. měli sme manj salou Děkujeme Vám již...
 mně před 50 roku jmenovali sme ho a dítkačkám manj a to...
 se nám ohřel pomáhal ale již nemoh navděla neměl...
 sílu ale na věci rozuměl tak nikomu nic neřekl a v pro...
 oval doma očm sme ani v tom spěchu nespomněli

věcech náboženských. Když sme se stěhovali do svého, nově zbudovaného domu, již všichni bratři i sestry byli rozhodnuti vystavět si modlitebnu, kterou sme již více jak rok dostávám. Dosud sme se shromažďovali po domech u bratra Vilhelma, Deciusa, potom u mého

bratra Václava Moravce a později u bratra Pavla Kouteckého a nakonec u pana Břeni. Tam byla jedna seknice najmutá pro obecní školu a my na neděli sme ji užívali pro shromáždění. Posluchačů a návštěvníků přibývalo a místa bylo málo. Bylo proto rozhodnuto stavět modlitebnu. Stálo nás to hodně starostí i práce, ale s pomocí Boží sme to dokázali, ač sme měli všeliké obtíže. Největší byla s penězi. Peníze byly všelijaké jednou platily ruské, pak zase německé, rakouské. Také nám jich hodně propadlo, a to ještě ruských. Zpočátku platili ruské, jaké byly. Potom pomačkané již nešly a nakonec každý ten papírek prohlíželi proti slunci. Jestli v něm byla dírka, třeba tak malinká, co by jehlou propích, to již nikdo nechtěl za ně nic dát. Tak nám to tu stavbu obtěžovalo, ale že sme byli svorni a každý dělal co moh, tak nám to šlo. Měli sme mezi sebou dědečka, který již měl přes 90 roků. Jmenovali sme ho dědeček Němeček. I ten nám chtěl pomáhat, ale již nemoh. Neviděl a neměl sílu, ale že věci rozuměl, tak nikomu nic neříkal a pracoval doma. Pracoval na tom, na co sme si ani v tom spěchu nevzpomněli.

- 82 -

82. dělal klínky ač budem chtít dávat omítku že nám udělá milé překvapení a dělal jich plné 2 pytle ale v tom čase přišli na volyň bolševici a hnali se na západ za ukrajincema tak zvanýma Pytlurcama a to nebilo jako vojsko ale otrhanci vypuštěný ze všech ruských vězení, mi a ty brali a rabovali kde se dalo Tak vzali tomu starému Dědečkovi kalhoty v kterých na svého ještě mládí chodil a hlavní to čisto byl oddaveční a chránil se do hrobu (on byl českých občanství potomků) Tak jeho řeč je do hrobu (on byl českých občanství potomků) Tak jeho řeč byla promíchaná polskou tak když těch klínků mohl být tak je dobře uschoval abí pro muže ty (pokračá) jiná on na dávat neuměl navase nejine rozjímal to bylo... té ných nemoh najít a zapomněl kde je uschoval tak je dlouho hledal než je našel pak je založil na strakar a pivoar nám je když sme je ramíteli dělat tak nás všech stím vpravováním přived do veselý nála dy. a hodně nám pomoh stáilo na všechny stěny tak sme šťastně sami uskončili a rozvětili je na cest a chvala našemu dobrému a lásce plnému Bohu. válka se již skončila přišli z vojny ukrajinci který v nákopoch se seznamili z věčícíma bratřima který jim u korovali na cestu k věčícímu domovu která je sprav ně sepsaná v novém zákoně (rusové a ukrajinci měli a što navojně musel mít nové zákoně) ale žádný jim mřeck jak je mají číst a jim rozumět oni si v nich takit spívali a ještě ne měli zákoně v staré slovanšce řeči že je málo rozuměli, tak mřecké evangelij ro je. kousi čarodějskou knihu v jejich kostelích smi dělali

Doma dělal klínky, že až budem chtít dávat omítku, tak nám udělá milé překvapení. Klínků udělal plné 2 pytle. V tom čase přišli na Volyň bolševici a hnali se na západ za Ukrajincema, tak zvanýma Pytlurcama. To nebylo vojsko, ale otrhanci vypuštěný ze všech ruských vězení. Ti brali a rabovali, kde se co dalo, tak vzali tomu starému dědečkovi kalhoty, ve kterých za ještě svého mládí chodil a hlavní bylo to, že byly oddaveční a chránil si je do hrobu. Dědeček byl potomek českých s polskou. Když těch klínků

exulantů. Jeho řeč byla promíchána

nadělal, tak je dobře uschoval, aby mu je ti pokraky nevzali. Jináč on nadávat ani neuměl. Vše, na co se nejvíce rozhněval, to bylo u něj pokraka. Tak je dobře uschoval, že teď je nijak nemohl najít. Zapomněl, kde je uschoval a tak je dlouho hledal než je našel. Když je našel, naložil je na trakař a přivez nám je až když sme se rozmýšleli je dělat. Tak nás všechny tím vyprávěním přived do veselej nálady. Klínkama nám hodně pomoh. Stačilo na všechny stěny. Tak sme šťastně sál dokončili a zasvětili ho na čest a chválu našemu dobrému a láskyplnému Bohu.

Válka se již skončila. Přišli z vojny Ukrajinci, který v zákopech se seznámili s věřícími bratry, kteří jim ukazovali na cestu k věčnému domovu. Cestu, která je správně zapsaná v Novém zákoně. Rusové a Ukrajinci měli a dokonce na vojně museli mít Nové zákony, ale žádný jim neřek, jak je mají číst a jim rozumět. Oni si z nich text zpívali, navíc ale měli Nový zákon ve staré slovanské řeči, takže jim málo rozuměli. Evangelia měli za jakousi čarodějskou knihu. V jejich kostelích s ní dělali všelijaké divné obřady.

- 83 -

Například to měli za dobrou a užitečnou věc, když kněz v pravoslavném kostele klečícímu věřícímu otevřel dosti veliké evangelium a položil ho věřícímu na hlavu. Přezpíval několik veršů, kolik, to záleželo od toho, kolik kdo zaplatil. Tehdá přišel k mému bratru do kovárny Sergej Bruchovec ze Sergejevky, přinesl nějakou práci do kovárny. Vypravoval, jaké měl v zákopech kamarády. Byli prý jináci než ostatní vojáci, byli tiší, spravedliví a pravdomluvní.

83. všelijaké divné obřady například to měli za velmi dobrou a užitečnou věc když kněz pravoslavný v kostele klečícímu věřícímu otevřel evangelij, dosti veliké požorněmu položil ji tomu klečícímu člověku na hlavu a přešpíval s ní několik veršů ale kolik. To záleželo od toho jak mu na to zaplatil, v tédy přišel k mému bratru do kovárny sergej Bruchovec z Sergejevky s prací a nřpravoval jaké měl v zákopech kamarády. Byli jináci jak bychom my jsme řekli a spravedliví pravdomluvní četli si evangelija a říkali že jsou k smrti vždycky připraveny, že smich doma mají sobranija a bratru mu povída že mi taky také máme takové sobranija a narovem ho požádalo schromáždění tak přišel káral br. Pospí, šel po českou no on rozuměl, na druhou neděle přišel a manželkou i tu se navrátil, že se i nachláz a dle toho modlil na tyden s níma přišel ještě 2 x man., téčkama a hned chtěl být požáten skrze pohroužení, což se mu i stalo a manželkou se obrátil i ty svoje manželství a dali se pokřtít a začalo jich kněm chodit ale a říkali abime křtím přišel i ze spivovčích sborom br. Pospíval chtěl káral porušku ale našlo mu to ale zastupoval ho jeho syn Jakov i můj bratr, vaclav spivovčků jim to také přišlo tím ale potom si navlíh a kárali porušku smněla, a když sme vstali z ní bylo dobře ale sme utvořili spivovčků sbor porušku nato naše spivovci neodstěli přistat ja som se s níbe nejaki spivovci přivaz tak sem začal učít porušku čtyřhlase spivovci naše děti bratrovci 4. moje 4. i ještě několikta bratru děti se přidali a měli sme ruskí spivovčků sbor

Četli si evangelium a říkali, že sou k smrti vždy připraveni. U nich

ruské písně, tak se k nám přidal bezmála celý sbor pravoslavné církve. Členové toho sboru znali noty. Oni Rusové pěkně zpívají ale slova mají stejná a ne poučná. Nejvíce zpívají „pane smiluj se“ a třeba i 20krát za sebou pak „Pane učiň to“ a „amen“. Žalmy zpívají, ale bez rytmu. Otče náš a všecko v jazyku staroslovanském. S tím sborem to šlo, učili sme se ty těžké písně diktované Duchem svatým velikému ruskému básníku Prachanovi. Ale, že mnozí z nich znali noty, tak nám to šlo znamenitě. Měli sme posluchačů plnou seknici u bratra Korněje i plný dvůr i na cestě. V létě byla všechna okna otevřená. V každé vesnici již sme měli svoje věřící. Křest skrze pohroužení byl v řece Hora a i v jiných řekách. Našli se nadaní bratři, kteří kázali čisté slovo Boží. Potom se ujednalo, že my v Novostavcích máme veliký modlitební dům, tak se jednou za měsíc všichni scházeli u nás. I ruští kazatelé nás v ten čas navštěvovali. Když sme měli sborovou nejděli bylo vždycky plno. Kdyby náš modlitební dům byl dvakrát větší stejně by byl plný. Mívali sme společnou Večeři páně a já sem měl práce s vyučováním zpěváků. Již sem učil v 7 vesnicích. Později jsme založili strunnou muzikantskou kapelu a tak sme se těšili v Pánu.

- 85 -

Začali se dělat kurzy zpěvu a já samouk už sem na ně nestačil. Oni učili zpívat bez houslí a bez piana a to převážně mladý, ale já sem jim to nezáviděl.

Dostali sme se pod polské panování a ti se nám po smrti Pilsuckého začali do toho plést. Příčinu měli v tom, že někteří z našich členů nechťeli ve vojsku cvičit se zbrani. My sme v té věci každému dávali úplnou svolobu poněvadž to slovo Boží nezakazuje, ale také neschvaluje. No mnozí Ukrajinci nechťeli ze

85. *skoro tak se ja samouk sem se jim nezavidel oni ucili bez housli bez piana a převážně mladý, ale já sem jim to nezáviděl. Potom s mými bratry před Pilsuckého smrtí začali zpívat do toho plně. Příčinu měli, že někteří z našich členů nechťeli ve vojsku cvičit se zbrani. My sme v té věci každému dávali úplnou svolobu poněvadž to slovo Boží nezakazuje, ale také neschvaluje. No mnozí Ukrajinci nechťeli ze*

zbraněmi nic násilně dělat a tak nám zakázali dělat shromáždění venku nebo v bytě, který se jim nelíbil podle jejich předpisu. Od kazatelů žádali, aby měli kazatelské vzdělání a jeden čas sme museli každé shromáždění hlásit na úřadě. V některých případech měli i Poláci pravdu: Kazatelů bylo málo a objevili se z Ameriky takoví samozvanci. Ti začali balamutit těch mladých a neutvrzených bratří. Říkali, že věřící člověk musí mluvit cizíma jazykama. Tak začali někteří breptat, štěkat, křičet jako nějaký cizí pták. Každý se modlil to svoje a to hodně nahlas, křičeli na celé hrdlo a mezi to i ty cizí jazyky. Když sem to viděl a slyšel poprvé, tak mi to připadalo jako bych se nacházel mezi samými šílenci. Když sem odtamtud vyšel, tak sem z toho dostával závrať. Jen řídko (*občas*) sem u nich býval a to jen tehdá, když mě někdo pozval, abych s ním šel, abych se o jejich víře přesvědčil, ale bylo to vždycky stejný. Některým toho bylo málo, tak se zase scházeli k svatým tanci a jiní zase světili sobotu, v neděli vozili hnůj a dělali jiné práce, takové, aby je vidělo co nejvíce lidí, třebaže celý týden lenošili. Jiní zase učili, že první křesťané měli všechny věci všeobecné (*všech*). Žádné oddavky a omezování svobody v té věci. Ženy, muži a jejich děti všechno - bylo společné. Kdo nebyl takového mínění, ten byl nečistý.

Znal sem jednoho Ukrajince a celou jeho rodinu. Byli starší, již měli děti ženaté a vdané. Žil se svojí ženou svorně než přestoupil k těm divochům. Potom mu žena odešla ke svým dětem a on žil sám, sám se vařil a staral se o jídlo. Měli ale společnou krávu a tak u té si dojel každý svoji půlku vemene.

- 86 -

Proto, že on vepřové sádlo přestal jíst, uznával ho za nečisté a ona sádlo jí a bere to vemeno do ruk, tak i mléko, které ona nadojí má za hřích. Takových a podobných ilustrací bych mohl napsat hodně. Ale co sem napsal, to bylo jen na obranu Poláků. Víím, že když se dělalo vše

86. potom mu žena odešla k svým dětem on si sám
 vařil jídlo měli ale společně krávu tak tu si dojel každý
 půl vemena proto se on nejdříve mléko přestal jíst
 hoza nečisté a ona jí ho bere do ruk tak se on to mléko ani
 zadržet jíst se ona nečistě nadojí a hřích
 podobných ilustrací bych mohl napsat ale toto
 sem psal na obranu Poláků vim že když se dělalo
 ho rádne a jak slýchá že bi dali svobodu malobozemská
 aplnou, a to se samotný posedlo nos lidí se začalo spo-
 čátku ptát co mají dělat ale byli sporní ale jak se to
 bláznovitě začalo provádět tak se práce v hrabovství
 Bošim zastavila sovětská vláda okolo 1940 roku
 tomu rozhodla na jedinou piktakala kesse musaj
 evangelické církve sjednotit a napojit se to stalo a
 na dělili nás baptisté neb jim piktakali přidat se
 k nám křesťanskou misliou se svádět takové smete tam
 musejí se schromáditim je svádět takové smete tam
 zanechali jak sme ovládnutí al' njiž děli křesťan-
 Babilonska věř 20/9/1950m

řádně a jak se sluší, že by Poláci nechali i úplnou svobodu náboženskou. Satanovi se povedlo rozdělit křesťany. Moc lidu se počalo zpočátku ptát, co tedy mají dělat, aby byli spasení. Jak se ale to bláznovství začalo praktikovat, tak se práce na království Božím zastavila. Sovětská vláda okolo roku 1940 rozhodla a najednou přikázala, že se musejí evangelické církve sjednotit. To se na papíře stalo. Nadělali u nás baptistů pěkný chaos. Přikázali všem, aby se přidali k nám. Často sme museli mnoho těch šilenců ze shromáždění vyvádět. Takové sme to tam zanechali po našem odjezdu do Čech.

Zmatek jako na babylonské věži. 20.9.1950 .

- 87 -

84. Ještě sem zapomněl napsat co mně na Michajlovce zajímalo ten rodinný život který se projevoval nejen ve vypravování ale v životě mněly takovou domácnost pobožnost ráno i večer a dokonce se při příjetí do sboru každý nový člen zavázal slibem že ji bude svědomitě splňovat sť sám neb s rodinou že každý den když nebude moct dvakrát k čemu služba neb nějaká jiné nepředvídané překážky nedovolí, to alespoň večer jednou zaderž bude mít veřejnou rodinnou domácnou pobožnost, a tose vždy bez podmínky v každé rodině vykonávalo, řídilo se to tak: Otec neb jiný ze starších rodiny nebo matka svolali všech domácích i služebných otevřeli si spívání bratrský pro nejvíce staršího vidání našel si příhodnou písničku buď ráno a neb večerní a sub i ještě někdy jiné příležitosti a naspiávaly společně jen v krátkosti jeden neb dva verše proto teno dával pobožnost otevřel bibli a skrátkou něco ani přečít i objasnil, potom sy všichni poklekli a jeden z rodiny buď chválel neb manička neb někteří neb služebných, se skrátkou pomodlili někdy jeden a někdy i více nikoho se neurčovalo ale kdo měl zájem předtím svoji žádost neb radost, smutek, poděkování neb vlastně

Ještě musím napsat, co mě na Michajlovce zajímalo. Byl to ten rodinný život, který se projevoval nejen ve vypravování, ale i v samém jejich životě. Měli ráno i večer takovou domácí pobožnost. Takovou, ke které se při přijetí do sboru každý nový člen zavázal, že ji bude svědomitě splňovat sám nebo s rodinou. Když nebude moci každý den (z důvodu služeb neb jiných nepředvídaných překážek, které mu to nedovolí), tak aspoň večer, jednou za den bude mít veřejnou rodinnou domácí

pobožnost. To se tehdy bez podmínky v každé rodině vykonávalo. Řídilo se to tak: Otec neb jiný ze starších z rodiny, někdy i matka svolali všechny, domácích i služebných co byli doma. Otevřeli si zpěvník bratrský většinou byl velmi starého vydání, našli si příslušnou

píseň. Podle toho buď ranní nebo večerní nebo i k jiným příležitostem a zpívali. Zpívali společně jen krátce, jeden nebo dva verše. Potom ten, který vedl pobožnost, otevřel Bibli a něco z ní přečet a objasnil myšlenku kterou přečet. Pak všichni pokleklí a jeden z rodiny, manžel, manželka nebo služebný se zkrátka (*krátce*) pomodlili. Někdy jeden někdy i více. Nikoho se nevybízelo, ale kdo měl žádost (*potřebu*) před Bohem, mohl svojí žádost neb radost nebo též smutek či poděkování neb cokoli třeba zvláštního ve své modlitbě přednést.

88. nějaká prosba byla v té modlitbě před.
 nosná a to tak v té modlitbě se mluvilo jako
 přede mnou křičel každé naučené modlitby tak
 jako bi ran nebeski Bůh byl viditelný mezi
 nimi když se přestaly modlit tak zakřičeli
 písní, namně to dělalo velký dojem když
 ně kdy takové skoro ještě dítě vřekových pros
 tých a upřímných slovech říkalo například:
 Bože Otče náš prosím tě opatruj naše rodiče
 na cestě oni se vybirají jet do města chraň
 je svoji mocí aby se jim nic zleho nestalo a ne
 sem slyšel jak se modlila asi sedmiletá holčička
 a v tomto slovi: Ty náš Veliký a mocný Hospo
 dine přikaz prosím tě těm mrakům abí nám
 z nich napršelo naše kravičky se již nemají
 načem pást Travička a obilíčko vřelá mi se
 bojíme že budem mít hlad když nám nic
 nenaroste, takové pobožnosti v rodinách a ty
 spěvi ráno neb večer když jsem šel po vesnici
 zaznívaly s každého stavení. To namně
 tak účinkovalo že jsem se cítil jako na,
 jiném světě žádní křik, žádní sprostí a nestydaté
 řeči, klení, dušování a brání jména Božího nadarmo. Za každým
 slovem sem tam nikde neslyšel napomenutí sem často mnil
 že neslyšel napomenutí sem často mnil
 činění slšel a olával sem sy pozor a učil

- 88 -

V té modlitbě se mluvilo tak, jak mluví přítel k příteli, žádné naučené modlitby. Mluvilo se tak, jakoby sám nebeský Bůh byl viditelný a mezi nimi. Když se přestali modlit, tak zakončili písní. Na mě to dělalo veliký dojem. Když někdy takové, skoro ještě dítě, ve svých prosbách a upřímných slovech říkalo například: „Bože, Otče náš, prosím Tě, opatruj naše rodiče na cestě. Oni se vybírají (*chystají*) jet do města, chraň je svojí mocí.“ Anebo sem

Slyšel jak se modlila asi 7letá holčička těmito slovy: „Ty náš veliký a mocný Hospodine, přikaz prosím tě těm mrakům, aby nám z nich napršelo. Naše kravičky se již nemají na čem pást. Travička, obilíčko vysychá a my se bojíme, že budem mít hlad, když nám nic nenaroste.“ Takové pobožnosti a zpěvy ráno a večer, když sem šel po vesnici, zaznívaly z každého stavení. To na mě tak účinkovalo (*působilo*), že sem se cítil jako na jiném světě. Žádný křik, žádné sprosté a nestydaté řeči, klení, dušování a brání jména Božího nadarmo. Za každým slovem sem tam nikde neslyšel napomenutí. Slyšel sem často a dával sem si pozor a učil sem se, než slovo vyřknu o něm myslit (*přemýšlet*).

89. sem se než sem slovo vrátil svým svůlím
 a to mne naučilo jak prožít ten život mezi
 lidmi a služba vojů ková mi v tom ještě opo-
 povčila že jsem se v tom no oko pokrokovém
 světě protlouk až do starosti a děkuji svému
 Pánu za jeho péči omni jsmuál za ty krávi občeje
 se u nás tak nesáckované s trácej a pro to jsi i ten
 život každodenní i v rodinách křesťanských jsmi
 málo jestiát těch krásných povznájejících písní
 a těch domácích pobožností při přijímání do sboru se
 ale dobrovolně navazovaly všech škodlivých a nepěkných
 ných náruživých zvyků zanechat jako je opjjením
 se kořalkou vůbec nevávat než jen jako lék, ale
 nepijete žádným a alkoholem také to krávi
 jména Božího které se Bohu žel snad nejvíce unáší.
 ho národou mluví skoro za každým slovem
 Ježíš Maria, pro Krista pána, a tēm podobná slova
 co sem se ze studem odnaučoval ne jen mezi
 nima i ten zlozvyk kouření haněli a říkali
 jako je to nevzdělanost kouření že ten kuřák oni
 nov jakou křivdu činí když lidem slabovitým
 otravuje vzduch a sobě kazí zdraví bez potřeby
 sám sem sám mnil co dělat abich se toho zba-
 til a stoho všeho sem poznal že je na světě
 málo křesťanů pravých i mně se často mno-
 ho nedostává a mám to přisvědčení že jsme
 než vojáci a musíme být v nástražích a bojovat
 s nimi proti sobě stěma a ještě jinými nedověřitelnými

zavazovali všichni všech škodlivých a
 zanechat, jako je opjjením se kořalkou,

92. ^{20. 3. 1952}
 Cožpř, Bohu milá duše, práce
 tohoto překladu pro mne nebyla
 snadná; a přesto, aťkapsli
 se snejakou tobě neznámou
 toninou neb chybičkou, nepora-
 starý se nad mē. Mým
 písním a pokojnou prosbu
 jeat, aby všichni ti, kteří ku-
 ťki a slavně boží tyto písně
 zpívají budou.

Předmluva.

Vzpomínku
 dědečkovi, vnůčka,
 Jana Rakahova.

To mě naučilo, jak prožít
 život mezi lidmi. Služba
 vojenská mě v tom ještě více
 povčila, že sem se v tom
 na oko pokrokovém světě
 protlouk až do starosti (do
 stáří). Děkuji svému Pánu za
 jeho péči o mne. Bohužel, že
 ty krásné obyčeje se u nás
 tak nečekaně ztrácej. Proto
 již ten každodenní život, i
 v rodinách křesťanských
 zaniká. Málo je slyšet těch
 krásných, povznájejících
 písní a těch domácích
 pobožností. Při přijímání do
 sboru se ale dobrovolně
 nepěkných náruživých zvyků
 ale užívat ji pouze jako lék.
 Neopijet se žádným
 alkoholem a také braní jména
 Božího nadarmo, které se
 bohužel snad nejvíce u
 našeho národa mluví skoro za
 každým slovem. Ježíš Maria,
 pro Krista pána a tēm podobná
 slova co sem se ze studem
 odnaučoval. Je mezi nima i
 ten zlozvyk kouření. Haněli a
 říkali, jaká je to nevzdělanost,
 kouření, že ten kuřák ani
 neví, jakou křivdu činí, když
 lidem slabovitým otravuje
 vzduch a sobě kazí zdraví bez
 potřeby. Sám sem s tím měl
 co dělat, abych se toho zla

zbavil. Z toho všeho sem poznal, že je na světě málo křesťanů pravých. I mně se často mnoho nedostává a mám to přesvědčení, že sme všichni vojáci a musíme být na stráží a bojovat sami proti sobě s téma a ještě jinýma nezdvořilostma.

- 93, 96 -

V roku 1947 do 15. května slovenském projelo 86 transportů volyňských Čechů.

Žilina.

Do 15. května t.r. se vrátilo v 86 vlakových transportech přes Slovensko do vlasti 32981 volyňských Čechů, z toho 3318 dětí.

Transporty se skládaly ze 4398 vagónů, v nich si volyňští Češi přivezli 6462 koní, 7437 kusů hovězího dobytka, 3548 vepřů, 76 koz, 795 ovcí a 4075 kusů drůbeže.

Poslední transport volyňských Čechů přibyl (přijel) 15.května 1947.

- 97 -

97.

Rodinná Kronika
vřipisná podle originálu zapsaného v Bibli.
Texty ze slova Božího žalm 37,5 i Jozue 24,15
Majitel této zápisné knížky památné!

Josef Moravec
Urozen 20. března v 1874 roku v Rusku guberniji
Volyňské v Rovenském Újezdě volosti Datkovské v Plosce
Otec jeho s Čech kraj Chrudim okres Polička.
Matka jeho Marijána z domu Pavlovská uze na Volyni v Rusku
guberniji Michajlovce.
Manželka první Amálie Markovna urozena
guberniji Volyňské v Rovenském Újezdě volosti
Datkovské v Plosce.
11. září v 1881 roku z.s. zemřela v 1904 roku z.s.
Zasnoubení 8. července v 1901 roku z.s.
s ženou z rodu z Volyni v Rusku
s ženou z rodu z Volyni v Rusku
Manželka první Amálie Markovna urozena
guberniji Michajlovce v 34. dubna v 1905 r.
zemřela v Rovenském Újezdě volosti Datkovské v Plosce
v 1936, žila 58 let a 4 měsíce.
spolu sme žili 37 let a 3 měsíce

Rodinná kronika napsaná podle originálu, napsaného v Bibli. Texty ze Slova Božího žalm 37,5 i Jozue 24,15.

Majitel této zápisné knížky památné Josef Moravec urozen 20. března 1874 roku v Rusku v guberniji Volyňské v Rovenském Újezdě volosti Datkovské v Plosce.

Otec jeho z Čech, kraj Chrudim, okres Polička.

Matka jeho Marijána z domu Pavlovská, urozená na Volyni v Rusku.

Manželka první Amálie Markovna urozená

v Michajlovce, guberniji Volyňské v Rovenském Újezdě urozená 11.září 1881 roku, zemřela v 1904 roku, 3.ledna v 8 hodin 45 minut ráno. Zasnoubení 8.července v 1901 roku. Žili sme spolu 2 roky a 6

měsíců ve varšavském Veterinárním institutě Praha, ulice Grochowska 77.

Druhá žena z domu Dušková Marie, narozená 20. března 1881 roku v ruském Polsku v guberniji Petrowské v Zelowě. Zasnoubení v Michajlovce 24. dubna v 1905 roku. Zemřela v Rovně v nemocnici dne 25. července v 7 hodin odpoledne v roce 1936. Žila 55 let i 4 měsíce. Spolu sme žili 31 roků i 3 měsíce

98.

Marek 10, 14

- 98 -

0 narození Děti

1. Amálie Moravec

Narozená v Varšavském Veterinárním Institutě o 5 h. 45 m. odpoledne dne 16. dubna v úterý 1902 roku.

+ 2. Elžběta Moravcova 18 června v 1903 roku

3. Lidie Moravcova narozená v Varšavském Veterinárním Institutě ve čtvrtek odpoledne o 4 h. 30 m. dne 2. března v 1906 roku

4. Marie Moravcova narozená v sobotu v 10 h. 30 m. ráno v kolonii 'Jadví Pole' v Újezdu v sobotě rovenské gubernie

5. Josef Moravec narozen ve Varšavě ul. Skierniewická č. 5 v pondělí 17. listopadu v 1908 roku o 3 h. odpoledne

Narození dětí:

Opsané z Bible Marek 10,14

1. Amálie Moravcová, narozená ve varšavském Veterinárním institutě dne 16. dubna v úterý, 1902 roku, v 5 hodin 45 minut odpoledne
2. Alžběta Moravcová, 18. června 1903 roku, - zemřela po narození
3. Lídie Moravcová, narozená ve varšavském Veterinárním institutě dne 2. března 1906 roku ve čtvrtek v 1 hodinu 30 minut odpoledne.
4. Marie Moravcová, narozená v sobotu 24. února, 1907 roku v 10 hodin 30 minut ráno v kolonii Jadví Pole v Újezdu volosti Rovenské, guberniji Volyňské.
5. Josef Moravec, narozen ve Varšavě, ul. Skierniewická, v pondělí 17. listopadu, v 1908 roku o 3 hodině odpoledne .
6. Václav Moravec, narozen ve Varšavě 1910 roku ul. Skierniewická č. 5 , 7. října ve 3 hodiny ráno ve čtvrtek – zemřel
7. Anna Moravcová, narozená ve Varšavě 18. listopadu 1912 roku v ulici Skierniewická č.5 v neděli v 1 hod 45 minut odpoledne.
8. Emilie Moravcová narozená v bývalé Volyňské v kolonii v Novostavcích roku 1927, 12. června v neděli v 7 hodin večer

9. Žofie Moravcová narozená 30. ledna v 7 hodin 30 minut večer v kolonii Novostavce v bývalé Volyňské gubernii, povjat Rovno. Zemřela cestou do Čech roku 1947

69. Všechny stesky Hospodinovy jsou milosrdenství a pravda. Těm, kteří ostříhají smlouvy Jeho a svědectví jeho. Žalm 25,10

Moje obzvláštní příhody rodinné!

Roku 1894 v měsíci sem se z ducha narodil (*byl pokřtěn*), to se mi stal zázrak. Díky Pánu Ježíši za jeho milost.

Roku 1900

sem odsloužil vojskovou službu ve varšavském Veterinárním institutě s podzimem začátek mého samostatného života

Roku 1907 15. února sem si vystřelil oko.

Ruka Páně se mě mocně dotkla, ale sem za tu metlu Pánu Bohu mockrát děkoval. Skrze tu ránu mi Hospodin naznačil cestu, po které sem šťastně šel po celý můj život.

Josef Moravec jako voják
Cara Mikoláše ve Varšavě
1897 - 1901

Josef Moravec z první ženou a
dcerou Amálii

Syn Josef Moravec

děda Josef Moravec
s dcerami
Zleva nahoře - Anna,
Amálie, Emílie, Marie.
Sedící - Lídie a dědeček
Josef Moravec.

U Petráků.....

nahoře - rodina Procházková..... dole - Josef Moravec s rodinou...

Další příběh je zajímavý. Je to příběh 78 českých dětí, které byly zachráněny od strádání hladem v jižním Rusku u Černého moře a vráceny do Čech. Ovšem, dalšímu strádání, které prožívaly sami bez rodičů se nevyhnuly. Jejich příběhy vyhledal a popsal Luděk Zamazal z Uničova, který se do rodiny jednoho ze zúčastněných přiznal a tak mu záleželo, aby jejich příběh nebyl zapomenut.

REPATRIACE ČESKÝCH DĚTÍ ZE SOVĚTSKÉ UKRAJINY PO PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLCE

Luděk Zamazal 2001

V carském Rusku se kupodivu nabízely příznivé podmínky pro osídlování některých oblastí. Po zrušení nevolnictví v roce 1861 carem Alexandrem II. a po potlačení neúspěšného polského povstání proti carskému despotismu bylo zejména na Volyni mnoho neobdělávané půdy, mnoho úhorů a lesů.

Na Slovanském sjezdu v Moskvě roku 1867 čeští delegáti vedeni Fr. Palackým a Fr. Lad. Riegrem dojednali s carskou vládou možnost přesídlení českých osadníků na Volyň. A tak už za rok po Slovanském sjezdu četné rodiny opouštěly rodné Čechy a směřovaly na Volyň. Vystěhovalci zakládali nové vesnice, mýtili lesy a s obrovským úsilím zúrodnili paseky a úhory, na kterých nejprve vystavěli zemljanky, pak dřevěné domky a nakonec úhledné zděné usedlosti, které svým vzhledem připomínaly obce v Čechách a na Moravě. Za prvními kolonisty brzy šli další. Nezůstávali jen na Volyni, ale pokračovali dál na jih až na Krym a na Kavkaz. Tak vznikla např. v roce 1869 v Záporoží poblíž Melitopolu osada Čechohrad. Čeští kolonisté se postupně výrazně uplatňují mezi domácím obyvatelstvem především velikou pílí a houževnatostí i modernější technologií výroby. I když většina z nich pracovala v zemědělství - na vlastním hospodářství - uplatňovali se také jako zruční řemeslníci a dokonce i jako podnikatelé. Městečko Hlinsk na Volyni se např. může pochlubit tím, že zde byly vysazeny chmelnice a v roce 1871 byl postaven první

český pivovar v Rusku. Jinde vznikaly cukrovary, cementárny, strojní továrny apod. Dá se tedy konstatovat, že do první světové války dosáhli češi usazení od Volyně až po Krym poměrného blahobytu a také po stránce vzdělanostní /měli na mnoha místech své školy a zakládali různé spolky pěvecké, divadelní, Sokol, knihovny/ značně převyšovali místní ukrajinské obyvatelstvo. Tento příznivý ekonomický a kulturní vývoj bezohledně přerušila první světová válka, revoluce a občanská válka, které způsobily nevyčísitelné škody a nezměrné utrpení všemu obyvatelstvu.

Příčiny reemigrace/českých dětí

V době revoluce a následné občanské války byla rozvrácena ekonomika země, tisíce občanů buď padlo ve válce nebo bylo povražděno pro své politické názory či jen sociální postavení /intelligence, tzv. kulaci aj./ K těmto hrůzám a utrpení se přidal také hladomor, nemoci a neuvěřitelná hyperinflace. Zprávy o zoufalé situaci našich krajanů v Rusku resp. Ukrajině pronikly i do československé republiky. V červenci 1922 Kostnická jednota, ústředí čs. evangelíků v Praze, se rozhodla poslat pomoc našim trpícím krajanům, K rozdělení pomoci byl delegován českoobratrský evangelický vikář Rudolf Šedý z Hrabové u Zábřeha na Moravě. K němu se dobrovolně a na vlastní náklady připojil řídicí učitel v Leštině u Zábřeha Josef Klimeš. Ten měl v úmyslu jednak obnovit své vzpomínky z cesty po jižním Rusku ještě před první světovou válkou a zejména poznat hospodářství a školské poměry u českých vystěhovalů po revoluci. Záměrem této výpravy bylo navštívit pokud možno všechny skupiny českých osad od Volyně až na Krym a na Kavkaze. Cíl cesty však musel být záhy korigován, protože byli ve vlaku okradeni, a proto byli nuceni svou cestu zkrátit,

První zastávkou byla Volyň, v té době obsazená vojskem a úřady polskými. Střediskem českých krajanů v této oblasti bylo město Zdolbunov /asi 10000 obyvatel/, které bylo železničním uzlem a zároveň překladištěm pro ruskou široko kolejnou dráhu. V okolí Zdolbunova se vyskytovalo několik českých obcí, z nichž některé oba navštívili a získali řadu zajímavých poznatků o jejich současné situaci i o průběhu revolučních událostí. Ze Zdolbunova pokračovali vlakem směr Kyjev s jednodenní zastávkou v prvním městě na území sovětského Ruska - Šepetovce, které bylo revolučními bandami zle

poničeno /zdevastované panské sídlo, cukrovar, domy ap./. V Šepetovce získali místo v diplomatickém voze, takže cestování do Kyjeva bylo mnohem příjemnější. V Kyjevě byli přijati na Československé obchodní misi a měli příležitost vidět všechnu bídu kyjevských Čechů a jejich netrpělivost, s jakou čekali na transport, aby se co nejdříve dostali do vlasti. Denně se scházeli v čs.misi pro podporu bývalí úředníci, učitelé, zchudlí statkáři, majitelé domů, inženýři, vdovy po továrnících a pak také váleční zajatci a vojáci propuštění z Rudé armády. Od nich získali mnoho zajímavých zpráv o Čechách na Kavkaze, na Krymu, v Čechohradě, za Volhou a jinde. Byli svědky toho, jak bývalí váleční zajatci skládají z vagónů Čs.transportu na nákladní auta mouku a jiné potraviny na pomoc hladovějícím na Ukrajině. Část transportu byla složena pro kyjevský "Pomgolod", tj. Pomoc hladovým, další byly určeny pro Charkov a zbytek měl být rozdělen v Melitopoli. Po pětidenním pobytu v Kyjevě pokračovali v cestě Podolskou gubernií. Při šestnáctihodinové cestě vlakem z Kyjeva do Birzuly byli dvakrát okradeni o zavazadla. V Birzule se zdrželi několik dní a této zastávky využili k návštěvě české kolonie Alexandrovky a dalších českých vesnic -Ljubaševky, Bohemky, Sirotinky. Setkávají se s krajany, vypravují jim o poměrech v ČSR, dovídají se o jejich krušném životě /nemají už ani obilí na setí - věnují jim proto 200 milionů rublů na jeho nákup/. Zde se poprvé setkávají s žádostí, aby se ujali osiřelých dětí. Po strastiplné cestě konečně dorazili do Oděsy. Zde navázali kontakt s německou obchodní misí, jež zastupovala také československé zájmy - udělovala podpory Čechům a vypravovala české válečné zajatce zpět do ČSR. Z Oděsy odpluli parníkem 20.srpna po Černém moři a pak po Dněpru. Cílem bylo město Melitopol a jeho okolí s českými usedlíky. I zde viděli ohromnou bídu a rozvrat způsobený boji v občanské válce. Velké válečné rekvizice, zabavení úspor nebo jejich znehodnocení inflací, mor dobytka a navíc velké sucho v roce 1921 způsobily, že i v této oblasti zuřil hladomor.

S takovouto situací se setkávají i v obci Čechohrad v Záporoží. Bývala to bohatá česká osada. Vznikla z přistěhovalců z okolí České Třebové a Litomyšle. Vlastnili přes 18 tisíc měřic /3450 ha/ půdy, která jim bohatě plodila pšenici, ječmen, žito, oves, kukuřici, proso, len a konopí, melouny a jiné plodiny, V obci se nacházelo 105

rolnických usedlostí, měli svůj katolický kostel, ale bez kněze. Byli obklopeni šesti německými osadami, se kterými tvořili jednu volost' čili soudní okres. Obyvatelé žili až do první světové války v poměrném blahobytu. Pak přišla revoluce, půda byla zestátněna, úspory v bankách zabaveny, peníze znehodnoceny. Aby se míra neštěstí dovršila, přišla ještě v roce 1921 neúroda. Rolníci po bezohledných válečných rekvizicích neměli čím oset svá pole, protože neměli osivo ani miliony rublů na zakoupení nového. Situace vskutku beznadějná. Nezměrná bída, utrpení, hlad a nejistá budoucnost přivedly zřejmě vikáře Šedého ba myšlenku pomoci alespoň dětem zdejších krajanů. Navrhl jim, aby poslali své děti do jejich původní vlasti, odkud přišli jejich předkové. Rozhodování to bylo jistě velmi bolestivé, vždyť nikdo nemohl předvídat, jaké budou osudy těchto dětí v neznámé vlasti, zda se ještě někdy rodiče a děti setkají. Zoufalá ekonomická a politická situace však nakonec rozhodla a část rodičů s tímto řešením souhlasila.

Šedý s Klimešem odcestovali vlakem do Charkova, kde jednali se zastupitelským úřadem ČSR a po několika dnech odjeli zpět do ČSR. Vikář Šedý se zastavil ještě na Volyni v obcích Boratín, Mirotín a Michajlovka u krajanů a po krátké zastávce ve Lvově se vrátil do svého církevního působení v Hrabové.

Průběh repatriace českých dětí

Zprávy o poměrech českých osadníků na Ukrajině, o hladových a opuštěných dětech vyvolala soustrast a touhu jim pomoci, Kostnická jednota požádala vikáře Šedého, aby jel znovu do Charkova a tam jednal s vládními úřady o převozu strádajících českých dětí do ČSR. Tentokrát se na přípravě cesty na Ukrajinu nepodílel řídicí učitel Klimeš, ale učitel Martínek, který měl v některé české osadě zůstat a učit české děti. Bylo třeba získat nejprve povolení k cestě od sovětského zastupitelství a průkazy od ministerstva zahraničí ČSR. Na finančním a materiálním zajištění cesty se podílely Kostnická jednota, synodní výbor českobratrské církve evangelické, Československá obec legionářská /peníze, léky, knihy, Československý červený kříž /prádlo, šatstvo, obuv/, knihkupectví Kalich, Jednota českobratrská. Počátkem ledna 1923 bylo vše připraveno k odjezdu. Ze strany vikáře Šedého to byla nesmírná odvaha podstoupit znovu cestu na Ukrajinu

po zkušenostech z předchozího roku. Zároveň bral na sebe obrovskou odpovědnost za osudy dětí, které měly být vytrženy ze svých rodin a přeřazeny do cizího prostředí.

Výprava nastoupila cestu přes Lvov, kde ještě nakupovala další šatstvo a prádlo, do Zdolbunova a odtud již do sovětského Ruska, V Birzule - Alexandrovce jsou rozdány první dárky, šatstvo a prádlo těm nejpotřebnějším. Zde také vikář Šedý projednává s rodiči odjezd dětí do ČSR. Jsou zapsány děti z Alexandrovky, Ljubašovky, Bohemky, Sirotinky a také z česko-německé obce Nová Svoboda /dříve Sophienthel/. Oba emisaři odjíždějí do Charkova a s pomocí čs.zastupitelského úřadu vyřizují žádost o propuštění hladovějících českých dětí. Charkovská vláda povoluje odjezd dětí do ČSR, avšak vyhotovení pasu se stále prodlužuje. Učitel Martínek se posléze vrací do Alexandrovky - ukrajinské úřady ho uznaly za sovětského učitele a dovolily mu učit. Vikář Šedý pak odjíždí k návštěvě českých rodin na pobřeží Černého moře a na Krym, aby jim předal šaty, látky, prádlo, obuv a potraviny /cukr/.

Za dramatických okolností /sněhová vánice, desetidenní čekání na zlepšení počasí/ se konečně dostává do Melitopole. Zde s pomocí čs.konzula Čermáka rozdělují potraviny hladovějícím. Neméně dramatickou cestu absolvuje do deset verst /asi 11 km/ vzdáleného Čechohradu. Mezitím totiž přišla obleva a protože mezi Čechohradem a Melitopolí neexistuje žádná zpevněná silnice, vezou krajané vikáře Šedého povozem v hlubokém blátě osm hodin. Vikář Šedý zapisuje i v Čechohradě děti k repatriaci do ČSR. Protože pasové záležitosti stále nejsou vyřízeny, navštěvuje s pomocí krajanů ještě další místa - Simferopol, Sevastopol, Jaltu aj. pak se vrací do Charkova, kde zařizuje přepravu šatstva a potravin do Eirzuly k rozdělení potřebným. Konečně se také dočkal předání hromadného pasu pro 78 dětí od sovětských úřadů - zato bezplatně. rovněž polské vízum získává bezplatně.

Děti byly postupně shromažďovány v Alexandrovce - poslední byly přivezeny z jižních rajónů /Čechohrad/ 16.dubna. Odtud se přesunuly na nádraží v Birzule, kde se rozloučily se svými přáteli, některé s rodiči - na velmi dlouhou dobu, mnohé navždycky. Nejmladšímu byly tři roky, nejstarší dívka osmnáct let. Nastoupily do krytých nákladních vozů /těplušky/, rozdělených na poschodí a

pokrytých slámou, čes.zastupitelství je vybavilo potravinami /konzervy, kakao, kondenzované mléko/. Poslední zastávkou na území sovětské Ukrajiny byla Šepetovka, kde byli na čtyři dny odstaveni u lesa. Byla to vítaná změna, navíc krajané doplnili zásoby potravin. První zastávkou na území Polska byl Zdolbunov, kde pro ně krajané připravili oběd. Další cesta mohla pokračovat již pohodlněji, protože polské úřady pro ně vypravily zvláštní sanitní vlak s lékařkou a kuchařem. Po týdenní karanténě strávené v Dohorusku pokračovali přes Lvov a Halič. Na území ČSR se dostali 3. května v Bohumíně. Konečnou zastávkou na jejich dlouhé cestě byly Pardubice. Zde je ještě čekala čtrnáctidenní karanténa a pak už jen loučení a umístění dětí do rodin.

Před příjezdem českých dětí byly v tisku osloveny rodiny, které by byly ochotny přijmout tyto děti do své péče, popřípadě je i adoptovat. Nebylo snadným úkolem umístit v rodinách 78 dětí. Přihlášených rodin bylo sice nadbytek, ale ukázalo se, že většina jich se pro účel výchovy stanovený Kostnickou jednotou nehodí. Nejednalo se jen o to, aby děti byly zabezpečeny po stránce hmotné, ale aby se jim dostalo přiměřeného vzdělání i odborných znalostí. Vedle jednotlivců ujala se několika dětí i Jednota československá, Husův asyl v Čáslavi, Jednota bratrská a Misijní škola v Olomouci. Neumístěné děti přivezl Šedý na severní Moravu do Svěbohova odkud pak řada dětí přijela do Hrabové, kde pobýly do konce prázdnin. Konečně po několika týdnech bylo umístění dětí skončeno. Bohužel o konkrétním umístění dětí do pěstounské péče jednotlivých rodin se zachovalo jen minimum zpráv, stejně jako o jejich dalším osudu. Mezi dětmi byla řada sourozenců, kteří ovšem málokdy byli přijati do stejné rodiny. Některé děti časem rovněž změnily původně určené rodiny pro neshody či jiné důvody. Mnohé z nich neměly ani osobní doklady /křestní listy/ - přijely na hromadný cestovní pas. Z kusých zpráv lze dedukovat, že ne vždy se podařilo umístit děti do rodin, které jim věnovaly řádnou péči.

Stávalo se, že byly využívány k bezplatné manuální práci zejména v rolnických rodinách, že byla zanedbávána i jejich výchova a vzdělávání. Byly ovšem rodiny, které pojaly svou úlohu při výchově těchto dětí velmi svědomitě a i když je neadoptovaly, nedělaly rozdíl mezi svými dětmi a dětmi přijatými. Naprostá většina těchto dětí se

řádně vyučila některému řemeslu, někteří vystudovali i střední školy a byli úspěšní ve svém povolání.

Původní záměr, aby se totiž děti po nabytí potřebných znalostí a dovedností vrátily zpět do svých domovů a tam pracovaly ku prospěchu ruského lidu a českých osad, se nenaplnil. Politická situace v SSSR ve třicátých letech a následující válka nedovolily tuto myšlenku uskutečnit. Obtížnost spočívala také v tom, že prodlením ztrácely děti ruskou státní příslušnost, domovské právo v Rusku, a proto se většina rozhodla zůstat trvale v ČSR. Nelze pominout zmínku o osudu dětí, které se přece jen rozhodly vrátit zpět do svých původních domovů. Vikář Šedý ve svých Pamětech uvádí, že první transport dětí resp. už dospělých vypravili zpět v roce 1926. Vedl jej farář v Heršpicích B.Černík a jel přes Oděsu a Sevastopol. Bylo v něm pět dívek a tři chlapci. V druhém transportu v roce 1929 bylo osm chlapců a dvě dívky a jeho trasa vedla přes Birculu, Poltavu a Alexandrovsk. Jeli sami bez doprovodu. O jejich osudu po návratu do sovětského Ruska se zmiňuje Rudolf Šedý velmi opatrně. Z proniknuvších zpráv lze odvodit, že jejich návrat skončil tragicky. Byli sovětskými úřady obviněni ze špionáže, podrobeni krutým výslechům a posléze uvězněni neb posláni do vyhnanství. O jejich dalších životních peripetijích není nic známo.

Protože o životních osudech většiny repatriovaných dětí po jejich příchodu do ČSR máme jen kusé zprávy nebo vůbec žádné - vzhledem k věkové struktuře, nejvíce dětí bylo ve věku kolem deseti let, nedá se předpokládat ani jejich vzájemná pravidelná komunikace ať už osobní či písemná - nabízí se možnost seznámit se s životním příběhem sourozenců Hýblových z Čechohradu a jejich úspěšnou integrací do české společnosti.

Mladší ze sourozenců Marie /nar. roku 1912/ byla nejdříve přijata rodinou Makasových v Úsově, ale po tragickém úmrtí jejich dítěte musela odejít. nejprve do Zábřeha a později do Valašského Meziříčí. Ani tento pobyt se však neosvědčil, a tak celou situaci musel řešit vikář Šedý, který zůstával nejen v tomto případě jakýmsi patronem jemu svěřených dětí. Marie přešla do Prahy a uplatnila se v evangelické diakonii. Po několika letech si doplnila zdravotnické vzdělání a stala se plně kvalifikovanou zdravotní sestrou. V roce 1940 se provdala za lékaře MUDr.Adolfa Nývltu a posléze se usadili v

Červeném Kostelci, kde manžel vykonával do pozdního věku lékařskou praxi s její obětavou pomocí. Zemřela v roce 1994 ve věku 82 let. Potomci - syn Adolf, lékař v Broumově, syn Vladimír, technický úředník v Červeném Kostelci.

Starší ze sourozenců Hýblových Antonín /nar. roku 1910/ měl při umístění do rodiny Hájkových v Hrabové větší štěstí. Nejen že se u "pantáty" Hájka vyučil řezníkem a uzenářem, ale rodina jej skutečně přijala "za svého", i když jej formálně neadoptovala. Nedělala rozdíl mezi ním a svým synem Jaroslavem, s kterým vyrůstal. Po vyučení byl zaměstnán v Praze, v roce 1932 se oženil s Annou Horkou z Hrabové a působil dva roky ve Vranové Lhotě a pak až do konce války v Klopíně, kde si pronajal hostinec. Velice usiloval o získání československého státního občanství a když se mu to podařilo, s hrdostí vykonal základní vojenskou službu.. Od září 1945 se rodina přestěhovala do Úsova, kde si Antonín Hýbl otevřel řeznictví. Po roce 1948 byl nucen přejít do spotřebního družstva Jednota, pak pracoval v Uničovských strojírnách v Uničově a nakonec na dole Barbora u Medlova. Tam utrpěl vážný úraz v roce 1962 a byla mu amputována noha. Byl to člověk velmi pracovitý, houževnatý a podnikavý. Během tří let dokázal postavit v Uničově rodinný dům pro svou dceru a syna. Splnil se mu ještě jeden sen - po 35 letech od odjezdu z Čechohradu se setkal se svou matkou. V roce 1958 podnikla tato statečná žena ve věku 69 let dlouhou cestu z Ukrajiny do ČSR, aby se setkala se svými dětmi, které naposledy objala při loučení před jejich odjezdem v roce 1923. Jen málokteré z dětí, jež byly repatriovány do CSR, mělo to štěstí, že se mohlo setkat se svými rodiči. Uvolněná politická situace v šedesátých letech umožnila další vzájemné kontakty. Z Čechohradu přijela za svými sourozenci Antonínem a Marií jejich starší sestra Naděžda, která v roce 1923 zůstala s matkou. V roce 1966 navštívili Čechohrad /po druhé světové válce přejmenovaný sovětskými úřady na Novgorodkovku/ manželé Nývltovi. Rovněž syn Antonína Hýbla Milan s rodinou navštívil Čechohrad v roce 1973. Poslední léta svého života prožil Antonín Hýbl s manželkou v Uničově, kde v roce 1983 ve věku 73 let zemřel. Potomci dcera Tatiana, učitelka v Uničově, syn Milan, technik /+1996/.

Epilog

Taková je tedy stručná historie ojedinělé humanitární akce, která změnila život 78 českých dětí. Mimořádně těžké Životní podmínky po první světové válce a po revoluci v Rusku způsobily, že po mnoha desítkách let se vrátili do své původní vlasti potomci českých vystěhovalců, i když kontakty s původní vlastí byly již dávno přerušeny, přece jen v povědomí generací zůstaly vazby na českou zem, K tomu, aby se návrat alespoň malé skupiny dětí zdařil, bylo třeba nesmírné osobní odvahy, obětavosti a nezištnosti. Tyto vlastnosti měl charismatický vikář Českobratrské církve evangelické Rudolf Šedý, který má největší zásluhu na zdaru této humanitární akce. Nelze ovšem pominout ani angažovanost evangelické církve, řady spolků a československých úřadů bez jejichž pomoci by akce sotva měla naději na úspěch, Smysl celé akce nejlépe vystihují slova vikáře Šedého: "Zastupovati rodiče a státi na místě těch, kteří hladem a nemocemi zahynuli a jichž hroby byly daleko na východě, byl úkol krásný. Cítili jsme všichni závazek oproti mrtvým i dosud žijícím, jichž děti jsme vychovávali a považovali jsme tento úkol za samým Pánem svěřený a byli jsme si vědomi toho, že budeme i z této práce vydávati počet před jeho trůnem.

RÁD SE VRACÍM ...

Zpravodaj 3/2004 *Václav Dubec*

Pomalou ale jistě se blíží ke konci své cesty životem, a tak bilancuji a v duchu si říkám "„Žil jsi, člověče, dobře nebo zbytečně? a sám si musím odpovědět: „Ne, nežil jsi zbytečně, bylo to všelijaké, mnohdy až příliš zlé, ale ty jsi šel a došel k cíli, ke kterému jsi byl určen. Máš děti, vnoučata a pravnoučata co chceš víc?

Je dobré prožít čtvrtinu života s rodiči a s člověkem, který ti vždy stál věrně po boku a vždy ti byl ochoten pomoci v každé situaci. Je dobré prožít zbytek života se svými dětmi a vnoučaty a pravnoučaty. Je to jako čtvero ročního období, jaro, léto, podzim, zima.

Ano, je dobré prožít toto čtvero období lidského života vyplněného stykem se čtyřmi, nejintimněji s námi spřízněnými pokoleními. Je moudré, že ani chvilku nejsme sami a že na zvládnutí nejtěžšího úkolu poznat sami sebe máme celý život, celý rok v jeho čtyřech proměnách náleží tak trochu jenom nám. Naproti tomu ubíhající čas a s ním neustále se zkracující možnost pobývat s prarodiči, rodiči, dětmi s vnoučaty a pravnoučaty dává tušit, že spravedlnost je neúprosná. Kdykoli mnou zalomcuje pocit osiřelosti, pomyslím si, jak by na druhé straně bylo nespravedlivé, kdyby rodiče pochovali své dítě, plod jejich společného života.

Od útlého věku si člověk hledá cestu napříč spletitým životem a houf nejbližších lidí z rodinného prostředí ho přivádí do kraje značených cest. Když někdo sejde z cesty v dobré víře hledat cestu po svém, neproověřeně, na prahu dospělosti není už tak nebezpečné, jako když tápe dítě. Nepatřím k lidem, kteří jsou doma všude, kde mě nechají pověsit si kabát a kde mě posadí za stůl. Jsem doma na jediném místě na světě, kde propuklo mé jaro, kudy se ubíralo mé léto a ubírá se podzim, a kam se chci před zimou natrvalo vrátit. A samozřejmě bych nerad přicházel sám. Je útěšné vracet se ve dvou, s někým, koho jsme tři čtvrtě života milovali a kdo nám moudře pomáhal snášet tíhu života se všemi těžkostmi většiny našich přerodů.

O BOHATSTVÍ A CHUDOBE...

Zpravodaj 4/2002 *Václav Dubec*

Skutečnost je taková, že jsem obyčejný člověk střední vrstvy, obyčejný důchodce, opovrhují velkými pracháči (opovržením živené špatně potlačovaným pocitem závisti) a je mi líto vyslovených nuzáků (lítost živená špatně potlačovaným opovržením).

Kdybych si však mohl vybrat, asi bych si přizval do podmínek hry VĚDĚNÍ a MOUDROST. Kdyby se mi však potom nabízela volba mezi velkým bohatstvím a velkou moudrostí, dal bych přednost moudrosti, a to bez váhání, protože moudrost je každopádně víc než

bohatá hloupost. Ostatně, moudrý člověk se umí vyhnout extrémní chudobě, aniž zaprodá penězům svou duši.

Kdyby mi však nabízeli mezi bohatou a chudou hloupostí, tu bych velmi váhal. Nakonec bych si asi přece jen vybral tu hloupost chudou: nenadělal bych tolik zla a víc bych si užil, neboť bohatý tupec je izolován ve svém přepychu jako lidský zárodek v lihu za sklem zkumavky, uložené v muzeu, kam ho chodí očumovat milión lidí ročně, zatímco on nevidí nikoho. Kromě toho jako chudý bych měl mnohem větší šanci přece jen zmoudřet, což se bohatému jen zřídkakdy stává. Kdyby mi ale nabízeli mezi bohatou a chudou moudrostí, tu bych si věru vybral moudrost bohatou, mohl bych ledacos dobrého vykonat (i když nejvíc dobrého lze vykonat bez peněz), jenže bych asi dopadl jako všichni bohatí dobrodinci: přišel bych záhy na buben. Takže by mi stejně zůstala ta chudá moudrost, aniž bych se o něco zlepšil svět, protože svět nelze zlepšit žádnými penězi. Peníze jsou nanejvýš - pokud vůbec jsou v té věci potřebné - podmínkou nápravy světa, sama kvalita etiky lidí musí však přijít odjinud, nikoli z oblasti peněz. Takže, kdo ví...

BŮH VYSOKO, CAR DALEKO...

Zpravodaj 5/2003 *Bižovský*

Někteří naši občané na Volyni za polské vlády vzpomínali, že za cara to bylo na Volyni lepší. Jednou u nás zase začali strýcové vzpomínat na carské Rusko. Moje maminka jim řekla, že za carské vlády byla velká nespravedlivost, protože šlechta si mohla dovolit vše a to dokonce i vraždu. Začala vyprávět, jak zhyнул její bratranec Antonín Mojžíš. Jeho strýc Franz Hajný byl kapelníkem vojenské kapely a Toníkovi rodiče dali Toníka k němu, aby se zdokonalil ve hře na klavír a mnoho jiných nástrojů. Když se vrátil domů, ovládal všechny nástroje.

Kapela Hajných byla pozvána na zámek do Mlýnova. Hráli do přestávky a o přestávce nějaká slečinka brnkala na klavír. Toník požádal sluhu, jestli může zahrát na klavír. Sluha se za chvíli vrátil a odvedl ho ke klavíru. Toník zahrál nějakou skladbu a všichni ztichli a potom vypukl veliký aplaus. Toníka požádali, aby zahrál další skladbu a Toník jim vyhověl a zahrál všechno, co si přáli. Potom přišel sluha a

požádal ho, aby s ním šel k jeho pánovi. Toník šel a tam mu bylo nabídnuto, aby šel učit čtyři slečny hrát na klavír. Bylo to na zámek do Olyky. Byla mu nabídnuta velmi lákavá odměna. Toník po poradě s rodiči souhlasil a smlouvu podepsal, a za krátký čas si pro Toníka přijeli a odejel s nimi do Olyky. Jezdil domů málo, ale vždycky ujišťoval rodiče, že se má moc dobře.

Najednou se stalo něco hrozného. Toníka přivezli - mrtvého - už v rakvi. Byla to velká rána pro rodiče, ale i pro všechny příbuzné. Žádný nečekal, že se jim Toník za rok vrátí v rakvi. Ti, co přivezli rakev, jenom mlčeli, a když se jich na něco ptali, měli stejnou odpověď: „Nevíme. Byli pozváni do kuchyně, tam dostali něco najíst a něco vypít.“ Po nějaké skleničce se jim jazyk rozvázal. Začali vyprávět o čem se mluvilo na zámku. Že se do Toníka zamilovala jedna slečna a její rodiče byli proti tomu. Vyřešili to opravdu ruským šlechtickým způsobem, že Toníka otrávil.

Po pohřbu se Toníkova maminka nemohla smířit s tím, že ji připravili o syna. Po poradě s manželem začali shánět advokáta a jeli k němu až do Dubna. Advokát vyslechl, co mu maminka říkala, ale nakonec řekl, že ten případ nemůže vzít, protože je zaneprázdněn a protože je stejně předem prohraný. Dověděli se o jiném advokátovi v Rovně, jeli tam, a dopadli přesně jako v Dubně. Někdo jim poradil, že v Lucku je advokát, který pochází z polské šlechty a ten s oblibou bere případy proti ruské šlechtě. Když k němu přijeli, vlídně je přijal a při vyprávění si dělal poznámky. Ptal se ještě, zda to byla dcera knížete Radzivila, která se do Toníka zamilovala. Řekli mu, že na zámku učil čtyři slečny a z toho tři nebyly dcery Radzivila. Všichni mysleli, že podá žalobu, ale on nakonec vstal, obrátil se na Toníkovu maminku a řekl: „Matko, poslyšte moji radu. Zajedťte na faru do Mlýnova, dejte na mši svatou a pomodlete se za syna. Tím se vám uleví. To je nejlepší, co můžete udělat, protože ten soud byste určitě prohrála. Nakonec by ještě zažalovali vás, že jste je obvinila z vraždy a za to byste mohla dostat i několik let vězení. I když to nebyla dcera knížete Radzivila, bylo to na zámku v Olyce a rodina Radzivilů má známé i v Petrohradě.“

To ruské pořekadlo - Bůh vysoko a car daleko - bylo za carského Ruska pravdivé.

CO VYPRÁVĚL STRÝC...

Zpravodaj 6/2004

Miroslav Bačovský, Fulnek

Je známo, že Češi, kteří se v 19. století přistěhovali na Volyň, zpočátku bydleli všelijak, většinou společně v panských stodolách, v najatých ukrajinských chalupách, nebo ve zbudovaných zemljankách. Ti šťastnější měli kus pole, jiní se nastěhovali jen do lesa, příp. do Martinovky jako můj praděd.

Znám ale jiný případ, kdy Češi osídlili celou vesnici po Němcích. Vyprávěl mi o tom můj strýc Josef Samec. Vesnice Dembrovka (později český název obce), odkud pocházel i můj otec, byla dříve osídlena kočovnými Němci. Ti měli půdu pronajatou od poměščíka a po čase, když se jim přestalo dařit, stěhovali se dal na východ.

Po Němcích zůstala obdělávaná zemědělská půda a také nějaké stavby, i když se lze domnívat, že to asi bylo dost ubohé, ale bylo to určitě lepší než pro ty, co se stěhovali do lesa a bydleli v zemljankách. A protože tady ty první začátky nebyly tak kruté, tak také obec Dembrovka patřila mezi nejlepší vesnice na České Volyni.

Stěhování Němců dál na východ, to byl asi způsob stěhování tzv. Povolžských Němců, kterých před druhou světovou válkou bylo v okolí Volhy na tři milióny a obrovské vzdálenosti překonávali postupně, možná i několik staletí. Je třeba vzít v úvahu, že tehdy na východ nevedla železnice a ani trochu lepší cesty. Důkazem o jejich dávné přítomnosti byl i německý hřbitov. Stál u lesa na konci Dembrovky asi půl kilometru od domu mého strýce. Pamatuji si, že byl ohrazený kamennou zídkou, asi metr vysokou a bylo tam ještě možno zřetelně rozeznat jednotlivé hroby. Také tam rostlo několik velkých stromů, které nerostly nahodile, ale byly zasazené lidmi, s největší pravděpodobností tamními Němci na památku, než se rozloučili s tímto krajem. Také stáří stromů odpovídalo době, kdy došlo ke stěhování.

Po válce Češi vzhledem k situaci hospodářské i politické toužili vrátit se zpět do vlasti a o totéž se pokusili i Němci. Ale ti dopadli hůře. Podmínkou k přestěhování byla znalost mateřského jazyka a tento kulturní poklad povolžští Němci ztratili.

VZPOMÍNKA NA LIPINY NA VOLYNI

Zpravodaj 10/1999 *Jan Košťál, Otrokovice*

V červnu 1941 jsem šel se strejdou Janem Košťálem na ryby na řeku Styr. Druhý den, 22. 6., jsme se vraceli. Přijdeme k lipenské bývalé hospodě, kde můj otec Jaroslav Košťál hrával jako muzikant s českou kapelou na tanečních zábavách. Sověti z této hospody udělali soudní budovu. Slyšeli jsme hukot. Za chvíli přiletělo obrovské množství letadel. Kroužila nad Luckem a Lipinami, tak nízko, že bylo vidět letcům do obličeje. Za chvíli vzlétla do výšky a začala házet bomby. Jedna eskadra odletěla a přiletěla druhá. Soudce s ostatními Rusy se také dívali. Strejda Jan říkal, že to jsou německá letadla, mají hákové kříže, že je poznal při mobilizaci v r. 39. Soudce řekl: "To naši. Eto maňober" (to je cvičení). Druhý den soudce s ostatními Rusy nasedli na nákladní auta a ujžděli do Ruska. Mí rodiče mě řekli, abych vzal sestry, aby jsme všichni společně běželi naproti ke Košťálům, protože tady je hlavní ulice, a až Němci poženou Rusy, může to tu dopadnout špatně. Asi ve dvě hodiny odpoledne přijely německé tanky, za nimi osobní vozy a motocykly s loďkami. V každé loďce seděl voják s kulometem.

U Košťálů nás bylo přes dvacet lidí. Němci zjistili, že mluvíme česky. Přišel jeden Němec k tetě Košťálové a řekl česky: "Paní, tady máte pár zařezaných slepic, udělejte nám polévku, my jedeme na průzkum a potom se pro ně vrátíme. Byl to asi Sudeťák. Když se vrátili, řekli: "Kamarád byl zastřelený Rusem". To byl jediný Němec, co měl hrob v Lipinách.

Všichni jsme v noci spali u Košťálů. Další den ráno šla moje babička Kateřina Košťálová asi 100 m domů poklidit dobytek. Strčila klíč do dveří a z obilí se ozvali ruští vojáci: "Bábuško, uděraj si čas, budět boj!" Babička nás všechny vzbudila. Košťáloví měli velký dům, krytý plechem, pod ním měli velký sklep. Všichni jsme si do něj vlezli. To už byla slyšet velká palba děl a kulometů. Byla to hrůza. Děti brečely, ženy se modlily. Do sklepních oken muži nacpali peřiny. Potom zjistili, že nad námi hoří dům. Tak jsme v té palbě naskákali přes okna do druhého sklepa venku. Naštěstí nebyl nikdo střelou ani škrábnut.

Jak střelba utichla, hořely v ulici velké požáry. Shořelo všechno, i dobytek ve stájích. Já, moje babička i sestry jsme šli domů. Na poli leželo mnoho postřílených sovětských vojáků,. Na naší ulici nebyl ani jeden dům shořený. Za chvíli Němci přivedli asi 50 zajatců, sedli si před náš dům. Vtom zvedli zbraně. Z obilí šel jeden ruský voják. Měl rozstřílené břicho a držel si pod ním ruce. Lehl si u Šťastných na dvůr a chtěl vodu. Němci se ptali, co chce. Paní Šťastná ukázala, že pít vodu. Jak mu ji dali, tekla z něj tou ranou ven. Německý důstojník ho zastřelil. Za pár dní Němci nahnali do Lipin několik Židů z Lucka. Ti museli vykopat hroby a naházet do nich postřílené vojáky i se zbraněmi.

Asi za dva roky, když se utvořily banderovské skupiny, zase ty hroby vykopávali - hledali zbraně. Lebky vojáků a kosti se válely po poli. Byla to hrozná podívaná. Bylo mi tehdy 12 roků, nerad na to vzpomínám. My, volyňští Češi, jsme zažili dost utrpení. Sověti v Lucku před ústupem vyvedli vězně na nádvoří a všechny je postříleli. A to v sovětské hymně znělo: "Já drugoj takoj strany něznāju, kde tak volno dyšet čelověk.

OSUDY VOLYŇSKÝCH ČECHŮ VE VÝCHODNÍ ČÁSTI VOLYNĚ - Bazarský okres

Zpravodaj 9/2004

Podle vzpomínek a vyprávění sepsala Marie Suchánková roz. Zálešáková.

Roku 1861 byla v Ruském impériu zrušena robota. Na území bývalé Volyňské gubernie většina pozemků patřila polské šlechtě. Když bylo zrušeno nevolnictví, šlechtě zbyly poměrně velké pozemky, na kterých neměl kdo pracovat. Místní ukrajinští obyvatelé o tyto pozemky nejevili velký zájem, jednak proto, že neměli peníze, aby si je vykoupili od bývalých majitelů, a jednak proto, že nebyli zvyklí pole obdělávat.

Carská vláda po dohodě s Rakousko-Uherskou vládou podepsala úmluvu, že by zemědělské obyvatelstvo z Čech (Rakouska-Uherska) se mohlo přesídlit na Ukrajinu, zejména na území Volyňské gubernie.

A tak se začali o toto přestěhování zajímat většinou bezzemci a často i dobrodruhové z řad českých chudých rodin.

A proč se Češi stěhovali do Ruska?

Z vyprávění našich předků - dědů a babiček, otců a matek, tvořili tito přistěhovalci tři skupiny:

Nemajetné početné rodiny, bezzemci, kteří měli v Rakousku nouzi o kousek chleba.

Vzpurné povahy, které se často dostávaly do rozporů s rakouskými úřady.

A ti, kteří žili v blahobytu, chtěli však získat více.

Naše předky nejvíce ke stěhování přiměla dohoda mezi ruským carem Alexandrem II. a vládcem Rakousko-Uherska. Ruský car vyhlásil zákon pro přistěhovalce: - Nebrat k vojsku po dobu 25 let. - Půjčka peněz ze státní banky bez úroku na 10 let. - Státní cena za desatinu levného pozemku 7 rublů, pole a louka 12 rublů. - Svoboda víry.

V důsledku toho se v letech 1872-1875 do východní části Volyňské gubernie přistěhovali Češi z Českomoravské vysočiny a to z těchto vesnic: Praudlina, Radlice, městečko Mrárotín, Zvolenovice, Dačice, Hrádek, Dobrá Voda, Světlá.

Byli to: Josef Tomšů, zemědělec s rodinou, František Plucar, tkadlec s rodinou, Josef Lojka, tkadlec s rodinou, František Šeda, tkadlec s rodinou, Josef Kudrna, krejčí s rodinou, Tomáš Bártů, tkadlec s rodinou, Jan Kučera, zedník s rodinou a Matěj Kovář, kovář s rodinou.

Všichni tito průkopníci koupili šlechtický dvůr v Bazarském okrese ve velmi odlehlé části Volyňské gubernie ve vesnici HOLUBIVIČI od polského pána Šklareviče. Při dvoře bylo 300 desatin polí, lesů a luk. Za desatinu zaplatili pánům po 7 rublech. Všech osm přistěhovalců s rodinami se usídlilo na panském dvoře. Rozdělili si obytné místnosti, ale půdu obdělávali společně a o úrodu se dělili. V Holubivičích takto hospodařili do roku 1875.

Při panském dvoře byl také smolný závod. Suchou destilací smolného dřeva dobývali smolu a dehet. Když se v roce 1872 naplnily sudy smolou, poslali ji do Bazaru Židovi Majerovi, který splácel dluh jiným zbožím: železem, zemědělským nářadím, solí, petrolejem a

jinými nezbytnými potřebami pro domácnost. Takto obchodovali s Majerem do roku 1875.

V roce 1875 ohlásila státní banka našim předkům, že Holubivičské panství je zadluženo polskému šlechtici Kulčickému. Z toho vyplynulo, že každý musí znovu zaplatit šlechtici Kulčickému po 7 rublech za desatinu. V případě, že dluh nebude vyrovnán do tří měsíců, musí všichni opustit Holubivičské panství.

Vrátit se do Čech nebylo za co, protože při stěhování z Čech do Ruska na hranicích při výměně peněz Židé naše předky ošidili. Zbyla jim jen nepatrná část toho, co měli nahospodařeno. Šlechtic Kulčický, když viděl ty nešťastné početné české rodiny, nabídl jim neprodané pozemky. Ty se nacházely šest kilometrů od Holubiviču, u Starého Kuželu, kde bylo smíšené obyvatelstvo Ukrajinců a Poláků. Poučení z předchozího si naši předkové vyžádali od šlechtice Kulčického doklad, ověřený státní bankou, o nezadluženosti nabízených pozemků. Tyto pozemky (pole, lesy a louky) byly prodávány desatina za 3 ruble. Peníze byly spláceny podle možností.

Těsně ke Starému Kuželu patřily husté dubové, osikové a lipové lesy, do kterých zřídka kdy vstoupila lidská noha. Kmeny stromů byly tak silné, že je sotva tři chlapi obejmuli. Jen tu a tam byly cestičky od lesní zvěře.

Vyvrácené stromy od bouře tady ležely celá desetiletí. Západním směrem od hustého lesa se táhla věčná bažina, zarostlá obrovskými olšemi. Na jihu byla písčité půda, asi 30 desatin, kde se mohlo orat a sít.

Na podzim roku 1875 se naši předkové přestěhovali z Holubivič na nové místo a nazvali tuto vesnici Nový Kužel. Nastala zima, a díky její mírnosti se dalo docela dobře přezimovat v zemi jankách. Naši předkové v zimě nezaháleli, chodili do lesa a připravovali dřevo na výstavbu svých nových domků. Brzy zjara roku 1876 se začalo usilovně stavět. Z každého se rázem stal řemeslník, ať už to byl tesař, stolař, zedník, jeden se snažil pomáhat druhému. Prkna na podlahy řezali místní obyvatelé z Pětiduba (říkali jim Starověry). A na podzim se mohlo všech osm rodin přestěhovat do svých příbytků. Teprve pak se stavěly chlévy pro dobytek z materiálu, který byl zakoupen od místních Ukrajinců. Česká kolonie Nový Kužel se rozrostla o další české osadníky: Dejmka, Přibila a Sokola s rodinami. I oni sem přišli

z Českomoravské Vysočiny. Z Klatovo - Hradecka se do Nového Kužele nastěhovali Petr Borůvka, Cyril Hajný, Jan Hajný, Karel Hajný, Josef Pospíšil a Josef Ozom.

Začátky našich předků v těchto končinách nebyly korunovány úspěchy. Místní obyvatelstvo se dlouhá léta dívalo na Čechy jako na vetřelce, kteří kupovali pozemky od šlechty. Původně počítali s tím, že by tyto pozemky mohli dostat od cara jako domácí obyvatelé zdarma. Nejvíce naši trpěli neznalostí řeči. Problémy měli také s vlky a liškami. Jejich drzost neznala mezí, co mohli, to roztrhali. V lesích řádili komáři. Přes všechna opatření naši lidé trpěli malárií.

Těžký a nerovný boj začal roku 1888. Ruské carské vládě se zachtělo, aby volyňští Češi přestoupili na pravoslavnou víru, chtěli-li být rovnoprávními občany Ruského impéria. K tomuto křesťanskému kroku bylo použito „lidumilných prostředků“. Podle plánu každý Čech, který nechtěl přestoupit na pravoslavnou víru, byl považován za nežádoucí element pro Rusko. Proto většina obyvatel Nového Kužele přestoupila na pravoslavnou víru. V čele volyňských pravoslavných věřících stál zkrachovaný katolický kněz Němeček, který ze Žitomíru řídil své ovečky. Němeček se sám účastnil pobožných obřadů, např. křtů volyňských Cechů. Křest probíhal tak, že ve smluvený den zavítali duchovní otcové do českých vesnic. Pokud byl nablízku potok či rybník, prováděl baťuška křest u studně. Na konci obřadu zazněla ruská hymna „Bože cara chrani“.

Velkou bolestí našich předků bylo školství. Otcové a matky byli hrdí na svůj původ, chtěli, aby jejich děti uměly číst a psát česky, čemuž je také po večerech učili. Děti učil jeden z místních obyvatel, výuku pěti až deseti dětí v jedné místnosti. Vyučovalo se tajně, protože carské Rusko nepovolovalo vyučování v jiném jazyce než v ruštině.

České děti buď zůstávaly doma a učily se již zmíněným způsobem, nebo chodily do ukrajinské vesnice Rubežovka, vzdálené tři kilometry od Nového Kuželu. Učitelem byl krátký čas Václav Tomšů, pak Ukrajinec Kudrický. V čase revolučních bouří byla škola v Novém Kuželu dočasně zavřena. Pak se vyučovalo v místnosti Karla Šedy. Kantorem zde byl Jan Horák a Jaroslav Živnůstko. Vyučovalo se rusky, ukrajinsky a postupem času i česky. I tak spousta našich předků z řad babiček zůstala negramotná. V roce 1923 vznikl neodkladný

problém ohledně vybudování čtyřtřídní školy v Novém Kuželu. 5. září 1923 bylo na veřejné schůzi občany odsouhlaseno vybudování české školy.

Začalo se usilovně pracovat. Státní peněžitá podpora přišla k duhu. Celou zimu občané na saních vozili dřevo ze státního lesa vzdáleného 25 kilometrů. Stavební práce se zastavily 25. července 1925 a 5. srpna téhož roku byla slavnostně otevřena česká škola v Novém Kuželu. Prostory byly vhodné pro dvě třídy a možnost bydlení zde měli dva učitelé. Velkým kladem pro novou školu bylo i to, že pan Marek a Horák (majitelé místního mlýna) dopravili dynamo, aby škola mohla být osvětlena. Na slavnost přijeli i hudebníci z české kolonie Zubovcín. Byla to velká hrdost našich otců a matek, že jejich děti mohly navštěvovat českou školu v místě svého bydliště. Prvními učiteli byli Jaroslav Kříž a Jan Horák. V roce 1938 však byla výuka českého jazyka zakázána a učilo se už jen ukrajinsky.

Česká škola v Novém Kuželu žila velmi silným kulturním životem. Hrál se zde divadlo, představení pro děti, pořádaly se plesy. Od roku 1875 do roku 1930 se obyvatelstvo v Novém Kuželu z původních osmi rodin rozrostlo na třicet šest. Nový Kužel svými pěknými domky, květinovými zahrádkami před domy, ovocnými sady a plantážemi drátěných chmelnic, představoval malé Čechy.

V Bazarském okrese, kromě Nového Kuželu, žili Češi i v ukrajinských vesnicích, např. Mežiliska, Karpilovka, Marjatin, Huto-Marjatin, Rudňa Bazarská. V poslední uvedené vesnici si koupil dvůr pan Šperlin s pozemkem 300 desatin a v Huto-Marjatine si dále koupil 1500 desatin polí, luk a lesů. Tyto následně prodal Čechům, kteří v Huto-Marjatine bydleli. Pan Marek koupil 100 desatin lesů, polí a luk a také mlýn na jeden kámen.

Zásluhou pana Šperlina byl v Rudni Bazarské postaven pivovar a lihovar. Majetek přecházel na jeho dva syny. Ti byli „študovaní“ chlupci, jeden se měl stát advokátem, druhý pravoslavným knězem. Posledním majitelem byl Vladimír Šperlín, který svůj majetek prodal panu Kryžanovskemu a sám si koupil majetek v Krešťanicích. Šperlingové pocházeli z Čech, z Hané.

Dále Zpravodaj1/2005

V revolučním roce 1917 bandité vnikli do lihovaru, strhli zámky a ze sklepů vynášeli vědry líh. Ukrajinci ze sousedních vesnic chtěli vědět jaké jsou zásoby lihu. Pouhá sirka způsobila výbuch, při kterém uhořelo 700 lidí. Ohořelé jen těžko poznávali jejich příbuzní. Chod pivovaru a lihovaru už nebyl obnoven. Později byla na tomto místě vybudována mlékárna, která zpracovávala mléko z celého Bazarského okresu. Bazarský okres byl zrušen a rozdělen zčásti do Malínského a zčásti do Naroďičského okresu.

Výbuchem Černobylské jaderné elektrárny (26. dubna 1986), vzdálené 130 kilometrů od Kyjeva, velmi utrpěl bývalý Bazarský okres.

Další vesnice byla Mežiliska. V roce 1875 koupili čeští osadníci dvůr a pozemky od šlechtice Šklarevského. Jeho pozemky hraničily s pozemky šlechtice Kulčického. Vesnička Mežiliska byla vzdálená 5 kilometrů od Nového Kužela. Osadníci pocházeli z Moravy z Prušánek a moravské Nové Vsi. Hlavním zakladatelem české kolonie v Mežiliskách byl Martin Beneš. Koupil od šlechtice Šklarevského 300 desatin půdy, luk a lesů. Dalším osídlencem byli Michal a Martin Hromkovi, Izidor Kůrkový, Čmelík, Barcal, Vasický, Ježek, Teplík a Živnůstkovi. V Mežilisce byla postavena hospoda „U Ježků“, s pěkným, velkým tanečním sálem. Hrála zde česká hudba, pořádaly se plesy i divadelní představení. V hospodě se točilo české pivo (z pivovaru pana Šperlína). Starší občané se zde scházeli, vzpomínali na Čechy a Moravu, hrávali přitom taroky, jako jejich předkové doma.

V Mežilisce fungovala také malá mlékárna, kterou vedl pan Hronek. Od hospodářů se zde zpracovávalo mléko. Máslo se pak prodávalo Židům. Za Mežiliskou směrem k Bazaru byla další česká kolonie Karpilovka. Jejími obyvateli byli Pulant, Živnůstka, Ježek Antonín, Ozomovi, Městecký, Polívka, Křivánek ze Zvolenic a Hrádku. Pan Křivánek pocházel od Telče z Koupic. Měl na Karpíalovce 100 desatin polí a luk, bez lesa. Rozdělil tyto mezi syny a dcery, každému po 20 desatinách. Mežiliska byla velká ukrajinská vesnice, kde na přelomu století byl uprostřed návsi postaven pěkný pravoslavný chrám. Avšak roku 1909 chrám vyhořel po úderu blesku. Jiný už více postaven nebyl. České vesnice postihly i přírodní pohromy. Jedna taková se stala nad Karpilovkou:

Byl červenec roku 1908. Od západu se valila černá mračna s neobyčejnou vichřicí, blesky a krupobitím. V Karpilovce byla usmrcena žena Petra Ozoma, která pracovala na poli. Neštěstí si vyžádalo další oběti: starého pana Kalinu a několik místních Ukrajinců. Domorodci, staršího věku, si takovouto průtrž mračen a vichřici, která vyvracela stromy a ničila chatrnější obydlí, snad ani nepamatovali. Kroupy padaly ve velikosti slepičích vajec, a vymlátily skla z okenních rámců. Dobytek, který se pásł na pastvinách, uhynul. Práce zemědělců byla zničena, pole zůstala holá, obilí pomláceno.

Asi 3 kilometry od Karpilovky ležela napůl česká vesnice Marjatin. Osadníci pocházející z moravských vesnic Prušánky a Moravská Ves koupili v letech 1872-1875 panský dvůr od šlechtice Marjana. Prvními přistěhovalci do Marjatina byla rodina Zálešákova, Zvědělíkova a Maděričova. Bydleli na panském dvoře, než si postavili vlastní domky. Památkou na tento dvůr byla studna, která se zachovala až do našeho odjezdu zpět do Čech. Říkalo se jí „Panská studna“.

Na panském dvoře si postavila domek rodina Zálešákova. Stařeček Zálešák měl tři syny - Antonína, Josefa, Jana a tři dcery. Jedna z nich, Kateřina, už byla velká slečna a vrátila se zpět na Moravu do Prušánek. Poté se provdala do Moravské Nové vsi za sedláka Sečkáře. Pravděpodobně na Moravě zanechala svou lásku, proto ten návrat. Všichni tři Zálešákovi synové se oženili v Rusku a za manželky si vzali Češky. Každý syn dostal 20 desatin, na kterých začali zdárně hospodařit. Antonín Zálešák byl zdatný, vysoký hospodář, který v letech hospodářského vzestupu objednával z Čech od různých firem pěkné mlátičky, které usnadňovaly práci. Dosud se zde mlátilo cepy. Antonín v roce 1922 odjel na sedm let za svou sestrou na Moravu. Zde dostal československé občanství. Vrátil se až v roce 1929. Při vzpomínkách na Moravu plakával. Byl velmi nábožensky založený, Josef Zálešák ke svým 20 desatinám vyženil dalších 40 desatin. Ovšem toto velké hospodářství nebylo rentabilní. Pozemky byly rozmístěny daleko od sebe a bylo nesnadné je obdělávat. Proto část ploch propachtoval. Josef Zálešák otevřel v Marjatině hospodu „U Šenkýřů“, kde kromě čepování piva pořádal zábavy. Naši předkové zde hrávali taroky (karty). Josef jezdil do Kyjeva prodávat máslo a zpět přivážel různé zboží pro hospodyně.

Nejmladším byl Jan Zálešák. Z odjezdu do Ruska si téměř nic nepamatuje - byly mu jen tři roky. Snad jen to, jak mu uvázali šátek. Byl také dobrým hospodářem. Zúčastnil se rusko-japonské války v roce 1905 (21.2.-10.3.) Dvakrát se oženil, a v roce 1947 se vrátil zpět do Československa. Všichni Zálešákovci chlapci měli velkou zálibu v pití.

Jako opilí v objetí chodili po Marjatinském blátě a zpívali „Zálešáci, to jsou chlapci!“. Rádi popíjeli víno a vodku, tak jako na Moravě.

Zvědělík měl rovněž tři syny: Josefa, Karla, Františka (Francka) a jednu dceru Toničku. Stařeček Zvědělík měl pěkné hospodářství a zálibu v koních. Syn Josef byl kaprálem u dragounů, kde sloužil 4-5 let. Po návratu se oženil, dobře hospodařil a měl pět dětí. První žena mu zemřela. Jako druhou ženu si vzal Ukrajinku, jejich služku. Jmenovala se Hapka. Druhý syn Karel byl slepý najedno oko a měl spoustu jizev od neštovic. Také se oženil a měl dvě dcery, Josefu a Mařenu. František byl vojákem u pěšího pluku v m. Homelu. Po vojně se oženil s Marií Renešovou z Mežilisky a měli spolu syna Stanislava. Zpravodaj 2/2005

Dalším zakladatelem Marjatina byl Pavel Maděrič. Stařeček byl silný, zdravý, s velkou šedivou bradou. Měl čtyři syny - Františka (Francka), Pavla, Antoše, Jana a dvě dcery - Františku (Francku) a Marii. Pavel padl při povstání v Číně. Jan byl známý tím, že ošetřoval zlomeniny. Z celého bazarského okresu k němu přijížděli lidé, aby jim pomohl. Používal malé lišty, pruhy plátna a sádlo. Rentgen neměl. V Marjatině byla také malá mlékárna, kterou vedl František (Frantík) Teplík. Vyrobené máslo v této mlékárně se vozilo na prodej do Kyjeva.

Dalšími obyvateli Marjatina byli Vasický, Filipovič, Pytlík, Teplík Jan, Teplík Karel a Bíma.

V půli cesty mezi Marjatinem a Bazarem protékal malý potok. Při tání sněhu se však jeho břehy rozlévaly do stran a nebylo možné tudy projít. Potoku se říkávalo Čertovec. Vedl přes něj malý dřevěný můstek, který byl při povodních zatopený a nebylo ho ani vidět. Můstek byl z podřadného dřeva a každý druhý či třetí rok se probořil. Byl to věčný problém, jak na jaře přes Čertovec přejet. V současné

době nevím, zda tam nějaký můstek vůbec je. V roce 1976, když jsem naposledy navštívila své rodiště, tam nebyl.

Česká škola v Marjatině nebyla. V tamní čtyřtřídní škole se vyučovalo ukrajinsky.

Naši předkové byli většinou negramotní. Česky číst a psát se naučili sami.

Při reemigraci odjela většina českých obyvatel do Československa. Zůstala jen rodina Jana Maděriče, který měl syna Stanislava ve státních službách v Kyjevě. Měli obavy, že jejich rodina by odjela do Čech. Za krátkou dobu rodiče i syn Stanislav zemřeli a zůstala tam jediná dcera Marie (Máňa). V důsledku černobylské katastrofy byla i ona donucena opustit domov a odstěhovat se.

Huto-Marjatin byl vzdálen od Marjatina asi tři kilometry. Byla to také malá česká kolonie. Pan Marek se svými syny koupili 100 desatin pozemků od pana Šperlina. Byl tam mlýn najeden kámen na šrotování obilí. Jan Marek z něho vybudoval opravdový válcový mlýn. Všechny stroje byly dovezeny z Čech. Vedle byla zámečnická dílna, kde se zámečnickému řemeslu učili chlapci z českých vesnic. Pan Marek zde postavil nádherný dům, vedle byl překrásný park.

Syn Jana Marka Vladimír prodal svůj díl mlýna Vladimíru Horákovi. Tak vznikla společnost Marek a Horák. Nejmladší bratr Vladimíra Horáka, Jaroslav Horák dokončil studium medicíny asi v roce 1910. Vrátil se do Huto-Marjatina. Pořídil si pěkný dům s dobře na tu dobu zařízenou ambulancí. Byl váženým, dobrým očním lékařem pro naše i ukrajinské obyvatelstvo. Měl za manželku Rusku Raisu Ivanovnu. Říkalo se, že je to dcera gubernátora. Seznámil se s ní v místech, kde studoval. Doktor uměl velmi dobře česky, jeho žena neuměla.

Po revoluci mlýn převzal Národní výbor a ustanovil řídicí spolek v čele s Josefem Vaňkem. Byli tam zaměstnáni: Homoláč, Barcal, Zvědělík Antonín. Hlavním účetním byl v té době Hulanický Hrihorij Štěpanovič. V roce 1928 opustila Huto-Marjatin rodina Markova a Horáková (kromě doktora). Více se sem nevrátili. Mlýn byl v roce 1943 partyzány vyhozen do povětří a zapálen. Už nikdy nebyl jeho provoz obnoven. Vše bylo zdevastováno, včetně vesnice, k nepoznání. Byl to pěkný kraj, říkalo se mu „Parovník“, protože mlýn byl na parní pohon. Ostatní pozemky v Huto-Marjatině koupili Váňovi, Malinovi,

Skalický, Hanousek, Martin Beneš a Přibilovi. Zajímavou postavou mezi našimi krajany byl pan Josef Vaněk. Neměl žádné vzdělání, avšak z vojny se vrátil jako kaprál. Oženil se a začal samostatně hospodařit. Přikoupil si pozemky a žil poměrně slušně. Měl pěkné koně a v Huto-Marjatině byl vzorný hospodář. V roce 1923, za nové ekonomické politiky, byl předsedou zemské komise v Bazaru. Současně byl předsedou Místního národního výboru (selsovětu) v Novém Kuželu. Spoluobčané jej považovali za iniciativního člověka, někteří se však jeho názorům posmívali. Hlavní jeho úvahou byla idea spojení všech Čechů z pěti vesnic bazarského okresu pod jeden národní výbor. Chtěl přesídlit všechny české rodiny do Nového Kuželu a naopak ukrajinské do bývalých českých usedlostí. Chtěl pro české rodiny vybudovat nové domy s hospodářskými staveními. To vše mělo být vybudováno na státní útraty. Jeho úvahy směřovaly k vytvoření vzorného českého kolchozu. Vyvíjel velkou účast při budování nové školy na Novém Kuželu. Jeho přičiněním byla postavena cesta z Huto-Marjatina do Slavkovice, přes Nový Kužel. Tím se zkrátila původní vzdálenost z pěti na dva kilometry. Všechny jeho plány byly schváleny, avšak v oblasti byly zamítnuty. Na základě toho byl obviněn z nadřizování kulakům a z českého nacionalismu. Byl nucen asi v roce 1934 opustit Huto-Marjatin a zachránit se odjezdem do Čech.

Další vesnice, kde žili Češi, byla Slavkovice vzdálené asi 3 kilometry od Nového Kužela. Naši zde byli promícháni s ukrajinským obyvatelstvem. Bydleli tam: Stanislav Kůrka, Martin Bulant, Antonín Tomšů, Jaroslav Gabriel, bratři Jan a Antonín Plucarovi, Emil Křížek, Theodor Křížek, Jan Puler, Václav Puler, Josef Poláček, Jan Kučera a Tomáš Kudrna. Několik rodin také bydlelo v Rubežovce a to: Jan Ježek, Mráz, Ivičič, František (Francek) Ševčík. Vzdálenost českých osad byla kolem 3-4 kilometrů. Všichni společně žili kulturně-společenským životem. Hromadně se slavily veškeré svátky a i rodinné události. Při muzice se společně slavilo posvícení, svatby a krtiny. Pohřbů se také účastnili společně. Pekly se české koláče, smažily se koblihy. O zabijačkách se dělaly jitrnice, jelita, tlačanky, udilo se maso, což místní neznali. Jídelníček byl převážně český, nechyběl však oblíbený ukrajinský boršč, pohanková a jahelná kaše.

Obytné i hospodářské stavby se lišily od staveb ukrajinských. Na první pohled bylo zřejmé, kdo tu, či onu stavbu obývá. Život českých osadníků vzkvétal až do doby, kdy začala první světová válka v roce 1914. Muži museli povinně narukovat. Nejdříve všichni nastoupili do ruských jednotek. Později, když vzniklo Československé vojsko na Rusi, dali mnozí přednost službě v Československých jednotkách, počínaje prvními starodružinníky. Často se stávalo, že volyňští muži bojovali za republiku a Češi se Slováky, jakožto zajatci, zaujali teplá místa v českých rodinách. Dařilo se jim tam dobře, proto nespěchali se vstupem do československých jednotek. A to až do doby, kdy se zhroutila ruská fronta. Němci začali obsazovat Ukrajinu, zajatcům hrozilo, že budou souzeni jako zběhové. Proto se hromadně hrnuli do československých jednotek. Československá skupina sdružovala v Kijevě naše volyňské Čechy, české zajatce a uprchlíky, co odešli od Němců. V Československé družině sloužili také Češi z bazarského okresu. Dva naši chlapci se však nevrátili z vojny domů. Položili životy na frontě: Byli to Petr Teplík a Josef Vasický z Mežilisek. Kamarádi je pohřbili do jednoho hrobu a postavili našim hrdinům březový kříž.

Zpravodaj 3/2005

Rok 1917

Proběhly velké bouře, zvítězila dělnická třída. Po VŘSR 7. 11. 1917 (25.10. dle ruského kalendáře) se rozmohly, pod rouškou bolševiků, různé bandy. Nejvíce utrpěly české vesnice. Vyrabovalo se, co se dalo, kdo kladl odpor, ten byl zabit. Např. v Bazaru banda přepadla a zabila poštmistra Ševčíka s manželkou. Bandité dále vyvraždili rodinu Bělákovu ve vesnici Vrchaleska. Pět členů rodiny svázali, hodili do slámy, polili petrolejem a zapálili. Vypalovali také české domky, stodoly a chlévy.

Po uklidnění bouří V.I.Lenin vyhlásil (v r.1921) novou ekonomickou politiku - NEP (nová ekonomická politika). Na základě toho se lidem na vesnicích začalo dařit lépe. Revoluce dala bezzemkům určité množství půdy. Pracující lid se s nadšením pustil do tvořivé práce. Čeští rolníci začali pěstovat rostliny, které jim přinášely vyšší zisky. Byl to zejména chmel a jetelové semínko. Toto

pak prodávali Židům - překupníkům, kteří poměrně dobře platili, a to pravým zlatem.

V letech 1930-1931 potřebovaly sovětské orgány nakoupit v zahraničí různé stroje, které se tehdy musely platit zlatem. Začali zavírat bývalé hospodáře, kteří prodávali zboží za zlato s tím, aby je odevzdali státu. Lidé prozrazovali kdo a kdy komu co prodal a za kolik. Mocenské orgány prohlašovaly, že kdo neodevzdá získané zlato prodejem, shnije v žalářích. Několik poctivých Čechů bylo natolik zoufalých, že si vzali i život. Proto se např. v Marjatině pověsil Josef Zvědělík.

V roce 1923 byla nová ekonomická politika zrušena. Začala socializace - „dobrovolný“ vstup do kolchozů. Také v Bazarském okrese se organizoval internacionální kolchoz Červonyj prapor. Byli v něm Češi z Marjatina, Nového Kužela a Huto-Marjatina. Předsedou byl Rus Jaromin. Nikdo neví, odkud s celou rodinou přišel. Kolchoz moc neprosperoval, výdělky byly velmi nízké. Např. za jeden pracovní den dostal kolchozník 300 zrn obilí a 20 kopejek. Poctiví a dobří hospodáři byli vystěhováni nebo posláni na Sibiř. Všechn majetek, který naši předkové nahospodařili, přišel vniveč. Byla to velká škoda. Češi, kteří žili v Marjatině, se v roce 1835 připojili k ukrajinskému kolchozu v Marjatině. Internacionální kolchoz se rozpadl.

Je potřeba připomenout hladový rok 1933, tzv. hladomor, který postihl celou Ukrajinu. Toto neštěstí se nevyhnulo ani Bazarskému okresu, včetně českých osad. Na podzim roku 1932 byly organizovány dělnické brigády, tzv. „Krasnaja metla“. Tyto brigády šly na venkov získávat od zemědělců potraviny. Chodily od chalupy k chalupě a „vymetly“ co se dalo. Hospodyně, která si uschovala hrnec máku do pece, přišla o něj, protože byl vyrabován a vzat. Na jaře roku 1933 začali lidé hromadně umírat. Značnou část obyvatelstva postihla úplavice, v důsledku vysílení organismu. Hladem zemřelo jen pár Čechů, avšak domorodci umírali hromadně. Proslýchalo se, že se vyskytly i případy kanibalizmu.

Poměry se částečně konsolidovaly příchodem roku 1937. Stalin, společně se svými poradci, dospěl k závěru, že nejvýhodnější pracovní síla je v lidech v gulagu. Miliony lidí byly často bez soudu uvězněny a lidé museli pracovat v těžkých podmínkách pouze za hladovou stravu.

Tomu neuniklo ani obyvatelstvo Bazarského okresu. Téměř nikdo se nevrátil domů a ani rodiny a příbuzní se nedověděli, jaký osud je postihl. 23. srpna 1939 byl podepsán pakt o neútočení mezi SSSR a Německem na 10 let. 1.zářím 1939 začala druhá světová válka vstupem německého Wehrmachtu do Polska. 3. listopadu 1939 byla podepsána dohoda mezi SSSR a Německem o přesídlení Němců z Volyně (západní Ukrajina) do župy Varta.

22. června 1941 začal německý útok (dle plánu Barbarosa) na Sovětský svaz, bez vyhlášení války. Pro obyčejné lidi to bylo nepřijemné překvapení. J.V.Stalin přes několikrát varování odmítal uvěřit, že zemi hrozí německý útok, a to v souvislosti s podepsanou mírovou smlouvou ze srpna 1939. Přesto se tak stalo a 22.6.1941. Němci vtrhli na území Ruska. Stalin nebyl několik dní schopen učinit jasná rozhodnutí a vydat příslušné rozkazy, zatímco sovětská vojska byla drcena německými tankovými sbory a letectvem.

Teprve 30.června 1941 byl vytvořen Státní výbor obrany země v čele s J.V.Stalinem. Velká část Čechů Bazarského okresu narukovala hned v prvních dnech do Rudé armády. Mnoho z nich se už nevrátilo domů. 18. července 1941 byla mezi ČSR a SSSR podepsána dohoda o vzájemné spolupráci a podpoře v budování československé jednotky na území SSSR.

10. července 1946 byla uzavřena smlouva mezi ČSR a SSSR o přesídlení volyňských Čechů do vlasti z bývalé Volyňské gubernie. První skupina volyňských Čechů se natrvalo vrátila do SSSR 4. února 1947.

12. březen 1947 byl významným dnem pro všechny Čechy Bazarského okresu, když pro ně byl v železniční stanici Malin přistaven vlak k odjezdu do Čech. Malin byl vzdálen od Bazaru 30 kilometrů. Z kolchozu byly připraveny povozy, kterými se Češi dopravili do zmíněné železniční stanice.

Po osmdesáti letech putování se tak Češi vraceli z Volyně zpět do vlasti - domů. V záplatovaných kalhotách, zrovna tak, jak přicházeli sem. Na Volyni po nich zbyly jen opuštěné a zdevastované hřbitovy, kde spí svůj věčný sen naši předkové.

Nikdy nezapomeneme!

PIVOVARNICTVÍ NA VOLYNI

Zpravodaj 5/2003 (Lucké pivo od Václava Zemana)

(Převzato z volyňského informačního a reklamního časopisu pro podnikatele PRO BIZNES.)

Předpokládáme, že si tento článek přečtou rádi mnozí volyňští krajané.

Ruský panovník Alexandr II. podepsal 10. července 1870 usnesení Vládního výboru pro usídlení Čechů ve Volyňské gubernii. Bylo to pouhé potvrzení skutečnosti. Češi se totiž začali stěhovat na Volyň již předtím, po reformě v roce 1861. Lákala je sem levná půda, její úrodnost, malý počet průmyslových podniků, nedostatečně rozvinutý trh, nízká úroveň zemědělství a v neposlední řadě i nízké daně. Volyň byla pro ně také mnohem blíže než Amerika, kam tehdy mnoho Čechů odjíždělo, a byla dostupnější jak po stránce geografické, tak pokud šlo o jazyk, víru i kulturu.

V roce 1869 přesídlila z Čech (Městec Králové) na Volyň, do Kvasilova, početná rodina Zemanů. Hlava rodiny Josef Zeman byl pivovarník. Zakoupil 30 desjatin půdy a na většině této plochy začal pro vlastní potřebu pěstovat chmel. Staršímu synu Václavovi bylo tehdy patnáct let (narodil se 11.11.1854) a měl se stát pivovarníkem po otci. Pouze otcův příklad mu však nestačil, potřeboval hlubší znalosti. Proto spolu s bratrancem Josefem odjíždí do Kyjeva.

Tam bratrance studují a pracují v jednom z pivovarů Kyjevského sdružení pivovarů. Po dvou letech se oba vracejí na Volyň a připraveni teoreticky i prakticky budují v Kvasilově pivovar. V jednom malém pivovaru byli však dva odborníci zbyteční. Vydávají se tedy do blízkého i vzdáleného okolí hledat místo pro druhý pivovar. Navštívili Kovel, Chelm, Brest a Luck. V Lucku byly tehdy dva malé pivovary. Jeden z nich, v Teremně, Václav Zeman koupil a zbavil se tak možné konkurence. Druhý pivovar, v Krásném, jehož majitelem byl Šnajder, byl pod vší kritikou. Byl postaven v roce 1880 a vůbec nevypadal jako pivovar. Při výrobě piva se v něm nedodržovaly

hygienické normy, měl pouze jednoho zaměstnance a jeho roční obrat byl pouhých 1380 rublů.

Václav Zeman se rozhodl usadit v Lucku. Koupil od rodiny Gurských parcelu pro stavbu pivovaru, v roce 1888 postavil malý dřevěný pivovar, který měl 5-6 zaměstnanců. Podnikatel žil s rodinou ve vlastním domě hned vedle pivovaru. Byla v něm i pivnice, ve které se čerpalo vždy čerstvé pivo. Byla po něm čím dál větší poptávka. Koncem 19. století byl roční obrat pivovaru 45 tisíc rublů. Zeman si pořídil vlastní vagón, který jezdil mezi Kyjevem a Brestem a v každé stanici se prodávalo báječné české pivo.

K výrobě piva používal Zeman jen ty nejkvalitnější suroviny. Je třeba připomenout, že za rozšíření a zkvalitnění chmele vděčí Volyně Čechům. Téměř u všech českých osad se rozkládaly chmelnice, které byly pro své majitele velmi výnosné. Například významný český pěstitel chmele z Podhájců měl v roce 1887 až 60 tisíc štoků a na výstavách v Kyjevě pravidelně získával medaile a diplomy za vynikající kvalitu své produkce. Chmel se obvykle zpracovával v místních pivovarech, ale vyvážel se i do ciziny. Václav Zeman využíval služeb boratínských pěstitelů, kteří se kvalitou svého chmele proslavili daleko za hranicemi Volyně. Pěstovali český a bavorský druh chmele. Tyto druhy byly v pivovarnictví nejvíce ceněny. Jarní ječmen kupoval rovněž od místních hospodářů. Artézské studny poskytovaly čistou měkkou vodu, která uspokojovala veškeré požadavky na vysokou kvalitu piva. Václav Zeman navíc věnoval svému milovanému dílu veškeré své znalosti a vkládal do něho celou duši.

Rodina Václava Zemana se oddělila od kvasilovského příbuzenstva a usadila se v Lucku natrvalo. Zde se narodily jeho děti a později i vnuci. Jako pravoslavný se Václav Zeman stal (asi r.1894) členem luckého Krestovozviženského bratrstva (Pozdvižení sv. Kříže). Měl spořádanou rodinu, sám byl čestný, spravedlivý ke svým zaměstnancům a ve městě se těšil úctě a autoritě. Díky Václavu Zemanovi vznikla v Novinách knihovna, věnoval ji 10 zlatých rublů a trvaleji podporoval. Knihy se nakupovaly v Praze po 30 kopejkách. Před první světovou válkou měla knihovna 300 titulů. Jako každá rodina, tak i Zemanovi prožívali radosti a smutky, dokonce tragédii,

když za studií na vojenské akademii v Sankt-Petěrburgu tragicky zahynul jejich syn Alexandr.

V roce 1906 pivovar Václava Zemana vyhořel. Podle některých zpráv červeného kohouta nasadil konkurentovi Šnajder (*Poznámka*: na místě jeho přestavěného závodu je nyní lucký lihovar).

Zeman obnovil svůj podnik dosti brzy. Během dvou let si pořídil nové, moderní zařízení, na Volyni do té doby neznámé. V průčelí hlavního pavilonu nechal vyštukovat rok stavby 1908 a iniciály svého jména. V.J.Z. Již v roce 1913 se plně využívala veškerá kapacita pivovaru. Vyráběly se zde čtyři druhy piva: „Stolní“, „Sakura“, „Granát“ a pivo nejvyšší kvality „Bok-Bir“.

Pivo má rád každý. Proto se pivovar zachránil i za první světové války, v době říjnového povstání i po něm. Až za Velké vlastenecké války byl zčásti zničen, ale jeho hlavní pavilón a základní výrobní linky fungují dosud.

Pivo Václava Zemana „Sakura“ a „Stolní“ bylo oceňováno zlatými medailemi na mezinárodních výstavách a v Paříži získalo Grand Prix. V roce 1918 městská správa rozhodla, aby všechny podniky, vyrábějící pivo, minerálky, kvas a jiné nealkoholické nápoje posílaly své výrobky na trh v láhvích s etiketami, na kterých bude jméno výrobce. Václav Zeman plnil své pivo do láhví speciálně objednaných a vyrobených v huti „Nadbužanka“, na kterých byly vyznačeny všechny hlavní údaje a jméno výrobce. Na export bylo Zemanovo pivo posíláno v pětadvacetilitrových a stolitrových dubových sudech. K chlazení piva se používal led přivezený v zimě z řeky Styr. Velké kostky ledu se posypaly pilinami, které bránily tání, a svázely se do ledovny, odkud se v létě podle potřeby odebíraly. I při této práci si mohli lidé u Zemana vydělat, nemuseli pracovat přímo v provozu. Zemanovo pivo se vyváželo také do zahraničí, hlavně do Francie. Z volyňských měst byl největším odběratelem Kovel.

Pro úplnost je třeba dodat, že do Lucka se dováželo i pivo odjinud. Svou produkci sem dodávala akciová společnost „Bergschlos“ z Rovna a v ulici Boleslava Chrabrého (nyní tř.Svobody) byl výčep Lvovské akciové společnosti pivovarů.

Koncem 30. let, kdy bylo Václavu Zemanovi již přes osmdesát, mu stále častěji pomáhal jeho zeť Josef Malínský. V roce 1938 se stal majitelem pivovaru a pokračovatelem díla svého tchána.

V roce 1939 byl Zemanův pivovar (neoficiálně se tak nazývá dosud), znárodněn. Nová vláda považovala kapitalisty, na rozdíl od jejich majetku, za nepotřebné, či dokonce za škodlivé. Proto Zemanova rodina - snacha Alžběta Zemanová se synem Václavem a dcera Věra s manželem Josefem Malínským a s dětmi Jiřím, Hanou a Václavem - byla vyvezena na Sibiř. Syn Jan, kterého přinutili zřící se kapitalistického otce, se zastřelil. Zemanův monogram byl z průčelí pivovaru odstraněn. Pan Václav se toho osudného dne nedožil - zemřel 24. srpna 1938 v Lucku. Pochován však je, pravděpodobně podle závěti, v Kvasilově, tam, kde se téměř před sedmdesáti léty usídlila veliká a pracovitá rodina Zemanů.

Ke dni 24.1.1941 „Lucký pivzavod“ splnil normu na 105,5 %. Duch pana Václava se odtud však odstěhoval.

Natalija Puškar, Valerij Dmytruk, vědečtí pracovníci Volyňského vlastivědného muzea (*Překlad M. Žákova*)

ŠEDESÁTÉ VÝROČÍ TRAGÉDIE ČESKÉHO MALINA

Zpravodaj 7/2003 *V. Dufek*

Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel (SČVP) přijalo u příležitosti šedesátého výročí vyvraždění a vypálení Českého Malina rozhodnutí uspořádat tři velká pietní setkání krajanů a to jak v celostátním tak i mezinárodním měřítku - konkrétně v Malině na Ukrajině, Žatci, Novém Malíně a Šumperku.

První z nich se uskutečnilo dne 4. července 2003 v Žatci.

Již v ranních hodinách se začali scházet - spíše sjíždět - krajané z blízkých ale i vzdálených regionů a shromažďovat se před místním hřbitovem. Dostavily se delegace z regionu Šumperk, zejména z Nového Malína, z Teplic (vlastními autobusy), Chomutova, Prahy, Chebu, Brna, Frýdlantu a dalších.

V deset hodin zahájen pietní akt kladením věnců. U pomníku českomalínským obětem položily věnce delegace:

Městského úřadu v Žatci, Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel, Českého svazu bojovníků za svobodu, Československé obce legionářské, Arciděkanského úřadu pravoslavné církve severočeského regionu, České armády a osmi regionů SČVP.

Všechny přítomné uvítal člen žateckého regionu, plk v.v.J. Buchalský.

V krátkém projevu stručně popsal apokalypsu - hrůzu, kterou způsobili krvežízniví hitlerovští hrdlořezové v Českém Malíně dne 13. července 1943. Byla to ukázka, jak zdůraznil řečník, zvrácené nacistické ideologie - postupného vyvražďování jednotlivců, velkých skupin nevinných lidí i celých národů.

Panychidu za malínské mučedníky, za všechny mrtvé, sloužil tradičně ThDr. Jaroslav Šuvarský. Pietní akt ukončila česká hymna a salvy čestné stráže žatecké posádky. Byla to vrcholná, citově působivá chvíle.

Přítomní účastníci pak odjeli připravenými autobusy do žateckého Lidového domu.

Ve velkém, vyzdobeném sále se usadilo 270 krajanů. Za předsednickými stoly zaujali místa tito vzácní hosté:

Gen. mjr. Antonín Špaček, předseda ČsOL, Paní Anděla Dvořáková, předsedkyně ČSBS, Plk. Šaravara, vojenský přidělenec Ukrajinského velvyslanectví v Praze, Prof. MUDr. Vladimír Dufek, předseda SČVP, Ing. Jiří Fargota, starosta města Žatce, vladyka Kryštof, arcibiskup pražský a českých zemí,

ThDr. Jaroslav Šuvarský, ředitel úřadu eparchiální rady v Praze, ThDr. Jan Křivka, arciděkan západočeského regionu, Mgr. Vladimír Jahňuk, arciděkan severočeského a západočeského regionu, Radek Reindl, místostarosta města Podbořan. Všechny je uvítala ještě jednou Marie Pánková, vedoucí hostitelského regionu a popřála jim dobrou chuť k obědu.

Hlavní projev pak přednesl předseda Sdružení. Zdůraznil v něm následující skutečnosti:

1. V průběhu malínské tragédie zahynulo 373, nikoli tedy 374 osob českého původu, jak se to dosud chybně uvádí. Zachránily se 74 osoby.

Z toho ze sousedních obcí zahynuly 4 osoby a 3 se zachránily. K nim patří B. Filípek, který dosud žije a byl přítomen v sále.

Ze 16 sovětských zajatců nezahynul nikdo. Všichni se zachránili - asi útekem do porostu obilí.

2. Hlavní příčinou vyvraždění malínských obyvatel byl s největší pravděpodobností náhlý, nečekaný příjezd sovětských partyzánů (pod vedením známého Koupaka) do Malina a pak také některé akce banderovců v kritické době v jeho okolí.

3. K stávajícímu výročí vydalo SČVP aktuální publikaci s názvem: „Mučednické obce na Volyni - Český Malin, Michna-Sergejevka a Vyhnanci na Sibiř“.

Její prodej zahájen ihned po skončení vlastního jednání. Je to další uctění památky na všechny volyňské Čechy, kteří v těchto obcích i vzdálených geografických prostorách zahynuli.

4. SČVP vybuďovalo z vlastních zdrojů, jak známo, důstojný pomník všem malínským obětem. Na českém hřbitově vznikl pietní areál a poutní místo volyňských Čechů. Závažným problémem je nyní zajištění trvalé péče o tento pomník, celý areál i vybudovanou přístupovou cestu k němu.

Jsmo přesvědčeni, že péči o něj by měl převzít ukrajinský stát. Byla by to malá splátka za pomoc, kterou poskytla československá republika četným ukrajinským emigrantům po první světové válce. A byla to pomoc velkorysá, dlouhodobá. Vždyť zde našly azyl i bojové jednotky ukrajinské armády. V republice vznikly 3 ukrajinské univerzity, našlo zde zaměstnání a vůbec důstojný život mnoho ukrajinských běženců a emigrantů apod.

Tato pomoc je podrobně zachycena v další publikaci, kterou aktuálně vydalo SČVP.

Její ukrajinská verze „Ukrajinci v Čechii a Moravii“ bude zaslána na Ukrajinu, abychom tuto velkolepou pomoc připomněli hlavně příslušným vládním i nevládním činitelům nedávno vzniklého ukrajinského státu.

Prvních 20 výtisků předal řečník plk. Šaravarovi do vlastních rukou, aby se mohli členové velvyslanectví Ukrajiny v Praze seznámit s jejich obsahem jako první.

Druhým řečníkem v pořadí byla A. Dvořáková a po ní též gen.mjr. A.Špaček. Obsah obou projevů je zachycen v rozsáhlejší článku na první straně časopisu Národní osvobození.

Je zde též uveden snímek M. Pánkové a šťastně zachráněného z hořícího pekla B. Filípka.

Po oficiálním programu pokračovali všichni přítomní ve volné zábavě - popovídání a vzpomínání na Volyň u svých stolů, ale i mimo ně.

Tento společenský úsek velkých krajanských setkání patří k těm nejoblíbenějším a nejlákavějším. Nebylo tomu jinak ani zde. Nehrála však právem taneční hudba ani se netančilo.

V pozdních odpoledních hodinách nastal čas loučení s pocitem vydařeného a dobře hostiteli připraveného celostátního setkání. Nakonec předseda SČVP poděkoval M. Pánkové a všem členům žateckého výboru za vynikající přípravu a zdařilý průběh tohoto pietního shromáždění v Zatci.

JAK JSME BYLI V "BĚŽENCÍCH"

Zpravodaj 2/1999 *Doc. PhDr Jaroslav Fiala, CSc.*

Na jaře roku 1944 se východní fronta stále důrazněji posouvala na západ. Již o velikonočních svátcích obsadili Kupučov sovětští partyzáni a po jejich odchodu se ve vesnici objevila sovětská vojska. Ve vesnici se usídlil vojenský štáb. U nás v domě, který jsme museli opustit, se ubytoval důstojník se svým pomocníkem, mladou dívkou. My jsme mohli užívat jenom dvůr a hospodářské budovy. V té době již otec odešel s ostatními muži jako dobrovolník do československé vojenské jednotky plukovníka L. Svobody. S matkou jsme se uchýlili k příbuzným do Dažvy a domů jsme se vraceli jen občas.

O sovětském štábu se dozvěděla německá armáda, která ležela asi 7 km jižně a Kupučov pak byl jednoho jarního dne napaden čtyřmi německými letadly. Byli jsme právě na dvoře, když letadla přiletěla a

začala bombardovat. Jakmile jsme viděli, že piloti stroje obracejí, schovali jsme se do zděného sklepa.

Letadla se stále vracela a přidala se dělostřelecká palba. Ve vesnici začala hořet některá stavení (většinou byla dřevěná) a také pravoslavný kostel. To už jsem nevydržel ve sklepe a rozběhl jsem se za vesnici, kde jsem si lehl do zákopu na kraji rozlehlých luk. Louka už byla plná lidí, kteří utíkali ze vsi. Vojenský štáb začal rovněž evakuovat. Při každém návratu letadel se vojenská kolona zastavila a vojáci seskákali z vozů, aby se schovali.

Když bombardování skončilo, naléhal jsem na matku, abychom z Kupičova odjeli. Matka se dlouho rozmyšlela, ale k večeru jsme přece jen naložili na vůz nejnnutnější potřeby a vyrazili jsme. Měli jsme jen dva malé huculské koně, které nám partyzáni o Velikonocích vyměnili za naše silné valachy. Odjel jsem z Kupičova s matkou a mladší sestrou, s dědou, kterému bylo 75 let, s tetou - manželkou otcova bratra a jejími dvěma chlapci. V této sestavě jsme do večera dojeli na blízkou Komnátku, kde jsme strávili noc na dvoře vodního mlýna, který patřil p. Houžvicovi. Druhý den jsme pokračovali směrem k městu Holoby a naším cílem se měl stát Boratín u Lucka. Doufali jsme, že nás přijme neteř mého otce pí. Bohatcova, která se tam na začátku války přivdala.

V Holobech jsme se rovněž obrátili na příbuzné. Žil tam na předměstí dědův nevlastní bratr, v té době však byl v polském vojsku. Ubytovala nás jeho žena. Bydleli jsme v malém domečku společně s důstojníky a pravděpodobně jsme tam zůstali několik dní, než jsme pokračovali v cestě na Luck. Nás děti a mou tetu vzalo nákladní vojenské auto, matka s dědou jeli s koňským potahem za námi. V Lucku jsme dojeli na předměstí Hnidavu k mostu přes řeku Styr, ale ten byl poškozený a neprůjezdný. Vojenský šofér nás vysadil a nechal nás tam. Brzy jsme se dozvěděli, že asi kilometr od rozbitého mostu v bývalé továrně p. Rektora jsou ubytováni čeští dobrovolníci. Byl mezi nimi také můj otec a strýc, s nimiž jsme se tam setkali. Do Boratína, kam jsme se později přece jen dostali, zbývalo asi 6 km. Ubytovali jsme se u sestřenice a teta se synky u své provdané sestry. Rodina mé sestřenice pí. Bohatcové měla dům o čtyřech místnostech. Sami bydleli v kuchyni a jednom pokoji. Nám poskytli ubytování v komoře, protože v dalším pokoji byli ubytováni sovětští důstojníci, a to až do

doby, než z Kupičova do Boratína utekli rodiče pí. Bohatcové. U příbuzných jsme bydleli do začátku léta. Matka mezitím zajela s vozem do Kupičova, ale vrátila se takřka s prázdnou. Před naším útekem zakopala totiž sádlo a nějaké další zásoby, ale skryše byly objeveny a vybrány. Dobytek, který jsme před odjezdem pustili do stodoly, uhořel během dalších náletů na Kupičov. Zachoval se pouze obytný dům a prázdné chlévy.

Na začátku léta se vrátil otec, který byl jako nevoják propuštěn z armády. V té době se již hodně hovořilo o tom, že Češi budou po válce přesídleni do Československa a rodiče se rozhodli, že za těch okolností se do Kupičova už nevrátíme. Ještě jednou jsme tam však všichni zajeli, abychom alespoň sklidili obilí.

U Bohatců mezitím bydlely už tři rodiny, proto rodiče našli ubytování u p. J. Vlka. Také tato rodina měla dům o čtyřech místnostech, ale jak bylo patrně zvykem, bydlela opět jen v kuchyni a v jednom pokoji. A tak nám přenechali jednu místnost. Ve chlévě jsme mohli ustájit koně a také krávu, kterou se nám podařilo koupit. Od rodiny Vlků to byla jistě velká oběť, přijmout do domu cizí pětičlennou rodinu a na jejich nesobecké jednání dodnes vzpomínáme s vděčností. Rodiče se jim jejich ochotu snažili vynahradit výpomocí na poli a kolem hospodářství. Museli však živit pět krků a proto začala moje energická matka podnikat. Kupovala (samozřejmě načerno) obilí, které se {opět načerno - uplácelo se kořalkou) mlelo v blízkém českém mlýně, z mouky pekla chléb a jiné pečivo, a to pak rodiče prodávali v Lucku na bazaru. Přitom se však stále snažili podle možností pomáhat v rodině, kde jsme bydleli. Pro mě bylo velkým objevem, že v jednom pokoji stálo pianino, na které jsem se toužil učit hrát. V té době jsem však mohl hrát pouze jako samouk.

Na podzim roku 1944 jsem začal chodit v Lucku do české školy, která zde existovala již před válkou zásluhou České matice školské. V Lucku i v okolních obcích byla totiž silná česká menšina. Ředitelem školy byl p. R. Vlk, bratr p. Vlka, u kterého jsme bydleli. Ve škole dále učil např. J. Vlk, který nebyl odveden stejně jako pan ředitel ze zdravotních důvodů. Učitelství doplňovaly pí. Hamáčková, M. Kudrnová a jedna učitelka ze smíšeného ukrajinsko-českého manželství. Místo tělocviku se vyučovala vojenská příprava, kterou vedl sovětský válečný veterán. Od září jsme chodili z Boratína každý

den pěšky do Lucka a zpět. Od listopadu až do jarních měsíců jsem ve městě bydlel v podnájmu postupně ve dvou ukrajinských rodinách. Později jsem byl ubytován u pí. Liškové, vdově po úředníkovi a v dalších letech pak v jedné polské a v jedné národnostně smíšené rodině. Přicházel jsem tak pravidelně do styku s češtinou, polštinou, ukrajinštinou i ruštinou. Řada dětí ze smíšených manželství navštěvovala v Lucku rovněž českou školu.

Zpravodaj 7/99

Na podzim roku 1945 začal nábor mladých chlapců do domobrany proti banderovcům a někteří moji vrstevníci (bylo nám kolem 15 let) dokonce v těchto přestřelkách zahynuli. Vedlo to k tomu, že se mnozí čeští chlapci včetně mě rozhodli odjet do Čech. Zajeli jsme do Rovna, kde bylo doplňovací velitelství čsl. armády. Tam si nás zapsali a slíbili pomoc. Jiná cesta neexistovala, protože hned po válce byly sovětské hranice ihned hermeticky uzavřeny. Někomu se odjezd podařil, ale když jsem se na cestu vypravil já s několika kamarády a dostavili jsme se do Rovna k odjezdu, zjistili jsme, že se žádný další transport už nepřipravuje. Vrátili jsme se tedy domů a pokračovali ve školní docházce.

Česká škola v Lucku žila bohatým kulturním životem. Konaly se tu besídky žáků, hrálo se divadlo, které nacvičila pí. uč. Hamáčková. Také se muzicírovalo. Na housle hrál ředitel školy a její tajemník p. J. Tošner, můj spolužák J. Kozák a další spolužák z Kupičova, kterého rodiče poslali do Lucka do školy, aby nemusel k domobraně. Spolužák V. Kremla hrál na akordeon. Hráli jsme lidové písně i odposlouchané šlágry. Byla to kupř. Cikánka, Bezejmenná polka, Čtyři páry bílých koní, Bříza zelená, bříza bílá aj. Hrávali jsme na besídkách, při různých vystoupeních i k tanci. Ředitel p. Vlk dokonce nastudoval Českou besedu, kterou jsme předvedli v luckém divadle. Někdy se k nám přidal i někdejší vojenský kapelník Čech Vajnar (Weinar?). Bydlel v sousedství u rodiny Pospíšilů.

Nevím, kdo přišel na myšlenku, že bych mohl hrát v luckém katolickém kostele na varhany. Uměl jsem toho skutečně málo, byl jsem samouk. S rodiči jsme zašli na lucké biskupství, které bylo

blízko hlavního chrámu. Pan biskup nás přijal a slíbil, že před chrámové lavice dá přistavit harmonium, protože kostelní věž a kruchta byla poškozená bombardováním. Tak jsem začal hrát v kostele. Byly to písně, které jsem znal z domova. Žádný zpěvník českých církevních písní jsme neměli. (Když jsem v r. 1994 přijel do Lucka, harmonium dosud stálo na stejném místě). V létě jsme chodili do kostela pravidelně, v zimě bývala docházka nepravidelná. Hrál jsem dokud se nevrátil ze Sibíře skutečný varhaník - Polák. V zimě jsme chodili do evangelického kostela do Boratína, kde jsem zpíval s p. Vlkiem, který tu zastával funkci varhaníka.

Politické změny, které jsme po válce očekávali, včetně hymny, se po válce nerealizovaly. Všechno se naopak vracelo do starých kolejí a změny, k nimž docházelo, byly velice nepříjemné. Byla zrušena česká sedmitřídní škola v Lucku. Já už jsem v té době byl v 8. třídě ukrajinské chlapecké školy, takže se mě tato změna již nedotkla. Navíc se stále víc a víc hovořilo o reemigraci Čechů jako o hotové věci. Na přelomu let 1946/47 v Lucku začala pracovat reemigrační komise.

V tom roce byla velice tuhá zima, ale do volyňské oblasti přesto přijížděli často na otevřených vagónech žebráci z vnitřního Ruska. Byli to hlavně obyvatelé Branské oblasti, kde panoval velký hlad. Mnoho z nich během cesty pomrzlo.

Dnem, na který jsme čekali, se stal 16. únor, kdy jsme za velkého mrazu (-32 stupňů) vyjeli v nákladních vagónech z Lucka. Hned na nádraží se nám ztratil kufr s jídlem. Asi den před odjezdem jsme již byli připraveni na nádražní rampě, abychom stačili naložit všechno, co se rodičům od konce války podařilo nashromáždit. V té zimě jsme spali ve vagónech bez topení, protože kamínka se tam teprve instalovala. Vzpomínám si na našeho nového koně, kterého rodiče koupili, a který stál v tom mrazu na nádraží a ráno se ani nemohl rozhýbat. Cestou jsme si pak již přitápěli v kamínkách. Pouť z Lucka na hranice trvala osm dní a 24. února jsme konečně hranice přejeli. Pak už jsme cestou dostávali teplé jídlo a během dvou dnů jsme dojeli do Podbořan, kde jsme byli ubytováni ve sběrném lágru pro reemigranty, společně s ostatními, kteří neměli v Čechách žádné příbuzné. Odtud rodiče vyjížděli do okolních obcí, aby vyhledali vhodnou usedlost. Nakonec si zvolili Tlesky u Jesenice, kde byl sice

velice starý obytný dům, ale zato se jim zamlouvaly nové chlévy. Ale to už je jiný příběh.

KUPIČOV- cesta domů.

Zpravodaj 4/2000 *Jana Barešová-Fialová*

Už jako dítě jsem ráda poslouchala vyprávění tatínka a jeho rodičů o tom, jaké to bylo, "když jsme byli ještě na Volyni". Vyprávění, které jsem řadila mezi zkazky a legendy, patřící k duchovní výbavě a koloritu každé rodiny a které mě ohromně zajímalo. Slýchala jsem svou rodinu i některé naše známé zpívat polské, ukrajinské i ruské písničky, které si mě získaly svou melodičností. Slýchala jsem také polská a ukrajinská přísloví a pořekadla, jejichž přiléhavost a moudrá pravdivost mě mnohdy zlobila. Uvědomovala jsem si, že moje rodina používá v řeči slov a obrátů, které jsem jinde neslyšela. Všechno dohromady to pro mě bylo téměř jako příslušnost k nějakému vybranému společenství, ke kterému prostřednictvím tatínka také patřím. Proto jsem si přála poznat místo, odkud ti výjimeční lidé jako můj tatínek pocházejí. S přibývajícím věkem mi stále víc chybělo, že neznám prostředí, odkud tatínkova rodina přišla, stále víc mi vadilo, že část mých kořenů leží v zemi, do které se nemohu podívat.

Když jsem před několika lety zjistila, že je možné zúčastnit se zájezdu Volyňáků do Lucka, rozhodla jsem se využít příležitosti a přemluvila jsem tatínka, abychom se tam spolu vypravili. Mezi účastníky jsme byli jediní Kupičováci a volný den jsme pochopitelně věnovali návštěvě Kupičova.

Legenda začala dostávat jasnější obrysy. Přijeli jsme do krásného kraje plného lesů v rovinách. V Lucku byla skutečně Česká Matice, kam chodil tatínek do školy, i gymnázium, na kterém studoval. Byl tam velký katolický kostel a v něm harmonium, na němž tatínek také hrával. Byl tam i Zemanův pivovar i .kulturní dům i divadlo, které tatínek navštěvoval. A v Kupičově opravdu stál "náš" hezký domek, který postavil můj dědeček s pradědečkem, a v zahrádce opravdu rostl šeřík a jasmín, který zasadila moje babička. Snažila jsem se vstřebat a uchovat každý sebemenší dojem, každou podrobnost, protože jsem nevěřila, že by se mi ještě někdy podařilo Kupičov navštívit.

Legenda dostávala zřetelnější podobu i při setkáních Kupičováků v Krásném Dvoře, na která jsem tatínka doprovázela. Ukázalo se, že všechna ta jména tatínkových kamarádů a kamarádek i dalších kupičovských osobností, o kterých jsem vyslechla tolik historek, mají svou tvář a že jsou to ohromně milí lidé.

Naplněním mých představ se pro mne stal letošní zájezd Kupičováků do jejich rodiště. Zájezd se uskutečnil v posledních letech už potřetí, ale teprve letos se mi podařilo přesvědčit tatínka, aby se mnou cestu podnikl.

Na zájezdu se sešla jedinečná parta lidí. Celý týden jsem je obdivovala pro jejich vitalitu, pro jejich zpěvnost i pro otevřené a přátelské chování. Po cestě, která pro ně byla jistě namáhavá a po rušných dnech plných zážitků měli ještě dost sil a chuti, aby každý večer poseděli v hotelové hale a zazpívali si. Chvilky plné upřímného dojetí i sentimentu střídaly chvíle plné veselí a smíchu. Všichni byli vstřícní a přátelští, připraveni přijmout mezi sebe bez výhrad nás, kteří jsme o generaci mladší a kteří jsme na Volyni nevyrostli. Všichni reagovali vlídně na zvědavé otázky a byli ochotni podělit se s námi o své vzpomínky.

Znovu mě okouzila zadumaná lesnatá volyňská rovina a poklidný půvab Kupičova s úhlednými domky v zahradách. Těšila jsem se z pohostinnosti dnešních obyvatel Kupičova a cítila jsem lítost nad nucenými podmínkami, ve kterých teď žijí. Znovu mě zaujala noblesna klasicistní architektury v centru Lucka i velkorysé parkové plochy v Lucku a Kovelu. Znovu mne zasáhla emotivní působivost památníku v Českém Malině. Hřbitůvek polských partyzánů v Zasmykách je stejně působivý jako vojenské hřbitovy po celém světě. Nejdokjemnější však bylo vztyčení kříže, společná modlitba a zpěv na kupičovském hřbitově. Není snadné popsat pocity člověka, který si dlouho přál navštívit určité místo a nakonec se mu to podařilo. Na ten týden strávený v tatínkově rodišti mezi jeho rodáky, na ty zářivé slunečné dny a dlouhé teplé večery plné družnosti nikdy nezapomenu. Jako by se pohádka stala skutečností.

OSUDY NĚKTERÝCH RODIN

Zpravodaj 4/2001 V. Bižovský

Podle vyprávění mých rodičů se toto stalo před první světovou válkou. Maminčina sestra se provdala a vzala si Propilka, oni měli u Dubna hospodu, ale byli tam ještě jeho rodiče a dvě sestry. Teta dostala z domova 1000 rublů a strýc měl také z domova peníze, tak se dohodli s rodinou Markovou, že odjedou do Kaluhy. V tu dobu odjelo několik českých rodin do Kaluhy, kde měla být na prodej levná půda. Po příjezdu do Kaluhy je ale čekalo překvapení - pozemky už byly rozprodány. Strýc tedy nastoupil jako správce velkostatku, teta jako hospodyně a měli se tam dobře. Majitelé si strýce i tetu velmi oblíbili, protože strýc dobře hospodařil a teta dobře vedla domácnost.

Rodina Markova odjela do Tuly. Tam koupili dům a v domě si zařídili hospodu. Šlo jim to moc dobře. Měli dva chlapce, Jarouše a Josífka. Tomu staršímu Jaroušovi se v hospodě nelíbilo, tak se vyučil řezbářem. Pracoval v Tule v továrně, kde se vyráběly lovecké zbraně a on vyráběl pažby. Jaroslav musel narukovat do ruské armády, ale po zranění se dostal do Československých legií. Rodiče a bratr byli stále v Tule a dobře se jim dařilo i za války. Rodině Propilkově se také dobře žilo i za války, připravovali se, že si po válce koupí vlastní hospodářství, ale revoluce změnila jejich život v peklo. Majitelé velkostatku utekli a strýc musel vydat bolševikům klíče ode všeho. Oni všechno vyrabovali a nenechali jim ani na živobytí. Nezbylo jim nic jiného, než vrátit se na Volyň, ale cesta z Kaluhy jim v tu dobu trvala skoro měsíc. Ještě po cestě je okradli a na nádraží v Šepetovce už neměli co jíst a hrozila jim smrt hladem. Strýc už začal žebrať, ale marně. Až potkal Žida a ten mu řekl, že mu dá chleba za holínky, které má na nohách. Strýc okamžitě souhlasil a výměnný obchod se uskutečnil, strýc sundal holínky a žid mu dal malý bochníček chleba a kousek buchty. Strýc pak utíkal na nádraží, aby nakrmil své děti a manželku. Museli to jíst tajně, aby jim to někdo nevzal. Vrátili se na Volyň hladoví, otrhaní a zavšivení a v kapse ani kopejku. Museli se o ně postarat příbuzní. Rodina Markova dopadla ještě hůř, když přišli bolševici, vyrabovali jim hospodu a rodiče a bratra odvedli neznámo kam. Jaroslav Marek se nemohl vrátit domů, musel odjet s legionáři do Československa. Po příjezdu sem mu nabídli službu u četnictva.

On jinou možnost neměl a tak to přijal. Jako Černíka ho poslali na Slovensko, kde sloužil. Po krátkém čase se seznámil s jednou Slovenkou a oženil se s ní. Byla to švadlena, byla velmi pracovitá a dobrá hospodyně. Měli dvě děti, Mařenku a Jarouška. Postavili si rodinný domek a žili skromně ale spokojeně. Měli radost, že děti chodí do reálného gymnázia a dobře se učí. Přišel však rok 1939 a nastaly zlé časy. Do školy přišli dva členové Hlinkovy gardy, zvedli pravice do výšky, pozdravili „Na stráž“ a řekli, že Židi a Češi musí okamžitě opustit školu. Děti přišly domů s pláčem a on také přišel domů ze služby protože gardisté tam přišli pro zbraně a jeho poslali domů. Do rána byly ve městě vylepeny plakáty, na kterých bylo napsáno: „Žida a Čecha do měcha a měcha do Dunaja“. Sehnali malý nákladňák, naložili šicí stroj a to nejnútnejší a odjeli na Jihlavsko, kde měl Jaroslav kamaráda z války. Přijali je moc dobře, sehnali jim byt a jemu práci. Ona hned začala šít a práce měla dost. Ale ještě nebylo všemu konec. Děti, které byly vyhnány jako Češi, ve skutečnosti neuměly česky. Ve škole měly potíže s češtinou a děti se jim smály. Ale všiml si toho pan učitel a dětem domluvil. Děti je pak mezi sebe přijaly a pomáhaly jim s češtinou a už se jim nesmály. Dnes už jejich potomci nevědí o těžkém životě svých předků, vědí jen, že jejich dědeček byl ruský legionář a potom Černík.

VZPOMÍNKY NA TEREMNO

Zpravodaj 4/2003 *Marie Kyselová, roz. Kučerová*

Mé dětství je spjato s jednou vesničkou na Volyni, kde jsem žila do svých 22 let. Dosud na ni s láskou a hrdostí myslím, stále je součástí mého života, i když už jen ve vzpomínkách. Vesnice Teremno byla založena roku 1869, nacházela se v rovinaté krajině v luckém Újezdě a kolem roku 1886 měla již 696 obyvatel. Obec byla rozdělena na 4 části. Kolonie Teremna, Nové Teremno, Staré Teremno a Ukrajinské Teremno. Staré a Ukrajinské Teremno ve svém názvu zůstalo. Kolonie se roku 1936 přejmenovala na Stromovku, to podle stromů, lemujících silnici. Nové Teremno dostalo název Lipiny, což

byla sousední vesnice, s níž jsme měli velmi dobré vztahy. Původně se měla jmenovat Lipany, ale kvůli neslavné bitvě u Lipan byla jedna samohláska raději změněna. Všude kolem se táhla četná pole, uprostřed obce jsme měli i rybník obrostlý rákosím, kam jsme se chodili koupat a kde se večer scházívала mládež. U rybníka stála hasičská zbrojnice, ve vesnici jsme měli i kulturní sál, pravoslavný a katolický kostel, divadelní kroužek, knihovnu, školu, mlékárnu, cihelnu a parní mlýn. Z něj se do doby než vyhořel dodávala do vesnice elektřina. Pamatuji si na „podivné knoflíčky“, které jsme měli v domě po zdech, na jejichž smysl jsem se vypyťovala maminky. Vyprávěla mi o vyhořelém mlýnu, elektřině a o tom, jak si musela opět zvykat na petrolejku. Moje maminka totiž nezahálela ani v noci, neustále háčkovala a vyšívala.

U hasičské zbrojnice byl tzv. Janečkův palouček, kolem kterého vedly dvě cesty. U jedné z nich stála malá kaplička a v ní zvon, přivezený z Čech. Ten jsme darovali před cestou do vlasti tamějším obyvatelům. Ke kapličce se po celý květen scházeli lidé na „májové náboženství“.

Ve vesnici bylo 55 čísel. Měli jsme 2 kováře, 2 krejčí, švadlenu, 2 obchody se smíšeným zbožím - p. Nepodala a p. Hofmanna, řezníka, ševce, stolaře, brašnáře, struhaře, truhláře a koláře. Ten vyráběl nám děvčatům za války dřeváky. Při obchodě pana Nepodala byl onen kulturní sál, kde se konaly plesy a posvícení, 15 srpna i pout'. Ze školy šlo procesí dívek v bílých šatech, které vyhazovaly kvítí z košíčků. Procesí, na jehož konci šel kněz, vedlo od školy ke kapličce a přitom stále hrála hudba.

Pak se šlo do kulturního sálu, děti mohly dovádět, tancovat, jíst párky a pít limonádu. Večer bývala zábava pro dospělé. Sjížděli se k nám lidé z okolních vesnic a hrála teremno-lipinská kapela. Můj tatínek v ní byl bubeníkem a v obci zastával i další funkce: hasiče, divadelního ochotníka a zvoníka.

Stále vzpomínám na příhodu, která se stala za války na jaře roku 1944. Náš dům byl velmi pěkný a často u nás přespávali vojenští důstojníci. Po čase jsme si zvykli natolik, že už to pro nás nebylo nic zvláštního. Spávali v našem parádním pokoji, my jsme byli v komoře. Toho dne k nám opět přišli 4 pánové: 2 ruští generálové, 1 český a štábní kapitán Lomský. V tu chvíli jsem tomu nepřikládala žádný

význam. Po chvíli mě však zaujaly 3 džípy, na jednom z nich byla česká vlajka. Chtěla jsem otevřít branku a podívat se, přistoupil však ke mně mladý muž, který se představil jako štábní kapitán Novák. Zeptal se mě, jestli vím, kdo je právě u nás. Samozřejmě jsem nevěděla a má zvědavost jen rostla. Když jsem se dověděla, že je to Ludvík Svoboda, rychle jsem se omluvila a utíkala pro své kamarádky, které bydlely nedaleko. Byly jsme všechny rozčileny tak nenadálou událostí. Doběhly jsme k našemu domu, necelou hodinu si před ním povídaly s panem kapitánem a netrpělivě čekaly, až pan generál vyjde z domu. Na kapitána Nováka vzpomínám jako na velmi příjemného člověka. Potěšeně mi tehdy říkal, že se u nás po dlouhé době na Volyni vyspal v peřinách. Najednou poodstoupil, řekl, že už jdou a utíkal k autu. Zvědavě jsme si prohlížely oba ruské důstojníky, za nimi šel štábní kapitán Lomský a nakonec generál Svoboda. Stála jsem u dveří jako první, on se ke mně otočil a zeptal se, zda znám pana Pařízka, což byl tamější pravoslavný kněz. Přítakala jsem a on mě požádal, zda bych mu nemohla zanešt fotografie ze svatby jeho dcery, které slíbil, že je předá, na což už neměl čas. Souhlasila jsem, on poděkoval, podal mi ruku a rozloučil se s námi. Fotografie jsem v pořádku odevzdala a dodnes na tuto krátkou, ale milou příhodu s příjemným panem generálem ráda vzpomínám.

Své dětství jsem prožila šťastně daleko odtud, a i když jsem se tam jela ještě jednou už s manželem a svými dětmi podívat, bylo to téměř jiné místo, k nepoznání. Svůj rodný dům, velkou zahradu a celou vesnici jsem si schovala ve svém srdci.

MĚSÍC U RUSKÝCH ČECHŮ

Zpravodaj 6/2003 *(Převzato z časopisu České Listy 2/2003, str. 10)*

Poprvé jsem se o enklávě Čechů na pobřeží Černého moře a zdejším národně-společenském spolku NAZDAR dozvěděl z Lidových novin v prosinci roku 2000.

Článek měl nadpis „Vlast na nás zapomněla, tvrdí etničtí Češi v Rusku“ a bylo v něm obsaženo všechno podstatné. Stovky potomků

Hejduků, Hájků, Králů, Mašků,... kteří využili pozvání cara a kolem roku 1860 se vypravili na dlouhou cestu do neznáma, by rádi navázali na dobu do roku 1929, kdy zde měli svoji školu, svůj kostel, kdy se obci Kirillovka přezdívalo Malá Praha. Nechtějí odtud pryč, touží pouze po kontaktech se zemí svých předků, dozvědět se víc o místech, odkud pocházejí jejich kořeny.

Jsi češtinář a ruštinář, hraješ na trumpetu, což nabídnout sebe - honilo se mi hlavou. Následoval fax na velvyslanectví do Moskvy a vstřícná odpověď kulturní radové paní doktorky Vlasty Smolákové. Těch dopisů, faxů a později i telefonátů byla řada a poté, co jsem získal spojení na „motor“ všeho vlasteneckého snažení ve vesnicích kolem Novorossijska, na předsedkyni národně kulturního spolku NAZDAR Zinaidu Trendu, a slyšel její „prijezžajťe, pomogitě“, rozhodl se nakonec vyjet na pomoc takříkajíc na vlastní triko.

Starali se zde o mě jako o vlastního. Generace sedmdesátníků a starších mluví dosud krásnou češtinou, ti nejmladší pak mají chuť se do jazyka svých pradědů a prababiček pustit. Car jim po příjezdu dal půdu, fandil vinaři Hejdukovi i jeho synovi, kteří zde začali s pěstováním vína. Po nich nese název i vesnice Gajduk, kde jsem našel u Trendů azyl s veškerým zaopatřením. Co česká rodina, to námět na román s jedním společným - Stalinovou kolektivizací, represemi a 2. světovou válkou, kdy se většina mužských potomků sešla ve Svobodově armádě a přesto, že mohla zůstat v osvobozeném Československu, navrací se domů - k rodinám a k vinicím, které sice již patří sovchozům, jenže ty mozoly předků, než půdu vydobyli na divokých lesích a ze zemljanek se přestěhovali do prvních vlastních domů, jsou pro ně nepřekonatelným magnetem.

Naslouchal jsem neuvěřitelným příběhům, jak se z pana Růžičky přičiněním úřadů stal pojednou „Ukrajinec“ Ružečko, anebo jak se Stanislav Trenda až při odchodu do důchodu dozvěděl, že je vlastně Bohuslav, ovšem slavit Boha bylo nepřípustné. Zazpíval jsem si české písničky s babičkami a dědečky, jak si je předávaly celé generace, pustil se do češtiny v nedělní soukromé školičce.

To paní Irina Treťjakova, dcera českých přistěhovalců a tlumočnice jedné zdejší ropné francouzské společnosti, se po absolvování češtinářského kurzu v Poličce rozhodla, že své dva kluky začne učit česky. A pokud bude mít zájem některý z jejich kamarádů,

může přijít taky. Nakonec se v rodinném domku u Treťjakových schází neděli co neděli nejen patnáctka dětí, ale i maminek. Naučili jsme se pár básniček a písniček a zakončili písni nejdražší - Kde domov můj. Slziček pár a přání: „Prijezžajte opjat“. Také spolek NAZDAR už je v celém Krasnodarském kraji znám a o členství se zajímají Češi zblízka i zdáli, i třeba slovenský katolický kněz Jozef . Rádi by navázali spolupráci s některou českou cestovkou. K moři, na boršč, pelmeně a především výborné víno a kus rodné řeči by pak pozvali české turisty a pochopitelně se také čas od času podívali „domů“. Plánů je moc, financí málo, přesto se už o Čechách kolem Novorossijska ví. Navštívil je velvyslanec Bašta, kulturní radové, řada podnikatelů, Česká televize o nich přinesla zajímavý šot, a zatímco malíř Petr It'aksov-Matula se synem Vitalijem vystavovali v květnu a červnu roku 2002 s úspěchem v Praze a Jihlavě, v prosinci se ve výstavní síni pražské Novoměstské radnice za účasti nadaného muzikanta Slavíka, nejmladšího z rodiny Trendů, který studuje v Brně, uskutečnila výstava a křest stejnojmenné skvostné knihy fotografií Jindřicha Štreita a Martina Sedláčka nazvaná Daleko od domova. Pro někoho dost, pro energií nabitou Zinaidu stále málo. „Nechceme být věčně závislí na nějakých sponzorech, rádi bychom, když je to teď v Rusku možné, nějak česky podnikat a na všechno si vydělat sami,“ netají se touhou po soběstačnosti Zina, ale peněz na rozjezd třeba rozhodně bude. Dovoz a prodej českého piva nevyšel, proto teď svůj zájem upírají k českým rohlíkům a k vlastní pekárně. V prostorách, které jim novorossijská radnice nabídla (jenom kde vzít na nájem), by mohla ještě vzniknout výstavní, přednášková a promítací síň, prodejna českých výrobků... Věří také, že se v Novorossijsku po víc jak sedmdesáti letech opět objeví český učitel, a tentokrát už natrvalo, že se „Dom kultury“ v Kirillovce promění v původní, českýma rukama na začátku století zbudovaný katolický kostel.

A proč ne? Ministerstvo zahraničních věcí a občanské sdružení Centrum humanitární pomoci krajanům jim drží nejen palce, ale také pomáhají, seč mohou, i s těmi nešťastnými financemi. Ivo Micka

HOLOVEŇ ČESKÁ MÁ RODNÁ VESNIČKA

Zpravodaj 4/2004 Marie Vegrichtová-Roubalová, Karlovy Vary

Rozprostírala se na rovině. Neoplývala žádnými přírodními krásami, ale pouze tím, co vytvořily mozolné ruce našich předků: postavily domy, založily a obdělávaly krásné zahrady osázené ovocnými stromy všeho druhu, žádný dům se neobešel bez květinové zahrádky a krásného oplocení. Dnes už si nedovedeme představit, kolik lidských sil muselo být vynaloženo, s jakým sebeobětováním se muselo pracovat, jak těžké podmínky překonávat a to bez jakékoli techniky. Ještě dnes, po tolika letech, můžeme obdivovat výstavnost jednotlivých usedlostí, pokud se zachovaly ve své původní podobě.

Navzdory tomu, že veškeré práce byly tehdy velmi vyčerpávající, nezanedbávali naši předkové ani kulturu. V domě pana Kratofila byl společenský sál, k budově původní školy byla v polovině třicátých let postavena další budova, oblíben byl divadelní kroužek, dechová kapela a úctu požíval sbor dobrovolných hasičů.

Největšího rozkvětu dosáhla obec ve dvacátých létech minulého století v období NEPU. Bohužel, byl to však také konec jejího dalšího rozvoje. Po vítězství bolševismu začalo tvrdé „nahánění“ do kolchozu. Větší sedláci byli pozatýkáni a vysídleni na Sibiř. Nikdo z nich se již nikdy nevrátil. Lidé byli nuceni odevzdávat zlato i různý jiný majetek, nastalo období takzvaného „rozkulačování“. Jelikož vládní kruhy Čechům nedůvěřovaly, obsadily usedlosti „rozkulačených“ rodin usedlíky odkudsi z Běloruska. To proto, aby navíc posílily pohraniční oblast, protože ve vzdálenosti pěti kilometrů vedla státní hranice s Polskem. Navzdory neustálému podezírání, když stále cítili ve vzduchu Damoklův meč v podobě NKVD, lidé poctivě a pilně pracovali, jak jim bylo vlastní. Dá se říci, že to byl boj o přežití, jelikož neustávala hrozba stalinských čistek. Ta největší se uskutečnila v roce 1938, kdy byl uvězněn spoluobčan, strýc Vladimír Roubal. Teprve po smrti Stalina bylo pozůstalým sděleno, že se stal obětí stalinské čistky.

Druhá světová válka přinesla lidem ještě větší nepředstavitelné utrpení. Jejími původci byly jak německé okupační oddíly, tak i ukrajinští nacionalisti a sovětsí partyzáni, kteří navštěvovali v nočních hodinách a brali lidem, co viděli. Naše malá vesnička bylo to

67 českých rodin s 456 osobami, to odnášela velmi krutě. Proto po těch strašných a někdy až neuvěřitelných útrapách, kdy byli vyhnáni němečtí okupanti, jsme všichni uvítali po skončení války možnost návratu do osvobozeného Československa do vlasti svých předků, kteří se po všeslovanském sjezdu v Moskvě v r. 1867 rozhodli usadit v carském Rusku. Všichni se na návrat do rodné země velmi těšili. Bohužel i ty poslední dny spojené s odjezdem byly velmi kruté.

Dne 6. března 1947 se roznesla zpráva, že do dvou dnů máme být připraveni k odjezdu do ČSR. Začalo se horečně balit a chystat na cestu. Ani téměř po 60 létech, která od této doby uplynula, není možno zapomenout, jak krutě s námi naložili vedoucí funkcionáři obce!

Objednali povozy ze sousedních vesnic a brzy ráno začalo nakládání a odvoz na železniční stanici Křivín.. Všude plno sněhu a třesutý mráz. Po příjezdu na železniční stanici jsme s hrůzou zjistili, jak nám sdělil přednosta stanice, že žádné vagóny nejsou pro nás na stanici k dispozici a vůbec žádné nebyly příslušnými úřady objednané. Nezbylo nic jiného, než vyčistit potřebnou plochu od sněhu a vyložit náš majetek, který jsme si vzali do staré vlasti. Příštího dne odjeli naši zástupci do Šepetovky vzdálené asi 50 km, aby tam informovali smíšenou přistěhovaleckou komisi o vzniklé situaci. Tam o ničem nevěděli a naše zpráva o tom, že jsme zůstali pod širým nebem, tam vyvolala zděšení, protože doposud žádné pokyny do naší obce k odjezdu do ČSR nevydala. Ing. Čihákovi nezbylo než intervenovat až v Moskvě. Druhého dne k večeru se začalo schylovat k sněhové bouři, bylo nezbytné z balíků a beden udělat alespoň nouzové závěťí pro rodinu a domácí zvířata. V noci přišla sněhová bouře, která trvala celou noc až do poledne, stěží jsme se vyhrabali ze závějí. Pro malé děti a přestárlé spoluobčany se podařilo pronajmout malou místnost v domku nedaleko nádraží, kde jsme je na nezbytnou krutou dobu za poplatek ubytovali. (90 RB za osobu a noc).

Třetího dne nám konečně přistavili železniční vagóny. Byly v hrozném stavu špinavé a poškozené. Nechtěli jsme ani věřit tomu, že se cestou do vysněného Československa nerozsypou. Snad jen zázrakem vydržely. Když jsme konečně dorazili do Mukačeva, tamní železničáři byli nejen překvapeni, ale zhrozeni a zděšení v jakých vagónech jsme jeli a že jsme vůbec dojeli...

U NÁS NA VRBĚ CHVÍLE HEZKÉ I TRAGICKÉ

Zpravodaj 5/2004 *Anna Krátká-Žáčková*

Často vzpomínám na mladá léta prožitá na Ukrajině. Jsou to chvíle jak hezké tak ošklivé, někdy i kruté nebo tragické. Mladinká jsem se přestěhovala s rodiči do městečka Vrba. Bylo mi tehdy 15 let. Moji rodiče prodali domek na Sofievce a koupili větší parcelu na předměstí městečka a postavili si nový domek. Otec osázel zahradu ovocnými stromky, a byli jsme spokojení. Otec měl dobrou práci a maminka byla švadlena Naše ulice byla nová. Bydleli tam Ukrajinci, jen tři rodiny české. Ob domek bydleli Češi Chmelíkovi, měli kovárnu. Z druhé strany bydleli rovněž Češi, Judzenkovi, staří rodiče a ženatý syn s rodinou. Byli oba veterináři. Jinak samí Ukrajinci. Velice hezký nás tam přijali. Chovali se k nám upřímně

Byli to moc hodní lidé. Přes dva domy na začátku ulice bylo jakési menší hospodářství Hospodařili tam Cimaltovi. Měli dva dospělé chlapce. Starší Petr studoval na semináři v Křemenci. Mladší Martin byl rovněž v Křemenci, na zemědělské škole. Měli ještě dvanáctiletou dívku a sedmdesátiletou babičku. Později se ještě zmíním o této rodině. Já jsem tam zapadla jako bych se tam narodila. Brzy jsem se seznámila s Petrem. Byl krásný, inteligentní. Půjčoval mi knihy. Byli jsme kamarádi.

V našem městečku žili různí lidé, hodně Čechů, Ukrajinců, Poláků a Židů. Nejvíce tam bylo Ukrajinců, protože s městečkem byla spojena ukrajinská vesnice. V centru městečka bylo hodně polských úřadů. Byla tam gmína (okres), i jiné úřady. Vyjmenuji jen ty hlavní. Policejní stanice, pošta, lékař, zubař, porodní asistentka. Všechny obchody byly české. Dva obchody s potravinami a různé průmyslové zboží vlastnili Janíkovi a Burešovi. Tři restaurace, Parpetovi, Trankovi, Soolovi. U Parpetů byl velký sál. Tam se pořádaly plesy, koncerty a jiné zábavy. Řeznictví a uzenářství vlastnil pan Šilhá. Fotoateliér měli Bacovských. Pan Ledvina vlastnil elektrárnu. Na obchod s Baťovou obuví jsme byli pyšní. Všichni chtěli chodit v Baťových botách. Cukrárna a pekárna patřila Vávrovým. Dámská

krejčová byla paní Markovská. Škola byla polská, osmitřídka, učilo se polsky a ukrajinsky. Některé obchody patřily také Židům. To byli dobří obchodníci. Prodávali sklo, porcelán, keramiku, měli prodejnu s látkami, kadeřnictví. Já jsem ráda navštěvovala prodejnu s šatovými látkami. Chodila jsem tam s maminkou. Musím říci, že od války, co žiju v Čechách, jsem tak krásné látky, jako byly u nás ve Vrbě, neviděla. Jen toho krásného hedvábí! Byly tam různé druhy látek, vlněné, sametové, popelín, batist, krepdešín, krajky, ani si to všechno nepamatuji. Poláci měli hodně textilek. Město Bielsko bylo čistě jen textilní. Proto tolik hezkého zboží. Také Češi Svobodovi měli u nás obchod s lůžkovinami. Byly tam různé kanafasy, damašek, ručníky a bavlněné zástěry. Zboží dováželi z Československa. Také jsme tam měli prodejnu, opravnu a půjčovnu jízdních kol. Vlastnil ji pan Kataševský. Tam jsme si půjčovali kola, a když bylo hezké počasí, hurá na výlet! Bylo to laciné.

Měli jsme tam také velké hřiště, kde se hrával fotbal a jiné sportovní hry. Také jsme tam cvičovali, my, mladí a též hasiči. Chodili jsme do hasičského kurzu a jednou týdně, vždy v neděli dopoledne, jsme měli cvičení. Pořádaly se i jiné kurzy pro mládež. Třeba pro děvčata. Chodily jsme jednou týdně večer na šestiměsíční kurz samaritánek a také probíhal kurz šití. Takže jsme se nenudily. U železniční stanice byla v chodu továrna na parkety. Pracovalo se tam na tři směny. Každý den putovalo několik vagonů naložených materiálem do světa. V druhé polovině továrny byla pila. Odváželo se také velké množství prken a jiného materiálu na stavby. Bylo tam zaměstnáno hodně lidí. V kancelářích pracovaly hlavně Ukrajinky. Ředitelem této továrny byl Žid pan Šachraj. Majitelem byl pan Thom a syn. Byli to Belgičané.

Okolo našeho městečka protékala řeka Ikra. Na této řece, ve vesnici, která byla spojena s městem Vrbou, byl v provozu mlýn. Vlastnili ho také Češi pan Borč a pan Tyšer. Ve vesnici byla pravoslavná cerkev, ve městě židovská synagoga. Ještě musím, říci, že do většího města Dubna jsme měli osmnáct kilometrů. To leželo směrem na Kyjev. Na opačnou stranu, po silnici nebo po železnici, bylo město Brody, vzdálené asi patnáct kilometrů. Do Lvova to bylo od nás asi devadesát, možná i sto kilometrů, to přesně nevím. Odbočka od nás do Křemence byla dvacet kilometrů.

Jak čas utíkal, sžila jsem se s tímto národem. Poznala jsem několik ukrajinských děvčat i chlapců, i českých děvčat. S Aničkou Parpetovou jsme byly jako sestry. Byla to hodná a inteligentní dívka. Také Maruška Frankova byla moc příjemná. Moc jsme si rozuměly. Vážila jsem si i bratra Aničky Parpetovc, byl to hoch, na kterého se dalo spolehnout.

Spřátelila jsem se i s ukrajinskou mládeží. Ta mě mezi sebe přivítala. Zvali mě na různá posezení v rodinách, kde jsme se dobře bavili.

Na ty chvíle dětství a mládí a na dobré přátele na Ukrajině mám jen krásné vzpomínky.

PŘÍBĚH Z OZERAN ČESKÝCH

Zpravodaj 5/2005

Napsala Ala Bílková-Šotolová za spolupráce

Vladimíra Šotoly

Vážení čtenáři, chci se s vámi podělit o jeden zážitek od nás s Ozeran Českých. Já si toho moc nepamatuji, ale můj bratr Vlád'a Šotola, ten si pamatuje moc, že by mohl napsat celý román, a tak jsme společnými silami dali dohromady tento příběh.

Na podzim v roce 1944, když se vybíraly brambory, jedno pondělní ráno hnal. na pastvu krávy náš bratr Venouš, tehdy dvanáctiletý a s ním naproti bydlící Venoušek Zahradníček, sedmiletý, krásný, milý kluk. Šlapal si sice trošku na jazyk, ale to ho dělalo milým. Pásli někde u černého luku, jak se u nás říkalo. Vlád'a oral poblíž. Najednou se strhla velká přestřelka mezi ruským vojskem a banderovci. Vlád'a ty kluky posílal, ať ženu krávy domů, on že s koňmi ujede. Ale, jak to bývá, kluci zvědaví chvíli otáleli a nakonec se vydali na cestu. Ušli pár kroků a malý Venoušek říká bratrovi: „Slyšíš, jak to hvízdá okolo nás?“ a najednou padl nazad a byl mrtvý. Střelili ho přímo do pravého spánku, upadl, a jak svačil, měl všechno na pusince. Náš Venouš byl raněn do levého ramene. Jak viděl, že Venoušek je mrtvý, utíkal domů. Příběhl málo co živý... Stříleli po

nich Rusáci! Copak neviděli, že jsou to malí kluci? Když Vlád'a viděl, co se stalo, ujížděl domů. Chtěl vzít Venouška s sebou, ale Rusáci ho k němu ani nepustili, že se o něho postarají.

Teď musím napsat, že babička Zahradníčková byla naší maminky teta. V ten nešťastný den byla s dětmi sama doma. Jejich maminka byla za strýčkem ve Lvově v nemocnici, kde se léčil ze zranění z války. Venouška přivezli na voze paní Turková a paní Kunášková. Nezavezli ho domů, ale k nám na dvůr, kde si povídala maminka s babičkou Zahradníčkovou.

Dovedete si představit babičku, co dělala trhala si vlasy, potom omdlela, dlouho ji maminka a Vlád'a nemohli přivést k sobě. Ani nevím, kdo jel pro doktora, ale v té době to nebylo snadné. Tetička přijela asi za 3 nebo 4 dny domů ze Lvova a Venouška už nikdy neviděla. Byl pohřben bez rodičů. Čas plynul dál, strýček se po vyléčení vrátil na frontu a Zahradníčkovy postihla druhá krutá rána. Jejich druhý syn Vládíček (byl o dva roky starší než Venoušek) onemocněl. Říkalo se, že zemřel na tyfus. Zůstali jim dva kluci, nejstarší Mirek a nejmladší Vlastík, ale po celý život se na ty dva malé kluky vzpomíná. Vzpomíná nejenom jejich rodina, ale všichni z naší krásné vesničky.

Milý Venoušku a milý Vládíčku, odpočívejte v pokoji a spěte sladce ve volyňské zemi, kterou jsme v roce 1947 opustili, ale nikdy nezapomněli...

TAKÉ VZPOMÍNKY NA VOLYŇ

Zpravodaj 7.2007 *V. Suchopárová*

Když rozkvete na naší zahrádce šeříkový květ a já si přivoním k těm drobným fialovým kvítkům, tak se mi vždy někde v nitru zachvěje jakýsi blažený pocit vize starého domova a já už nejsem zde u tohoto keře, ale tam...

Zpráva ve Zpravodaji, že se jako každým rokem koná zájezd na Volyň, ve mně vzbudí vždy velkou touhu ještě jednou se tam podívat.

Jenže touhy jsou tu proto, aby většinou nebyly naplněny a naštěstí život poskytuje i mnoho jiných možností, jak nebýt nespokojeným...

Jak jsem již předeslala, stačí si přivonět k prvnímu rozkvetlému šeríku a již vidím ty dva velké keře vedle vrat do naší usedlosti ve Straklově Českém. Stejně obrázky ze zahrádky domova přináší něžná vůně bílých narcisek, omamná vůně bílých, vysokých lilií, jemná, tajemná vůně pivoňek, silná vůně jasmínu spolu s jemnou decentní vůní rozkvetlého keře růžiček, jež krášlil přístup do našeho gánku. Samozřejmě že zde nemohu jmenovat všechny líbezné vůně a krásu květin, kterými nás příroda obdarovává a které máme štěstí vnímat a slastně prožívat. Ale nemohu nezpomenout například vůni polního svlačce, který v té určité době hojně pokrýval trávníky polních pěšin a vinul se vzhůru po jakémkoli silnějším stvolu jiné rostliny či plotu u zahrádky. Tak živě mi připomíná úsek cesty z pole domů v parném žňovém poledni, kam jsem byla poslána dřív, abych zatopila v kamnech a nakopala na zahradě brambory k obědu. V tom parném letním poledni cesta po rozpáleném prachu s danými úkoly byla přímo úmorná. Ale ten svlačec tak sladce voněl. V kamnech nebylo snadné zatopit, neboť horký venkovní vzduch nepouštěl kouř z komína ven, ten se dobýval z dvířek a spárami mezi pláty do prostoru kuchyně a trvalo dlouho než kouř prorazil komínem a oheň se v kamnech rozhořel. Ani tak obyčejné nakopání brambor na zahradě nebylo jednoduché, neboť i motyka zdánlivě dvojnásobně těžší než obvykle se vzpírala určovanému směru. Ale ten svlačec s jednoduchými kvítky, ale bohatou vůní překryl i tuto, z tehdejšího pohledu obtížnou situaci, aby se život nezdál tak nepřijemným.

V paměti zůstala cesta a zahrada neoddělitelně spjatá s vůní nenápadného polního svlačce.

Podobně, když tu ke mně zavane vůně lučních květů, vybaví se mi obraz velkých lánů bažinatých luk, asi 5 km vzdálených, v době senoseče, kdy sekáči za ranního ozónem a rosou provoněného úsvitu s čerstvě naklepanými kosami pokládají hustou šťavnatou trávu pokorně do řady a vzduchem nad celou klidnou, už prosluněnou krajinou se šíří známá, nepopsatelně krásná vůně posekané trávy, jejíž vjem je umocňován jásavými trylky množstvím nejrůznorodějších ptáčků.

Když se pak řady v slunečním žáru načechrávají a obracejí, tak po poledni tráva už šustí a voní senem a k večeru skopená a naložená do

žebříňáků se odváží domů. Nezapomenutelné jsou cesty domů na vysoké fůře voňavého, pouzou a provazy k řebříňáku připevněného sena. Jednou na té vysoké fůře jsme se sestrou v leže na zádech spokojeně, se zalíbením sledovaly fantastické výtvořiny mraků, které nám v té výšce připadaly na dosah ruky blízko. Jenže za chvíli tu oblohu rozčísil klikatý, oslepující blesk, pak další a zdálo se ozvalo hrozivé zaburácení a vzápětí ohlušující třesk. Rázem byla romantika krásného večera pod malebnou oblohou vystřídána touhou být co nejdříve doma pod střechou. Musím přiznat, že i přesto byla senoseč dle mého chápání nejkrásnějším úsekem zemědělské výroby.

Ovšem, jako naschvál se mi vloudil do těchto příjemných vzpomínek dost dramatický obraz zachraňování koní při svozu toho sena, kdy ve zrádném místě louky se koně začali bořit do bažiny. Kůň o něco lehčí přešel tím místem díky sebezáchrannému instinktu bez újmy, ale klisna byla březí a tedy těžší a tak zapadla do bažiny nohama až pod břicho a neměla možnost se odtud dostat. Nedaleko ale byli dobří sousedé a pomocí pevných dřevěných kůlů se podařilo klisnu přesouvat na pevnější podloží a vyděšenou ji pak postavit na vlastní nohy. Byli jsme v tu chvíli všichni přešťastní a pak později znovu, když se jí narodilo krásné, zdravé hříbátko.

Také vůně rozkvetlých jablek a hrušní přináší obraz toho konkrétního našeho sadu a otevřeného okna ložnice, do kterého se za teplého jarního večera linula tajuplná vůně mládí, snění a nadějí. Stejně tak vůně rozkvetlé lípy mi přináší obrázek našeho vysokého stromu, ze kterého jsem spadla, když jsem trhala květy nasušení.

Ještě si dovoluji vzpomínku na nevtíravou vůni pestrobarevných aster na sklonku léta. Bylo nutné se k nim sklonit až do úrovně jejich výšky, aby bylo možné vdechovat i jejich zvláštní, nezaměnitelnou jemnou vůni a ten záhon v květinové zahrádce byl vlastní jenom jim. Stejně, jako již tehdy vůně česaného a sušeného chmele je neoddelitelná od vysoké sušárny chmele na našem dvoře, kde jsem některé noci přespávala a pomáhala tatínkovi vysýpat a naplňovat velké síťované truhlíky, které by jeden sám nezvládl.

Není vůně, která by nás obrazně nepřenesla tam, kde jsme ji vnímali a pocítili nejdříve a nejčastěji a která spoluutvářela to jedinečné, sladké klima domova.

Proto si myslím, že mé původní obrázky domova uložené v paměti a spojené s vůněmi květin mi příležitostně nahrazují neuskutečnitelnou návštěvu dnešní Volyně.

UKRAJINA, VOLYŇ, PODCURKOV, roky po presídlení

Zpravodaj 2/2008

*Spomienky starších zapísal Ivan Horbal',
narodený roku 1951 na Podcurkove, bytom 052 01 Spišská Nová Ves.
ul. Dunajská 22, tel. 00421-53/442 7156.*

Po tom, čo z Levočskej železničnej stanici v utorok 28. januára 1947 roku odišiel vlak s toryskými presídlencami na Ukrajinu, hoci bola treskúca zima, dorazili za týždeň do Zdolbunova na Volyň, do obce Podcurkovo, kde už Česi sedeli na kufroch a čakali na pokyn k odchodu do svojej pradávnej vlasti, Československej republiky... vedeli, že sa budú sťahovať, ale nevedeli kedy to bude, a tak ozimínami mali zasíť všetko, čo bolo gazdom treba, čo na jeseň 1947 roku už ale zožali toryšieni, hodermarčane, šambrinci, jakubianci a urajinské vyhnanci lemky, z juhovýchodného Poľska, noví obyvatelia Podcurkova.

Čech Janoušek mal usedlosť riešenú veľmi prakticky na obytnú časť, ktorá bola z dubového dreva, nadväzovala murovaná maštaleň. Nebolo treba pri rannom kŕmení dobytky, s pod teplej periny, cez vonkajší mrazivý a na sneh bohatý priestor, lebo veterná páni, ukrajinská zima nafúkala k domom toľko snehu, že ku studni sa naši prekopávali cez trojmetrový závej snehu... v sadoch, na poliach nebola ničím neobvyklým až metrová vrstva snehu. My detiska sme z toho mali veľkú radosť, zimné prázdniny 5 - tých a začiatku 60-tých rokov to bolo ono ... Janouškov, a teraz už náš dom stal na malom vršičkú, v ceste vetrov všetkých smerov, preto medzi prvými dalo sa z jeho strechy, spúšťať, na sankóch a lyžiach. Len dudniaci plech rušil staršie osazenstvo domu ... súčasne cestárske servisné služby, by v tej zime skolabovali...

Dve stodoly, na jeseň 1947 roku boli plne obilia (zboža). Dedo Juraj skonštatoval, že od svadby v novembri 1923 z babkou Annou, keď začali u Mlňomišia v Toryskách gazdovať až do presídlenia, ich prácu

nikdy Pán Boh tak štedro neodmenil... Rodina Horbaľovcov bola na predídlenie v optimálnim rozporení.: starká Anna Kašparová, ináč mojej babky mama, bola narodená v 1888 roku, preto mala svoj pracovný zenit za sebou, bola ale doma na gazdovstve jako živý najspol'ahlivejší zámok a tiež od jari do jesene pásala dobytky a ovce. Dedo Juraj nemal ani 50 rokov, babka Anna ani 45 a k tomu mali synov: 22 ročného Jurajka, 20 ročného Jana, 15 ročného Michala a 17 ročnú dcéru Annu. Vydarila sa úroda aj v rokoch 1948, 1949 a 1950. 6. februára 1950 roku sa u Horbaľovcov poženili a domov priviedli novo-manželky synovia Juraj a Ján, a na Martinovku, do rodiny presídlencov Ulisových, Šambrinských rodakiv, vydala sa teta Anna. Rok 1950 bol prelomový aj v iných smeroch. Začalo sa hovoriť o kolchozoch, o tom, čo bolo pre všetkých presídlencov zo Slovenska, cudzie. Kto sa dostal k hodnoverným zdrojom, bol informovaný o predvojnovom stalinskom združstevňovaní, robil opatrenia, aby jeho, ťažkou pracou zarobené neskončilo v kolchoznom galimatiáši ... chytřejší predajom kráv, jalovic, býkov sa zbavovali „nadbytočného"... Len dedo Juraj nechápal realitu prostredia v ktorom žil, babkina naliehania a prosby odbil vetou: Ty by si ma naučila gazdovať! O to väčšie bolo jeho sklamanie na jeseň 1941, keď to, čo na jar posial, zožal kolchoz a agitátori z maštálne vyvedli dobytky, nechali len jednu kravičku a teľatko na už tri rodiny... Šťastie, že na Martinovke kolchoz meškali, a tak manželky synov Jurajka a Jana dostali od vojích mám, po teľnej jalovičke, preto už v zime 1951/52 sa Horbaľovská maštale čiastočne doplnila.

Cez Volyň, pódia historických prameňov, sa toho prevalilo dilt' ... ona, Volyň, bola na ceste Poliakov pri dobýjaní Ukrajiny, cez ňu, vyhánali zase okupantov ukrajinské kozáci, slávne a na svoju dobu veľmi dobré organizované vojsko Bohdana Chmeľ-nického, prešli tam a utikali speť cez ňu Nemci, o partizánskom hrdinstve šuškejú listy poliských lesov, a hrobmi, bojovníkov za samostijnist' Ukrajiny je Volyň posiatá tak, ako teraz obylím...

Od roku 1947 až do roku 1957 nemohol nikto, kto sa vydal do lesa, mať zaručené, že sa domov vráti, ale nachystať drevo na zimu bolo treba... Zo vznikom kolchozu na Podcurkove vznikla aj ozbrojená dobrovoľnícka jednotka, nazývaná stripky. Tvorili ju: Lotrasy Juraj (Bajda), Bobko Michal starší, Petrisko Juraj st., Horbaľ Juraj st.,

Lotrasy Ondrej (Paguľa, resp. Dzimar), Peligrim, Kašpar Michal st. (Sedvak), Jarčuk Vasil s prezývkou Ene-Ene, Mazúrok Vasil, neskorší kolchozný brigádýr, a veliteľ tejto jednotke Ján Horbaľ. Miestnosť, kde boli uložené sediem-ranové pušky dobrovoľníkov, veliteľská pištola kalaš-nikov, bola v Paguľovom dome... Od ochrany dozrievajúceho obilia, cez nočné strážení a hliadky po obci a v jej chotári, cez cvičné ba aj ostré popluchy, návnady, Istí a skúšky NKVD, podeurkovským stripkom, v týchto nepokojných rokoch, keď chyba voči: NKVD hrozila deportáciou na Sibir, a netakticky postup s UPA mohol vyústiť do krviprelievania, sa podarilo uchrániť majetok Podcurkova a jeho obyvateľom sa nezkrivil ani vlas na hlave, hoci krv, nielen v žilách stripkiv, tuhla, od obyčajného ľudského strachu, neraz. Šťastena im priala,

Boh ich uchránil a pomohli rady od Volyňských Čechov, ktorí od 1. septembra 1939 do februára 1947 na Volyni toho prežili až, až.

Obeťou padesátých rokov sa stala na 10 rokov odsúdená Podcurkovská učiteľka, vedúca obecnej knižnice, páni Oleksandra Danylivna Saj, ktorá, krátko po Stalinovej smrti bola oslobodená a sa vrátila z gulagu zpať, hoci stať za učiteľskou katedrou jej režim už nedovolil nikdy... a verbovka do Donecícej uhoľných bani zachránila pred odsúdením Michala Horbaľa, na ktorého, na Rivnenskú centrálu NKVD ktosi žaloval, že Michal, keď pásol v Kašperovom lese kravy, videl a neoznámil pohyb oddielu UPA.. Podcurkovčania žili aj spoločensky. Susedné ukrajinské a presídlenecké obce navštevovali s divadel-nými hrami, po ktorých boli tancovačky, kde vyhrávala kapela Jurka Duboša z Poráča, a postupne, s upadajúcim v lesoch napätím aj na Podcurkov sa osmeľovala prísť mládež okolitých obcí.

A VÁLCE BYL KONEČNĚ KONEC...

Zpravodaj 4/2005 *Jiří Hofman, květen 2005*

V souvislosti s výročím ukončení II. světové války v Evropě požádala redaktorka Českého rozhlasu několik volyňských veteránek a veteránů o kratičké osobní vzpomínky na tyto dny před šedesáti lety. Český rozhlas 1 je vysílal v pořadu Dobré jitro dne 8.května 2005 od 05.00

do 08.00 hodin. Mírně upravenou nahrávku jsem nabídl p. redaktorce našeho Zpravodaje, aby zvážila vhodnost jejího uveřejnění.

Úvodem několik souhrnných informací. Do carské Volyňské gubernie, která je větší než Čechy a Morava, se naši předkové začali z vlasti stěhovat počínaje rokem 1868. V roce 1939 žilo na celé Volyni kolem 40 000 Čechů v 638 obcích. V předjaří a na jaře roku 1944 více než deset a půl tisíce nás spontánně nastoupilo do čs. jednotek v SSSR, což bylo více než 26% veškeré české populace na Volyni.

Spolu s dalšími 446 volyňskými nováčky jsem do čs. armády nastoupil v Jefemově v Tulské oblasti a během čtyř letních měsíců nás devět Čechů, Slováků, Podkarpatských Rusínů a Židů bylo ve staroslavném městě Muromi vyškoleny jako důstojníci spojovací služby. V bojích na Dukle jsem velel kombinované radio-telefonní četě a od března 1945, počínaje boji u Liptovského Mikuláše jsem velel radiové jednotce o počtu 44 radistů a s nimi jsem zabezpečoval radiové spojení jedné z brigád armádního sboru.

Po této vstupní informaci se věnujeme vlastnímu tématu, tj. vzpomínce na poslední dny války. Začnu dnem, či spíše noci, z 1. na 2. května 1945, kdy celá brigáda ve tmě a v dešti po lesních cestičkách, vedená místními lesáky a jinými dobrými lidmi, se přesunula ze Slovenska přes Javorníky na Moravu. Za rozbřesku jsme se dostali sice nacistům do týlu, ale ti se rychle zorientovali a brigádu prakticky obklíčili. Ostatní brigády armádního sboru totiž tak úspěšné nebyly a poněkud se zpozdlily.

Z nesnázi nám pomohli místní partyzáni. Jak jsme se ve Vsetíně dne 4. května dozvěděli, přepadli štáb nacistického armádního sboru a způsobili zmatek ve velení, proto tlak povolil a mohli jsme nacisty hnát dál.

Na nadšení a úžasnou pohostinnost vsetínských občanů všichni vděčně vzpomínáme. Měli jsme možnost u nich pobýt jen několik hodin. Uvedu jen jednu epizodu, která je pro vztah k našim vojákům charakteristická.

K veliteli našeho spojovacího praporu přišel ředitel místního pivovaru a nabídl nám celý povoz soudků piva. Na námitku, že to nemůžeme přijmout, protože za chvíli pokračujeme v pochodu a soudky mu nemůžeme vrátit, prohodil: „Nechávejte je hoši prázdné u pankejtů my si je posbíráme“.

Až do 7. května jsme v krátkých, ale urputných bojích, postoupili k Holešovu a dne 8. května kolem 10 hodiny dopoledne jsme vstoupili do obce Obědkovice.- Postup byl zastaven, chystala se ofensiva. Ve 22.30 hod. podřízený radista zachytil zprávu o podepsání kapitulace. Do rána jsme nespali nejen radostí, ale také proto, že sovětské dělostřelecké pluky, které měly ofensivu dělostřelecky podpořit střílely na oslavu až do rána.

Ráno 9. května jsme po určené trase vyrazili za ustupující Schórnerovou armádou směrem ku Praze. Druhý den, 10. května, jsme se po ránu přiblížili k obci, z níž k nám naproti vyběhl celý houf plačících žen. Přivedly nás do zahrady na okraji obce, kde na stromech viselo za nohy kolem deseti bestiálně povražděných mužů. Jejich těla ještě nevystydla. Radiem jsem vyrozuměl velitele brigády, který nařídil pěším praporům obklíčit a pročesat blízký les do něhož vrazi utekli. Naši vojáci zajali asi 50 z nich. Na obou stranách však byli ranění a padlí, protože nacisté se fanaticky bránili. Závěr jsem na vlastní oči neviděl, protože jsme museli jít dál, ale vyprávěli mi to kolegové.

Tento den, 10. května večer, nám velitel nadiktoval trasu pochodu na den příští a já jsem s radostí a udivením konstatoval, že trasa vede přes obec Bohuňov na okrese Polička. Z vyprávění rodičů a prarodičů jsem totiž věděl, že z této obce se naši dva prapředkové bratři František a Josef Bačovští přestěhovali na Volyň. Nebyli sami. Z okresu Polička se tehdy vystěhovalo dvacet rodin, které na Volyni, v lese, založily obec Martinovku a v této obci jsem v rodině Bačovských vyrostl. Moje maminka Antonie Hofmanová rozená Cmuntová z Teremna si totiž vzala za manžela vdovce Leopolda Bačovského s osmi dětmi a mne do rodiny přivedla. Spolu pak měli dvě dcery, takže nás bylo jedenáct. Přestože jsme byli troje děti, díky rodičům jsme si všichni velmi dobře rozuměli a přeneslo se to i na naše synovce, neteře, ba i vnuky. Po tomto vysvětlení, vážení čtenáři uznáte, že právem vyprávím o Bačovských, stejně jako o Hofmanových jako o svých nejbližších příbuzných.

Vraťme se však, do večerních hodin dne 10. května 1945. Po poradě jsem požádal velitele spojovacího praporu, abych směl spolu se dvěma vojáky vyrazit na koních již za svítání napřed, abych se po příbuzných v Bohuňově poptal.

Byli jsme prvními čs. vojáky, které bohuňovští po okupaci viděli, vítání, slzy, dojetí, ale já se především ptal na příbuzné. Poslali nás k řeznictví. Starší pán, podobou jako by z oka vypadal strýci Gustavu Bačovskému, který po jaru 1944 zemřel jako voják v Kamenci Podolském, mi řekl: „Jo děda vyprávěl, že se jeho bratrance vypravili do Ruska, ale že se jejich prapotomci přičiní o naše osvobození to nás nikdy nikoho nenapadlo". Vnímavý čtenář jistě postřehl již na začátku mého vyprávění náznak motivu, který starý pán takto uvedl, ale tento motiv má ještě kratičké lidské pokračování: „Tak pojď chlapče, povyprávíš jak jste tam žili," vybídl mne dědoušek. „Nemohu, brzy přijde moje podřízená jednotka a musíme dál". No, dopadlo to trošku jinak, protože když zjistil, že těch podřízených kluků (a několik děvčat-radistek) je více než čtyřicet, řekl: „Včera jsem zabil prase, místa je na zahradě dost, než přijdou, tak to vše připravíme a však vy to zas doženete". Tak se také stalo. Velitel praporu spolu se štábem dostali také výslužku a moji zlatí kluci, o děvčatech nemluvě, kteří po celou dobu bojového nasazení brigády ani jednou neztratili radiové spojení, to dědečkovo prase snědli.

Po létech jsem do Bohuňova zavítal s manželkou a prvním synem. Dědoušek již nebyl naživu a jelikož byl posledním mužským potomkem rod po meči v Bohuňově vymřel. Za to na Volyni se rody obou bratrů košatě rozvinuly. Z Volyně reemigrovalo do vlasti více než dvacet pět rodin a svobodných mužů toho jména a to nepočítám dva padlé při osvobozování Československa. Žírná volyňská země bohatě rodila nejen zemědělské plodiny, ale vytvářela podmínky pro rozmnožování lidských rodů, které ji svojí prací pilně zvelebovali a když bylo třeba, přispěli svým přiměřeným dílem k osvobození i své historické vlasti.